DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

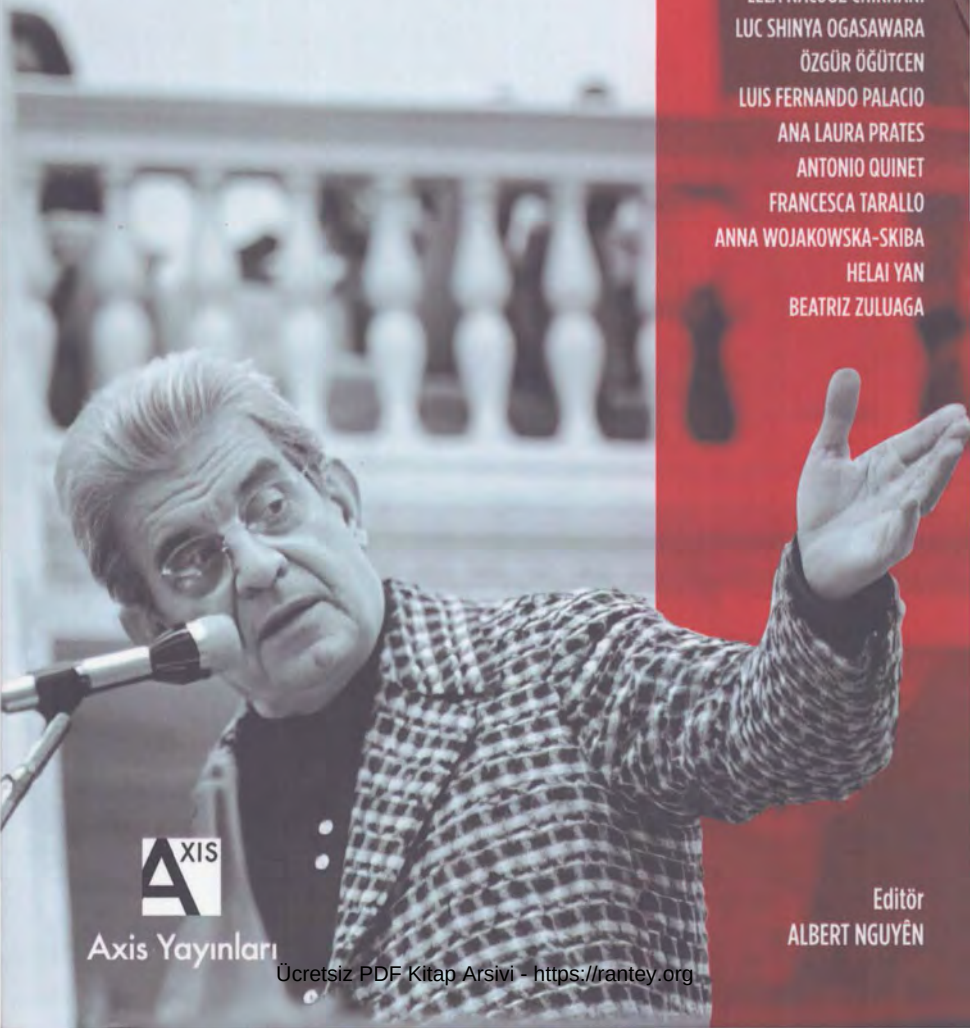
https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Sınırların Ötesinde Lacan

DAPHNA BENZAKEN
ANA CANEDO
VIRGIL CIOMOS
JULIETA DE BATTISTA
ROSA ESCAPA
PATRICIA GHEROVICI
LUIS IZCOVICH
YU JIANG
EVANGELIA KOMMATA
CEREN KORULSAN
PAOLA MALQUORI
LÉLA NACOUZ CHIKHANI
LUC SHINYA OGASAWARA
ÖZGÜR ÖĞÜTCEN
LUIS FERNANDO PALACIO
ANA LAURA PRATES
ANTONIO QUINET
FRANCESCA TARALLO
ANNA WOJAKOWSKA-SKIBA
HELAI YAN
BEATRIZ ZULUAGA

Editör
ALBERT NGUYÊN

Axis Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sınırların Ötesinde Lacan

Editör
Albert Nguyên

Yazarlar
Daphna Benzaken, Ana Canedo, Virgil Ciomos,
Julieta De Battista, Rosa Escapa, Patricia Gherovici,
Luis Izcovich, Yu Jiang, Evangelia Kommata, Ceren Korulsan,
Paola Malquori, Léla Nacouz Chikhani, Luc Shinya Ogasawara,
Özgür Öğütcen, Luis Fernando Palacio, Ana Laura Prates,
Antonio Quinet, Francesca Tarallo, Anna Wojakowska-Skiba,
Helai Yan, Beatriz Zuluaga

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Axis Yayınları

SINIRLARIN ÖTESİNDE LACAN – Editör: Albert Nguyên

Orijinal adı:
Lacan au-delà des frontières (2021)
Bu metnin orijinali 2021 yılında Éditions Stilus tarafından Paris'te yayımlanmıştır.

Türkçe yayım hakları © Axis Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek şartıyla tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Fransızca orijinalinden çevirenler: Ceren Korulsan, Özgür Öğütcen
Yayına hazırlayanlar: Özgür Öğütcen, Ceren Korulsan
Editör: Özgür Öğütcen

Kapak Tasarımı: Sercan Arslan
Dizgi: DBY Ajans
Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
Matbaa Sertifika No: 46519

Axis Yayınları
Nisbetiye Mahallesi, Başlık Sokak, Tülin Apt., 8/15, Beşiktaş/İstanbul
e-posta: axis@axisyayinlari.com
Yayınevi Sertifika No: 42925

1. Basım: İstanbul, 2023
ISBN 978-605-72507-3-5

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

Beyond the borders 7

Latin Amerika'da Lacan

"Yeni Dünya"da Lacan 19
Artı-Keyif Politikası 29
Lacan ve Brezilya'daki "pas-tout" 39
Kolombiya'da Lacancı Psikanalizin Kısa Bir Özeti 49
Kolombiya'da Lacancılığın İzi 53

Amerika Birleşik Devletleri'nde Lacan

Lacan İngilizce'de 61

Avrupa'da Lacan

Tutku olarak Lacan 71
Zamanın Dokusunda 81
Çok Uzak, Çok Yakın 91
Lacan Roma'da Rüyadan Uyanışa: Bir Bahis 97
Bir Aşk/Duvar/Amur/Amour Meselesi 107
Yunanistan'da Psikanaliz 115
Babaların adları ve das Ding 123
Kim Korkar Lacancı Klinikten? 133

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkiye'de Lacancı Psikanaliz.....147

Orta Doğu'da Lacan

İnkârdan Vaade: İsrail'de Psikanaliz 159
Bu Bizim Tarihimiz.....171

Asya'da Lacan

Psikanaliz ve Serbest Yazı 181
Lacancı Bir Analistin Japonya'ya Katkısı 193

Yazarlar.....205

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Albert Nguyên

*Beyond the borders**

"Sınırların ötesinde Lacan" tabii ki psikanaliz hakkında bir meseledir, fakat aynı zamanda dillerle ilgili bir meseledir, yerleşik politik sistemlerle ve aynı zamanda politik, sosyal sarsıntılar veya savaşlar ve savaşları çıkaran diktatörlerle her zaman bağlantı halinde olan diller tarihine dair bir meselesidir de. Bu yüzden bu, bir farklılıklar meselesidir, teorik külliyatın ve çeşitli pratiklerin farklı bir okumasıdır: Çin'de analiz, örneğin ABD'de, İsrail'de ya da Polonya'daki gibi yapılmıyor. İşte bu yüzden bu kitabın ortaya koymayı amaçladığı sorulardan biri de şu: Lacan'ın öğretisini temel alan bu ortak zeminden yola çıkan dünyadaki güncel pratikler nelerdir? Örneğin Fransa'daki gibi Lacan'ın mevcudiyetiyle, Lacan'ın sadece kitaplar üzerinden bilindiği ülkelerdeki durumu karşılaştırdığımızda nasıl farklılıklar görebiliriz? Ortak payda olarak ne ortaya çıkarılabilir ve farklılık anlamında neler elde edilebilir?

Lacan psikanalizi değiştirdi, bu konuda ısrarcıyız, psikanalizin sonunu ve ayrıca sonlarını değiştirdi. Onun öğretisi tedavi pratiğini dönüştürdü, analitik kliniğe yeni bir biçim kazandırdı ve aynı

* Metnin orijinalinde İngilizce. [ç.n.]

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

zamanda sınırları aştı: Bu kitap buna tanıklık ediyor. Bugün kimse onun Freud'u yeniden okuduğundan, aynı zamanda analitik deneyimi dönüştüren güçlü önerilerde bulunduğundan, tam yirmi beş yıl boyunca Lacancı bir analiz uygulaması var ettiğinden şüphe duyamaz: Ben, *a* nesnesini, analitik eylemi, *passe*'ı (geçiş çalışması) ve gerçeği [*le réel*] vurgulayacağım örneğin. Bu pratik Lacan'ın metinlerine ve bunlara aktarımı olanların çabalarına dayanmaktadır. Ayrıca onun teorik önerilerinin gücüne ve sağlamlığına ve bu düşünceyi ulusal sınırların ötesine taşımayı seçenlerin çabalarına dayanmaktadır. Bu kişiler bilinçdışıyla kendi deneyimleri onları kendi içsel sınırlarından kurtardıktan sonra bu noktaya gelmişlerdir. Bütün bunlar, işler kişi olarak Lacan'la doğrudan bir ilişkinin ötesine geçtiğinde ortaya çıkmıştır.

Bilinmeyene doğru gitmeyi kabul etmek, kendini bulmak için dışarıya gitmek, işte analize girişteki vaat budur. Analizin sonuna gelecek olursak, her kim ki arzusunu bu yola koyarsa bu deneyimi sınırların ötesine götürebilir. Bu kitabı eline alıp şöyle bir sayfalarını karıştıran veya okuyan herkes Lacan'ın öğretisinin olağanüstü yayılımını, Freud'dan sonra tekrar okuduğu kavramların genişleyen kapsamını ve kendisinin oluşturduklarını ve icat ettiklerini tartabilecektir. Dikkate değer yapıtı, analizin geleceği ve hatta bunun da ötesinde kendi alanının dışındaki alanlar açısından önemli gelişmelerin yaşanmasına olanak sağladı: Bilimle, aynı zamanda, felsefe, mantık, matematik, din ve edebiyatla sürdürdüğü sürekli diyalog buna örnek verilebilir.

Şüphesiz psikanalizin limitleri yerinden oynadı ve sınırları ise dünyaya yayılmasıyla birlikte Avrupa Birliği'nin pek çok ülkesinden, Uzak Doğu'ya ulaşacak şekilde sınırları aşarak genişledi. Ve ayrıca hiçbir katkı ve etki Lacan'ın sayısız ülkedeki (bu ülkelerin kapsamını Güney Amerika'ya, Orta Doğu'ya ve Pasifik'teki ülkelere kadar genişletebiliriz) klinisyene sunduğu katkı ve onların üzerinde yarattığı etki kadar çok olmadı asla.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Okuyucu şunu yanlış anlamasın, bu kitap dünyadaki Lacancı etkinin yayılışının kapsamlı bir görüntüsünü sunmayı hedeflemiyor. Bu kitap Fransa'da eğitim almış analistlerin klinik ve teorik katkılarıyla anlaşılması kolaylaşan Lacan'ın öğretisini ve onun etrafında gelişen etkinlikler sayesinde gelişen Lacancılığı –ki bunları okuyacaksınız– sunmak için tasarlanmıştır. Bu kitap günümüzde Lacancılığın canlı olduğu farklı ülkelerdeki analistlerin perspektifinden tanıklıklar içermektedir.

Elinizdeki bu kitap, 21. yüzyılda analizin temel referansı olarak Lacan'ı kabul eden bazı ülkelere dair bir *patchwork* oluşturmaktadır, bu ülkelerin bazılarında hâlâ Lacancılığın gelişimi sürmektedir (Örneğin Avrupa'nın doğusunda). Arjantin, Brezilya, Kolombiya gibi ülkelerdeyse tarihsel ve politik koşulların olumsuzluğuna rağmen uzun süredir psikanaliz hâlâ aktiftir. Rusya ve Anglosakson dünyadaki kendine has direncin aksine, Lacancı düşüncenin Belçika, İsviçre, Türkiye, Lübnan ya da İsrail gibi ülkelerde coğrafi sınırları aşıp var olduğunu söyleyebiliriz.

21. yüzyıla gelindiğinde, psikanalizin yayılmasına olanak sağlayan koşullar dikkate değerdir: 20. yüzyılda cereyan eden büyük politik olayların psikanaliz üzerinde etkisi olmuştur ve pratiği ise ülkelere özgü durumlara ışık tutmuştur. Psikanaliz Güney Amerika'da Anglosakson dünyaya nazaran daha hızlı ve daha etkili bir şekilde gelişmiştir.

Beyond the geographical borders, psikanalitik praksisin merkezindeki sınırlar aşıldı, Lacancı analistlerin çalışmaya olan aktarımları onun önemini tartmamıza imkân sağlıyor, tıpkı Lacancı öğretinin karmaşık düğümlerinin kırk yıllık okuma ve betimlemeden sonra hâlâ bazı soruların askıda kalmasına imkân sağladığı gibi.

Analistlerin pratiğinde etkileri olan ve ciddi teorik çabaları içeren, her yerde dolaşımda olan ve gittikçe daha ileri ve ayrıntılandırılmış

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

okumaların varlığını buna kanıt gösterebiliriz. İspanya ve İtalya gibi ülkeler Lacancı kavramlara uzun süredir aşinayken Lübnan, Romanya, Polonya, İsrail ve Yunanistan gibi ülkeler açısından ise bilinen politik nedenler dolayısıyla Lacancı psikanaliz keşfedilecek ve aktarılacak yeni bir alan gibi görünmektedir.

Bunun bir başka kanıtı da, gösterenin ve "bilinçdışı bir dil gibi yapılanmıştır"ın sahneye çıkmasıyla oluşturulan büyük teorik adımın ötesinde, *jouissance*'ın titiz bir şekilde incelenmesini takip eden psikanalitik tedavideki gözlemlenebilir etkilerdir.

Erken dönemlerden itibaren Lacan imgesel ve simgesel kategorilerini tamamlayan gerçek kategorisini öne çıkarmıştır. [Lacancı] Gerçek kavramı, hiç kuşku yok ki, Lacan'ın psikanalize temel kavramsal katkısını oluşturmaktadır. [Lacancı] Gerçeğin kavranışı ve ortaya konması (örneğin *L'envers de la psychanalyse* seminerinde ve hatta *L'ethique*, *Radiophonie*, *Télévision*, *L'étourdit* ve diğer metinlerde) ile devam eden bu ilerlemeye *Uygarlığın Huzursuzluğu*'nun bilgece bir eleştirisi eşlik etmekteydi: Dört söylemin ortaya çıkması bunun bir sonucudur. Ayrıca, siyasi tarihin çalkantılarının önemli olduğu ülkeler için bu eleştirinin toplumsal boyutta teorik açıklamalar getirmesi (örneğin Marksizmi düşünün) dışlanmaz.

Lacan psikanalizde yalnızca *a* nesnesi ve analitik eylem olarak bilinen kavramları icat etmedi, aynı zamanda kendi Okul'unu kurdu, bunun dışında analistlerin eğitiminde adına *cartel* denen yapının önemini kavramıştı ve var olan analitik gruplardaki işe alma yöntemine benzeyen analist adayı olma sürecinin çok ötesine geçen *passe* sürecini bir seçme biçimi olarak kavramsallaştırdı. *Passe* (geçiş süreci) bugün artık kabul edilen ve pek çok ülkede uygulanan bir yöntemdir. Bu prosedürün politik amaçlar ve iktidar çatışmaları tarafından yönlendirilmediği sürece Okul'u kavramsal ataletten ve efendilerin elinden çekip çıkardığı vurgulanmalıdır. Nihayetinde, Lacan'ı bir bütün olarak okuyan ve onun öğretisinin şu ya da bu dönemiyle

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sınırlı olmayanlar için Lacancı psikanalitik hareket bugün IPA derneklerinden başka temellere dayanmaktadır.

Lacan hiçbir zaman dünyayı fethetmek istediğini iddia etmedi, onun yeniden fethi Freud tarafından açılan alanla sınırlıydı ve Freud'un taklitçileri artık bu alanda çalışmıyorlardı. Şurası doğru ki, Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde* ile aldığı viraj ve ölüm dürtüsünü ortaya koyması birçok klinisyen için psikanalizde tahammül edilemez bir kırılma yarattı. Lacan özellikle *jouissance*'tan yola çıkarak dürtünün yenilikçi bir okumasını sunmayı başarmıştır.

Baba ve semptom sorunsalına ilişkin psikanalizde yeni bir çıkış yolu tasavvur etmesine izin veren matematiksel mantık ve düğüm teorisini kullanması onu gösteren öğretisini doğrulamak için yeniden düşünmeye sevk etti. O halde bu dildeki, *lalangue*'daki, şiirdeki ilerlemelere giden yolu açmaktı –ama bu yol sadece dile değil konuşmanın etkilerine de layık olduğu önemi veren bir yoldu. Şiir, Lacan'ın analizin olası farklı bir sonunu okumasını sağladı, ki bu son 1967'de "Öneri"de ortaya attığı geçişi (fantaziyi katetmek) geçersiz kılmaksızın bunu başarmaktadır.

Sınırların Ötesinde Lacan kitabı, Lacan'ın katkısının yeniliğinin canlı ve etkili kalması için analistlerin kendilerine ait olan sorumluluğu kavramalarını sağlamaya yönelik bir girişimdir. Şimdiye kadar duyulmamış böyle yenilikçi bir söylemi yoksullaştırmadan veya köreltmeden, önce onu anlama ve sonra da onu aktarma arzusunu canlı tutmaya nasıl devam edilebilir? Lacan'ın düşüncesi ve Lacancılığın geleceği için güncel meydan okuma budur.

Bu kitaptaki analistlerin, mütevazı bir biçimdeki tanıklıkları – ki bunlar Fransa sınırlarının ötesine geçen Lacancı analize girişler olarak da okunabilir–, Lacan'ın bizim için, harfin tüm edebiyatı (ki edebiyat gerçeğe yaklaşım getirmeyi denemenin başka bir yoludur) aştığı ve kendisinin oldukça haklı biçimde "Lituraterre" adını verdiği şeye açıldığı dünyada bizim için izlediği derin çizgide –ki bütün

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ağırlığı harf ve Borromean düğüm aracılığıyla yazı [*écriture*] meselesine hasretmiştir– ilk adımı oluşturmaktadır.

Lacan'ın mektubu, yazılı ve onun tarafından postalanmış halde dünyanın dört bir tarafına uçtu ve muharabını bulduğu yerlere göre az ya da çok hayırlı sonuçlar getirdi, hem yaşam için hem de arzu için, analistin arzusundan bahsetmiyorum bile, bu önemli katkıdan hâlâ yoksun olan yerlere en sonunda ulaşması arzusunu biçimlendirmeye dahi alan bıraktı.

Öncelikle, analitik söylem (Lacan'ın analitik eylem kavramı gibi başka bir yeni formülasyonu) ayakta kalabilecek mi? Ve sonra, kendisini neo-kapitalizmle harmanlanmış bu tekno-bilimsel hücuma kabul ettirebilecek mi? Bu yalnızca, bugüne kadar tam olarak katkısı anlaşılmayan Lacan'ın öğretisinin ışığında tedavi pratiğinin ilerletilmesi şartıyla düşünülebilir. Öyle görünüyor ki, sonuçları da henüz kesin olarak belirlenmemiştir ve bu, Lacan'ı takip ettiğini iddia eden analistlerin elindedir. Toplumsal olayları ve dönüşümleri hesaba katmadan olmaz: Dünya artık eski dünya değil, Lacan'ın ve öğrencilerinin bildiği dünya değil, ki bunun etkilerini analiz pratiğinde duymak mümkün.

İlk olarak Fransa'da gelişen psikanaliz, Lacan'a göre sınırların ötesine yayılmıştır. Bu kitap bunu savunuyor. Onun etkisiyle yeni öneriler, analiz pratiğine dair yeni uygulamalar ortaya çıkıp çıkmayacağını göreceğiz. Dillerin ve onun aracılığıyla yapılan çevirilerin kesişiminde bir umut yerleşebilir. Lacancı hareketin gücü Lacan'a çok şey borçludur, kişi olarak Lacan'ın ötesinde, psikanaliz Lacan'ın arzusu ve onun atılımıyla başlamış olsa da açıkçası bugün psikanalizi canlı tutma umudunu ayakta tutan tedavilerde ortaya çıkan tanıklıkları içeren metinsel kaynaklar ve onların aktarılmasıdır.

Bilinçdışı evrenseldir, madem ki gezegende herkes rüyaları, dil sürçmelerini ve sesteşlikleri kabul etmektedir artık kimse bilinçdışının

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

varlığından şüphe edemez. Dolayısıyla mesele, Lacan'ın öğretisinin evrenselliğini doğrulamaya çalışmak ve "her yerde" Lacancı psikanaliz uygulamasını olanaklı kılan koşulları incelemektir.

Sınırların ötesinde Lacan, psikanaliz konusundaki fikirlerin başarısının değerlendirilmesiyle çözülemeyecek gerçek bir soru ortaya koyuyor. Lacan'ın fikirlerinin "dünyayı" katetmesi gerçekten önemli değil, soru, farklı dillerin sınırlarının ötesinde Lacan'ın teorisinin geçerli, muteber ve her yerin kendine has özelliklerine uygulanabilir olduğundan emin olmaktır.

Aristoteles'ten beri felsefeyi heyecanlandıran evrensel üzerine felsefi tartışmaları biliyoruz. Bu noktada, Barbara Cassin'in Platoncu-Aristotelesçi felsefenin eleştirisinden yola çıkan ve sofizmi destekleyen mevcut eseri, evrenseli komplike hale getirme arayışındadır. Tercüme ve dillere bağlı olarak tercüme edilemez olanlar üzerine yaptığı çalışma onu bu noktaya götürmüştür.

Lacan "Daniel Lagache'ın Raporuna İlişkin Değiniler" metninde, evrensele dair konumunu gösteren bir formül verir: Tamdeğil bir gösterendir ama her şey yapıdır.* Konuşan varlık için, evrensel yapıdır ve eğer konuşan varlığın yapısı evrensel ise (yani dilin ve sözün içerdiği gerçek boyutu ise) o zaman sınır diye bir şey yoktur, yalnızca her ülkeye özgü tarihi ve kültürel sınırların aşılması söz konusudur. Bu bakış açısı psikanaliz pratiğiyle ilgilidir, ancak evrenseli konumlamanın bu yeni, Lacancı yolunun başka alanlara da genişletilebileceğine dair makul bir hipotez kurulabilir.

Elbette, burada söz konusu olan anlamın uçup gitmesine bir son vermek için kesme aracılığıyla –yani başka bir deyişle yazma eylemiyle– dilsel sesteşliklere takılıp tökezleyen serbest çağrışımın açmazlarına bir analizin getirebileceği çözümdür. Harfin bahsettiği tekilliği meydana çıkarmak, anlamı kesmekle olabilir. Ve bundan sonra

* Pas-tout est signifiant mais tout est structure.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yanılgının, *Une-bevue*'nün şiir olabilmesi için öznenin ondan bazı sonuçlar çıkarması gerekir.

Çinli meslektaşlarımızın bu kitapta yer alan metninde çarpıcı bir şekilde gün ışığına çıkardığı şiirsel alan böyledir. Çarpıcı, çünkü *Sınırların Ötesinde Lacan* kitabının neyi amaçladığını ve gerçekte neyi haklı çıkardığını kesinlikle açıklığa kavuşturuyor: Lacancı öğretinin Fransa dışına yayılması ve "yabancı" olanın yeniliğiyle övünen grupların yaratılmasından çok, yabancı dil kurulu olan bilginin içine sızar. Lacan'ın dediği gibi üst dil yoktur, sadece çeviri vardır.

Lacan'ı izlemek, her ülke, her dil için, bilinçdışının oluşumlarının ötesine geçen bir pratiğin olanaklı olması için gereken koşulların incelenmesi anlamına gelir, ki bu, Lacan'ın kendisinin de gösterdiği gibi, analizin gerçeğe dokunmak için yazıya başvurmasından geçer. Çinli meslektaşlarımız tarafından yapılan serbest yazı önerisi yakından incelenmeyi hak ediyor (Lacan'ın, aynı düğümün yaptığı gibi, anlamı değiştiren, otonom bir yazı önermesini hatırlatmalıyız).

Her şeyden önce Çince'nin konuşulduğundan oldukça farklı şekilde yazılması ondaki sesteşlik durumunu kaligrafiye vardırır. Lacan'ın kaligrafiye verdiği değeri biliyoruz, tekil bir çizgi darbesine verdiği önemi biliyoruz. Meslektaşlarımızın, her bir ideogramdaki Bir'in varlığına ilişkin değerlendirmeleri bizi üç soru formüle etmeye yönlendirmektedir:

– İlki, serbest yazı hipotezinde kendisini sıradan ideogramdan kurtaran yazının şiirle yakınlaşmasıyla ilgilidir. Kaligrafiyi başlı başına farklı bir yazı olarak mı değerlendirmeliyiz, bu neye işaret ediyor?

– İkincisi, analiz anlayışının geçerliliğini ve uygulama imkanını göstermek ve kanıtlamak için ve Lacan'ın söylediklerinin (yapının) yerel dil koşulları tarafından nasıl duyulduğunu ve incelendiğini belirlemek için analizin uygulandığı dilleri tekrar gözden geçirmek mantıklı ve ders çıkarmak açısından zenginleştirici olmaz mıydı?

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

– Üçüncüsü, Bir'in Çin dilindeki bu sürekli varlığını (her ideogram bunu içermektedir) Lacan'ın *Yad'l'Un*'üyle karşılaştırabilir miyiz?

Bu sorular, Lacan'ı hepimizin aynı şekilde okuduğumuza bizi inandıran, bir perdeyi, aynı harfleri kullanan diller arasında yayılıp giden bir tuzağı ortadan kaldırabilir.

Sınırların ötesinde Lacan, yalnızca öznel sınırların ötesine geçmek demek değildir, aynı zamanda dillerin veya çoğul olarak *lalangue*'ların yazıyla ve yazılarla olan ilişkileri açısından sorgulandığı sürece sınırları olmayan bir Lacan'ı kesin olarak söylemek demektir. Sınırların ötesinde Lacan, psikanalizin farklı ülkelere yayılmasının ötesinde, her dilin diğerine öğretebileceği, yabancının yabancılığını azaltabilecek ve o andan itibaren birçok ülkeye yayılmış ve klinisyenlere kılavuzluk eden bir pratiğe başka zenginlikler kazandırmanın yoludur. Her dil *lalangue*'dan destek alır ve özne yapının bir etkisidir. Analizde yapı tarafından meydana getirilmemiş bir özne yoktur, *lalangue* cinsiyetin getirdiği kusuru örtbas etmeye gelir.

Eğer Lacan bir Uluslararası Analiz Okulu kurmadıysa, bu yalnızca kendisini IPA'dan uzaklaştırmak için değil, aynı zamanda kendisinin de gösterdiği gibi, sadece analizanın söylediklerine değil, sınırlara ihtiyaç duymayan yapıya bağlı kaldığındandır, analizde söz konusu olan budur.

Bu yönde ilerlemek için, gösterenin yanı sıra hem deneyimde yazılabilen hem de yazılamayanı vurgulamak amacıyla harfe ve yazıya güçlü bir vurgu yaptığını belirtmek yeterlidir. Yazılamayan olmayı bırakamayan yapıya işaret eder [*Ce qui ne cesse pas de ne pas s'écrire...*] ve gerçek bilinçdışına buradan ulaşılabilir (dil sürçmeleri, Sinthome veya *Witz*). Yapı ise dilden farklı olarak dışarı aktarılır.

Bana öyle geliyor ki, bu kitabın sunumu için bahsettiğim bu düşünceler, yani bunu umuyorum, okuyuculara Lacan'ın psikanaliz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

için arzuladığı bu yön üzerine düşünme fırsatı verecek ve onlara Lacancı pratiğin canlı kalması için gerekli olan bu tartışmada ilerleme fırsatı sunacaktır ve men edilmesindense, Freud'un zamanında olanın aksine, yapay sınırların aşılması bilinçdışına dair pratiğin yolunu açtığını gösterecektir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Latin Amerika'da Lacan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Yeni Dünya"da Lacan

Tabelasında Borroméen düğümü olan, *Je suis Lacan* adında bir bar var.

"Analistlere, hastalara ve tüm izleyicilere uygun bir komedi" olarak tanıtılan *Docteur Lacan* oyununda Lacan ve sekreteri Gloria arasındaki diyaloglar sahneleniyor ve pandemi sırasında bile, 2013'den beri olduğu gibi, bu oyun çok yoğun ilgi çekiyor.

2021 yılında, Latin Amerika'nın en önemli sanat müzelerinin birinde *Thérapie* adında bir sergi düzenlendi.

Bütün bunlar kültürel ve toplumsal gündemimizin bir parçasını oluşturuyor.

Haydi tahmin edelim dünyanın hangi şehrindeyiz?

Buenos Aires psikanalizin ve özellikle Lacancı psikanalizin "halk" arasında yaygınlaşmasının nadide ve başarılı bir örneğidir.

Bu yayılma olgusunun Arjantin'in büyük şehirlerinde yoğunlaştığını söylemeliyiz: Buenos Aires, Córdoba, Rosario, Mar del Plata, La Plata.

Buenos Aires elbette Arjantin demek değil. Sadece ülkenin başkenti o. Ama aynı zamanda güneyde, Patagonya'da insanların

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

analistleriyle buluşmak için yüzlerce kilometre yol kat ettiğini görüyoruz. Arjantin'in hemen her bölgesinde Lacancı yönelimle çalıştığını söyleyen ve hem kendi muayenehanelerinde hem de kamu ruh sağlığı kurumlarında çalışan analistler mevcut.

Öte yandan genel kanı şudur: Lacancı psikanaliste özgü olan kısa seanslar, sessizlik ve sesteşliklerle ilgilenmesidir.

Peki böyle bir yayılma nasıl mümkün olabildi? Bu cevaplaması zor bir soru tabii. Belki bu genişlemede etkili olan bazı güç çizgilerini ortaya koymaya çalışabiliriz; bu konuda kendi fikrim olan bazı sezgilere olduğu kadar bazı tarihsel çalışmalara güveniyorum.

Bazı Tarihsel Nedenler[1]

Her şeyden önce Lacancı psikanaliz Buenos Aires'te hiçbir yerde olmadığı gibi bir kabul gördü ve yerleşti.

Lacan'ın 1963'te Uluslararası Psikanaliz Derneği'nden (IPA) aforoz edilmesi ve 1964'te Paris'te *Ecole Freudienne*'i kurması sırasında "Yeni Dünya"nın çok uzak bir köşesinde psikanalizin yayılması açısından gerçek bir *patlama* yaşandı.

Arjantin'de 1960'lardan itibaren psikanalitik formasyon üniversitede ve devlet hastanelerinde yeni kurulan psikopatoloji servislerinde kendine yer buldu. O zamanlar "psikanaliz formasyonu" denince Freudcu metinlerin okunması, İngiliz Okulu'nun katkıları ve bunlar aracılığıyla kurumlardaki klinik pratiğin sorgulanması anlaşılıyordu. 1976'da başlayan ve sürgündeki psikanalistlerden oluşan bir diaspora yaratan askeri diktatörlük öncesi dönemdeki psikanaliz formasyonunda hüküm süren daha çok bu yönelimdir. Dolayısıyla

1 Bu konuda daha fazla bilgi için, size Jorge Balán'in *Cuéntame tu vida. Una biografía colectiva del psicoanálisis argentino* (Buenos Aires: Planeta, 1991) çalışmasını, ayrıca Germán García'nın *La entrada del psicoanálisis en la Argentina. Obstáculos y perspectivas* (Buenos Aires: Altazor, 1978) çalışmasını tavsiye ederim.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bunun, temelde klinik uygulamaya dayanan ve pratiğe özgü sorunlarla gelişen bir formasyon olduğu söylenmelidir.

1970'lerin ortalarında IPA'nın yerel bir kolu olan Arjantin Psikanaliz Derneği (APA) Arjantin'deki psikanalizin profesyonelleşme sürecindeki hegemonik konumunu çok büyük ölçüde kaybetti.

Bu kolaylık sayesinde Lacancı psikanalizin aktarılmasının yeni biçimleri gün yüzüne çıktı ve bu yeni bağlam onu kabul etmeye uygundu.

Üniversitede Psikoloji ve Psikanaliz

APA 1942 yılında dört doktor tarafından kuruldu. Avrupa'daki savaşla solmuş olan psikanaliz Amerika'da filizlenmeye başladı. APA yaklaşık 30 yıl boyunca psikanalizin "saf" bir şekilde aktarılmasını sürdürmek amacıyla, psikanalizi üniversite ve hastanelerden ayrı tutarak ve devlet kurumlarından izole ederek standardize edilmiş bir psikanalitik pratiği aktarmakla sorumluydu.

Bu dernekte, psikanalitik kariyer bir eğitim analistiyle yürütülen bir analiz, seminerler ve süpervizyon şeklinde özetlenebilecek bir ritüele göre yapılandırılmıştı. APA'nın verdiği diplomayı devlet tanımıyordu ama fahri bir unvan olmasına ve klinik uygulamaya hak kazanabilmek için üniversite eğitimi gerekli olmasına rağmen daha prestijli bir hale gelecekti.

Başlangıçta APA'ya girmek için kabul koşulları arasında tıp diploması gerekmese de doktor olmayanların analist olması fikrine karşı güçlü itirazlar vardı; o kadar ki, üniversite diploması olmayanlar için APA'ya girebilmenin en yaygın yolu evlilikti: "kurucu babalar"ın eşleri kuruma dahil olan ilk doktor olmayan kadınlardı.[2] O dönemde tıp mesleği ağırlıklı olarak erkeklere mahsustu. Kısa süre sonra, 1952'de, doktor olmayanların APA'ya girişi yasaklandı ve girmiş olanlar doktor

2 Kadınların APA'daki rolü için Maria Laura Moukarzel'in çalışmalarına bakılabilir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bir psikanalistin gözetiminde çalışmak zorunda kaldılar ve kendilerini yalnızca "psikososyal olarak uyumsuz" insanların rehabilitasyonuna adadılar. 1954'te kamu otoritesi Arjantin'de psikoterapi uygulamasını düzenlemiş ve sadece doktorlara yetki vermiştir.

1950'ler aynı zamanda üniversitede ilk psikoloji derslerinin açılışına da tanıklık etmiştir.[3] Tıp fakültelerinde yaşananlardan farklı olarak yeni psikoloji dersleri beşeri bilimler veya felsefe bölümlerinde kendilerine bir yer buldu ve o zamandan beri ağırlıklı olarak kadınların alanı oldu.

Psikoloji mesleğinin "kadınlaşması" bugün de devam ediyor ve bu, çok önemli bir değişimi ifade ediyor: Kadınlar artık sadece tedavi talep eden histerik hastalara indirgenmiyor, yavaş yavaş analizan sonra da psikanalist oluyorlar. Üniversitede eğitim almak küçük burjuvazinin toplumsal ilerleyişi için bir fırsattı ve psikoloji derslerini takip etmek kadınlar için çalışma dünyasına entegre olmada büyük bir olanak haline geldi.

Klinik Psikanalitik Eğitim

1960'lardan itibaren ortaya çıkan ve sayısız kişiden oluşan bu yeni psikolog kuşağı eğitim ortamının veya psikoteknik testlerin uygulanmasının ötesinde mesleki entegrasyonlarını sağlayabilecek klinik bir gelişme arayışı içinde ruh sağlığı alanındaki devlet hastanelerine girmeye başladılar.

O zamanlar üniversitedeki psikoloji eğitimi güçlü bir biçimde klinik bir boyut kazandı ve bu alana profesyonel katılım için de umutların gelişmesini sağladı. Ancak psikologların APA tarafından garanti edilen psikanalitik formasyona erişiminin kısıtlanması onları alternatif formasyon yolları aramaya yönlendirdi. Psikoterapi

3 Bu alanda bir ilk Rosario (Santa Fe) oldu, bunu 1956 ve 1957 yılları arasında Buenos Aires ve La Plata izledi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

uygulamasında kısıtlama devam etti, yeni psikologlar "doktorun yardımcıları" olarak kabul edildi ve bir doktorun kontrolü altında çalışmak zorunda kaldılar. 1985 yılına kadar psikologlara tıbbi süpervizyon altında olmadan psikoterapi uygulama yetkisi verilmedi.

Ayrıca APA'nın ilk on yılında eğitim analistlerinin sayısı çok azdı: Sadece 12 eğitim analisti vardı ve yalnızca doktorlar analist adayı olabiliyordu. Uzun bir bekleme listesi vardı. Bu, üniversitede eğitim almış ve APA'nın eğitiminden dışlanmış olan genç psikologlardan gelen artan eğitim talebini kısmen karşılayan, resmi APA eğitimine paralel ve marjinal bütün bir çalışma grupları ağının kurulmasının bir başka nedenidir.

Genç psikologların çoğu eğitimlerinin kişisel analizi gerekli kıldığını kabul ediyordu. Yani APA'nın eğitim analistleriyle analizdelerdi ama kurumun dışındaydılar; üniversitede onları dinliyorlardı ama psikanalist adayı olarak onlara ulaşmaya hakları yoktu, çünkü doktor değillerdi.

Özellikle psikoloji derslerinde ve hastanelerde, üniversitedeki bu psikanaliz "istilası"nın beklenmedik sonuçları oldu: klinik psikanaliz eğitimi için gitgide artan bir talep, analiz taleplerinde artış ve bunun sonucu olarak bir düzeyde psikanalizin "popülerleşmesi" ve "tıptan uzaklaşması".[4]

Bugün bile Buenos Aires'te analizden geçmek akıl hastalığıyla eş anlamlı değildir, daha çok iyileşme ve iyi yaşamak umuduyla öznel bir ilerlemenin işaretidir.

Paradoksal olarak, kapıdan kovulan bacadan girdi. APA'nın psikologları kabul etmeyi reddetmesi alternatif eğitim yollarında bir kargaşaya neden oldu: Tam olarak bu ret Lacan'ın öğretisinin Arjantin'de kabul görmesi için temel teşkil etti.

---

4 Dagfal, A., *Psychanalyse et Psychologie. Paris-Londres-Buenos Aires*, Paris: Campagne Première, 2011.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Lacan'ın Buenos Aires'e Mektubu

Lacan'ın Buenos Aires'te yayılması ilkin, yeni bir ufka yelken açan Althusser'in açtığı yoldan geçti: Psikanaliz yalnızca bireysel terapötik bir müdahale olarak anlaşılmadı, ona toplumsal dönüşümün bir aracı haline gelmesi umudu da yüklendi.

Fransızca zaten entelektüeller tarafından benimsenen bir dildi ve bu nedenle ek zorluklar yoktu. İngilizce ise üniversitede çoğalmakta olan sol akımlar tarafından karalanan Amerikan imparatorluğunun dili olarak kabul edilmekteydi.

Arjantin'deki entelektüel çevreler Paris'i en iyisi olarak görüyorlardı ve bu psikanaliz alanında da yeniden üretildi, hemen yanı başlarında psikanaliz okumasına dayalı yeni klinik uygulamalar gelişiyor olmasına rağmen. Psikozların tedavisi, psikiyatrist ve doktorlarla disiplinler arası diyalog ve daha önce psikiyatrik olarak kabul edilen acil durumların yönetiminde görev alınmasına ek olarak, küçük gruplar halinde teorinin geliştirilmesi, psikanalitik eğitimde yaygın uygulamalar haline geldi.

Lacancı psikanalizin yaygınlaşmasının kısa bir değerlendirmesini yapacak olursak, psikologların APA'dan dışlanmasının Lacan'ın özel çalışma gruplarında ve üniversitedeki psikoloji eğitiminde yaygınlaşmasının temeli olduğunun altı çizilebilir. Lacan'ın öğretisi 1983'te ülkeye demokrasi geri döndüğünden beri genç nesil psikologların klinik eğitiminde önemli bir yere sahiptir ve muayenehanelere sıkışmış bir uygulama olmaktan çok uzaktır.

Yani Arjantin'de Lacan'ın öğretisinin kırk yıldır sürekli olarak aktarılmasının klinik pratikteki etkilerini artık görebiliyoruz ama bu daha derinlemesine araştırılmayı da hak ediyor. Psikanalizin bu aktarılışı üniversitede kamuya açık ve ücretsiz olarak, psikoloji fakültelerinde ayrıcalıklı bir şekilde gerçekleşti ve oradan da akıl sağlığı alanında hizmet veren kamu kurumlarına yayıldı. O halde Arjantin'de

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Lacan'ın öğretisinin aktarılışı akademik veya kültürel olmaktan çok belirgin şekilde klinik bir yönelim almıştır.

Lacancı Psikanalizin Üniversitelerdeki ve Hastanelerdeki Güncelliği

Demokrasi geri döner dönmez psikoloji diploması veren fakültelerin çoğu psikanalitik teori, psikopatoloji ve klinik psikoloji gibi temel alanları Lacancı psikanalitik yönelimle aktardı.[5]

Freud'un eserlerinin incelenmesi Lacancı referanslara göre yapılıyordu ve bu durum, Latin Amerika'nın diğer ülkelerinde yaşananla karşılaştırıldığında, örneğin Laplanche'ın versiyonuyla yapılan Freudcu mektubun okumasından farklıydı.

Üniversitedeki bu psikanalitik formasyon ekseni korunmuştur ve dahası, eğitim programının parçası olan diğer konular, Lacan'ın ellili yıllardaki temel referanslarının incelenmesini içerdikleri ölçüde bu formasyona katkıda da bulunmuşlardır: Ferdinand de Saussure'ün dilbilimi, Roman Jakobson'un katkıları, Claude Lévi-Strauss'un yapısal antropolojisi, Kartezyen felsefe ve Marx'ın düşüncesi.

Lacan'ın öğretisi üniversitedeki psikoloji eğitiminde özel bir yere sahipti, ama tıp eğitimi için aynı şey söylenemez. Bu öğretimi almak konusunda genç doktorlarla genç psikologlar arasında büyük bir eğilim farkı var. Arjantin'deki tıp eğitimi pozitivizm ve bilimin izini taşımaya devam ediyor. Tıp ağırlığını kaybetmiştir ve öte

5 Arjantin'de psikoloji alanındaki akademik eğitim süresi dikkati alındığında "ana" eğitim olarak düşünülüyor: mezuniyetten sonra, psikolog diploması almak için beş ya da altı yıllık, profesyonel psikoloji eğitimi uygulamasına da yer veren bir eğitim. Psikoloji alanında akademik eğitim Arjantin devleti tarafından nüfusun sağlığı üzerindeki etkisi açısından "kamu yararına" bir eğitim olarak düşünülüyor. Diploma aldıktan sonra psikoloji alanında hizmet veren hastanelerdeki stajlara sınavla girmek mümkün. Psikoloji alanındaki stajın süresi psikiyatri alanındaki staj sürelerine yakın, dört ila beş yıl arasında değişiyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yandan ise teknolojiden yardım almak ön plana çıkmıştır: hastaların rahatsızlığını dinlemek için zaman çok az, laboratuvar kanıtları çok fazla sayıda ve her şey üst düzey uzmanlaşma bağlamında. Yani her şeyin bir uzmanı var.

Psikiyatri tıbbın "zavallı ebeveyni" rolünü oynamaya devam ediyor, bu yüzden başlangıçtaki tıp eğitiminde önemli bir yeri yok. Psikiyatri tıp diplomasını aldıktan sonra yapılan ek bir "uzmanlık". Arjantin'de tıp eğitimi başka yerlerde olduğu kadar uzundur: 7 ila 8 yıl eğitim süresi. Dolayısıyla genç bir doktor psikanalizle, eğitiminin ancak oldukça geç bir döneminde, yani psikiyatri stajı sırasında karşılaşabilir. Üstelik tıp formasyonundan yola çıkarak psikanalizi okumak zorunda kalacaktır.

Özneyi men eden bilim söylemine alışkın kulaklar "özne anlamında kulaklarını ehlileştirmekte"[6] genellikle zorluk yaşar. Genellikle psikiyatristleri psikanaliz vebasına sürükleyenler Freud, Lacan ve klasik psikiyatri eğitimi almış klinik psikoloji stajyerleridir.

Psikoloji eğitimlerine zaten Lacan tarafından yönlendirilen bir Freud okuması ile başlayan genç psikologlar için ise durum oldukça farklıdır. Freud'la ilk karşılaşma genellikle lise çağındaki psikoloji derslerinde olmaktadır.

Toulouse'daki doktora tezimin savunması sırasında jüri üyelerinden birinin anlattığı bir şakayı hatırlıyorum: "Arjantinliler psikanalizle çocukken tanışırlar, analizlerine de o zaman başlarlar!"

Bana öyle geliyor ki, Arjantin'de psikanalizin bir özelliği kendini gayet net biçimde ifade etmeyi başardı: Yaygınlaşması ve popülerleşmesi ona insanların genç yaşlarından itibaren erişebilmelerini mümkün kıldı. Burada psikanaliz artık burjuva ve elitist bir uygulama olarak görülmemektedir. Psikanaliz yerini ve canlılığını ona tam olarak klinik bir uygulama alanı vererek, Lacan'ın

6 Lacan, J., "Intervention sur le transfert", *Écrits* içinde, Paris: Seuil, 1966, s. 215.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

fikirlerinin kabul edilmesinde çok önemli bir rol oynayan hastane ve üniversitede buldu.

Sonuç

Bu yayılış psikanalizin genişlemesine dair bir başarı olarak okunabilir.

Arjantin'deki güncel pratiğimizde klinik psikoloji ve psikiyatri diline rengini veren Lacancı psikanalizdir. Acaba bu onun geleceğini garanti eder mi? Pek emin değilim çünkü bu yayılımın da bir bedeli var. Bence üniversitedeki psikoloji eğitimiyle analitik formasyon arasında bir karmaşa hüküm sürüyor ve Lacancı psikanaliz psikoterapilerin çalkantılı denizinde boğulmaya doğru da gidebilir.

Psikanaliz ötekiler gibi bir terapi değildir. Bu ayrımın özünde psikanalistlerin eğitimi ve psikanaliz okulunun politikasına ilişkin Lacancı önerinin gücü yatmaktadır.[7] Lacan'ın ("didaktik") pür psikanaliz ile ("terapötik") psikanaliz pratiği arasında kurduğu ayrım onun okul anlayışının temelidir: "Pür psikanaliz kendi içinde terapötik bir teknik değildir."[8]

Psikanalist olmak için klinik eğitim yeterli değildir ancak Lacan'ın dediği gibi "psikanalist için en cazip şey [...] klinisyen olmakta yatar."[9]

Bana öyle geliyor ki bu noktada psikanaliz gelişme konusunda şansını deniyor ancak bu yeni dünyada analitik söylemin ayakta kalabilmesi bu yayılmanın bireysel analizin merkezi rolünü yanlış tanımamasına bağlıdır.[10]

---

7 Lacan, J., "Proposition du 9 octobre 1967 sur le psychanalyste de l'École", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001.

8 Lacan, J., "Acte de fondation", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 231.

9 Lacan, J., "En guise de conclusion. Discours de clôture au Congrès de Strasbourg", *Lettres de l'École freudienne*, 1970, n° 7, s. 165.

10 "Amaç halindeki psikanaliz operatörleri hazırlayan psikanalizdir, başka bir deyişle analistleri hazırlayan psikanaliz." (Bkz. Jacques Lacan, "Proposition du 9 octobre 1967 sur le psychanalyste de l'École", *Autres écrits* içinde, s. 246).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Antonio Quinet

Artı-Keyif Politikası

Sınır ve sınırın ötesi teması politika meselesini akla getirmektedir. Lacancı psikanalistler olarak bizler için burada söz edilen hangi sınırdır? Söz konusu olan psikanalizin jeopolitik sınırı ve eğitim kurumlarıysa Freud ile birlikte psikanaliz IPA'nın kurulmasıyla ve Freud'un mirasçılarının uluslararasılaşmasıyla tüm sınır kavramlarını paramparça etmiştir. Freud, psikanaliz için sınırlar ya da herhangi bir dilsel hegemonya istemedi; bunun kanıtı, her yerde kurulan psikanaliz dernekleri, *International Journal*'ın İngilizce olması ve çok erken dönemden itibaren çalışmalarının sayısız çevirisinin bulunmasıdır.

Lacan Freud'un yaptığının aynısını yapmadı. Zamanı mı yetmedi? Okulunu kurduğu sırada altmış yaşının üzerindeydi ve seksen yaşında Latin Amerika'ya yaptığı geziden hemen sonra öldü. Lacancı psikanalizin uluslararasılaşması, Ecole Freudienne de Paris'nin (EFP) dağılmasından sonra çeşitli Okullar tarafından farklı şekillerde hayata geçirildi. Association Mondial de la Psychanalyse (AMP) ve ona bağlı Okulların kurulması açıkça politik olan *la reconquista* işaretinin altında gerçekleşti, yani bu ifade toprakların yeniden fethedilmesinden ödünç alınmıştı. Bu durumda, psikanalistlerin Fransa ve Fransız dilinin sınırlarının ötesinde gerçekleşen ve fatihlerin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hegemonyası pahasına sömürgeleştirme modelini izleyen yeniden fethinden bahsedebiliriz. Öteki Okullar aynı yoldan gitmediler, bunun yerine karşılıklı ve birbirleriyle bağlantı kurmaya dayanan paylaşımlar temelinde federasyonlar kurdular. Bu konu AMP'nin, benim de üyesi olduğum Lacancı Alan Forumları ve onun Okulunu ortaya çıkaran, 1998 yılındaki bölünmesinin merkezinde yer aldı.

Freud bilinçdışının sınırları olmadığını keşfetmişti. O, diller arasıdır, sırası geldiğinde tüm dilleri/tüm *leslangues*'ları kullanır. Demokratiktir, toplumsal sınıf ayrımlarına itaat etmez. Bilinçdışı olmayan bir konuşan varlık yoktur. Psikanaliz dilin öznesi olan herkese uygulanabilir. Bilinçdışı kavramı söz konusu olduğunda, Lacan'ın gösterdiği gibi, onun sınırı, içi, dışı yoktur.

Lacancı psikanalistler için Lacan psikanalizin dünyada var olmasını sağlayan bir Okul kurdu (1964'deki Act de fondation) ve aynı zamanda analitik formasyonu garantilemeyi önemsedi (1967'deki "Proposition"). Lacan bize bu iki işlevin süreklilik içinde olduğunu göstermiştir: bireysel analiz ve psikanalizin yayılması. Yani sınır yoktur. İçerideki politika dünyada psikanalistin mevcudiyetiyle devamlılık içindedir.

Eğer Okul'u analistlerin "yeri yurdu" olarak kabul edecek olursak, Lacan'ın "Propositon"unun sonunda bize yersiz yurtsuzluğun "olgusallık çizgileri"ni tanımladığını hatırlamamız gerekir, böylece bize Okul'un ötesinde söylemler kentinde psikanalistin politik yönelimini gösterir ve bu Okul'la süreklilik içindedir.

Lacan 1967'deki semineri *Fantazinin Mantığı*'nda şu görüşü ileri sürer: Bilinçdışı politiktir ve özneyi toplumsal politik düzeyde Marksist terimlerle egemen ideoloji olarak ifade edilen Öteki'nin söylemiyle ilişkilendirmeye çalışır.

"Okul Psikanalisti Hakkında 9 Ekim 1967 Önerisi"nde Lacan psikanalizin yersiz yurtsuzluğuyla ilgilenmektedir, bu konuyu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bireysel analizden yola çıkarak psikanalizin yayılmasına bağlar, yani 2018'de IF-EPFCL'in uluslararası buluşmasında Barcelona'da söylediğim gibi, analist olarak politik alanda müdahale cephesi divandan *polis*'e uzanır: Simgesel'de Oidipus kompleksinden yola çıkarak küçük burjuva ailesindeki değerlerin karşısındaki Oidipus; gerçeğin düzeninde ve imgeselde kalabalıkların psikolojisindeki Bir, imha mantığının bir örneği olarak Nazi toplama kampı ve piyasayla bağlantılı olan ayrımcılık –dünyadaki kapitalist söylemin kışkırttığı ayrımcı dışlama felaketiyle örtüşen ayrımcılık.

Lacan, politikayı ilk olarak psikanalitik tedavinin yönünü oryante etmek için Clausewits'in savaş mantığından ellili yıllarda aktardığı "taktik, strateji ve politika" üçlüsüyle psikanalize dahil eder. Bu üçlü Lacan tarafından konuşmanın işlevini, dilin alanının yapısını geliştirmesinin ardından analitik tedavinin yönü hakkında düşünmek için geliştirildi, buraya yorum taktiklerini, aktarımı ele alma stratejisini ve varlıktaki eksiğin politikasını yerleştirdi.

1969-1970'de Lacan Fransa'da yükselen işçi ve öğrenci hareketine yanıt olarak politikayı *jouissance* alanına yerleştirdi, oysa biz Brezilya'da "kurşun yıllar"ı yaşıyorduk ve diktatörlük zulmediyor ve söz konusu "yıkıcılar"ı işkence ederek öldürüyordu.

Bu noktada Lacan teorik ele alışında dilin alanından *jouissance* alanına ve sözün işlevinden eylemin işlevine geçer. Politik olarak bize söylediği bunun *jouissance*'la ilgili olduğudur. Sosyal bağlar sözler olmadan işleyen söylemlerdir, suretlerin (profesör, vali, arzulayan özne veya psikanalist) değil faillerin eylemleriyle kurulan bağlardır. Politika sosyal bağlarda *jouissance*'ın bir çerçeve içine alınmasıdır. Az ya da çok kapsayıcı, az ya da çok dışlayıcı olabilir.

Jouissance alanında taktik-strateji-politika üçlüsü nasıl ortaya çıkar? Eylemin taktiğini, suretin stratejisini ve artı keyfin politikasını düşünmeyi öneriyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Üçlü	*Dilin Alanı*	*Jouissance Alanı*
Taktik	Yorum	Eylem
Strateji	Aktarımın Ele Alınması	Suretlerin Ele Alınması
Politika	Varlıktaki Eksik	Artı Keyif

Eylemin taktiği yorumu içerir, eylemi gerçekleştiren sözdür, öte yandan söz olmadan eylem söylemeyi sağlayan bir olgudur. Suret stratejisi eylemi destekleyen toplumsal bağın failinin yerini işgal etmenin bir yoludur. Ve artı keyif politikası yapısal ırkçılığımızı oluşturan dışsal nesneyi konumlandırmamıza olanak sağlar, nesne ne kadar simgeselin dışındaysa ve gösterenin öznesinin karşısındaysa özne o kadar hiçbir şey bilmek istemez, onu reddeder ama yine de onu tekrar tekrar karşısında bulur. *Jouissance* alanına yerleştirilen bu üçlü bize tedavinin yönünü belirlemede yol gösterebilir ve ayrıca dünyanın içindeki yersiz yurtsuzluğumuzda bize bir yön verebilir.

Artı keyif politikası bu döneme egemen olan kapitalist söylemin, artı değerleriyle tüm toplumsal bağları yozlaştırdığını göstermemizi sağlayan şeydir ve bugün ultra-neoliberalizm şirketlerin lehine bölgesel fetih savaşlarıyla (petrol için ABD tarafından tezgahlanan Brezilya-Venezuela olası savaşında olduğu gibi), üretim mallarının ayrımcı paylaşımıyla, devletsizleştirmeye yol açan darbelerle dünyaya hükmediyor.

Artı keyif politikası bize *a* nesnesinin iki versiyon halinde nasıl kültürümüzün zirvesine ulaştığını göstermektedir: birincisi arzunun nedeni olarak, ikincisi ise korku ve *iğrenme* nesnesi [*abject*][1] olarak. Bu ikinci versiyonda *iğrenme* nesnesi aynı zamanda perseküsyon nesnesi de olabilir; paranoyada bakışlar ve seslerin bize gösterdiği gibi.

1 Yazar burada "abject" kelimesinin "object" yani nesne kelimesine benzerliğiyle oynamaktadır. "Abject", object'e göndermeyle iğrenilen, rezil, pis, kötü olan nesneyi ifade etmektedir. [ç.n.]

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bunlar, Lacan'ın *cloaca maxima*[2] olarak adlandırdığı, uygarlık tarafından oraya buraya saçılan ve efendi söylemi tarafından hem üretilip hem dışlanan *iğrenme* nesneleridir, artı keyfin çöpleridir.

Artı keyfin bu ikinci versiyonu, yani iğrenç nesne ötekinde somutlanabilir, bu bize benzeyen biridir ama dengimiz değildir, farklı olmaktan öte tehdit edicidir, tanımlanması gereken bir düşman olarak nitelenmiştir hatta ortadan kaldırılması dahi gerekebilir. Bugün Brezilya'da mevcut hükümetin neofaşist söyleminde yaygın olan şey işte budur. Siyahlara, LGBT bireylere, yerlilere, komünistlere vb. yönelik nefret sürekli uzayan bir *abject* listesi oluşturuyor. Toplumsal bağda öteki radikal ötekini cisimleştirebilir –ki bu yapısal olarak nesne *a*'ya, mutlak biçimde öteki olana tekabül eder– ve böylece *iğrenç nesne* halini alabilir; iğrenmenin ve şiddetin hedefi haline gelebilir ve hatta ortadan kaldırılabilecek bir nesne konumuna gelebilir: Rio de Janeiro'da Marielle Franco'nun öldürülmesi bunun numunelik bir örneğidir.

İğrençliğe indirgenmiş öteki, iki tutkunun –nefretin ve cehaletin– birleşimi olan cahil ve faşist stratejinin hedefidir. Bu, somut olarak aşırı sağın kullandığı tutkuların bir kombinasyonudur: Bir yanda kin, şiddet, korku ve cehaletin kışkırtılması, diğer yanda ise entelektüellere, bilim insanlarına, kısacası egemen ideolojiye tabi olmayan her tür ilerici düşünceye yönelik bir saldırı söz konusudur. Yakın zamanda aşırı sağın iktidara ulaşma yöntemleri hakkında konuşan bir gazeteci şöyle demişti: "Seçmenlerin cehaletini ve korkularını sömürmek yaptıkları en iyi şey ve onları bugüne getiren şey de bu."[3]

Artı keyif politikası bu cehalet-nefret stratejisinin nasıl ötekini bir *iğrenme nesnesi*ne dönüştürdüğünü kavramamıza olanak

2 Lacan, J., "Conférence au Massachusetts Institute of Technology", *Scilicet*, no 6-7, Paris: Seuil, 1976, s. 61. Ayrıca bkz. Jacques Lacan, *Mon enseignement*, Paris: Seuil, 2005, s. 85.

3 Stabile, A., Fausto Salvadori içinde, *Ponte Jornalismo* (ponte.org).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sağlar. Bunun yapısı nedir? Bu strateji bilgiye olan nefreti ifade eder ve bu nedenle bilginin inkâr biçimleriyle bağlantılıdır: bastırma, inkâr ve men etme. Klinik yapıları tanımlayan bu inkâr biçimleri, "cinsel ilişki yoktur"un gerçeği ve heterojeniteyi reddeder; ve bunlar aynı zamanda farklı *jouissance*'ları yapılandıran kastrasyonun ve cinsiyet farkının inkar biçimleridir. Kısacası bunlar farklılığın inkarıdır; bilgiye karşı nefret biçimini alabilir, ötekini kuran farklılığa, onun sahip olduğu her tür başkalığa ve *heterojenite*ye karşı nefret şeklini alabilir.

Cehalet-nefret Latince'de kamu suçuna (*afronta*) atıfta bulunan bir kelime olan *ignominie* (rezillik) ile ilişkilidir. Terimin etimolojisi "*in-nomen*" ("*adlandırılamayan*") ile ilgilidir, çünkü rezillik olarak nitelenen yüz karası eylemlerin neden olduğu etkiyle aynı etki söz konusudur. Cehalet-nefret yüz karası eylemlerin temelidir. Rezillik kamunun gözleri önünde işlenen ve genel olarak ötekinin zayıflıklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan ve onu rahatsız, utanmış, aşağılık hissettirmeyi hedefleyen bir suçtur. Cehalet-nefret ötekini bir "isimsiz" olarak gücendirmek ya da ona saldırmak, onu insan yapan adından yoksun bırakmak, onu özne yapan adından yalıtmak, ona bir nesne muamelesi yapmak için onu hedef alır. Öteki'ni, hem ihlal edilmeye hem de temel olarak farklı bir varlık yapan bu cehalet-nefret çifte tutkusu, tüm vahşiliğiyle süperego tarafından yönetilen bir *jouissance* biçimidir ve o emreder: Cahil ol ve keyfini çıkar! Eylemler, jestler ve kelimeler ile işleyen sadistik bir *jouissance* söz konusudur.

Farlılık olarak Öteki bir ayna değildir, daha çok [Lacancı] Gerçek'tir. Peki, artı keyfin dayanağı olan bu öteki neden iğrenmenin, tecavüzün ve yok edilmenin hedefi haline gelir? Çünkü bu ötekinin varlığı öznenin kimliğinin varoluşuna bir tehdittir, çünkü bu öteki yapıdaki bir nesne olarak varlığın en uç noktasındadır. Lacan'ın bize söylediğine göre, madem ki analist "bu iğrenme nesnesinden

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yapılmıştır"[4], kendisine hakkı olarak verilen Bir konumunu reddederek suret konumunu işgal etmelidir. Dolayısıyla analistin toplumda iğrenme nesnesi haline getirilmiş öznelerle bir yakınlığı vardır, çünkü analizinde kendi varlığına dair atıkların/çöplerin bu biçimini deneyimlemiştir.

Bu cehalet-nefretin kitlelerin psikolojisindeki libidinal varoluşu [*ex-sistence*] nasıl ifade bulur? "Kitle, olağanüstü derecede kolay etkilenir ve saftır, eleştirel değildir [...], ne şüphe ne de belirsizlik tanır. Hızla uçlara gider; dışsallaştırılmış şüphe tartışılmaz, dolaysız bir kesinlik haline gelir, bir antipati tohumu vahşi bir nefrete dönüşür [...]. Hükmedilmek ve ezilmek veyahut efendilerinden korkmak ister. Temelde tamamen muhafazakardır, her türlü ilerlemeye ve her türlü yeniliğe karşı derin bir tiksinti duyar" der Freud. Kitlenin bu nefret-cehaleti ötekini ihlal eden tutkularla kendini gösterir: ırkçılık, homofobi, maşizm vs. Adorno'nun "nefret yayıcıları"na dönüşmüş bir insan güruhu olarak tanımladığı bu kalabalığa dönüşen kitleye cehalet-nefretin *jouissance*'ı böyle etki eder.

Freud iki tür kitle oluşumuna işaret eder: Birincisi, her birinin ego ideali yerine *lider*le özdeşleşme ile oluşandır; ikincisi ise ortak bir düşmanın yaratılmasıyla oluşandır. İlki aşkla, ikincisi nefretle şekillenir. Birinde gönüllü kulluk sadakatin kanıtıdır, diğerinde ise düşmanın saldırısı karşısında körü körüne itaat sadakatin göstergesidir. Bu iki tür kitle oluşumu birbirini dışlamaz, faşizmde buluşurlar.

Bir olarak liderle özdeşleşme, bu saygıdeğer lider adına öldürmek te dahil olmak üzere her şeyi yapmaya hazır kitlelerin bütünleşmesini sağlar, böylece liderin sözlerini eyleme koymak ve ötekine saldırmak mümkündür, savaşta olduğu gibi zalimlik dürtüsü zincirlerinden boşalır ve iğrenç bir nesneye dönüşmüş olan düşmanda tatmin bulur. Farklılığa karşı hoşgörüsüzlüğün bir ifadesi olarak nefretin hedef aldığı

4 Lacan, J., " ... ou pire", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 548.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şey silinip atılması gereken Öteki *jouissance*'tır, bu, Lacan'ın tanımına göre ırkçılıktır. Dolayısıyla, şimdi Başkan Bolsonaro'nun söylediğini işittiğimiz faşist ifadeler şöyle: Zenciler, "hafifmeşrepliklerinden dolayı taciz ediliyorlar, çünkü onlar hiçbir işe yaramaz hatta üremeye bile"; eşcinseller yeterince dövülmedikleri ve cezalandırılmadıkları için norm dışı bir *jouissance*'a sahipler; yerliler ise "miskin" ve "tembeller" vs.[5] Bu nedenle tüm "sapkın" *jouissance*'ın ortadan kaldırılması ve hakaretin öldürücü *jouissance*'ının şiddet biçiminde eyleme geçirilmesinin teşvik edilmesi yönünde bir politika söz konusudur.

Totem ve Tabu'daki ilk babaya isyan eden ve mitteki tiranı öldüren oğulların aksine, faşist babanın "oğulları" yani seçmenleri onunla özdeşleşir; ve Efsane'nin[6] işaret ettiği düşmanların peşine düşerler, çünkü onlar başkanın sözlerini emir telakki ettiklerinden "namussuzların (*vagabundos*) işini bitirmek" için kurulan gruba (*força tarefa*) katılıyorlar: "Bu ülkeyi daha önce hiç yapılmadığı şekilde 'temizleyeceğiz.'" Bu öjeni projesi sapkın sayılan her türlü *jouissance*'ı temizlemeyi, azınlıkları çoğunluğa biat ettirmeyi, muhalifleri ortadan kaldırmayı, militanları ve aktivistleri ve her tür toplumsal hareketi suç haline getirmeyi amaçlıyor. Ve onların yerine "Efsane"nin emrettiği bir düzenlemeyi uygulamaya koymayı hedefliyorlar. Ama bu düzenin ortakları var: Ordu ve Tanrı. Çünkü ona göre Tanrı kendisine Başkan olma görevini vermiştir. Ve böylece kapitalist ultra-liberalizmin hizmetinde ve aşırı sağcı (*ustra-droite*)[7], Mesihvari bir hezeyana dayalı paranoyak bir iktidarın kuruluşunu görmekteyiz.

---

5 Brezilyalıların başkanlık seçimi kampanyalarından itibaren, ülkenin başkanı aşırı sağcı Brezilyalıların adayı Jair Messias Bolsonaro saldırgan, ırkçı bir dizi açıklama yaptı ve basında polemikler yarattı, ki bunların bir kısmından burada bahsediliyor.

6 Portekizcede "*Mito*": Taraftarlarının Bolsonaro'yu adlandırma tarzı, ona "Efsane" diyorlar.

7 Carlos Brilhante Ustra'ya (1932-2015) referansla, Brezilya'da darbe yılları süresince görev yapan general. Mahkeme tarafından altmış ve yetmişli yıllar boyunca diktatörlüğü süresince işkenceci olduğu deklare edilen tek Brezilyalı.

Ücretsiz PDF Kitap Ağı - https://rantey.org

Achille Mbembe'nin *Necropolitique* adlı metninde bizi uyardığı gibi, birilerini yok etmeyi amaçlayan bu sanrısal projede toplumsal bağ ve öznelik açıkça tehlikededir, sadece bu da değil insanlık tehlikededir: "Ötekinin varoluşu yaşamıma yönelik bir saldırı, ölümcül bir tehdit veya mutlak bir tehlike olarak algılandığından, ancak onun biyofiziksel olarak ortadan kaldırılması benim yaşam ve güvenlik potansiyelimi artıracaktır."

Bu duruma karşı biz psikanalistler, psikanalizin politikasından yola çıkarak yolumuzu bulmak zorundayız. Kendimizi konumlandırmak için uygarlığın huzursuzluğuna karşı her zamankinden daha fazla sığınağımız olan Okul'umuzdan faydalanabiliriz, onu bir mülteci kampı yapmak için değil ama onu psikanalistin söyleminin Lacancı alanda bize sağladığı silahları keskinleştirmek için kullanabiliriz: yorum ve söyleme ile eylemin taktiği, eylemlerimize rehberlik edecek suretlerin stratejisi ve artı keyif politikasının incelenmesi. Bizim söylemimiz faşizmin tam tersidir, bu yüzden biz "tehdidiz". Üzerimize gelen bu belalı hükümetin düşmesi için diğer söylemlere katılarak birleşmek zorundayız, yoksa Brezilya'nın şu anda örneklediği gibi hepimizin içindeki insan tehlikeden kurtulamayacak. Psikanalizin divanından yola çıkarak hayata müdahale etmenin bir yolunu düşünelim. Ve Öteki'nin hem farklılığın radikalliğini taşıyarak hem de heterojenitenin tekilliğiyle ortaya çıkmasına açık olalım.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ana Laura Prates

Lacan ve Brezilya'daki "pas-tout" [1]

Sınıflandırılamayanlar

2018 yılı Brezilya tarihi için unutulmaz bir yıl olacaktı. Birçok karmaşık parametre, aşırı sağın karikatürize adayı olan, gerici, ırkçı, homofobik ve kadın düşmanı fikirleri temsil eden Jair Bolsonaro'nun Brezilya devlet başkanı seçilmesine yol açtı. Seçimlerin ilk turunun arifesinde henüz senaryo tam da belli değildi. Bolsonaro 2016 yılında Başkan Dilma Roussef'in görevden alınması sürecinde, Meclis'te yapılan oylama sırasında, yakın Brezilya tarihinin en meşum dönemlerinden birinin kahramanıydı. Bu vesileyle, o zaman milletvekili olan Bolsonaro başkanın görevden alınması lehinde oy kullanmış ve 1964'te başlayan yarı sivil-yarı askeri diktatörlük sırasında, 1970'den 1974'e kadar sayısız işkence ve ölüm vakasının yaşandığı bir yerin komutanı olan cellat albay Brilhante Ustra'ya saygılarını sunmaktan da geri kalmamıştı.

Adaylığının öne çıkışı, birçok insan hakları örgütünün, demokrasiyi savunmaya kararlı siyasi partilerin ve bu adaylığın temsil

1 Bu metni 14 Mart 2018'de suikaste uğrayan Marielle Franco anısına kaleme alıyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ettiği şeye karşı harekete geçen tüm toplumsal hareketlerin güçlü bir karşı tepkisine neden oldu. Bu tepkiler arasında biri sadece 2018 seçim kampanyasının en popüler gösterisi olduğu için değil aynı zamanda gerçekleşme şekli ve neden olduğu benzeri görülmemiş olay yüzünden de öne çıktı. Bu, 29 Eylül 2018'de 160'dan fazla Brezilya kentinde, federal bölgenin tüm eyaletlerinde ve 50'den fazla ülkede gerçekleşen büyük sokak gösterileriyle sonuçlanan "ONA HAYIR" ("LUI NON") hareketi olarak bilinmektedir ve bu harekete ulusal ve uluslararası çok sayıda kişi ve ünlü katılmıştır.

"ONA HAYIR" hareketi, sosyal ağlarda, özellikle de "Kadınlar Bolsonaro'ya karşı birleşti" adlı Facebook grubu aracılığıyla başladı, ama hızla diğer toplumsal hareketlere, siyasi partilere, insan hakları savunucularına ve ayrıca feminist ve LGBT kolektiflerine yayıldı. Brezilya'da şimdiye kadar kadınların düzenlediği en büyük sokak gösterisi gerçekleştirildi.

Toplumsal gösteriler genellikle harekete çağrıda bulunan bir taraf, parti veya temsilci grubu tarafından organize edilen bir merkezin etrafında gerçekleşir. Bu örnekteyse bunların hiçbiri yoktu, gerçekten hiçbir merkezi olmayan bir hareket söz konusuydu, bizim için, yani biz psikanalistler için çok değerli olan bir bütünü oluşturuyordu bu. Freud'un *Kitle Psikolojisi ve Ben Analizi*'nde tanımladığı gibi yatay olarak tanımlanmış, bir bütün oluşturmayan bir küme, yani açık bir küme söz konusuydu: "Bir kitle kendini ego idealinin yerine aynı nesneyi koyan ve egolarının birbirleriyle genel ve karşılıklı özdeşleşmesiyle sonuçlanan bireylerin buluşması olarak sunar."[2] Kitleyi ayakta tutan şey bir liderin ya da herkesi eşit derecede seven bir Bir'in mevcudiyeti yanılsamasıdır ve onun dağılmamasını garanti eden bu yanılsamadır.

2 Freud, S., "Psychologie des masses et analyse du moi", Paris: PUF, 2010. İspanyolca çeviriden aynı olarak yazardan bağımsız çeviri ("Psicologia de las masas y analisis del 'yo'" (1920), *Obras Completas de Sigmund Freud* içinde, çev. L. Lopez-Ballesteros y de Torres, Madrid: Biblioteca Nueva, 1981).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

2018 baharında sokaklarda gördüğümüz bu değildi. Freudcu önermelere katılacak olursak, "ONA HAYIR" hareketinin bir kitle oluşturmadığını söyleyebiliriz. Hatta tam tersine, bu çoklu ve çeşitli kümeler bir birlik etrafında sürdürülebilecek bir bütün teşkil etmedikleri için burada dağılmanın mantığına dair sebep ortadaydı, çünkü bu çoklu ve çeşitli kümeler bir birlik etrafında sürdürülebilir bir bütün oluşturamıyorlardı. Bunlar tüm meydanı ve çevresini dolduran küçük gruplardı: gençler, kadınlar, aileler, çocuklar, engelliler, erkekler, yaşlılar, transseksüeller vb. Bu insanları tek bir grup altında sınıflandırabilecek ölçütler oluşturmak mümkün değildi. Şairin dediği gibi:[3]

Bir yok, iki var
İki yok, üç var
Yasa yok, yasalar var
Bir defa yok, defalarca var
Tanrı yok, tanrılar var

Yalnız güneş yok
Biz zenci beyaz melezleriyiz
Cafuzos pardos tapuias tupinamboclos
Americaratais yorubarbares.
Biz olduğumuz şeyiz
Sınıflandırılamayanlar

İşte bu kadar çeşitliliği bütünleştirmenin imkansızlığı. Kendisinden bir sınıf oluşturmanın mümkün olacağı bir Bir bulmak mümkün değildir. Pek çok çoğulluk, yasa ve Tanrı arasında yalnızız çünkü tekil olduğumuzu biliyoruz. Lacan'ın tanımı gereği fallik norma dayalı kapalı bir küme oluşturmayan kadınlar hakkında söylediği gibi birer bireyiz. Ama yalnız olsak ta yalnız değiliz, birbirimizle bağ kurabilir ve ardından dağılabiliriz. Feminen bağ Bir yapmayan bir bağdır.

3 *Inclassables* (*Sınıflandırılamayanlar*) Arnaldo Antunes'un bir şarkısı, serbest çeviri.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"ONA HAYIR" hareketine geri dönecek olursak, dikkatimi çeken bir başka yön daha var: meydanda bulunan insanların barışçıl ve şenlikli karakteri. Bu tuhaf güvenlik hissine neden olan ve genellikle bu durumlarda kendini gösteren sürekli endişenin yerini alan kadınların ve çocukların çok sayıda olması olabilir mi?

"Bizim karnavalımızın organize edilmeye ihtiyacı yok"[4]

Ancak ertesi gün medyada ve sosyal ağlarda "ONA HAYIR" hareketinin taktik bir hata olduğunu söyleyen yorum ve analizlerin yer aldığı makaleleri okumak beni rahatsız etti. Bazıları Jair Bolsonaro'nun adının geçmemesini, daha iyi mücadele edebilmek için isminin verilmesinin gerektiğini söyleyerek eleştirdi. Diğerleri ise tam tersine, "ONA HAYIR" demenin onun varlığını reddetmek yerine onaylayan bir tür takma ad haline geldiğini iddia ettiler. Her halükârda, bu protestolara öncülük eden yüz binlerce kadın ve sempatizan çocukça bir yanılgı içinde olmalıydılar. Bu analizlere dair yaptığım okuma bazen hocavari, zaman zaman iyiliksever veya suçlayıcı ortak bir tonu ortaya koyuyor, ama hepsi genel olarak zavallı saf kızlara kendilerini politik olarak nasıl konumlandırmaları gerektiğini öğretme hedefini taşıyordu.

Birkaç gün sonra, seçimlerin arifesinde Bolsonaro'ya oy verme eğiliminin daha da arttığını gösteren yeni anketlerin ardından politik duruşu olan bazı analistler bu olgudan "ONA HAYIR" hareketini sorumlu tuttular. 2018'in başındaki, Bolsonaro'nun adaylığı için milyonlar harcanan kampanyanın, özellikle WhatsApp gruplarında bot hesaplar tarafından üretilen sahte haberleri kullanarak bir savaş stratejisiyle yürütüldüğü henüz kamuoyuna açıklanmamıştı. Onlara göre bu, "yarı çıplak", yanlış yola sapmış kadınların suçuydu. Böylesi bir cüretkarlığı kim emretmişti?

4 *Plate-forme,* João Bosco'nun şarkısı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Protestoların eleştirel yorumcuları arasında bazı psikanalist meslektaşları görmek daha da şaşırtıcıydı. İddialardan bazıları 1925 tarihli "Olumsuzlama" (*Verneinung*) metninde formüle edilen Freudcu olumsuzlama kavramına dayanıyordu; basit bir yorumlamayla inkarın mantıksal olarak kişinin inkâr etmeyi amaçladığı şeyin olumlanmasını ortaya koyduğunu söylüyor ve sonuç olarak inkâr edilenin yeniden doğrulandığını açıklıyordu. Böylece "ONA HAYIR" ifadesi bilinçli olarak inkâr ettiğini iddia ettiği şeyi aslında olumluyordu ve inkâr edilen nesneye dair bir fiksasyonu açığa çıkarıyordu. Üstelik bazıları, Lacancı jargonu bağlamından koparark, bu hareketin efendiyi devirmek isteyen bir başka klasik histeri vakası olduğunu söyledi, histerik en iyi ihtimalle onu desteklemek ve en kötü ihtimalle belki de ona duyduğu çekimi bastırmayı ifade etmek istiyordu.

Entelektüellerin, politikacıların, gazetecilerin, ilerici partilerin ve hatta psikanalistlerin bazı temsilcilerinin bu tepkisi, toplumumuzun (genellikle erkek) bir otorite figürü etrafında kitle psikolojisine dayalı kolektif bir mantığa ne kadar bağımlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Protestoları organize eden adil olsa da olmasa da genellikle aynı sestir. Benim bakış açıma göre, "ONA HAYIR" hareketine yönelik herhangi bir psikanalitik yaklaşım etik olarak sadece kolektif mantığa dair bir düşünüşle ve mevcut olumsuzlama türlerinden yola çıkarak Lacan'ın geliştirdiği büyük ilerlemeye dayanarak geliştirilebilir. Kliniğin bize öğrettiği sağlam bir şekilde formelleştirildiğinde bu öğretinin sosyal alanda paylaşılabileceğidir.

Pierre Bruno *L'anticapitalisme féminin*[5] adlı değerli metninde feminen mantığa, yani tam-değil (*pas-tout*) mantığına dayalı sosyal bağı sürdürme olasılığını sorgulamaktadır. Lacan'da sosyal bağın bir

5 Bruno, P., "L'anticapitalisme féminin", *Hétérité, Revue de l'IF-EPCL*, no 1, 2001.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

gruba ihtiyaç duymadığını eklemek isterim. Bu Lacancı bir ütopya olabilir mi? Gerçek şu ki tarih boyunca bir bütün oluşturmayan ve zaman zaman çözülen bağların örnekleri vardır. Bunlar mutlaka sürmesi gerekmeyen (olumsal demek gerekli demek değildir) ancak bazen sosyal bağ üzerinde radikallik üretmekte başarılı olan olaylardır. Bruno'nun yaptığı gibi, dört söylem doktrininden yola çıkarak düşünürsek, zapt edilemez feminen *jouissance*'ın fallik *jouissance*'ı kullanarak daima söylemlerin numaralarından kaçmayı başardığını unutmamalıyız. Yönetmek (efendi söylemi), eğitmek (üniversite söylemi) ve arzulamak (histerik söylem) imkansızı yazmaya teşebbüs etmektir, çünkü bedenlere ve özneliklere hükmetmenin farklı yollarını oluşturan bir düzenleme biçimini istikrara kavuştururlar. Efendi söyleminde eğer formalize edilen yönetmek yapısal ise ve bizi insanlaştırıyorsa diğer söylemler yapısal istikrarsızlığın sabit olduğunun kanıtıdır: Söylem evreni yoktur.

Ayrıca paradoksal olarak bir tür söylem-olmayan kapitalist söylem vardır çünkü piyasadaki nesnelerin ürettiği yanılsama yoluyla öznenin bölünmesi azaltan bir kısa devre yaratır ve özne, proletaryanın gönüllü köleliği sayesinde kendi kendisini tüketmesi olgusundan uzaklaşır. Bu anti-söylemin özelliği, özellikle dijital çağda, bedenin yerini imgeye bırakma eğiliminde olmasıdır. Kapitalist söylem kastrasyonu reddettiğinden aşkın şeylerini de dışlar, bu şeyler uygarlığa heterojeniteyi dahil eden şeylerdir.

Her şeye rağmen, canlının söylemler alanına girmesiyle kaybolduğu varsayılan bedensel *jouissance* bedenin kendisindeki çatlaklardan ona geri döner, adını koyacak kelime olmasa da onda iz bırakır ve üzerinde etkiler yaratır. Aşkla ilgili şeylerden öyle kolay kolay vazgeçilmez. Psikanalitik etiğin önemi arzunun nedeni olarak boşluğu ve *jouissance*'ın koşulu olarak evrensel olmayanı desteklemesinde yatar, böylece hakikat ve bilme [*connaissance*] arasında benzeri görülmemiş bir ilişkiye olanak sağlar. Bu nedenle çağdaş feminizmin farklı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yönleriyle psikanalizin farklı kadın kavramsallaştırmalarının birbiriyle konuşmasını mümkün ve vazgeçilmez kılan, bu tamamen fallik olmayan feminen yazılmadır/kaydedilmedir.

Histeriden bahsetmemek olmaz çünkü histerik söylem[6] ile analitik söylemin dayanışma içinde olduğu kesindir, bu ikisi farklı şekillerde de olsa tahakküm söylemlerine karşı çıkan söylemlerdir. Bu nedenle ifşa, isyan ve aktivizm söylemi psikanalistler tarafından alay konusu edilmemeli veya küçümsenmemelidir. Öte yandan, militan olanın psikanalitik olarak dinlenmesi onun bir şehide dönüşmesini engelleyebilir ve farklılık burada yatmaktadır. Histeriklerin Freud'a bilinçdışının mantığı hakkında neler öğrettiğini biliyoruz ve cinsiyetlenmenin [*Sexuation*] mantığı ve tamamen fallik olmayan *jouissance*'ın ele alınmasında Lacan'ın feministleri dinleyişinin önemi azımsanamaz. Histerik fantazi sıklıkla önemli hareketler ve dikkate değer istikrarsızlıklar yaratarak kendiliğinden bir feminizme bağlansa da, istemeden de olsa fallik *jouissance*'ın kendi üzerine tersine çevrilmesini güçlendirebilir.

Hükümeti olmayan ve asla olmayacak olan[7]

Lacan'ın öğretisi boyunca olumsuzlama kavramını ele alarak feminen bir toplumsal bağ olasılığı üzerinden ilerleyelim. Bir mantık alıştırması yapmak için "Jair Bolsonaro Brezilya'nın başkanıdır" olumlamasını ele alalım:

O BREZİLYA'NIN BAŞKANIDIR (Doğru),
(öyleyse)
O BREZİLYA'NIN BAŞKANI DEĞİLDİR (Yanlış)

6 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XVII, L'envers de la psychanalyse*, çev. A. Roitman, Rio de Janeiro: Jorge Zahar.

7 *A fleur de peau*, Chico Buarque'un şarkısı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İlk cümlede tüm klasik mantığın temeli olan Aristotelesçi olumsuzlama işlemektedir, olumlu önerme doğruysa –yukarıdaki durumda olduğu gibi– olumsuzun zorunlu olarak yanlış olduğunu ifade eder, çünkü çelişkinin imkânsız bir kategori olduğunu savunan "çelişmezlik ilkesi" denen ilkeye dayanır. Freud'un öğretisinin dayandığı bilinçdışı kavramının çelişmezlik ilkesine karşı çıktığını belirtmek önemli, bilinçdışı onu yalnızca kabul etmemekle kalmaz üstüne üstlük çelişkiyle birlikte işler. Öyleyse, "o benim annem değil" diyen Freud'un hastasını hatırlayalım, rüyadaki temsil aynı zamanda hem annesidir hem de değildir. "Olmayanı" "olanla" yer değiştirmek tutarlı olmak adına değildir. Daha ziyade bilinçdışının tutarsızlığa izin veren tutarlılığını sürdürmektir. Bu ikinci tür olumsuzlama diyalektiğe daha yakındır, dolayısıyla şunu söylemek mümkündür:

O BAŞKANDIR (Doğru)
(veya)
O BAŞKAN DEĞİLDİR (Doğru)

Çelişkinin desteklenmesi antitezi yoluyla ilk beyanda söylenen hakikatin diyalektikleşmesine imkân sağlar, bu, Brezilya'daki 2018 seçim sürecinin demokratik meşruiyeti ve mevcut hükümetin gerçek meşruiyeti üzerine düşünmeyi gerektirecektir. Çelişkiyi destekleyen olumsuzlama biçimi cinsiyetlenme (Sexuation) formüllerinin Lacancı formülasyonunda temel olacaktır, özellikle de erkek tarafı denen kısımda böyledir; çünkü burada kastrasyonun evrenselliği ancak onu inkâr eden bir varoluştan yola çıkarak desteklenebilir. Psikanaliz klasik mantıkta olduğu gibi evrensel öncülden başlamaz ancak istisnayı temel alır, yani bütünle çelişen en azından bir istisna vardır.

"Feminen taraf"ı ilgilendiren üçüncü bir olumsuzlama türü daha vardır. Tek tek sayılması imkânsız olan açık kümelerin tamamlanmamışlığını yazan bu olumsuzlamadır; bu hatta totalitenin olumsuzlamasıdır. Bir başka okuma önerebiliriz:

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"ONA HAYIR" BAŞKANDIR

Bizim önerimiz feminize etme etkisiyle zamiri inkâr eder, onu bir özel isim olarak adlandırır, yüklemin olumsuzlanmasının yerini değiştirir ve anlamı yerinden ederek onu özne yapar. Burada "ONA HAYIR", "her şey, ama o değil" şeklindedir –bu önermenin hakikatinin ötesinde öyle olmasından ya da olmamasından bağımsız olarak X'in başkanlık işlevini üstlendiği doğrudur. "ONA HAYIR" öngörülemezdir ve seçim sonuçlarından sonra bile söylemler evreninde desteklenmesi gereken etik bir imkânsızlığın altını çizer. 29 Eylül 2018'de sokaklarda böyle bir olumsuzlama söz konusuydu. Ve bu yüzden de çok rahatsız ediciydi. Kadınlar önceden cadı denilip yakılıyorlardı, bugün ise o kadar da rahatsız edici değiller. Lacan'ın "tam-değil"[8] mantığından yola çıkarak kadınların bedenleri sokağa çıktığında yine de hâlâ maçoluğun dumanı hissedilebiliyor.

$\exists x \overline{\Phi x}$ $\forall x \Phi x$	$\overline{\exists x \overline{\Phi x}}$ $\overline{\forall x \Phi x}$

8 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XX, Encore*, çev. M. D. Magdo, Rio de Janeiro: Zahar, 1982.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Luis Fernando Palacio

Kolombiya'da Lacancı Psikanalizin Kısa Bir Özeti

Sigmund Freud'un keşifleri 1920'lerde Kolombiya'da tanınmaya ve tartışılmaya başlandı. Klinik boyutuna değinmeden felsefi ve edebi ilgileri olan bazı entelektüeller yazılarında onun keşiflerine ve araştırmalarına atıfta bulunmuşlardı. 1930'da José Francisco Socarrás'ın uzmanlık tezi olarak yazdığı *Psikanalizin Temel İlkeleri* bu klinik boyutu ortaya çıkarmıştı.

Edebiyat ve felsefede psikanalize belirli bir ilgi 1956 yılına kadar devam etti, bu yıl aynı zamanda Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin (IPA) çatısı altında psikanalistleri eğitmek amacıyla Kolombiya Psikanaliz Derneği kuruldu.

Lacan'ın öğretisine gelirsek, ona olan atıfları görmek için 1970'li yıllara kadar beklememiz gerekti. Adı Estanislao Zuleta olan, Marx'la, edebiyatla ve felsefeyle ilgilenen bir entelektüel Freud, Lacan ve Marx'ı ve ayrıca pek çok yazar ve filozofu ilişkilendirdiği çalışmalarını üniversiteye taşımıştı. Bu girişim, Lacan'ın önemli bir rol oynadığı Freudcu-Marksist düşünceye üniversitede bir alan açmıştı. Zuleta çalışmalarını başlangıçta Medellin'de sürdürdü, sonra Sigmund Freud Psikanaliz Merkezi'ni kurduğu Cali'ye taşındı.

Lacan'ın çalışmalarının analizinin kendine özgü yanı –birkaç istisnayla– bunun Lacan'ın öğrencilerinin onun üzerine yazdığı metinler

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

aracılığıyla yapılmasıydı. Bunlar arasında bazılarını saymak gerekirse Serge Leclaire, Jean Laplanche, Piera Aulagnier, Michel Tort ve Jean-Bertrand Pontalis'in adı verilebilir. Hiç şüphesiz bu Lacan'ın öğretisini anlamanın zorluğundan kaynaklanıyordu: Kendisinin de belirttiği üzere, onun dolambaçlı ve muammalı stili bir "sorun"du.

1980'lere kadar, Lacan'a olan ilgi üniversite çevresinde toplanmıştı. Psikanaliz yapan bazı klinisyenler –dolaylı olarak– onun psikanaliz kliniğine kattığı yenilikle ilgileniyorlardı ama o tarihlerde Lacancı bir klinikten bahsetmek mümkün değildi.

Yetmişlerin sonu ve seksenlerin başında Lacancı bir formasyondan geçmek isteyen çok sayıda kişi Paris'e gitti. Lacan'ın 1964'de kurduğu Okul'unu dağıttığı 1980 yılına denk geldiğinden bu dönem Lacan'ın öğrencileri için oldukça sarsıcı ve karmaşıktı. Bilindiği üzere bu dağılma, öğrencileri tarafından kurulan çok sayıda grup, dernek ve psikanaliz Okul'unun ortaya çıkmasıyla sonuçlandı. Lacancı hareketin bu şekilde parçalanması daha önce bu hareketten ayrılan bazı kişilerin de yeniden bu kurumlara katılmasına ya da kurumun parçası olmalarına olanak sağladı ve bu daha çok aktarımsal özdeşleşmelere göre şekillendi.

1980'li yıllarda psikanalitik bir eğitimden geçmek için Paris'e yerleşenlerin bazıları ülkeye geri döndü. Bu geri dönüş Lacancı düşüncenin geniş bir yayılımına yol açtı. Klinik tartışmaları, eğitim aktivitelerini, klinik araştırmaları ve yayınları teşvik etmek için birçok grup ortaya çıktı. Bu olgu Medellin'de ülkenin geri kalanına göre daha belirgindi. Birisi işleyişini kartel üzerinden kurmuş olan iki kurum ortaya çıktı: daha sonra bazı üyelerinin ayrılıp La Tercera'yı kurduğu Los Carteles Constituyentes de Medellin. Bu deneyimde genellikle bir analist, hastaları ve öğrencilerinden oluşan bir grubu yönetiyordu. Diğer kurum ise küresel bir ağın parçası olan Fondation du Champ freudien'in parçası olan Ecole de la Cause freudienne'e bağlı bir yapıydı.

La Fondation freudien de Medellin yerel, ulusal ve uluslararası bir yankı uyandırarak psikanalizin geniş alanlara yayılmasını sağladı. Bunu gerçekleştirmek için pek çok etkinlik düzenledi: eğitim seminerleri,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

konferanslar, yabancı veya yerli konuklarla gerçekleştirilen aktiviteler, yayınlar, vaka sunumları, uluslararası yayınlara ve aktivitelere katılım, vb.

Aynı zamanda Bogota'da Lacancı psikanaliz araştırmalarını ve Lacancı psikanalizin yayılmasını teşvik etmek için birçok grup oluştu. Bunlar arasında La Biblioteca Freudiana, Analitica ve Eslabon en önemlileridir. Daha sonra bir grup Fondacion du Champ freudien etrafında oluşan bir ağın parçası oldu.

Haziran 1998'de Barcelona'da tetiklenen kriz L'Association mondiale de psychanalyse'de (AMP) önemli bir bölünme yaratacak ve bunun Kolombiya'daki Lacancı hareket üzerinde sonuçları olacaktı. Ülkede gerçekleştirilen çeşitli öğretim ve yaygınlaştırma faaliyetlerinde özellikle Fondation du Champ freudien ve AMP'ye bağlı kişi ve grupların etkisi olduğunu akılda tutmak gerekir.

Bu kriz aynı zamanda 2001'de L'International des forums du Champ lacanien'in (IF-EPFCL) ve onun Okul'unun kurulmasında önemli bir rol oynadı. Bu proje bir psikanaliz kurumunun ne olması gerektiğini ve daha doğrusu Lacan tarafından icat edilen Okul'un özgünlüğünü yeniden kazanmaya çalışan bir karşı deney olarak tasarlandı. Daha sonra Medellin'de Forum international du Champ lacanien'in kuruluşunda ve inşasında yerel ve uluslararası düzeyde aktif şekilde katılan bir dernek kuruldu. Bunun ardından Bogota, Pasto ve Pereira'da bu kuruma kayıtlı forumlar oluşturulacaktı.

Bu andan itibaren, Lacan'ın öğretisinin ulusal düzeydeki varlığı farklı eğilimi olan iki grup tarafından temsil edilecekti. Bunlardan biri AMP'ye kayıtlıydı ve onun direktiflerine göre hareket ediyordu, diğeri ise IF-EPFCL'e kayıtlıydı ve onun direktiflerine göre hareket ediyordu. Psikanalistler hangi kuruma dahillerse onun eğitimlerine ve Okul'una katılıyorlardı. Esas kısmı oluşturan bu iki grubun dışında, Bogota, Cali ve Medellin'de faaliyet gösteren az sayıda üyesi olan başka küçük gruplar da var, bunların bazılarının kendi aralarında ve dünyadaki Lacancı diğer gruplarla ilişkileri mevcut.

Şimdi, bu hikâyede birkaç önemli andan bahsetmek gerekirse... Başlangıçta belirtildiği gibi, yani 80'li yıllarda, Lacancı psikanalizin üniversite bağlamında önemli bir mevcudiyeti söz konusuydu, felsefe eğitiminde ve başka alanlarda olduğu gibi, temel olarak psikologların ve psikiyatristlerin eğitiminde Lacan'ın öğretisi önemli bir yer tutuyordu.

Bugün ise bu mevcudiyet zayıfladı. Psikiyatristlerin ve psikologların eğitiminde bilişsel davranışçı tedavi kendini dayattı ve hatta bazı yerlerde psikanaliz tamamen kayboldu. Yukarıda bahsedilenlerle ilgili olarak, Antioquia Üniversitesi ve Nacional Üniversitesi'ndeki durum farklıdır. Antioquia Üniversitesi'nin psikoloji bölümü ülkedeki ilk psikanaliz yüksek lisans programını kurdu: Toulouse-Le Mirail Üniversitesi hocalarının aktif katılımıyla ve üniversiteler arası bir anlaşma çerçevesinde bir çocuk psikanalizi uzmanlığı programı oluşturuldu. Günümüzde psikanaliz bu üniversitenin öğrencilerinin eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Antioquia Üniversitesi ve Nacional Üniversitesi'nde, psikoloji ve psikiyatri gibi disiplinlerdeki iniş çıkışlara tabi olmayan, yüksek lisans ve doktora diploması veren ve psikanalizin varlığını teminat altına alan iki psikanaliz bölümü daha kuruldu ardı sıra.

Analistlerin eğitim koşullarına gelince, eğitim koşullarının kademeli olarak güçlendirilmesine yol açan bir evrim olmuştur. Farklı okulların oluşturulmasına ve faaliyetlerine katılım, çoğu durumda bu uygulamada gereken titizlik ve etiğe yanıt vererek bunu pekiştirmiştir.

Ülkeyi sarsan sürekli krizler, belirli sosyal fenomenler üzerine psikanalitik bir düşünce üretme konusunda göreceli bir ilgi yarattı. Ancak tarih, genel olarak çeşitli kurumların düşünce ve araştırmalarını analistlerin eğitimi ve klinik uygulamalarına odakladığını göstermektedir. Hem psikanalizi hem de diğer bilgi biçimlerini çarpıtan belirli bir sosyo-psikanalizle karşı karşıya kalındığında, bilinçdışının öznesinin mantığının farklı toplumsal fenomenlerin analizine getirebileceği özgünlüğü açıklığa kavuşturmak için bir düşünüş üretilmesi acil bir görevdir, aynı zamanda psikanaliz de kendisinin onlar tarafından sorgulanmasına izin vermelidir.

Beatriz Zuluaga

Kolombiya'da Lacancılığın İzi[1]

Yetmişli yılların başında kendimi ilk kez Freudcu bir metnin karşısında bulduğumda, psikanalizin benim için dünyada beni bir daha asla terk etmeyecek bir varoluş biçimi olacağını hayal etmemiştim. Birkaç yıl sonra üniversiteye girmek hocalarla ve yıllardır psikanaliz üzerine çalışan arkadaşlarla tanışmamı sağladı. Medellin'de doğan ve 1990'da Cali'de ölen Kolombiyalı entelektüel, filozof ve eğitimci Estanislao Zuleta ile ilgileniyorlardı; Zuleta ise sanat, ekonomi ve temel olarak psikanalizle ilgilenmekteydi. Altmışların sonundan beri, Lacan'ı entelektüel çevrelerde bilinir hale getiren ve onu ilk çalışan kişi oydu. Zuleta psikanalizi "insan düşüncesinde geçen yüzyılın en önemli olayı" olarak telakki ediyordu. 1970'den beri, Santiago de Cali Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak Zuleta, bir kuşak öğrenci ve hocayı Freud ve Lacan'ın çalışmalarına yönlendirmişti.

1980'lerin başında, birçok genç tarafından gerekli görülen Freudcu metin okumaları ve psikanalize yönelik artan merakla tetiklenen motivasyon beni Lacan'ın çalışmalarının okunduğu ve tartışıldığı küçük gruplara yöneltti. Ancak, o zamanlar, nihai olarak Freud ve Lacan'ın öğretisinde derinleşmenin "kral yolu"nun resmi

1 López, R., *El Propio bolsillo*, Medellín, 1995. Kolombiya'daki psikanaliz çalışmaları için başvuru kitabı.

bir psikoloji eğitimi almaktan geçtiğinde karar kıldım. Ne var ki, hayal kırıklığı ufukta belirmişti çünkü kısa sürede fark ettim ki Freud hakkında öğrendiklerim üniversitede öğrendiklerime uymuyordu ve yaptığım Lacan okumalarına ise hiç mi hiç uymuyordu.

Neyse ki durum benim lehime ilerledi: Birkaç öğrenci ve bazı hocaların psikanalize olan ilgisi bir çalışma grubunun oluşmasıyla sonuçlandı, bugün bile Medellin'deki Lacancı Forum'un önemli bir kısmını bu grup oluşturmaktadır. Bu grup şehirde başka gruplar oluşmasına da sebebiyet vermiştir ve felsefe, dilbilim ve psikanaliz üzerine tartışmak için bir alan açmıştır. Ayrıca, o sıralar Paris'te eğitim gördükten sonra birçok psikolog, sosyolog ve psikiyatrist Medellin'e dönüyordu. Bu nedenle Kolombiya'da zaten verimli bir zemin vardı, Lacan'ın öğretisinin yankıları yerel olarak takipçiler ve eleştirmenler yaratmıştı, Lacan'ı 1980'deki Caracas yolculuğunda şaşırtan da buydu. Latin Amerika'dakilerle karşılaşmasının çok daha önce gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmişti: "Çok fazla gezmiyorum. Bunun kanıtı ise Latin Amerika'daki öğrencilerimle bir araya gelmek için seksenli yılları beklemiş olmamdır."[2]

Caracas'a yaptığı yolculuk Lacan'ın Latin Amerika kıtasına yaptığı tek ziyaretti; Lacan'ın bu ziyareti, var olduğu günden bu yana dünyanın her yerinde uyandırdığı şüphe ve eleştirilere rağmen psikanalize olan ilgiyi arttırdı. Lacan'ın sözünün etkisi, Lacancı teorinin bakış açısından Freudcu metinlerin yeniden okunması bugün hâlâ üzerimizde hissedilen bir etkiye sahiptir. Gerçekten de Lacan'ın sözü ister seminerlerinde ister *Écrits*'de olsun okuyucuları tarafından okundu ve bazen yanlış anlaşıldı ancak her zaman kendine has üslubuyla üretken oldu; Kolombiya'nın bazı şehirlerinin çeşitli çalışma topluluklarında birbirinden farklı şekilde kaydoldu bu sözler.

2 "L'enseignement de Lacan et de la psychanalyse en Amérique latine", *Ateneo de Caracas*, Freudcu Alan Vakfı., 1982, s. 6.

Tüm kurumlarda, derneklerde, vakıflarda ve hatta bugün Champ lacanien'de bile, Lacan'ın çalışmalarının ve düşüncesinin altüst ediciliğinin kaydolduğu her yerde krizler, bölünmeler, öğretisel farklılıklar oldu, diğer bir deyişle Lacan'ın kendisinin sonuç olarak Gerçek'in semptomları olarak adlandırdığı imgesel etkiler psikanalistlerin oluşturduğu topluluklarda da geçerlidir: "yolunda gitmeyen, acı çektiren, ilerleyişe engel olmak için tekrar etmekten geri durmayan"[3] budur. Buradaki amacım grupların tarihiyle ve Kolombiya'da yürüttükleri Lacancı psikanalizin aktarılışıyla ilgilenmek değildir, bu işi başka bir yazıya bırakıyorum.

Lacan'ın sözlerinin yarattığı ilk etki derin oldu ve Avrupa'daki doğuşundan yarım yüzyıl sonra Kolombiya'da psikanalitik hareket gün yüzüne çıkmış olsa da hasadın Amerika'da toplandığı kesindir. Kolombiya'da psikanalizin tarihi 1960'lara kadar uzanır. Bogota'da, özellikle 1970'lerde, IPA'ya bağlı Arjantin Psikanaliz Derneği üyesi olan Arjantinli psikanalist ve eğitmen Adalberto Perrotta ile başlar. Aynı dönemde Medellin'de Arjantinli analistlerin yön verdiği Medellin Psikanaliz Çalışmaları ve Araştırmaları Derneği şehrimizdeki önemli hareketlerden birine dönüştü. Bogota'da IPA üyesi olan Kolombiya Psikanaliz Derneği ve Kolombiya Psikanaliz Topluluğu psikanalizi sorgulanması mümkün olmayan katı kurallara bağlı olarak uygulamaktaydılar. Yine aynı dönemde Javeriana Üniversitesi'nde küçük gruplar psikanaliz çalışıyordu ve Lacan'ın çalışmalarına farklı bir gözle bakıyorlardı. Lacan'ın metinlerinin ciddi bir okumasına gerçekten üniversiteler sayesinde erişebildik. Başlangıçta üniversitedeki derslerden yayılan bu okuma IPA tarafından dayatılan etkiyi dengelemeyi mümkün kıldı. 1985'de Eslabon'daki (Bogota Lacan Çalışmaları) gibi başka hareketler de ortaya çıktı, hemen hemen ülkenin her yerinde psikologlar, bazı psikiyatristler, profesörler ve Fransa'daki

3 Lacan, J., "La Troisième", *Lettres de l'école freudienne*, no 16, 1975, s. 177-203.

çalışmaları takip etmiş kişiler yeni hareketler kuruyorlardı. Aynı yıl biz de Medellin Freudcu Vakfı'nı kurduk.

Bununla birlikte, 1980'lerin başında Lacan'ın 1964'ten beri önerdiği ve Okul'un temel organı olarak kabul edilen *cartel* psikanalitik bir pusula ve model oluşturmaya başladı. 1984'de Paris'te eğitim almış bazı analistler Medellin'de pek çok *cartel* kurdular. Bu grup, Lacancı teoriye ilgi duyan herkesi karteller oluşturmak üzere bir araya getirerek halka açık yeni bir deneyim başlattı. Medellin'deki psikanalitik karteller, adları değişse bile, hayatta kaldılar, eski üyelerinden bazıları ayrıldı, yerine yenileri geldi ve bazıları yeni karteller oluşturmak üzere daha sonra La Tercera adını alacak başka bir grup kurdular. Bu grupların hiçbiri kurumsallaşmadı ama her ikisi de hâlâ karteller oluşturmaya devam ediyor ve düzenli olarak kartellerinin sonuçlarını sunuyorlar; kuruluduklarından bu yana AMP'nin dışında, IF-EPFCL'le de bağlar oluşturdular.

1985 yılında, Eric Laurent'ın "Tedavinin Yönü" üzerine bir konferans vermek üzere davet edilmesinin ardından, Champ freudien de Colombie ağına kayıtlı Medellin Freudcu Vakfı kuruldu. En başta bu grubun içinde çalışmaya başladım, ardından eğitimime devam etmek üzere bu yol beni Paris'e götürdü.

80'lerin sonunda psikanaliz eğitimi almak için Paris'e giden ikinci Kolombiyalı dalgasının bir parçasıydım. İlk jenerasyon bunu 1975-1980 arasında yapmıştı. O zamanlar Lacancı metinlere aktarım Jacques-Alain Miller'a aktarım demekti. Onun onayıyla Medellin, Cali ve Bogota'dan gelen yaklaşık on beş Kolombiyalı'dan oluşan bir grup Paris'te Institut du Champ freudien'de Le séminaire colombien'i kurdular. Bizim Paris'teki formasyonumuz psikanalistimizle olan randevularımız, Salı akşamları olan Séminaire colombien buluşmaları, Çarşamba akşamüstü olan haftalık Miller seminerleri ve Paris VIII Üniversitesi'nde DESU ve DEA öğrencisi olarak takip ettiğimiz derslerden oluşuyordu. Lacan'ın öğretisinin yankılarının hâlâ hissedildiği bu şehirde yaşamanın yarattığı coşku bize dilsel ve günlük yaşama

dair diğer zorlukların üstesinden gelme gücü verdi. Bizim mücadelemiz Lacan'ın izini bıraktığı her yerde –oditoryumlar, amfiler, hastaneler– bulunan psikanalizin aktarılmasıydı. Onun sözünün etkisi, onu dinleyen ve 19 Nisan 1970'de Ecole freudienne de Paris'nin bir kongresinin kapanışında hitap ettiği bu ilk kuşakta hâlâ yankılanıyordu. Ondan alıntılıyorum: "Eğitimciler, yani siz, bensiniz. Beni saran bir umutsuzluk olmadan olmaz, bir süredir hissedilmiş olmalı. Size daha fazla ne öğretebilirdim? Bu, az önce kavga eden kulaklarınız gibi zorunlu bir çift değil."[4]

Medellin'e geri döndükten sonra, formasyonuma AMP'de devam ettim, 1998'de Barcelona'daki bölünmeden sonra ise IF-EPFCL'ye kaydoldum ve bunun, Kolombiya'daki Lacancı psikanalize etkilerine tanıklık ettim. Çalışmakta olduğum toplulukta oluşan yeni forumların çokluğuna tanık olmaktayız: Bizi Kolombiya'nın dört şehri Medellin, Bogota, Pereira ve Pasto ağırlıyor. Çalışmalarımız College Clinique etkinlikleri, okul çalışmaları, karteller ve bazen yabancı konukların da davetli olduğu buradaki üyelerin gerçekleştirdikleri çalışma günlerinden oluşmaktadır.

Eğer psikanaliz bugün uygarlığın huzursuzluğuna karşı bir sığınaksa bize bununla ilgili nasıl bir yanıt verebilir diye merak ediyorum. Biz psikanalistler, içinde bulunduğumuz anın olası etkilerine dair korkuya rağmen, Lacan'ın dediği gibi, piyasadaki en iyi anlaşma olarak psikanalizi koruyabildik mi, doğrusu bunu merak ediyorum? Pandemi nedeniyle, ekranlar artık her yerde, mikrofonlar herkesin erişimine açık, ister YouTube'la, ister Zoom'la ya da başka bir araçla olsun, her türden dersi, konferansı yayınlamak mümkün. "Özel" alan dünyaya verilecek önemli bir mesaja sahip olduğunu hisseden herkesin, ses ve görüntü yayınlayabilmesi için "kamusal" hale geldi. Elbette psikanalistler de bu eğilime bir istisna teşkil etmiyorlar. Psikanalistlerin konuştuğu yayınlarda muazzam bir artış olduğuna tanıklık

4 Lacan, J., "Allocution sur l'enseignement", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 298.

ediyoruz, kuşkusuz Lacan'ın şu cümlesini tekrar ederek bunu yapıyorlar: Çağın özneliğine mutlaka yanıt vermeliyiz. "Yanıt vermek" kendi ritminde ilerlemek mi demek? Ben böyle olduğunu sanmıyorum; tam tersine, bugün her zaman olduğundan daha fazla, psikanalizin dünyadaki altüst oluşla, taleplerin ve öznel aciliyetlerin artışıyla karşı karşıya olduğuna inanıyorum. Psikanalize kendi sözünün ağırlığını koruması ve "başka bir bilgiyi, [Lacancı] gerçeğin içinde olan bilgiyi hesaba katması"[5] için çağrı yapılıyor. Psikanaliz radikal bir farklılık yaratan bir yanıt olmayı sürdürmek zorunda, bizi çepeçevre saran çok sayıda terapötik türeviyle karşı karşıya olsa bile. Eğer psikanaliz yalnızca diğer yanıtlar arasında herhangi bir yanıt gibi olmaya başladıysa, bunu etrafımızı işgal eden korkuya isnat ederiz umarım. Bununla birlikte, Tarih bir felaketin nedeni değil ama ifşası olan pek çok çıkmaz görmüştür. Elbette yadsınamaz derecede pratik bir yönü olan sosyal ağların burada sistematik bir eleştirisi söz konusu değildir, bunu saymamak aptallık olur. Bugün teknolojik kaynakların olmadığı bir dünya tasavvur edilemez. Ama bence çağın özneliğine yanıt vermek şimdiki zamanın ritmini takip etmek değildir, hatta tersine psikanalizi tercih edenler için zaman yalnızca [Lacancı] gerçeğin ısrarcı biçimde hesaba katıldığını unutmamaktan geçer.

Sonuç olarak, psikanalizin daha önce asla böyle bir konjonktürden geçmediğine inanıyorum. Psikanaliz, hepimizin karşı karşıya olduğu tehdide karşı bir cevap üretmek konusunda acele etmek zorunda, bunu onlarca terapötik teknikle omuz omuza aynı tribünde kendine yer bulmaya çalışırken yapmak zorunda üstelik. Freud'un dünyaya tanıttığı altüst edici şey nereye gitti? Pek çok kişi tarafından "geçen yüzyılın insan düşüncesindeki en önemli olayı" olarak adlandırılan Lacan'ın sözünün etkisinden ve bunu hâlâ hissedenlerin çabalarından geriye ne kaldı? Geriye kalan bu şey analitik eylemi korumak için yeterince etkili bir "aşı" olabilecek mi?

---

5 Lacan, J., "Note italienne", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 308.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Lacan

Patricia Gherovici

Lacan İngilizce'de

1989'da memleketim Arjantin'den ayrıldığımda Lacancı arkadaşlarım beni uyardı: "ABD'de bir analist olarak çalışma fikrini unut. Orada psikanaliz çoktan öldü. Onlarca yıl önce öldürüldü." Theodor Adorno'nun bir keresinde şaka olarak söylediği gibi, "Psikanalizde, abartılanlar dışında, hiçbir şey doğru değildir." Öncelikle size bu dostça ama endişe verici uyarının bağlamını anlatayım. Güney Amerika'nın sözde Paris'i ve psikanalizin dünya başkenti Buenos Aires'i arkamda bıraktım –Arjantin hasta/analist oranı açısından dünya sıralamasında ilk sıradadır: 100.000 kişiye 223 psikolog düşüyor, oysaki Fransa'da bu rakam yaklaşık 49, ABD'de ise 30'dur. Üstelik Arjantin'de psikolog olmanın yalnızca tek bir anlama geldiğini de eklemek gerekir: psikanaliz. Bir psikanaliz merkezi olmasının yanı sıra, aynı zamanda Lacancılığın da merkezidir: Bugün Buenos Aires'te Paris'ten daha fazla Lacancı vardır.

ABD'de psikanalizin kültürel etkisi git gide azalırken psikanaliz pratiği tüm dünyada, özellikle de Latin Amerika'da, gelişmeye devam ediyor. Psikanalizin Arjantin'deki etkisi yalnızca büyük olmakla kalmadı, aynı zamanda onun benimsenişi asla bir stigmaya dönüşmedi Tersine insanlar bu bilgiyi *curriculum vitae*'lerine eklediler. Hatta gururla analistlerinin adını söyleyip kaç yıldır analizde olduklarından

bahsederler. Zengin, fakir herkes bunu yapar. Psikanalistler hastalarının gelirlerine göre seans fiyatlarını düşürürler. Çoğu sigorta yılda birkaç seansı kapsar. İşçi sınıfına hizmet eden devlet hastanelerindeki birçok psikanaliz servisinde Freud'un yoksulları tedavi etmek (Elizabeth Danto'nun 2007'de yayımlanan *Freud's Free Clinics: Psychoanalysis and Social Justice 1918-1938* adlı kitabında belgelendiği gibi) hakkındaki taahhüdü hâlâ canlılığını korumaktadır. Bu, psikanalizin yalnızca elitlere hasredilmiş bir uygulama olduğu fikrine yol açan ve iyi para getiren bir tıp uzmanlığı türü olarak görüldüğü ABD'deki psikanalizin kaderinden çok farklıdır. Bu yüzden ne zaman Philadephia'daki fakir Porto Rikolular ve diğer Latinlerle psikanalitik tedavi deneyimimden bahsetsem hep şüpheyle karşılandım. Azınlıklarla psikanalitik bir çalışmanın yapılabilmesi fikri daima bir tür normalden sapma olarak değerlendirilip reddedilir. Sanki fakirlerin bir bilinçdışına sahip olmaya hakları yokmuş gibi!

Arkadaşlarımın Amerika'da psikanalizin yokluğuna dair karanlık tavsiyelerinin ardından, her yerde "Freud'u gömmek" çağrılarının duyulmakta olduğu "Freud savaşları" denen şeyin tam ortasında ABD'ye vardım. 1990'lı yıllarda, Kuzey Philadelphia'nın Hispanik bölgesinde (*barrio*) bir psikanalist olarak pratiğim psikanaliz açısından çok farklı bir duruma işaret ediyordu. Orada, *Centro de servicios para Hispanos* kliniğinde, Anita, Margarita, Socorro, Maria ve Jose'nin nevroz atakları ya da histerik semptomları bana psikanalizin yalnızca gerekli olmadığını aynı zamanda *barrio*'da her gün yeniden icat edildiğini gösterdi.

Küçümseyici bir şekilde "gelişmekte olan" olarak adlandırılan bir Latin Amerika ülkesinden geldiğimden, ABD'deki büyük bir şehirde daha iyi bir yaşam tarzı ve daha iyi bir sağlık durumu bulmayı umuyordum. Şahit olduğum şey tersine çevrilmiş bir Amerikan rüyasıydı. Üçüncü dünya orada, Amerikan ulusunun tam ortasındaydı. Buenos Aires Üniversitesi'ndeki klinik psikoloji eğitimim ve İspanyolca konuşan profesyonellerin azlığı sayesinde Kuzey Philadelphia'daki Porto Rikoluların yaşadığı Hispanik gettoda iş bulmakta zorluk yaşamadım.

İki türlü azınlık olarak (göçmen ve psikanalist ve daha da kötüsü Lacancı bir psikanalist olarak) kendimi haklarından benden daha fazla mahrum bırakılmış bir topluluğun içinde çalışırken buldum.

Barrio'daki klinik çalışmam ABD'deki psikanalitik pratiğin kendisinin "gettolaştığı" sonucuna varmamı sağladı. En düşük geliri olanların bilinçdışını terapötik olarak keşfetmekten uzak olduklarını düşünmek bir hatadır. Bir psikanalist, analizanın sözü için bir ev sahibi gibi işlev görür. Bir klinisyen olarak analistin koşulsuz biçimde konuksever olma konusunda etik bir sorumluluğu vardır. Toplumsal konumları nedeniyle insan değilmiş gibi muamele gören kişiler için özne olarak kabul edilebilecekleri bir alanda olmak son derece önemlidir. Bir hastanın üretken bir çalışma gerçekleştirebilmesi için Freud, Jung veya Lacan'la ilgilenmesi gerekmez. Philadelphia'nın *barrio*'sundaki klinik çalışma deneyimim psikanalizin, psikanaliz geleneğinde kabul edilebilir olmayan ortamlarda da etkili bir şekilde gerçekleştirilebileceğini kanıtlamaktadır.

Otuz yıl ileri gidelim: Şu anda ABD'de benim memnuniyetle "İngilizce'de Lacan" diyeceğim şeyi görüyoruz, yani her birinin farklı konumlarına rağmen tarafsız ve önyargısız bir açıklığı paylaşan psikanalistlerin oluşturduğu Lacancı psikanalizin canlı gelişiminden söz ediyorum. Bu gelişmenin bir örneği, sistematik bir şekilde paragraf paragraf açıklamalar yaparak klinisyenler, üniversite hocaları, filozoflar ve kültür teorisyenleri tarafından hazırlanan Lacan'ın *Écrits*'si üzerine üç ciltlik bir yorumun yayımlanmasıdır; Fransızca, İspanyolca veya Portekizce değil, İngilizce olarak böyle bir çalışma tamamlanmıştır.[1] Bu ciltler, Lacan'ın metinlerine benzersiz bir yaklaşıma ta-

1 Bkz. *Reading Lacan's Écrits: From 'Signification of the Phallus' to 'Metaphor of the Subject'*, S. Vanheule, D. Hook, C. Neill yönetiminde, New York, Routledge, 2018; *Reading Lacan's Écrits: From 'The Freudian Thing' to 'Remarks on Daniel Lagache'*, D. Hook, C. Neill, S. Vanheule yönetiminde, New York, Routledge, 2019 ; *Reading Lacan's Écrits*, New York, Routledge, yayınlanma aşamasında.

nıklık etmektedir, hem edebi bir yorum hem de *Écrits*'nin anlamını genişleten bilimsel bir yorum sunmaktadır. Ayrıca, Lacan'a hasredilmiş mükemmel nitelikte birçok akademik ve klinik kitap vardır. Bu yayınlar referanslarda büyük bir titizlik göstermekte ve bu düşünce hareketinin o büyük canlılığına tanıklık etmekteler, bu, Arjantin'de sözlü seminerlerin basit transkripsiyonlarını herhangi bir not veya kaynakça olmadan yayımlama alışkanlığıyla çelişmektedir. Ele alınan konular genellikle ırk ve cinsiyet meseleleriyle ilgili olduklarından belli klinik kaygıları içermektedirler.

Her yıl ABD'nin farklı şehirlerinde düzenli olarak birçok Lacancı konferans ve etkinlik düzenlenmektedir. Bu, İngilizce anadilleri olmadığı için aksanlı bir İngilizce konuşabilen psikanalistler tarafından "İngilizce'de Lacan"ın ve Freudcu alanın genişlemesi için bir eğilim olduğunu göstermektedir, üstelik psikanalizde demokratik bir ortak dil (*lingua franca*) bulduklarını kanıtlamaktadır. Hatta bu sağlıklı genişlemenin, Lacan'ın bundan altmış yıl önce 1956'da "Situation de la psychanalyse et formation du psychanalyste" metninde ortaya koyduğu duruma mükemmel bir panzehir olduğunu söyleyebiliriz. Lacan'ın gözlemi psikanalistlerin ve psikanalizin mevcut durumu için geçerliliğini koruyor. Lacan'ın bu yazısındaki çıkarımları psikanalizin hayatta kalması, pratiğinin etkinliği ve etiğiyle ilgilidir. Lacan 1956'da üyesi olduğu IPA tarafından henüz tanınmamış olan Paris Psikanaliz Derneği'nin üyesiydi. Lacan'ın IPA karşısındaki karmaşık konumu o zamanki durumu tanımlamasında da kendini göstermektedir. Lacan üniversitede psikanaliz eğitimini savunan bir psikolog olan Daniel Lagache'la yakın çalışmaktaydı.

1980'lerin sonunda ABD'ye taşındığımda Amerikan Psikanaliz Derneği ve IPA'ya bağlı psikanalitik enstitülerin üye sayılarında çarpıcı bir azalma görülmekteydi. Eski üyeler 80 yaşının üzerindeydiler, eğitim analistleri 70'li yaşlarındaydı, psikanalist adayları ise 50-60 yaşları arasındaydılar. Eğitim için git gide daha az aday

başvurmaktaydı. Bu eğitimin yüksek maliyeti istekli birçok insanın cesaretini kırıyordu. Aynı dönemde Lacancı psikanalizin kaleleri üniversitenin sınırları içinde fakat özellikle edebiyat ve film çalışmaları bölümlerinde ve daha sonra toplumsal cinsiyet çalışmaları ve *queer* çalışmaları içinde yani klinik alanın dışında kaldı. Bugün, Lacan'ın katkıları akademik kalelerden özgürleşti ve özellikle Lacan'ın bakış açısını yalnızca klinik olarak aydınlatıcı değil aynı zamanda toplumsal olarak da *duyarlı* (yani toplumdaki adaletsizliğin ve özellikle ırkçılığın farkında olan) bulan genç ve kariyerinin başındaki analistler ve klinisyenler tarafından giderek daha fazla takdir edilmektedir.

Lacan'ın katkıları 1950'lerden günümüze *Black Studies*'i etkilemiştir ve buna karşılık *Black Studies*'in katkıları ırk ve ayrımcılığa dair kavrayış açısından Lacancı düşünceye meydan okumuştur. Lacan, Octave Mannoni'yi eleştiren Frantz Fanon tarafından ırkçılığı çürütmek için birçok kez alıntılanmıştır. Bu tartışma, ırk üzerine yapılan yakın dönemdeki çalışmalarda pek çok kez yeniden ele alınmıştır. Bu nedenle Lacan, örneğin Frank Wilderson III tarafından geliştirildiği şekliyle "afro-pesimizm" kavramı hakkındaki tartışmalarda sabit bir referans haline gelmiştir. Afro-pesimizm, ırkçılığın, sömürgeciliğin ve okyanus aşırı köle ticaretinin devam eden etkilerini tanımlamak için eleştirel bir çerçeve sağlar; yapısal koşullar üzerindeki etkilerinin yanı sıra Afrikalı-Amerikalıların öznel ve onlara içkin deneyimleri üzerindeki etkilerini gözlemler. Afro-pesimizm ABD'ye özgü olmakla birlikte, beyaz üstünlüğü ve küresel ırkçılık hakkında etkili ve düşündürücü bir eleştirel bakış açısı sunmaktadır. Wilderson *Afropessimism*'de köleliğin lanetinin kalkmadığını ve Afrikalı-Amerikalıların tabi konumunun onların "bir gün insan olarak kabul edilmelerini" bile engellediğini açıklamaktadır. Bu yapısal dışlanma onları Orlando Patterson'ın "sosyal ölüm" olarak tanımladığı bir konuma yerleştirir.

ABD'deki siyahların yaşamlarını dolduran işte bu ölümdür. Bu kesişme ve çekişme bölgesinde, Lacancı teori, *Afropessimizm* kavramlarıyla düşünenlere yapısal siyah karşıtlığının bilinçdışı dinamiklerini açıklamak için eleştirel araçlar sunmaktadır.

Lacancı düşüncenin tartışmalı olsa da kayda değer bir katkı sağladığı bir başka alan ise toplumsal cinsiyet çalışmalarıdır. Otuz yıldan fazla süredir, *Gender Trouble* (1990) ve *Bodies That Matter* (1993) adlı çığır açan kitaplarıyla Judith Butler akademik dünyayı kasıp kavuran toplumsal cinsiyet hakkında yeni bir düşünme biçimini tetikledi. İnsanların cinsiyet ve toplumsal cinsiyet hakkında konuşma şeklini kökten değiştiren eleştirel bir psikanaliz okuması önerdi. Butler'ın iddiası kısmen Lacan'ın "Kadın yoktur" formülüyle örtüşmektedir; bu, kastrasyonun fallik istisnasına dayanan evrensel bir işlev olan erkekliğin aksine kadın evrensel-olmayandır anlamına gelmektedir. Butler fallus teriminin anatomik olarak erkeklik organını belirtmediğini bilir ve Lacan'ın tekrar tekrar kullandığı şekliyle fallus kavramını ele alır. Butler'ın Amerikan feminizmi üzerindeki etkisi çok büyük olmuştur. Onun formülasyonları çok geniş bir tabana yayıldı ve yalnızca feministlerle sınırlı kalmadı. Belki de Butler'ın cinsellik ve toplumsal cinsiyetle ilgili olarak söylediği performatif kavramı son yirmi yılda psikanalizde ortaya çıkan *transgender* ve "transpsikanaliz"le çelişmektedir. Gelişmekte olan bu alanda, (metninin zorluklarına rağmen) Lacan'ın ve (kolay okunmasından ötürü İngilizce konuşulan dünyada övülen) Jean Laplanche'ın etkisi dikkate değerdir.

Yapıtları psikanaliz, politika ve popüler kültür temalarına değinen, yetenekli ve çok yönlü Sloven filozof ve kültür teorisyeni Slavoj Zizek, 1990'lardan bu yana popüler kitapları ve halk tarafından tanınan bir entelektüel olarak etkisiyle Lacan'a olan ilgiyi üniversite çevrelerinin dışına taşıdı. Bugün Kuzey Amerika'daki entelektüel çevreler Lacancı psikanalizin özneliğe dair sağlam bir açıklama sunduğunu

fark ettiler; bunun etik bir konum çerçevesinde psişik acıyı hafifleten etkili bir yöntem olması ise bu açıklamanın etkisini artırmaktadır. Bu, daha sonra Lacan'ın kliniğe katkısının hem özgünlüğünü hem de uygunluğunu keşfeden, farklı yönelimlerden gelen psikanalistler arasında büyümeye devam eden yeni bir ilgi uyandırdı.

Karşı gelinmesi güç dirençler varsa, Lacan değişken süreli seanslar yapmayı tercih eder. Bunlar genellikle, yanlış bir şekilde, "kısa seans" olarak tanımlanır. Aslında seans süresinin değişken olmasının sebebi seansın beklenmedik bir şekilde bitmesini sağlamaktır. Seansın kesilmesi bir noktalama işlevi görür ve aktarımın yeniden etkinleşmesine neden olur. Bu, örneğin bir dil sürçmesi olduğunda, bir hakikatin ortaya çıkmasına neden olması ümidiyle yapılabilir; önemli bir mesele dile getirildiğinde veya analizan bir çelişki, bir imkânsızlık ya da çözümsüz bir ikilemi fark ettiğinde gerçekleştirilebilir. Seansın kesilmesi yalnızca bilinçdışının ortaya çıkışını vurgulamakla kalmaz, geriye dönük olarak bir yorum işlevi de görür. "Vakit nakittir" diye düşünen biri için değişken süreli bir seansı açıklamak zordur. Oysa analizan dakika başına değil, bir sürece ait olan bir seans için ödeme yapar, çünkü bir analiz seanslar arasındaki zamanı da içerir. Sözde adil bir alışverişin devasa bir ihlali olduğunu ifade eden öfke dolu eleştirmenler seansın kesilmesinin analizin bitebilecek bir şey olduğunun bir göstergesi olduğunu unutuyorlar.

ABD'de birçok Lacancı grup ve ekol var. New York ve Boston gibi büyük şehirlerde ve tabii ki San Francisco'da, ayrıca Pittsburgh, Miami, Denver, Washington, Dallas ve Philadelphia'da da Lacancı gruplar ve ekoller var. 1990'dan beri Freud ve Lacan'ın temel fikirlerini ve bunların klinik, sosyal ve kültürel konulara uygulanışını tartışmaya hasredilmiş herkese açık seminerler düzenleyen *Philadelphia Lacan Study Group & Seminar*'ın kurucularından biriyim. Uluslararası üne sahip araştırmacılar ve psikanalistlerle konferanslar düzenliyoruz. Ayrıca teorik konuları, vaka sunumlarını ve psikanalitik

kültürel eleştiriyi içeren çeşitli karteller, seminerler ve okuma grupları oluşturuyoruz. Bunlara ek olarak, klinisyenleri, akademisyenleri, sanatçıları ve entelektüelleri kapsayan bir psikanaliz kolektifi olan New York'taki Das Unbehagen'de aktif olarak çalışmaktayım. Bu, yerel ve ulusal kuruluşlar dahil olmak üzere, enstitülerin ve diğer otoritelerin kısıtlamalarından bağımsız olarak psikanaliz araştırmalarına adanmış bir dernektir. Das Unbehagen, üyelerin bilinçdışının uygulayıcıları olmayı öğrenebilecekleri bir alan yarattı.

Benim için Amerika Birleşik Devletleri'nde Lacancı olmak herhangi bir Freudçu olmak değil, politik bir Freudçu, yani eleştirel bir Freudçu olmaktır. Bazen kendimi eleştirel bir Lacancı gibi, alanı yeniden tanımlamak ve yeniden keşfetmek için alana müdahale eden bir analist gibi hissediyorum. Haddimi aşmak istemem ama Ocak ve Şubat 2021 arasında farklı Amerikan psikanaliz kurumlarından üç ödül almanın sürprizini ve sevincini yaşadım. Bunlar arasında, son on yıldaki çalışmalarım ve özellikle de Latin azınlıklar ve trans hastalarla yaptığım klinik ve teorik çalışmalar (altı kitabın yayınlanması dahil) için bir takdiri amaçlayan Sigourney Ödülü de vardı. Bu, çalışmamın tam anlamıyla Lacancı bir çaba olarak neyi temsil edebileceğinin kabul edildiğini ve tanındığını gösteriyor. Aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nde Lacancı düşünceye yeni bir aşinalık geliştiğini gösteriyor. Freud'un Amerika'nın 'devasa bir hata' olduğunu söylediğini biliyoruz. Lacan 1966 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı bir gezi sırasında bilinçdışının en iyi görüntüsünün sabahın erken saatlerinde Baltimore'da ortaya çıktığını gözlemlemişti. Bu pek te gurur verici görünmüyor, ancak Amerika'nın bizi ham bir bilinçdışına geri gönderme kapasitesi baştan çıkarıcıdır: Bu ham bölgede otantik bir başlangıç noktası, sonsuz bir bereket ve gelecek için bir vaat olacaktır.

Avrupa'da Lacan

Luis Izcovich

Tutku olarak Lacan

Lacan'ın Fransız olmasının psikanaliz alanında Fransa'yı istisnai bir konuma yerleştiren sonuçları olmuştur. Bu çok aşikâr ve ayrıca analitik söylemin dünya çapında yayılmasında "Lacan etkisi" olarak tanımlanabilecek şeyin bir panoramasını çizdiğimizde bu merkezi bir noktadır. Bunun Fransa'yı Lacancı psikanaliz açısından nasıl öteki ülkelerden farklı bir ülke haline getirdiğini anlamak gerekiyor.

Lacan'ın metinleri, yazıları ve seminerleri artık psikanalizin var olduğu her yerde biliniyor. Kuşkusuz, çeviriler genellikle aşamalı olarak yapılmıştır, henüz öğretisinin tamamını kapsamamaktadır ve bir dile ya da diğerine çevrilenler arasında büyük farklılıklar vardır.

Lacan'ın İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, İspanya, Belçika ve hayatının sonlarında Venezüela'da verdiği birkaç konferans dışında neredeyse otuz yıl boyunca Fransa'da halka açık seminer vermesi de değişmez bir gerçektir. Dolayısıyla, Fransa'daki Lacan'la dünyanın geri kalanındaki Lacan arasında uçurum çok büyüktür. Dahası, birden fazla Lacan olduğunu iddia edemez miyiz? Fransa'daki Lacan zaten yurtdışından görülen Lacan'la aynı değildir.

Lacan, Caracas'ta kendisini dinlemeye gelen Latin Amerikalı analistlere, onları 'öğrencilerinden' ayırmak için, 'okuyucularım' diye hitap etmişti. Ancak daha da ileri gidelim: Lacancı analistler için Öteki haline gelen Lacan ile her bir kişinin kurduğu ilişki çok çeşitlidir. Örneğin, sözde ilk Lacan'a ya da tam tersine son Lacan'a bel bağlayanlar var. Ve Lacan'ın bir bütün olarak ele alınması gerektiğini iddia edenler için bile, bazılarının Lacan'ının diğerlerinin Lacan'ı olmadığını fark ediyoruz.

Kesin olan şey, onun varlığının Fransa'nın psikanalizde bir istisna haline gelmesinde belirleyici olduğudur. Daha da çarpıcı olan, Freud'un bu söylemi ortaya attığı dönemde Fransa'nın psikanalitik dünyada bir istisna olmasıydı.

Psikanalizin tarihi bunu göstermektedir. Dönemin doğrudan tanıklarının ifadelerine ek olarak, Freud'un sözleri, 20. yüzyılın başında Fransa'nın psikanalize karşı özellikle dirençli karakterini ve bunun birkaç on yıl boyunca sürdüğünü vurgulamaktadır.

Fransa'da psikanalizdeki Lacan etkisi dediğimiz bu tersine dönüşün en dikkat çekici olduğu yer burasıdır. Bir analistin kararlı arzusu, buluşları ve varlığı olmasaydı bu mümkün olabilir miydi? Bu pek olası değil ve üstelik dikkate değer bir konu çünkü Fransa'daki psikanaliz açısından 20. yüzyıl iki bölüme ayrılabilir.

İlk kısım psikanalize karşı direnç, ikincisi ise coşku, daha önce hiç var olmamış yeni bir arzu, toplumsal alanda ve analiz taleplerinde kendini gösteren psikanaliz arzusudur. Onun varlığının belirleyici olduğu, ölümünden sonra öğretisinin ortadan kalkacağını tahmin ettiklerini düşünecek kadar ona karşı çıkanların sözlerinde görülebilir. Ölümünden kırk yıl sonra, dünyada Lacan üzerine yazılan bu kitap, bu öngörüleri yalanlayan canlı bir kanıt oluşturuyor.

Lacan'ın tutku uyandırdığına hiç şüphe yok. Her şeyden önce öğretisi ve uygulamaları aracılığıyla. Bu tutkunun küçümsenmeyecek

bir boyutu da onun şahsıdır. Bunun etkileri hâlâ görülebilir, Fransa'da psikanalize damgasını vurmuş ve Lacancı psikanalizin geleceği hakkında sorular ortaya çıkarmıştır.

Buna bir başka olgu daha eklenmelidir. Psikanalistlerin kendi istekleriyle ya da zorla sık sık sürgüne gittikleri tarihsel bir gerçektir. Birçok analistin, ister bir ülke isterse bir şehirle bağlantılı olsun, sürgün olması, sürgünün çalkantılarının genellikle bir analiz için gerekli koşulları yaratmasından da kaynaklanmaktadır. Hayatı boyunca fazla seyahat etmemiş olan Lacan'ın sürgünler hakkında kesin bir fikri vardı: "Tarih, sadece sürgünlerin anlatıldığı bir kaçıştan başka bir şey değildir." Ardından Joyce'a atıfta bulunarak şunu ekler: "Sürgüne gönderilmesiyle yargısının ciddiyetini onaylar."[1] Bu, öznenin sürgünü sayesinde bir yerde olanlara dair Öteki bir algıya sahip olduğunu ve bunun da o yerde yaşayanların bakış açısını değiştirdiğini gösterir. Sürgün, dışlama yoluyla, bir toplumu sarsan olgulara ve kesinliklerini kendilerine aktarılanlara dayandıranlara karşı bir mesafe yaratır. Bu, sürgün ile analistin konumu arasında bir yakınlık teşkil eder.

Yine de Lacan'ın sürgünler hakkında söylediklerini dikkate almalıyız: "sürgünü kendine basamak yapmak onları körleştirir."[2] Bu, bazılarının sürgün durumunu kendilerini yükseltmek için kullandıkları anlamına gelir.

Burada Lacan'ın sürgünün getirdiği farklı bakış açısıyla ilgili ilk sözüne atıfta bulunuyorum. Psikanalizle Arjantin'de, Lacan'ın metinlerinin aktarımıyla karşılaştım ve ardından Fransa'ya taşındım.

Davet edildiğim, hatta bazen birkaç kez davet edildiğim için, Lacancı pratiğin geliştiği tüm ülkeleri tanıma fırsatım oldu. Deneyim ilerledikçe bir şey netleşti. Başka hiçbir yerde Lacan'a duyulan tutkunun etkilerini tüm olumlu ve olumsuz yönleriyle doğrulayamadım.

---

1 Lacan, J., "Joyce le Symptôme", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 568.

2 *A.ge.*

Bu olgu, psikanaliz söz konusu olduğunda, Fransa ile dünyanın geri kalanı arasındaki farkı yaratan özelliklerden birini oluşturduğu için kayda değerdir. Bu benim için daha da çarpıcıydı çünkü tutkuların kol gezdiği bir ülkeden geliyorum. Gerçekten de tutku Arjantin'in ulusal sporudur ve bunun psikanalizi etkilemiş olması şaşırtıcı değildir.

"Ben solcuyum" ya da "Ben sağcıyım" demek kadar, bir analisti sorgulayıp "Lacancı mısın, değil misin?" diye sormak da aynı derecede heyecan vericidir. Bu, gerçek bir kazanıma dayanmayan imgesel bir tutkudur. Bu terimlerin neyi kapsadığını bilmesek bile, ayırırız, tanımlarız, bir şeyleri düzeltebileceğimizi düşünürüz. Soruyu soranlar "evet" ya da "hayır" cevabıyla yetiniyorlar.

Arjantin'deki IPA'nın bir kolu olan APA'da olduğu gibi Lacan'ın teorisiyle derin bir anlaşmazlık içinde olup aynı zamanda Lacan'ın metinlerini dikkatli bir şekilde okumaya devam etmek ve hatta kendilerini IPA'nın Lacancıları olarak adlandırmak isteyenler arasında yer almak bu şekilde mümkün olabilir. Hatta kişi IPA'da olabilir ve Lacancı bir analist seçebilir. APA'dan bir analist bana şöyle demişti: "İlk analizimden sonra Lacancı bir analistle sorunumun gerçek özüne ulaştım." Bu tek örnek değil. Lacan'a katılmayabilirsiniz ama ondan nefret etmezsiniz.

Fransa'ya geldiğimde karşılaştığım şey benim için bir sürpriz oldu. Bir kültürün akılcılığının tutkuların önüne geçeceği fikrine sahiptim. Ancak bunun psikanaliz için geçerli olmadığını keşfettim ve başka hiçbir yerde görmediğim, Lacan'ın şahsının uyandırdığı farklı bir tutku biçimini keşfetmem mümkün oldu.

Bu, Lacan'la tanışmış olanlarla ilgilidir ve onun varlığın üç tutkusu olarak kavramsallaştırdığı şeyle ifade edilir: aşk, nefret ve cehalet. Lacan, bu tutkuları önerirken, Descartes'ın zaten yapmış olduğu gibi, onları bilgiye eklemler. Descartes, insanların tutkuları hakkında

hiçbir şey bilmediklerini ve kendilerini onlardan kurtarmaya da çalışmadıklarını ileri sürmüştür. Bunların bilinmesi gerektiğini çünkü bunların bedenden gelen düşünceler olduğunu sözlerine eklemiştir.

Tutku böylece kendini bilmeyen bir beden düşüncesi olacaktır. Lacan bir adım daha ileri gider. Simgesel olana bağlı bir tutku olarak kalan cehalette, bilgi tamamen dışlanmamıştır. Öte yandan nefret, bilgi ile tutku arasındaki uçurumu gösterir, çünkü o, bilginin radikal bir şekilde dışlanmasıdır. Nefret, bilgisizlikten ziyade bilginin tahrif edilmesidir, ama Öteki'ni hedef alan, onsuz yapamadan onu yok etmeye çalışan bir tahriftir. Lacan'la olan anlaşmazlığın Öteki'nin varlığına dokunmak istemeye kadar gidebildiğini Fransa'da gözlemleme fırsatım oldu. Nefret, simgesel olanı dışarıda bırakarak gerçek ve imgesel olanın birleşimini içermesi bakımından kendine özgüdür.

Aşkın varlığı hedeflediğini ama ona dokunmamızın nefret aracılığıyla olduğunu bildiğimizde, tutkunun daha önce hiçbir analistin uyandırmadığı biçimde birbirinden ayrı kutuplara ulaşmasını anlayabiliriz. Freud'un tezlerine katılalım ya da katılmayalım, onun herhangi bir tutkuyu serbest bırakmadığı unutulmamalıdır. O halde Lacan'ın analiz deneyimine eklemlemek için kullandığı üç tutkuya dönelim. Her şeyden önce, jouissance'ı arzuya dönüştüren aşk. Lacan'a duyulan aşk tutkusu, başka bir tutku olan bilmeye, cehaletin üstesinden gelme arzusuna dönüştü. Bu arzu, onun metinlerinin okunmasına, öğretisindeki her dönemeci tespit etme çabasına dönüştü. Amaç, Lacan'ın ortaya koyduklarından, analiz pratiği için olduğu kadar, bunun da ötesinde, dünyanın düzeninin okunmasına olanak tanıyan sonuçları çıkarmak olmuştur. Bu da aşkın bazen diğer tutkunun, yani cehaletin üstesinden gelmemizi sağladığını göstermektedir.

Lacan'ın sevildiğinin işaretleri açıktır. Psikanalizin yenilenmesini belirleyen metinlerinin gücünden bahsetmiyorum. Ben onun şahsına olan sevgiden bahsediyorum. Lacan'ın kendisi bunu aktarım

kavramıyla biçimlendirmiştir. Aşk, bilginin varsayılmasıyla uyandırılır. Neredeyse otuz yıl boyunca verdiği dersler hiç şüphesiz aktarım etkileri yaratmıştır. Bazıları için bu, analitik bir aktarım biçimini almıştır. Lacan'a aktarım onlar için bilinçdışının deşifre edilmesine yönelik bir talep haline gelmiştir.

Bazıları, genellikle kendilerini 'onunla tanışmaya cesaret edemedim' diye tanımlayanlar, bu aktarımı Lacancı bir analistle analiz yapmak için kullandılar. Sonra, en iyi ihtimalle, cehaletin, 'bilmek istediğim bir şey yok' tutkusunun kendilerini ele geçirmesine izin verenler vardı. 'Hiçbir şey bilmek istememenin' iki kaderinden birinin bilme arzusuna, diğerinin ise kayıtsızlığa ya da reddetmeye yol açtığına dikkat edilmelidir. Gerçekten de cehalet reddetmeye dönüştüğünde, bu operasyonun motorunun nefret olduğunu anlayabiliriz.

O andan itibaren, Lacan'ın yarattığı tutkularda, Lacan'ın şahsını Lacan'dan ve öğretisinden ayırıp ayıramayacağımız sorusu ortaya çıkar. Yani psikanalizi aktaran ve Freud'un pratiğini kökten biçimde değiştiren yeni teorik kavramlar oluşturacak kadar yeni bir okuma öneren Lacan'la diğer Lacan'ı birbirinden ayırabilir miyiz?

Bu konuda iki karşıt görüş bulunmaktadır. Dolayısıyla, onunla tanışanlar arasında, varlığının kısa sürede analiz talebine dönüşen bir çekim ve hatta hayranlık etkisi yarattığını söyleyenler var. Ama aynı nedenle, onunla tanışmamış olanlar arasında, Lacan'ın varlığının, örneğin seminerinde, okumasına engel olduğu görüşünü ileri sürenler de var. Bu sadece bir görüş değildi, çünkü gerçek Lacan'ın metinlerdeki Lacan olduğu fikrini ortaya atmak için kendilerini bu anlayışa dayandırdılar.

Peki gerçek Lacan hangisi, metinlerin Lacan'ı mı yoksa bir öğretiyi sağlama almak için konuşan Lacan mı? Lacan'ın kendisi, sesi olmasaydı öğretisinin aynı etkiyi yaratamayacağını belirtmiştir. Dahası,

Verba volant, scripta manent, "söz uçar, yazı kalır" deyimini tersine çevirerek, Jacques Prévert'in onayladığı gibi, tam tersini, *Scripta volant, paroles manent*'i onayladı: "Yazı uçar, söz kalır."[3]

Lacan'dan bahsetmemin nedeni büyülenme ve onun karşıtı olan nefretle bağlantılı tüm olguların Fransa'da hâlâ görülüyor olması ama başka hiçbir yerde söz konusu olmamasıdır. Yurtdışında en kötü ihtimalle cehalet tutkusunu görüyoruz ama nefreti göremiyoruz. Örneğin, IPA'ya bağlı analistlerin Lacan'la ilişkisini ele alacak olursak, Lacan'ın IPA'nın olduğu her yerde okunduğunu ve birkaç istisna dışında Fransa'daki IPA'da hiç okunmadığını ya da çok parçalı olarak okunduğunu belirtmek çarpıcıdır.

Elbette bu durum Lacancı yönelimi tercih eden analistler için aynı sonuçları doğurmaz. Bunun nedeni, Lacan'ın öğretisinin bazı bölümlerinin ondan alınmış olması ve her şeyden önce analizin sonu ve Lacan tarafından desteklenen söylemin yayılması için gerekli koşulları yaratmaya hizmet eden bir kurumun örgütlenmesi fikrinin dışarıda bırakılmış olmasıdır.

Örneğin, Lacancı yorumlama hakkında fikir sahibi olmak için, Washington'daki IPA'da bir vaka çalışması yapmam istendi. Daha yakın bir tarihte, 2018'de, IPA'ya bağlı Washington Psikiyatri Okulu'nun girişimiyle "Lacan le salon" başlıklı bir çalışma günü düzenlendi ve Gérald Perman tarafından Lacan'ın kliniğe katkısını tartışmak üzere davet edildim. Elbette bu, bu analistleri Lacancı yapmayacaktır. Lacan'ı faydalanabilecekleri bir yazar olarak kabul ediyorlar. Onların ilgisi esas olarak 1964'e kadar ki Lacan'a yöneliktir. Bu da Lacan'ın çok farklı şekillerde kullanıldığının bir başka kanıtıdır.

Dolayısıyla, Fransa'daki IPA hariç, diğer ülkelerdeki IPA dernekleri üzerinde Lacan'ın çok güçlü bir etkisi olduğu bir gerçektir.

---

3 Prévert, J., "Drôle d'immeuble", *Œuvres complètes* içinde, Paris, Gallimard, coll. Bibl. de la Pléiade, 1992, s. 704.

Lacan'ın tek tek kişiler üzerindeki etkisini bir kenara bırakıyorum. Fransa'nın dünyanın geri kalanıyla olan bu farkını hâlâ Lacan'ın şahsının yarattığı etkilerden kaynaklandığını düşünüyorum.

Onun eşsiz tarzı tutkuları harekete geçiriyordu. Dahası, kendisi de Okul ile olan ilişkisinde sevgiye atıfta bulunarak "beni hâlâ sevenler" diyerek birtakım insanlara atıfta bulunur. Bunun nedeni sevilme arzusu değil, aşkın bilgiyle ilişkide temel bir boyut olmasıdır. Bu sevginin simgesel yanıdır, "bilgiyi kimde varsayarsam onu severim". Aşk, bir analizin ve aynı zamanda öznenin bilgiyle ilişkisindeki değişimin kökeninde yer alır.

Ama o zaman Lacan'ın şahsının metinlerin okunmasına engel olduğu görüşünün doğru olduğu sonucunu mu çıkarmalıyız? Hiç sanmıyorum. Bana kalırsa, Lacan'ın üslubu üslubun "kişinin hitap ettiği kişiye göre" olduğu fikrini geliştirdi; Fransa'da psikanalizi yenilemekle kalmadı, aynı zamanda psikanalitik söylemin genişlemesini sağladı. Lacan, Fransa'da başından beri klinisyenlerin ve halkın çoğunun direnç gösterdiği bir uygulama olan psikanalizi kaderinin mahkûm edildiği yerden çıkardı. Lacan'ın metinlerinin özellikle karmaşık bir yaklaşıma sahip olduğu yönündeki yaygın iddia ile Lacan'ın öğretisinin psikanalize olağanüstü bir açılım ve erişim sağlayan etkileri arasındaki çelişkiyi nasıl açıklayabiliriz? Bunu yapmak için, onun tek geçerli pedagoji olarak önerdiği şeyi, yani Öteki'ni dahil etmek için bir şeyleri dinleyicinin anlama kapasitesinin üzerinde bir yerden aktardığını kavramalıyız. Gerçekten de okuyucunun katılımı olmadan Lacan'ın okunması mümkün değildir.

Bu nedenle, psikanalize yönelik arzunun etkilerinin birden fazla belirleyicisi olduğu iddia edilebilir, ancak göz ardı edilemeyecek bir tane belirleyici faktör var bana kalırsa. Lacan'da bir *agalma* ete kemiğe büründü. Hiç şüphesiz tutkuları, aşkı, ama aynı zamanda, daha önce de belirttiğim gibi, nefreti ve cehaleti uyandırdığını biliyordu.

Ayrıca onun tarzı yeni bir gerçek üretimini hedefliyordu. Başka türlü olamazdı. Varlığın özünü, her bir kişi için en tekil olanı hedefleyen bir uygulama, gerçeğe dokunmayı amaçlayan bir söylem olmadan sürdürülebilir mi?

Bu nedenle, analist tarafından kendi pratiğinde ortaya konan analitik söylemle, çoğul olarak analistler tarafından ortaya konan ve psikanalizin yayılmasına hizmet eden analistin söylemi arasında ayrım yapmak gerekir. Analizde, analist deşifre eder, onun konumu sessizliktir, analizanın sözünün ortaya çıkması için bu bir koşuldur. Buna karşın, sosyal alanda ise bir söylemin sürdürülmesi gerekir, konuşmak gerekir. Sessizlik psikanalizin pratiğine uygun olsa da, psikanalizin dünyada var olması için pek uygun değildir. Burada Lacan'ı model olarak almak yerinde olacaktır. Lacan'ın 'benim yaptığımı yapın, beni taklit etmeyin' dediği doğrudur.

Geriye kalan en önemli soru, ölümünün üzerinden kırk yıl geçtiği ve dolayısıyla onu tanıyanların sayısı git gide azaldığı için öğretisinin geleceğiyle ilgilidir. Eksiksiz bir değerlendirme olmasa da, zaten bilindiği üzere onu tanıyanlar ve dönemin özneliğiyle bağlantılı olarak öğretisinin metodik bir okumasını yaparak Lacancı yönelimi tercih edenler üzerinde aktarımsal bir etkisi olduğunu kolaylıkla söyleyebiliriz. Bu Lacan'ın öğretisini canlı tutmayı mümkün kıldı. Lacan'dan sonrası böylece güvence altına alınmış oldu. Asıl soru, bu ne zamana kadar sürecek? İşte burada geleceğe yönelik riskler devreye giriyor.

Yeni kuşaklar için Lacan, psikanalitik yöneliminin içi boşaltılarak alıntılar yapılan bir başka yazar mı olacak? Lacan, Okul'u bir kurum ve uygarlığın huzursuzluğuna karşı bir sığınak olarak kurmuştu. Bu Lacancı psikanalizin kaderini garanti altına almak için yeterli mi? Kuşkusuz bugün Fransa'da olduğu kadar başka yerlerde de psikanalizin güncellenmesi meselesi, okullar ve analistler arasındaki bağlara dair sorular ortaya çıkarmaktadır.

Bana öyle geliyor ki, Fransa'daki bazı analistler ile dünyadaki bazı analistlerin bu kitaba sunduğu katkıda olduğu gibi bir açık görüşlülük olmazsa, ortaya çıkabilecek risk Lacancı metinlerin okunmasında bir yüzeyselleşme, Lacan okumasının yenilenememesi ve kurumların bir sığınak gibi kullanılmasıyla ortaya çıkan bir sığlaşma olacaktır.

Sınırların ötesinde Lacan herkesin aynı olduğunu değil, gerçek karşısında herkesin aynı olduğunu varsayar. Bu, Lacan'ın söylediklerini kavrayabilecek tek kişinin kendisi olduğuna inanmaması koşuluyla, her bir kişinin bununla yüzleşmek için kendi tekilliğine güvenebilmesi gerektiği anlamına gelir.

Ana Canedo

Zamanın Dokusunda

Freud ve takipçilerinin zorunlu göçü ile başlayan süreçte, yıllar içinde toplumdaki değişimlerin psikanalize olan ilgiyi etkilediğini gördük.

Freud'un eserlerinin ilk çevirisi bir İspanyol olan Luis López Ballesteros tarafından yapılmıştı ve bu fikirler Latin Amerika ülkelerinde geniş biçimde yayılmıştı; bu olgunun gösterdiği üzere, psikiyatristler arasında psikanalize karşı açık fikirli bir duyarlılığın olduğu İspanya'da 1920'lerde durum böyleydi. O dönemde düşünce alanında üç şey birlikte ilerliyordu: İlki, bilinçdışının keşfine duyulan ilgiydi; ikincisi, entelektüellerin önemli katkılarıydı; üçüncüsü ise, medeni haklardaki kayda değer ilerlemeydi. Bu süreç, İspanya İç Savaşı'ndan sonra bütün bir kuşağın sürgün edilmesine yol açan Franco'nun kırk yıllık diktatörlüğü sırasında kesintiye uğramıştır.

Bu, sözlere elverişli bir zemin değildi. Milliyetçi ve Katolik baskı, özellikle aileye dair ideoloji ve cinsellik üzerinde basınç yaratmaya yönelikti, sansürün kültürel ve sosyal tezahürleri çok geniş bir alana yayılmıştı. Psikanaliz pratiği daha sonra ancak IPA'ya bağlı[1] küçük bir

1 Uluslararası Psikanaliz Derneği (IPA) 30 Mart 1910'da Nuremberg'de Sigmund Freud tarafından kurulmuştur.

analist grubu tarafından sürdürülebildi ama bu nedenle psikiyatristler arasında ve üniversitede önemli bir varlık göstermeyi başaramadı. Bu bağlamda, Lacan Barselona'da bir konferans vermek üzere davet edildiğinde, öğretisi psikiyatristler arasında pek ilgi uyandırmadı.[2]

Lacancı psikanalizin İspanya'ya girişi, demokrasiye doğru açılımın şekillenmeye başladığı 1960'lı yıllarda olmuştur. Bu benim Barselona'ya, toplumun düzensiz ama canlı bir şekilde dönüşüm geçirmekte olduğu bu şehre geldiğim zamanlardı. Tarihsel bir perspektiften bakacak olursak, o dönemde meydana gelen bazı olayları ve psikanalizin toplumun belirli kesimlerinde nasıl karşılık bulduğunu ve bazı profesyonellerin teorik önermelerini incelemeye nasıl ilgi duyduğunu kavrayabiliriz. Bu da bizi, farmakoloji ve bilişselcilik ile bunların hızlı çözümlerinin öznelerin sesini bastırdığı ve bilinçdışının varlığını önemsizleştirdiği günümüz üzerine düşünmeye sevk edebilir.

"Olmak zaman alır"[3]

Lacan'ın öğretisini ve pratiğini İspanyolcaya kazandırdığı için uluslararası tanınırlığa sahip Arjantinli analist Oscar Masotta'nın gelişine kadar, Fransa'ya yakınlığına rağmen Lacancı psikanalizin Pireneler'i aşamadığını söyleyebiliriz. Kısacası, Lacan'ın öğretileri Oscar Masotta'nın konferanslara, çalışma gruplarına ve hatta kültürel etkinliklere katılımı aracılığıyla İspanya'da hızla yayıldı.[4] 1976

2 Kasım 1972'de, Katalan psikiyatrist Ramon Sarró, Lacan'ı Barselona Tabip Odası'nda yüz kişinin katıldığı bir konferans vermeye davet etti.

3 Lacan, J., "Radiophonie", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 415.

4 Lacancı bir psikanalist olan Oscar Masotta, l'Ecole freudienne de Buenos Aires'in kurucularından biridir. 1964 yılında Lacan'ın çalışmalarına ithafen İspanyolca ilk metni yazdı. 1975'te l'Ecole freudienne de Paris'de çalışmalarını sunmak üzere davet edildiği Paris'e gitti ve burada Lacancı psikanalize yaptığı katkılardan dolayı pratisyen analist (PA) olarak kabul edildi. Öğretileri, 1979'daki ölümünden sonra kurulan psikanalitik gruplar üzerinde iz bıraktı.

yılında seminerleri İspanya'da *Ensayos Lacanianos* ve *Lecciones de introducción al psicoanálisis*[5] adlı kitaplarda yayınlanmış ve formasyon sürecindeki analistler üzerinde etkili olmuştur. 1977'de, ilk İspanyol Lacancı analist kuşağına eğitim veren diğer Arjantinli analistlerin aktif yardımıyla, Barselona'da ve daha sonra Vigo ve Valencia'da Lacancı yönelimli Freudcu bir kütüphane kurdu.

Toplumdaki değişimler analitik söylem için elverişli koşullar yarattı. Günlük yaşamda, sansürün kaldırılması geniş bir kültürel alanın ifade özgürlüğüne kavuşmasına olanak sağladı ve birçok neslin görüşlerini bir arada içeren aile yaşamının özgürleşmesine imkân tanıdığı hissediliyordu; bu atmosfer çok sayıda makalenin yanı sıra dönemin film ve edebiyatına da yansımıştı.

Aynı zamanda, nüfusun acil ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli mesleki alanlarda psikanalistlerin aktif rol aldığı yeni yardım projeleri şekilleniyordu. Psikiyatri alanında, oldukça kendine has bir şekilde 'psikiyatri hastanelerinin açılması' olarak adlandırılan geniş bir yenilenme hareketi yaşanıyordu. Yarı özel psikoloji kliniklerinde görüşmelerin yapılmaya başlanması, bugün kamu sağlık ağını oluşturan ilk CAPS'lerin kurulmasını amaçlıyordu.[6]

Toplumsal alandaki en büyük adım, kadın grupları ve profesyoneller tarafından haklarının kaybından özellikle etkilenen kişiler için cinsel yönelim ve doğurganlığın düzenlenmesine yönelik ilk kamu merkezlerinin oluşturulmasıydı.

Bu kuşağa özgü bu eğilim, bir analiste başvurmayı teşvik ediyordu, çünkü gençler psikanalizde kendi sözleriyle karşılaşma, Frankoculuğun suç ortağı müesses nizam tarafından sansürlenen kendi hakikatleriyle buluşma imkânı bulmayı umuyorlardı.

---

5 "Lacancı Denemeler" ve "Psikanalize Giriş Dersleri" adlı dergilerde İspanyolca olarak yayınlanmıştır. [ç.n.]

6 1980'lerin başında, bu gruplar bir araya gelerek ilk ruh sağlığı merkezleri olan "*Centros de atención primaria en salud mental* (CAPS)'i kurdular.

Psikanalizin toplumsal projelere katılımı

O dönemde, çok sayıda Arjantinli analist ve psikoloğun İspanya'ya gelişi memnuniyetle karşılandı çünkü İspanyol meslektaşlarıyla kendi psikanalitik çalışmalarına dair deneyimlerini paylaşmaktaydılar.

Bana gelince, üniversitede ve psikoterapideki klinik uygulamalarım için katıldığım çalışma gruplarında psikanaliz hakkında okumuştum ama o zamanlar bir gün analist olarak çalışabileceğimi asla düşünemezdim. IPA'ya bağlı analistler tarafından psikoterapi süpervizyonuna odaklanan bir gönüllü bakım ve eğitim merkezinde klinik uygulamalarıma başlama fırsatım oldu. Aynı zamanda, semptomun toplumsal alanda kendini gösterdiği günlük çalışmalarında psikanalizden yararlanan çeşitli profesyonellerin eğitimi amacıyla, kurum içindeki herkesin katılımı için bir alan yaratılıyordu.[7]

Bu deneyimlerden bazılarına katılmam, Barselona'da üniversitede yeni yeni var olmaya başlayan yüksek lisans derslerinde psikolog ve pedagogların eğitimine katkıda bulunmamı sağladı. Psikanalizin psikoz alanındaki değerli öğretileri, pratiklerine paralel olarak okumalarına başlayan ve küçük bakım merkezimizde ücretsiz olarak sunduğumuz psikanalize giriş seminerlerine katılan profesyonel ekiplerin süpervizyonunda kullanılıyordu. Bu deneyimlerin bir değeri olduğunu düşünüyorum çünkü katılımcıların önemli bir kısmı analist olarak eğitim almaya devam etti.

Teknoloji ve bilimin tahakkümü altında, öznelerin taleplerine cevap verebilmek için sözün giderek değersizleştirildiği günümüzde durumun değiştiğini endişeyle gözlemliyoruz. Lacan, tam bir öngörüyle, bir paragrafını buraya aldığım çok ilginç metni "Psikanaliz ve Tıp"ta[8] doktorlara seslenirken zamanının ötesine geçmişti: "Doktor-

7 Buenos Aires'teki *Centro de salud mental no 1*, çoğu gönüllü olmak üzere yaklaşık 150 profesyonelin psikoterapi uyguladığı bir pilot merkezdi; askeri darbe sırasında kapatılmıştı.

8 Lacan, J., "Conférence et débat du Collège de médecine à La Salpêtrière", *Cahiers du collège de Médecine*, 1966, s. 761-774.

dan bir bilim adamının işlevini yerine getirmesi istenir, ancak başka çağrılara da maruz kalır: Bilim dünyası, üretebileceği sonsuz sayıda yeni kimyasal veya biyolojik terapötik ajanı onun ellerine teslim eder, bunları halkın kullanımına sunar ve doktordan, bir dağıtımcı gibi, bunları test etmesini talep eder. Doktorun hareket etmesi gereken sınır nerededir ve neye yanıt vermelidir? Talep denen şeye."

Lacan'ın Öğretiminin Keşfi

Lacan'ın öğretisiyle karşılaşmam aslında Barselona'ya gelişimle başladı, bu benim için büyük bir olaydı ve zaman içinde süren gerçek bir bağlılık doğurdu. Metinlerinin kapsamlı bir şekilde okunması, teorik kavramların kliniğe yaklaşımda önemli değişiklikler getirdiğini fark etmemle birlikte teori hakkında daha fazla bilgi edinme arzumu uyandırdı. Analistin 'burada, şimdi, benimle' odaklı klasik yorumuna ilişkin önceki pratiğimde cevapsız kalan ve beni zorlayan bazı sorulara yanıt bulmuştum; bunun çağrışımlara anlam yüklediğini ve hastanın konuşmasını aşırı derecede yönlendirdiğini düşünüyordum. Lacan'ın dediği gibi, analist kendini analizanı yönlendirmeye değil, tedavinin gittiği yönle doğru bir şekilde ilgilenmelidir.

Başlangıçta, 'bilinçdışı bir dil gibi yapılandırılmıştır' formülasyonu ilgimi çekmişti. Lacan Freud'u yeniden okurken, bilinçdışını aktarım içinde arzuyu yeniden başlatan bir gösterenler zinciri olarak ortaya çıkarmıştır. Simgesel düzenin önceliği, analistin dikkatini cümlelerin anlamının ötesine geçen belirli esrarengiz gösterenlere yöneltir.

"Situation de la psychanalyse"de[9] dilin münferit unsurlarıyla, iletişimdeki mesajın bastırılabilir unsurlarıyla karşılaşmada analist için bir yönelim buluruz: "Ve sesleri veya fonemleri dinlerken he-

9 Lacan, J., "Situation de la psychanalyse et formation du psychanalyste en 1956", *Écrits* içinde, Paris, Le Seuil, 2001.

deflemeniz gereken şey budur [...] çünkü analitik sezginin desteksiz ve nesnesiz olduğu kelime kelime versiyon orada hazırlanır." Bir ünlem, bir eşanlamlılık, bir neolojizm, öznelerarasılık içinde iletişim kurmaya çalıştığı ifadelerden ayrı olan öznenin mahrem, gerçek konumuna işaret eder.

Ancak kendi analizimde, şaşırtıcı bir şekilde çocukluğumun kilit sahneleri ve bastırılmış fantazileriyle bağlantı kuran yankılar üreten ve böylece o sırada ne hakkında konuştuğumu açık bir şekilde sınayan belirli gösterenlerin etkilerini deneyimleyebildim. Bu, aktarımda, şu anda ne yazık ki moda olan, bilinçdışını ego aracılığıyla analiz etmeye çalışma yönündeki kısır iddiayı hafifletmeyi mümkün kıldı; bu, yalnızca öznenin bilmeden maruz kaldığı klişeleri ve önyargıları sürdürür. Freud'un bize öğrettiği bu değildir; ona göre yanlış tanımanın tohumu, en başından beri bir savunma olarak modellenmiş olması anlamında egoda bulunur.

Bu yankılanmanın, her öznede bir tür tekil repertuar oluşturan ve bir analiz sırasında ele alınması gereken semptomda kendini gösteren belirli bir ızdırap aşırılığını anlamak ve çözmek için anahtar öğe olabilen 'ilkel jouissance işaretlerinden' geldiğini ancak zamanla kavrayabildim. Lacan'ın öğretisine göre semptom, travmatik olanın, mümkün bir hatırlamanın olmadığı noktanın, konuşan varlığın kendisini kendi kökeninden dışlanmış bulduğu noktanın yazılma biçiminin ürünüdür. Bu bakış açısıyla, bu bilinçdışı anlayışının analistin yorumlamadaki yerini sorguladığını kavramaya başladım.

'Egonun tüm anlamı'nı açığa çıkarmanın tersine yorumlamada seansı kesmenin işlevi süreksizliği, bilinçdışının ortaya çıktığı anı hedefler, sürpriz kendini lapsus şeklinde gösterir. Analist, kenarında lalangue unsurlarının parçalarının biriktiği ve yanlış anlamayı üreten, yazılmaktan asla vazgeçilmeyen şeyin fay hattını çevrelemek için kendini keşfe göre konumlandırmalıdır –hata yapmaktan kaçınmanın

tek yolu budur. Bilinçdışı bir anı çuvalı değil, yeni olanı ortaya çıkarmak için bir şeyler yazmayı başarabileceğiniz bir sınırdır.

Analist farklı şekillerde müdahale etmek zorunda kalacaktır, ancak yorumladığında, yorumlama tam olarak ulaşılamayan hakikatin yapısından etkilenir. Bu nedenle yorumlama, sadece 'söyleme' eylemine eklemlenen, anlam katmayan bir sözceleme niteliği kazanan bir 'yarım söyleme'ye indirgenir.

Analiz Talebi

Bir analizin başlangıcında, öznenin gerçek talebinin ne olduğunu ortaya koyabilmek için 'ön görüşmelerde' bir değerlendirme çalışması yapılmalıdır. Geçmişte bir terapist olarak eğitimime 'ciddi' bir şekilde yaklaşmamı gerektiren bir analizden geçmiştim. Ancak Lacancı bir analistle tanıştığımda, başlangıçta afektlerin ve ideallerin kaybı için tutulan yasın detaylandırılmasıyla bağlantılı olan semptomun ortaya çıkışının aciliyeti tarafından motive edilen gerçek bir analiz talebi ortaya çıkmıştı. Lacan'ın işaret ettiği gibi, analizde mesele yası psikoterapi modeline göre kapatmak değil, kaybın yarattığı boşluk etrafında yeni bir çözümlemeye izin vermektir; bu da Freud'un belirttiği gibi özneye yeni fırsatlar sunarak, libidinal bir değişim yaratarak olur. Analizde, dilin gerçekle başa çıkmadaki yetersizliği ve nesnenin bu eksikliği doldurmadaki imkânsızlığı nedeniyle duyulan ızdırap karşısında konuşmayı özgürleştiren şey eksikliktir.

'Izdırabın kaygı verici kesinliği', analistin öznenin en mahrem ve bilinmeyen 'gerçek' ile karşılaşma noktasını belirtmesine olanak tanıyan bir olgudur. Bu 'aldatmayan afekt', fantazinin işlevi 'Öteki'nin arzusunun muammasını' ifade etmekte bocaladığında, kafa karışıklığı karşısında beklenmedik bir şekilde ortaya çıkar. Lacan, fantazinin, kendi arzusunun ne olduğunu bilmek ve onu üstlenmek için kaçınılmaz olan kendi eksikliğinin değerli yerinde ötekilerin taleplerine

yanıt vermeye çalışarak nevrotiğin kendisinden bir varlık, 'güçlü bir ego' yaratmasına hizmet eden bir aygıt olduğuna işaret eder. Başka bir deyişle, özne kendini Öteki'nin arzusuna kendi eksikliği aracılığıyla bağlar.

Kartel ve Okul

Psikanaliz Okulu, uluslararası etkinlik ve yayınlarda bir araya gelen farklı ülkelerden analistler arasında epistemik bir alışverişin gerçekleştiği, teori ve klinik öğelerin güncellendiği ve böylece Lacan'ın öğretisine yeni bakış açılarının getirildiği bir yerdir.

En başından beri, İspanya'da, kartel yöntemiyle teori üzerinde çalışmanın yeni bir şey olduğunu, bir ustayla pasif ilişkinin aksine psikanalizin "yaşayan yönü"nü aktarmayı öğrenmenin bir biçimi olduğunu hissettik. Kartel, Freud'un bahsettiği herhangi bir grupta var olan imgesel etkileri mümkün olduğunca en aza indirmeye çalışmak için, üyeleri sınırlı bir süre için birbirlerini seçen 4+1 kişilik küçük bir çalışma grubudur. Bu öneri, psikanalizin aktarımı ve analistlerin eğitimi için uygun bir kurum modeli olan Lacancı Okul kavramına dahil edilir ve burada iki heterojen unsur arasında bağlantı kurulmaya çalışılır: metinlerdeki referans bilgi ve klinik uygulamadan veya kişinin kendi analizinden elde edilen bilgi. Bu deneyim nasıl aktarılır? Bir analizanı kendisini bu yere yerleştirmeye, bu pozisyonu işgal etmeye, bu analist işlevini yerine getirmeye iten nedir? Analist olmak bir unvan olmadığı ölçüde, analist 'kendisini yetkilendirir', analizan olmaktan analist olmaya geçiş ancak sonuna kadar yürütülen bir analizde gerçekleşir.

Analiz deneyimi, analizanın, ebeveynlerin ve bizden önce gelen nesillerin bize yüklediği ve farkında olmadan seçimlerimizi belirlediği jouissance ile ilişkili gösterenleri konumlandırmasını sağlar. Bu nedenle kişisel psikanaliz didaktiktir, çünkü özne günlük

yaşamında yeni kavrayış yolları bulması için uyarılır. Olay, ki bu Lacan'ın güçlü bir tezidir, geçmişten gelmez ama simgesel anlamda gerçekleşmesi ve öznenin konuşmasıyla bütünleşmesi yoluyla gelecekten türetilir. Bu, olmuş olanın değil, belirli bir anda "olacak olanın" düzenine aittir.

Analizim ilerledikçe, daha önce hiç deneyimlemediğim ve hayata ilişkin farklı bir pozisyon benimsememi sağlayan değişiklikler meydana geldi. Bu, analist konumuna kendimi yerleştirme ve psikanalizin aktarılması kararına dönüşen yeni bir öznel deneyimdi. Zamanla, analizin sonuna ilişkin sorgulama ve 'analistin arzusu'na geçiş beni, İspanyol analistler arasında sıkça rastlandığı üzere, psikanaliz pratiğim için süpervizyona başladığım ve Paris'ten bir analistle analizime devam ettiğim bir sürece yönlendirdi.

Analizin sonuyla ilgili bu sorgulama beni ancak Okul çerçevesinde mümkün olan passe (geçiş) karteliyle ilgilenmeye sürükledi; çünkü benim için bilginin, alışverişin, sınamanın ve psikanaliz formasyonunun mümkün olduğu bir Öteki olarak işlev görüyordu. Kısaca, geçiş karteli, Lacan tarafından yaratılan ve isteyen herkesin analizin sonunda kendisini "hystoriser"[10] etmeye iten şeyi ve analizandan analistin arzusuna geçişi diğer analistlerle tartışabileceği bir mekanizmadır. Buradaki "hystoire" geçmişin bir anlatısı değil, iz bırakan deneyimlerin yeniden inşasıdır ve aynı zamanda öznenin geleceği üzerinde etkileri olacak bir yeniden yazım üretir. Geçiş kartelinin her bir üyesi tarafından yapılan bu detaylandırma çalışması, analizin bir özne üzerinde yarattığı etkileri aydınlatmaya çalışır ve aynı zamanda psikanaliz teorisini güncellemek ve analistlerin klinik uygulamalarında ilerlemeye olanak tanıyan değişiklikler getirmek için değerli bir araç oluşturur.

---

10 Burada *histoire* (tarih) ve *hysterie* (histeri) kelimeleri arasında bir kelime oyunu yapılmaktadır. Özne kendi tarihini yeni bir ışık altında görür.

Okul aynı zamanda analistlerin ve analist olmayanların toplumda meydana gelen değişiklikler üzerine düşünebilecekleri bir yerdir. İspanya örneğinde, bilimle teknolojinin birlikte ilerlemesi ve neoliberalizmin etkileriyle birlikte, öznenin başkalarıyla ve kendisiyle olan bağlarının kırılganlığının arttığını ve bunun da "aşk olgularını" önemsizleştirdiğini gözlemleyebiliriz. Aceleciliğin damgasını vurduğu günümüz toplumunda, zamanın boyutu değişmiş, piyasa nesnelerinin dolaysızlığı, jouissance açısından hep aynı şeyleri önererek, hızla içeriksiz görüntüler sunmaktadır. Özneler arasındaki ilişkiyi düzenleyen ve sınırlayan söylem etiğinin aksine, günümüz toplumu zamanı hem önemsizleştirmekte hem de ona sahip olunacak veya kontrol edilecek başka bir nesne olarak muamele etmektedir. Lacan'ın dediği gibi, Freud'un öngördüğü "bir rahatsızlık olan uygarlığımızın artan çıkmazları karşısında"[11] psikanalizin bir kez daha gelmekte olan zamanlarla ilgilendiğini görüyoruz. Sanırım *Uygarlığının Huzursuzluğu*'na atıfta bulunarak güncel bazı metinlerden ve kendi *Écrits*'sinden bahsediyordu.

11 Freud, S., "Le malaise dans la culture" (1930), *Œuvres complètes de Freud / Psychanalyse (OCF.P)*, Cilt XVIII içinde, Paris, PUF, s. 245-333.

Çok Uzak, Çok Yakın

Avrupalı olmama rağmen Lacan'ı sadece Amerika'da buldum ya da belki de Lacan beni Amerika'da buldu. Başka türlü de olabilirdi, ama öyle oldu. Çok daha yakın olanı bulmak için bu kadar uzağa gitmek, evimi terk etmek zorunda mıydım? Yakın olana yaklaşmak için yabancı olanın içinden mi geçmem gerekiyordu? Kısmen öyle, hatta bir analizin başka bir şey olmadığı bile söylenebilir. Ancak analizimden, yabancı olanla kendime ait olanın aynı sınırı paylaştığını, benim olduğunu düşündüğüm şeyin, bizi temsil eden kelimelerin, kişinin kendisine ait olmadığını, bizi konuşan ve demirlendiğimiz dile ait olduğunu ve nihayetinde kendime ait olanın, gerçek olanın onlara yabancı olduğunu öğrendim.

Barselona'daki psikoloji fakültesinde ilk yılı bitirdikten sonra Meksika'ya göç ettim ve eğitimimi tamamlayana kadar orada devam ettirdim. Barselona'ya döndükten bir süre sonra analize başladım ve analizimle birlikte analiz formasyonum da başlamış oldu. Ve bu daima Lacancı alanda oldu, bu bir tesadüf değildi.

Bazen yolculuğumun gidişatını düşünmek için durduğumda, daha sonra bulacağım bir iz bırakan, ben farkında olmadan içimde kaynayan şeyin izlerini bırakan, hem geçici hem de oldukça az sayıda olan

bazı karşılaşmaların gücüne hayranlık duymaya devam ettim. Bunların arasında, hayatımın bir yanda göç deneyiminin ortaya çıkardığı sorularla dolu olduğu bir dönemde, bir hocamın ortaya attığı öylesine bir soru, bende Lacan adlı bir psikanaliste dair bir merak uyandırdı.

Psikoloji okumaya karar vermem gençliğimde ortaya çıkan erken bir karar değildi. Edebiyattan mimariye ve sanata kadar ilgimi çeken çok çeşitli alanlar vardı, bu yüzden karar vermekte biraz tereddüt ettim. Bundan birkaç yıl önce, ergenlik çağımda Unamuno'nun eserini okumak üzerimde güçlü bir etki yaratmış, kendi varoluşsal düşüncelerimle güçlü bir şekilde yankılanmış ve içinde büyüdüğüm dini inancı sorgulamıştım. Hayatın, varoluşun ve hakikatin ipinin bir ucu (fil de trame), aile ilişkilerine dair ipe (fil de chaine) bağlanır.[1]

Psikolojiye olan ilgim bu iki iplikte, birinin diğeriyle birlikte bazen daha yoğun bir örgü, bazen daha gevşek bir örgü, her zaman düğümler ve bazı karışıklıklar ürettiği fikrinde yatıyordu. Ve bir psikolog olarak dokuma mekiğinin işleyişini[2] anlayacak bilgiyi ve buradan hareketle, kötü bir dokumanın sonuçlarından muzdarip olanlara yardım edecek araçları bulmayı umuyordum. Bu benim için mantıklı bir bakış açısıydı, ama maalesef psikolojiyle tek temasım okulda bize verilen psiko-teknik testler olsa da, ki bunların tamamen yararsız olduğunu söylemek gerekir. O zamanlar Franco rejiminin ve İspanya'daki dinin hiçbir zaman başka türlü bir psikolojiye ya da Unamuno'nun sorduğu gibi sorulara sıcak bakmadığını bilmiyordum. İç savaş, Freud'un çalışmalarının İspanyolcaya ilk çevirmeni olan Luis López Ballesteros'u elimizden almıştı; dahası, Freud ya da onun öğrencilerinden eğitim almış klinisyenler sürgüne gitmişti.

Diktatörlük, üniversitelerde ve hastanelerde psikanalizi kesin bir şekilde yasaklamıştı. Ülkenin birkaç nesli hapseden kültürel

1 "Fil de trame" ve "fil de chaine" dokuma tezgahına ilişkin terimlerdir.

2 Mekik, atkı ipliğinin dokuma tezgahının bir kenarından diğerine yerleştirilmesini sağlayan ahşap bir elemandır.

dışlanmışlıktan kurtulması için uzun yıllar geçmesi ve diktatörlüğün sona ermesi gerekmiştir. Psikanaliz için bir alan açılıyordu.

1980'lerin başında Barselona'da üniversite hayatına başladığımda büyük bir özgürlük ortamı vardı. Franco'nun on yıllarca süren baskısını, toplumsal çalkantı ve nesiller arasında büyük zıtlıklara yol açan geleneklerden özgürleşmeyle sonuçlanan toplumsal hareketler takip etti. Birçok yönden İspanya dünyaya açılmıştı ama psikolojideki ilk yılım tam bir hayal kırıklığıydı. Okulda gördüklerimin beklediğim klinik perspektifle hiçbir ilgisi yoktu. Gençlerin endişeleri ve beklentileri ile müfredat arasında bir uçurum vardı.

Meksika'da yeni bir üniversiteye girecek kadar şanslıydım. Benim olduğum dönem ilk mezunlardandı ve muhtemelen bu yüzden çalışmalarımızı zenginleştiren çeşitli ve mütevazı hocalarımız vardı. Bunlardan birkaçı psikanalizle ilgilenen profesörlerdi, ancak Lacan'ın adını ilk kez onlardan değil, Palo Alto'dan yeni gelen bir sistemik psikoloji profesöründen duydum. "İsminizin kim olduğunuzla bir ilgisi olduğunu düşünüyor musunuz?" Ve bir sessizlikten sonra: "Lacan adında bir Fransız psikanalist, isminizin kim olduğunuz üzerinde etkisi olduğunu söyler." Bu bana kendi ismimi ve benim gibi çağrılan, hatta başka isimleri olan diğer insanları düşündürdü. Bu bana saçma geldi ve önemsemedim. Bir isim insanın kişiliğini nasıl etkileyebilir? İsimlere dayalı tipolojiler olabilir mi? Görünürde çok kolay çürütülebilen bu tezi reddettim, ancak bir kısmı bende kaldı.

Barselona'ya döndüğümde sağlık sisteminin ve hastanelerin nasıl işlediğini bilmiyordum. Bu alana yabancıydım ve kendimi sadece sezgisel olarak, arzularıma uygun olana göre yönlendirecek kadar gençtim. Geçmişte mesleki seçimim konusunda şüphelerim varken, şimdi klinik uygulamaya başlamaya ve psikanaliz eğitimi almaya kararlıydım. Semptomların oluşumunda bilinçdışı nedensellik konusunda hiçbir şüphem yoktu. Semptomlarımın yerine psikanaliz formasyonunu seçmek merak uyandırıcıydı. Bunu yapmak için kendim

bir analizden geçmem ve Freud'un metinlerini çalışmam gerektiğini biliyordum. Asıl soru nasıl, kiminle ve nereden başlanacağıydı. O sırada ajandamda iyi bir hocam tarafından tavsiye edilen *How does analysis cure?* adlı bir kitap ve bir sonraki sayfada College des psychologues'da bulunan Barselona Freud Kütüphanesi yazıyordu. Kitabı hemen bulamadım ve ısrar da etmedim. Kütüphaneye gittim ve orada Lacan'ın adını buldum. O gün ceplerim boş olarak ayrıldım ama bu sadece bir ertelemeydi.

Klinik uygulamaya ilk adım atışım otizmli bir çocuğu tedavi etmek oldu. Üniversitede öğrendiğim her şeyi alt üst eden bir gerçeklikle karşı karşıyaydım. Süpervizyon alabileceğim birini bulmak aciliyet kazandı. İki psikologla konuştuktan sonra, üçüncüsünde bu çocuk hakkında öyle bir şekilde konuşmaya başladım ki, benim için açılan soruların vakanın kendine has özelliklerinin ötesine geçtiğini fark ettim. Bu, benim konuşma tarzımdan çok, onun benim ne söylediğimi ve her şeyden önce bu çocuk hakkında nasıl ifade edeceğimi bilmediğim şeyi kavrama tarzıyla ilgiliydi. Bunlar bir çocuğu sosyalleşmeye iten ya da itmeyen şeyin ne olduğuna, ebeveyn arzusunun etkisine ve varoluşun anlaşılmaz kararına dair sorulardı. Ayrıca ara sıra bana sadece yarısını anladığım birkaç açıklama yapıyordu. Bana, Lacan'ın 'yapıdaki delik' ya da 'kaydedilmemiş bir gösteren' gibi terimlerine atıfta bulunarak benimle başka bir dilde konuşuyormuş gibi geldi; kelimeleri tanısam da bağlantılarını anlayamıyordum. Yine de mantıklı görünüyordu. Bu aynı zamanda bazı metinlerini büyük bir ilgiyle okuduğum Françoise Dolto'nun da diliydi. Bu muamma arzumu körükledi; sorularım tamamen ortadan kalkmıyordu ama gitmek istediğim yerin burası olduğunu biliyordum. Süpervizörüm bana Lacancı bir psikanalistin adını verdi ve onunla birlikte bir okuma grubunda Freud ve Lacan'ın metinlerini çalışmaya başladım. Bir süre sonra analizime başlamak için bir analistin ismini istedim. Bana verdiği isim yabancı geliyordu, bu kişinin neye

benzediğini söylemiyordu ama bu kültüre ait olmadığını tahmin etmem için yeterliydi. Bu sadece bir engel değildi, aynı zamanda yerel ile sınırlı kalmamaya meyilli olan baba ve anne kökenlerimle de uyumluydu. Bu çağrışım sayesinde, tanımadığım birinin adı ile ebeveynlerimin arzusu arasında bir bağlantı kuruyordum. Analizden geçmek için yabancı olana gitmekten başka bir yol olmadığı açıktı!

Sonradan öğrendim ki, o dönemde Barselona'da bir analist arandığında, bu analistin Arjantinli olması hiç de alışılmadık bir durum değildi. Lacan'ın çalışmalarını Barselona'ya tanıtan ve Freud Kütüphanesi'ni kuran kişi tam olarak bir Arjantinli olan Oscar Masotta'ydı. İspanya'daki pek çoğumuz Lacan'la 1970'ler ve 1980'ler arasında ülkeye gelen Arjantinli analistler aracılığıyla tanışmıştık.

O zamanlar hâlâ terapötik ve didaktik olmak üzere iki tür analiz olduğu fikrine sahiptim ve bu yüzden uzun yıllar analistim olacak kadın analistle ilk görüşmeye gittim. Ona hayatımda özellikle ilginç olaylar, yani travmatik olaylar olmadığını, hayatımda her şeyin yolunda gittiğini ve 'sadece' psikanalist olmak istediğimi söylediğimi hatırlıyorum. Bana hiçbir şey söylemedi ama beni dinlemeye devam etti ve acele etmeden ve oraya nasıl gideceğimi, psikanalist olmayı ya da başka bir şeyi söylemeden analiz talebimi kabul etti.

Tekrar örmeye başladım. İpler zaten oradaydı, ama nasıl iç içe geçmişlerdi? Beni psikanalist olmaya iten neydi? Mekiği iten neydi? Bana oldukça mantıklı görünen, içine battığım dilden doğal olarak çıkmış gibi görünen şey, analizin ışığında sorgulandı. İlk başta, analistimin Arjantinli olması bu konuda kafamı karıştırdı. Sorun başka bir yerden, başka bir ülkeden olması değildi, ama analist konumunu işgal etme biçimi, kendimi anlamlandırmaya çalıştığım ve söylenemeyeni söylemeye çalışırken bulduğum anlamına geliyordu. Sistemik psikoloji profesörü bu işleri bilmiyordu, Lacan'ın özel isim hakkında söylediklerini çarpıtmıştı. Bu sadece ebeveynlerin arzusunu ileten ve bir kültürü yansıtan adımızla ilgili bir soru değildir, asıl soru Bir'i neyin

adlandırdığını, onu neyin tanımladığını ve Öteki'nden gelmediğini bilmektir. Böylece Lacancı bir analistle yaptığım yolculuk, kişinin kendini tanıdığı kelimelerden, kelimelere yabancı olana geçmemi sağladı.

Kendi kişisel analizim ve metinler üzerinde yaptığım çalışmalara paralel olarak, Lacan'ın Sainte-Anne'da önerdiği ve uyguladığı şekilde, Barselona'daki bir sağlık merkezinde hasta sunumları uygulamasını keşfetme fırsatım oldu. Psikozları nasıl dinleyeceğimizi öğrenmek, her seferinde bir öznenin varlık ve anlam arasındaki denkleme bulabileceği çözüm üzerine düşünmek, analistlerle ve analist olmayanlarla tanı sorusunu tartışmak için eşsiz bir fırsattı. Ne yazık ki, bu öğretinin zenginliğine rağmen, kamu kurumlarındaki psikanalist eksikliği bu uygulamanın sürdürülmesini zorlaştırmaktadır.

Uzun bir süre, bir bakıma psikanalist olarak çalışmaya başlamaya geç kaldığımı düşündüm, çünkü kendimi analist olarak tanımladığımda, artık psikanalistlerin muayenehaneleri analizanlarla dolup taşmıyordu. İlerlemek kolay değildi, psikanalizin herhangi bir prestiji yoktu. Doğruyu söylemek gerekirse, belki de en iyisi budur, bu bir moda değildir. Bu durum herkesi her seferinde psikanaliz hakkında düşünmeye, her seferinde yeniden başlamaya zorluyor. Bir blok olarak "psikanaliz" veya "psikanalistler" değil, her vakada bir analist olması daha iyi.

Sonuçta, yönetim kademesinin ve egemen ideolojinin direnişine rağmen, psikanaliz hâlâ yaşıyor ve Lacan, bazı insanların ilgisini çekmeye devam ediyor. Ondan ilk kez kendilerine dokunan bir şey duyan gençler, bir meslektaşlarının Lacancı pratiğini dinlemiş ve takdir etmiş klinisyenler, bilinçdışı metinlerine ek olarak Lacan'dan bir şeyler okumak isteyen analizanlar var. Ve hepsinden önemlisi, Lacancı bir analizde hayatlarını düzenleme, herkes için bir 'kurala' göre değil, kendi 'tarzlarında' düzenleme araçlarını bulan ve alışılmadık bir teklif olarak onlara sunulan şeyden duydukları memnuniyeti aktaran insanlar var.

Paola Malquori

Lacan Roma'da Rüyadan Uyanışa: Bir Bahis

Lacan'ın Milano, Roma, Pisa, Napoli[1] gibi çeşitli İtalyan şehirlerinde bir dizi konferans verdiği bilinmektedir; bunlar arasında Lacancı düşüncenin sadece İtalya'da değil, tüm ülkelerde aktarılmasının köşe taşları olarak kalan üç konferans verdiği Roma'ya özel bir yer ayrılmıştır.

Freud'a dönüşü simgeleyen 1953 tarihli "Psikanalizde Sözün ve Dilin İşlevi ve Alanı"[2] adlı metnin başında, Lacan'ın Romalı meslektaşlarına "dostlarım"[3] diye hitap ettiği "Roma Söylevi" olarak bilinen bir konuşma yer alır.

15 Aralık 1967'de "Roma 53'ten Roma 67'ye: Psikanaliz. Raison d'un échec"[4] başlıklı bir konuşma yaptı; bu konuşmasını Roma'daki

1 Contri, G. B. (ed.), *Lacan in Italia*, Milano: La Salamandra, 1978.

2 Lacan, J., "Fonction et champ de la parole et du langage en psychanalyse", *Écrits* içinde, Paris: Seuil, 1966.

3 Lacan, toplantısını dostluk işareti altında tanımladığı bu topluluğa "Dostlarım" diye hitap eder. Romalı meslektaşların dostluğu, ağırladığı kişilere "turist ya da işgalci olarak değil, misafir olarak şehrin havasını alabileceklerini ve orada kendilerini fazla barbar hissetmeyeceklerini' garanti eder" (J. Lacan, "Discours de Rome", *Autres écrits* içinde, Paris, Le Seuil, 2001, s. 133).

4 Lacan, J., "De Rome 53 à Rome 67: la psychanalyse. Raison d'un échec", *Scilicet*, no 1, Paris: Seuil, 1968.

ikinci konuşması olarak kabul etmiş ve son olarak 31 Ekim-3 Kasım 1974 tarihleri arasında Roma'da düzenlenen EFP VII. Kolokyumu'nda "La Troisième"[5], yani Roma'daki üçüncü konferansını sunmuş ve burada 1953 tarihli konuşmasına *disqu'ourdrome*[6] neolojizmiyle atıfta bulunmuştur. Yine 1974'te, İtalya'da bir Lacan Okulu kurmak isteyen ve "tripod" olarak adlandırılan üç analiste hitaben bir mektup yazdı ve bu mektubun bir versiyonu "Note italienne"[7] başlığı altında yayınlandı.

Lacan'ı öğretisini İtalya'ya taşımaya ve İtalyanlara hitap etmeye, özellikle de Roma'ya dönmeye iten şey, Freud'un Roma'ya karşı her zaman gösterdiği bağlılık, bağ ve aşk değilse nedir? Roma'dan geçmeden, psikanalizin babasının her zaman hissettiği Ebedi Şehir sevgisiyle kesişmeden Freud'a dönmek mümkün mü?

Ancak Freud'un sevdiği Roma, Lacan'ın sevdiği Roma değildir. Birinde, psikanalizin yeni yolunu inşa etmek için Antik Çağ'a, klasik dünyanın kalıntılarına, antik geçmişin arkeolojik kalıntılarına bakılır. Freud'un, Michelangelo'nun Vincoli'deki San Pietro kilisesindeki heykelinde muhteşem bir şekilde temsil edilen Musa figürüyle özdeşleşmesi tesadüf değildir: Kararlı ama öfkeli bakışlar, elindeki Yasa Tabletleri, Mısır halkını Vaat Edilmiş Topraklar'a doğru götüren ve kendisini takip etmek isteyenlere yol gösteren ataya bir göndermedir bu.

Bu, psikanalizin aktarılmasına işaret eder ve Lacan bunun tanığıdır, psikanalizin babası Freud'un izlediği yolu takip eder, vaat edilmiş toprakları hedeflemez ama bir bahsi ortaya sürer: Lacancı bahis, psikanalizin gerçeğin karşısında nasıl durabileceğini bilmektir.[8]

---

5 Lacan, J., "La Troisième", *Lettres de l'École freudienne*, no 16, 1975, s. 177-203.

6 "Başka bir ifadeyle Roma tartışmalarına *disqu'ourdrome* katılabilecek olmanın Fransız olmakla ilgili olduğu söylenirdi." (*a.g.e.*)

7 Lacan, J., "Note italienne", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 307.

8 "Yani tüm bunların özü, analistin gelecek yıllarda bağlı olduğu şeyin gerçek olmasıdır, tersi değil. Gerçek olanın ortaya çıkışı hiç de analiste bağlı değildir. Analistin görevi buna karşı koymaktır." (Lacan, J., "La Troisieme").

Lacan Barok Roma'yı sever ve bakışları Bernini'nin Santa Maria della Vittoria kilisesindeki Azize Teresa'nın bu deneyimi kendinden geçmiş bir şekilde tasvir eden heykeli tarafından büyülenir.[9] Mutlu bir ifadeye sahip bir melek, yarı kapalı gözleriyle Azize Teresa'nın kalbini deler. Lacan'ın teorisinin tüm unsurları burada ortaya çıkar: Melek, mutlu bakışların ve yarı kapalı gözlerin sınırladığı jouissance, arzu ve aşk alanında özne ile Öteki arasındaki aracıdır. Bu, Freud tarafından izlenen yolun devamıdır: Psikanaliz için, kabul gören ifadeye göre, "tüm yollar Roma'ya çıkar" diyebiliriz.

Lacan ile karşılaşmam lise son sınıfta okumaya başladığım Freud ile karşılaşmamdan sonra oldu. Kendimi *Rüyaların Yorumu*'nu okumaya kaptırdım ve felsefe bölümüne girdim; burada psikanaliz merkezli bireysel bir çalışma planı yaptım ve bu plan rüya ve yorumu üzerine bir yüksek lisans teziyle sonuçlandı; başlangıç ve son aynı kapıdan, Freud'un rüya yorumundan geçiyordu.

Bu arada İtalya'da Ossicini yasası, psikanalizin de sınıfta kaldığı psikoterapiler Babil'ine bir düzen getirmeyi amaçlıyordu. Psikanaliz arzumu sonuna kadar takip edebilmek için, yasalara uyarak psikoloji bölümüne kaydoldum ve ikinci yüksek lisans tezimde rüyalar üzerine araştırmalarıma devam ederek, yetişkinin yeni doğanla etkileşimi ve hemen ardından gelen uyku evreleri arasındaki korelasyonu inceledim.

Teori ve pratiğin birbirine bağlanması ve deneysel araştırmamın sonuçlarının gözlemlenmesi sayesinde, felsefe çalışmalarım sırasında zaten okumuş olduğum Lacan ile yeni ve gerçek karşılaşmam meydana geldi.

Araştırmam, yenidoğanın, kendisine bakan yetişkinle kelimeler, sesler ve bakışlardan oluşan aktif bir etkileşimden sonra, aktif uyku evresinde uykuya daldığını gösterdi; bu evre, yetişkinlerin REM

9 Sainte Thérèse d'Avila, *Libro della mia vita*, XIX, 13, Milano: Paoline, 2008.

uykusuna, yani rüyaların üretildiği evreye tekabül ediyordu. Bilişsel psikoloji için aktif uyku evresi, yenidoğanın uyanıkken yetişkinle ilk etkileşimlerinde yaptıklarının izlerinin sürüldüğü ve sabitlendiği andır. Bu nedenle uykunun bu evresinde, sanki yenidoğan başına gelenleri yeniden yaşıyormuş gibi göz hareketleri olur. Freud'un *Bahnung*'unu ve hafıza izini nasıl düşünmeyiz? Sonuçlarımdan memnun bir şekilde bana şöyle dediler: "Bu sadece Freud değil, aynı zamanda Lacan'ın Öteki teorisi!"

Bunun, kanıt arayan inançsız Aziz Thomas gibi, bilmek ile tanımak arasındaki farkı hissetmemi sağlayan bir uyanış etkisi vardı. Lacan'ı okumuştum ama henüz onu deneyimlememiştim. Bilgiye erişmek ve yeni bir çalışmaya aktarım yapabilmek için bunu deneyimlemem gerekiyordu. İlk analizim sonuna doğru yaklaşıyordu çünkü Freudcu analistimi Lacan'daki Öteki hakkında sorularla sıkıştırdım. Sonunda zavallı adam [10] bana bir grubu önererek cevap verdi ama benim istediğim bu değildi: "Sana teklif ettiğim şeyi reddetmeni istiyorum çünkü bu o değil" [11]; kendimi kanıtlamam gerekiyordu.

Test bir risk anlamına gelir, beklenen sonuç doğrulanmayabilir, bir sürprizi, Öteki'nin izlerinden kendi yolunun izini sürme cesaretini ima eder. Yazılan, silinen, şekil alan, ses veren izler, bulunan, kaybolan, yeniden yazılabilen izler, küçükken büyükannemin bana sesimin bir Arjantinli [12] gibi olduğunu söylemesi gibi, daha sonra aktarımda yeniden ortaya çıkan bir iz.

---

10 Manzoni'nin Nişanlılar'da Egidio tarafından baştan çıkarılan Monzalı rahibe Gertrude'dan bahsederken kullandığı ifade, ünlü "Mutsuz kadın cevap verdi" cümlesini yankılamaktadır.

11 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XIX, ... ou pire*, Paris, Le Seuil, 1972, 9 Şubat 1972 tarihli ders.

12 İtalyancada "Arjantinli gibi sesi olmak" ifadesini dikkat çeken güç ve netliğe sahip sesi olan çocuklardan söz ederken kullanıyoruz.

Özne ve Öteki arasındaki arzu ilişkisini sorgulamak için Lacan, Pascal'ın Tanrı'nın varlığının-yokluğunun ispatını sorgulayan bahsini tartışmaya açar, oysa analizde bahis Öteki'nin varlığı-yokluğu ile ilgilidir. Analist ve analizan bu bahsi, öznenin analist tarafından cisimleştirilen Öteki'nde bulabileceğine inandığı arzunun nedeni olan *a* nesnesini oyun masasına koyarak oynarlar. Nesne *a*, oyunun sonunda bulunan ve aynı zamanda kaybedilen gerçektir çünkü ne özneye ne de Öteki'ne aittir. Sonuçta ikisi de kazanmaz. Bu, değiş tokuş edilemez bir bakiye olarak kalır ama başka oyun masalarında oynamaya hizmet eder: klinikte, kartelde, öğretide, psikanalizin aktarılmasında, aktarımdan yola çıkarak oyunun devam ettiği yerde.

Kendini Lacancı olarak adlandırmak, Freud'un zaten işaret ettiği sona, kastrasyon kayasına varmak ve ötesine geçmek anlamına gelir. Sonun ötesine geçmek, hakikat ve ego serabını destekleyen analistle olan da dahil olmak üzere özdeşleşmelerin sınırını aşmak anlamına gelir. Bu, her öznenin doğuştan yabancılaştığı Öteki söyleminin sınırlarını aşmak anlamına gelir. Bireyin semptomunun itiraz ettiği önyargılı, normatif, halihazırda kurulmuş bir söylem.

Eğitimim sırasında, pratiklerinde, her biri kendi tarzında, aradığım kanıta tanıklık eden Lacancı analistlerle tanışacak kadar şanslıydım: Klinik ve teorinin birbirine bağlanması, yani analizden geçen bir öznenin yaşamındaki değişim ve bu kişinin analist konumuna geçişi, psikanaliz pratiği ve tedavisini etkili kılan şey bulduğum kanıtlardı.

Benim açımdan dönüşüm, maruz kaldığım Öteki'nin söyleminin, artık orada olmayan ve şimdi kaybolmuş olanla ilişkili olarak var olmanın hatasını ve kusurunu işaret ettiği yeni bir kayıp formüle ettiğimde gerçekleşti. Bu noktada, ilk Freudcu analizimden sonra, Lacan'ın doğrudan öğrencisi olan bir analistten süpervizyon almaya başladım: Bunun eğitimde gelinebilecek en son nokta olduğu düşünülebilir. Aktarım, başarısız olmadığımı göstermek zorunda olduğum Öteki'nin söylemine hâlâ tamamen yabancıydı: Onun tüm

müdahalelerini bu şekilde algıladım. Ancak bir yıl sonra, bu gerçek çözülmedi, fantazinin başka bir kapısından girmek ve sonuca kadar yeni bir analize gitmek gerekti.

Beni durduran gerçeğe, düğümün dehşetine [13] dokunmamı sağlayan süpervizörümün bir ifadesiydi; ve benim için bir semptom olarak kendini tekrar eden şeyi farklı bir şekilde ifade etmemi sağladı, zorunlu olandan olumsal olana doğru bir yönü işaret etti. Kaybetmek ya da kazanmak, bu bahse dair karşıt gösterenler artık anlamlarını yitirdi. Soyadımdaki Q harfini [14] yanlış telaffuz edince bir çıkmaz oluşuyordu ve bu çıkmaz bilgideki bir deliği kanıtlıyordu, ama bir yandan da bilgiyi programlayan Öteki'nin söyleminin yarattığı sınırı aşabilmek için bu hata gerekliydi, "bu bilgi henüz olgunlaşmamıştı. Onu icat etmek zorunluydu." [15]

Kendini yetkilendirmek [s'autoriser] kendini onaylamak [autori(tuali)ser] [16] değildir, kendini Öteki'nin söyleminden ayırmak, normalliği garanti eden asgari yabancılaşma garantisini kaybetmek ve böylece konuşmayı öğrenirken kendini Şey'den ayıran ve onu işaretleyen gösterenlerle jouissance'a sınır koyan bir çeper inşa eden her konuşan varlığın kurucu kaybıyla nasıl başa çıkacağını bilmektir.

Kelimeler aracılığıyla, küçük adam ile Öteki olarak onunla ilgilenen kişi arasında bir bağlantı kurulur: Freud'un çoktan tanımlamış olduğu klinik bir sorudur bu. *Sebep olmak*, [17] arzuyu harekete geçirmek ve bir bağlantı kurmak anlamında ***konuşmak*** demektir bu.

---

13 "La nature a horreur du noeud" (J. Lacan, "Le Séminaire, Livre XXII, RSI", yayımlanmadı, 14 Şubat 1975 tarihli ders.)

14 Soyadımda kalp (Fransızcası *coeur*, İtalyancası *cuore*) kelimesi var. *Cuore*, İtalyanca'da Q harfi ile değil C harfi ile yazılır.

15 Lacan, J., "Note italienne", *Autres écrits* içinde s. 310.

16 *A.g.e.*, s. 308.

17 Fransızcada sebep olmak (causer) aynı zamanda konuşmak (parler) manasına gelir.

Böylece Lacan'ın aforizmasına ulaşırız: arzu Öteki'nin arzusudur ve bilginin aktarımı sorununa gönderme yapan bir konumdan özne ile Öteki arasında nasıl bir bağ olduğunu gösteren dört söylem teorisine. Bilgi nedir ve nasıl aktarılır?

Analizin sonunda özne ile Öteki arasındaki aktarım yoluyla elde edilen bağ çözülür, çünkü analizanın Öteki'nde aradığı nesne *a*, arzunun nedeni, anlamını yitirir ve düşer: Artık ne birine ne diğerine aittir, bu yüzden de artık değiş tokuş edilemez.

Bir eksiklikten yola çıkarak aktarım nasıl mümkün olabilir? Psikanalizin aktarılması ve analistlerin eğitimi meselesinin Lacan'ı 1953'teki bölünmeye ve 1963'teki aforozdan sonra 1964'te Okul'u kurma eylemine götürecek olan şey olduğunu belirtmek gerekir.

Lacan'ın esas bahsi Okul meselesiydi, zamanımızda Lacancı analistler olarak ve özellikle 1974'te İtalyanlara yazdığı mektuptan beri İtalya'daki Lacancı analistler olarak bizi meşgul eden de bu bahistir. Lacan'ın 'farklı telden çalanlar' ["les épars désassortis"] [18] olarak adlandırdığı tekil özneler arasında nasıl bir Okul bağı kurabiliriz?

Lacan, oyuna dahil edilecek ve çeşitli oyuncuların çağrılacağı yeni bir mekanizma, *la passe*'ı önerir: Passe talebinde bulunan kişi, kendi analizinden bahsederek, analistini, iki passeur'ü ve son olarak passe kartelini işin içine katar. Bu süreçte analist-analizan ikilisinin ötesine geçen bir bağ ortaya çıkar; bu, analiz deneyimi ve teori arasında yeni bir bağlantı yaratır; eğer Okul analisti yani AE (analyste de l'Ecole) ortaya çıkarsa öncelikle kartelde, daha sonra Okul'un bütününde psikanalizin aktarılmasını sağlayacak bir bağ oluşur.

Psikanalizin aktarılması kesintiye uğrayabilir ve kişinin Okul analisti olarak tanınması gerçekleşmeyebilir, yani geçiş deneyimi

18 Lacan, J., "Préface à l'édition anglaise du *Séminaire XI*", *Autres écrits* içinde, Paris: Seuil, 2001, s. 571.

bağ kurmaya izin vermeyen bir gerçek olarak kalabilir, tıpkı kendisini seriye ya da gösterene eklemlenmek için bir zincire koymayan Bir gibi. Tüm oyuncular için bilgideki boşluk baki kalır, ne oldu ya da daha iyisi ne olmadı ya da ne konuşulamadı?

Geçişi deneyimlemek, ilgili tarafların her biri için, aday gösterilmeme riskini üstlenmek anlamına gelir, ancak bunun bir etkisi olmadığını söyleyemeyiz. Lacan'ın İtalyanlara yazdığı mektupta [19] üç analiste işaret ettiği şey budur. Her şeyin "arzusunu formüle edecek kişilerin" talebi etrafında nasıl döndüğünü görüyoruz, çünkü talep aracılığıyla arzuya, analizin sonunda ulaştığımız bu tekil arzuya ve psikanalizi aktarmakla ilgilenen kişi için psikanaliz arzusuna erişebiliriz, çünkü analistin ürettiği şeyin etkilerini teorize etmekle de ilgilenmesi kaçınılmazdır. [20]

Aslında bu, Lacan'ın tüm seminerleri boyunca sürdürdüğü, kliniğini düzenli olarak sorguladığı, analizden kendisine gelen bilgiyi öğreti olarak yeniden üretmek için aldığı analiz dışı konumudur. Bu, hâlâ açık ve gündemde olan güncel bir meseledir: bağlantılar ve psikanalizin aktarılması meselesi.

Belki de İtalyanlara yazılan mektuptaki üç analistin, Borromean düğümün halkaları gibi üç tane olması tesadüf değildir; düğümleme şekli gerçeğin kendisidir.

İtalya'ya dönecek olursak, 1974 tarihli mektubun hemen bir etkisi olmadı. Lacan'ın hitap ettiği üçlü bir okul etkisi yaratmadı, dağıldı ve 1989 tarihli Ossicini yasası durumu daha da karmaşık hale getirdi. Çeşitli Lacancı dernekler ve her telden çalan Lacancı gruplar vardı ve hâlâ da var.

---

19 "İtalyan grup eğer bana katılmak isterse, geçmiş ilkesine girmek üzere başvuracakları geçmiş ilkesi olmaması riskini göze alanlar şeklinde adlandırmaktan vazgeçmeyeceklerdir." (J. Lacan, "Note italienne", *Autres écrits* içinde s. 307).

20 Lacan, J., "Le Séminaire, Livre XXII, RSI", 10 Aralık 1974 dersi.

Analizin sonunda özdeşleşmeler ortadan kalkarsa, her telden çalanlar kalan boşluğun etrafında yeniden birleşerek bir çeper oluşturabilir. Okul'u oluşturan Lacancı gruplarda, bu seçkinin de tanıklık ettiği gibi, bu sınır her zaman konuşma ve yazma yoluyla inşa edilir.

Başlangıç noktam olan Roma ile bitirmek gerekirse, Lacan 1975'te şehirde yürürken kubbelere bakarak kederli bir şekilde şöyle demişti: "Onlar kazanacak...".[21] Katolik dinine ve dinin hayatın anlamına ilişkin sorulara verebileceği çözümlere atıfta bulunurken ani bir uyanıştan ziyade sakin bir uykudan dem vuruyordu.

Kısacası, "Tüm yollar Roma'ya çıkar" yerine, Lacancı olmanın temennisi "Tüm yollar Freud'a çıkar" olacaktır.

21 Risset, J., "Sotto le cupole dell'inconscio. Il ricordo di una giornata a Roma con Lacan", *Le mie sere con Lacan* içinde, Roma: Editori Internazionali Riuniti, 2012.

Francesca Tarallo

Bir Aşk/Duvar/Amur/Amour Meselesi[1]

Amur, Lacan'ın *Esinlenilmiş Yazılar: Şizografi*'de bahsettiği hastası Marcelle C.'nin aşkıdır. Yedi yüzyıl önce Fransız dilinden kaybolan bu *amur* teriminin bir psikotiğin söyleminde geri dönmesi şaşırtıcı değil mi? *Amur*, Provençal nezaketi *amour*'un yerine *amur*'un kullanılmasını dayatana kadar Latince *amor*'a karşılık geliyordu.[2] Mûr (olgun), mur (duvar), *amur*, "aşkta/*amur*da bir duvar var" ["il est mur dans l'amur"] diyor Marcelle C. Bu benim duvarım, benim amur'um, benim aşkım, Lacan'la aşk karşılaşmasına damgasını vuran (a)murum, benim duvarım, benim aşkım.

Uzun bir süre bir ruh sağlığı merkezinde ve ondan önce de Napoli şehrindeki psikiyatri hastanelerinden birinde çalıştım. İtalya'daki psikiyatri hastaneleri artık kapalıdır (bu, bilindiği gibi Basaglia yasasından sonra gerçekleşmiştir) ve daha sonra, akıl hastanesine alternatif, merkezi olmayan bir organizasyon kurarak, toplumun

1 Fransızca aşk kelimesi *amour*'dur, duvar kelimesi ise *mur* diye yazılır. Burada Fransızca telaffuz nedeniyle çeşitli kelime oyunları ortaya çıkıyor, amour kelimesi "amur" diye okunduğu için, içinde duvar anlamına gelen mur da duyuluyor. Ayrıca Latince aşk anlamına gelen *amor* ile de çok yakın bir bağlantı söz konusu. [ç.n.]

2 Allouch, J., *L'amour Lacan*, Paris: Epel, 2009, s. 252.

ihtiyaçlarına daha doğrudan cevap verebilecek esnek bir yapılar ağı kurulmuştur. Bu nedenle alternatif, bölgede psikiyatrik servislerin oluşturulmasıydı ve Lacan'la orada, Napoli'nin "kuşak" olarak adlandırılan en zor bölgesinde, Roberto Saviano'nun kitabından uyarlanan *Gomorra* adlı TV dizisiyle dünyaya nam salan kuzey bölgesinin bir banliyösü olan Scampia'da tanıştım. Bu banliyö, ilk bakışta *Yelkenler*[3] ile tanımlanan, şehir merkezindeki sıkışık dar sokak geleneğinden kopmayı ve şehri modernize etmek için tasarlanmış binalar ile dünyanın tüm gettolarının örneğini temsil ediyor gibi görünüyor. Yıllar içinde elde edilen sonuç, bir çürüme ve yozlaşma yığını, bir tür güneyin güneyi, *sınırların ötesi*; yani kanunsuzluğun kanunun kendisi olduğu ve kanunun dışarıda bırakıldığı imkânsız bağlantının çekirdeği oldu. Lacan'la bu toprakların çürümüşlüğünde ve yıkıntılarında, arzunun topraklarında tanıştım.

Klinik psikolog olarak kariyerimin başında, her şeyden önce Freudcu bir yaklaşıma bağlıydım. Tez çalışmamı en başta Freud'un çalışmasına hasretmiştim, çünkü çok ciddi hastalarla karşılaşmanın bana getirdiği uyandırıcı etki olmadan psikiyatride çalışmamın zor olduğunu hissediyordum. Her şeyden önce, bu hastaları 'anlama' arzusu tarafından yönlendirilen klinik çalışmalarımda bir yönelim olarak, onlarla iyi bir klinik uygulama yürütmek istiyordum. Beni destekleyecek bir eğitim arıyordum. Çünkü psikotiğin acısıyla, onun açık bir gökyüzü gibi olan bilinçdışıyla ve fiziksel olarak böylesine yakın bir şekilde karşılaşmak asla sıradan bir şey değildir. Kişi kendini yalnız ve çaresiz hissedebilir. Lacan'ın bize söylediği gibi, kişi geri durabilir. Bazı durumlarda bu uygulama, terapistleri *yaşam sevincinden yoksun* bu hayatların ızdırabından, insan deneyiminin bu uç boyutundan korumayı amaçlayan bir teknik görünümüne bürünmektedir.

---

3 Yazar burada bir yelkenliye benzeyen dev toplukonut binalarından söz etmektedir. [ç.n.]

"Petit discours aux psychiatres" adlı eserinde Lacan, günümüzde psikiyatristlerin hastayla giderek daha az ilgilendiklerini, çünkü psikanalitik eğitimleriyle meşgul olduklarını belirtmiştir. Aynı şey, psikiyatrik çalışmalarda yer alan klinik psikolog için de söylenebilir. Kendimi bir klinisyenden çok, eğitimde bir psikanalistten öte, bu pozisyonun tüm risklerini alan, yani psikanalizi bir sığınak, psikoza karşı bir koruma biçiminde kullanan birisi olarak görmeye başladım. Freudcu pozisyonun nevrozda baskın olarak talebe ayrıcalık tanıdığı göz önüne alındığında, bu, esas olarak nevrotik öznelerin tedavisine yönelik bir kuramsallaştırmaya başvurmak anlamına gelir ki bu da psikotik öznelerle hakiki bir karşılaşma yaşamama izin vermedi. 'Didaktik' olarak deneyimlenen bir psikanalizin bir tür bariyer, bir telkin duvarı haline gelme riski vardı. Boşluğu olmayan bir duvar.

Yine de bu pozisyon beni sadece narsisistik düzeyde tatmin etti. Bu durum bende bir tür çifte kimlik yaratmıştı: Psikotiklerle yaptığım hastanedeki çalışmalarda, psikanalist olarak aldığım eğitimi yeterince kullanamıyordum ve çok az tedavi psikanalitik yöntemle ilerliyordu; buna karşılık, hastane dışında, özel muayenehanemde bir psikanalisttim. Her zaman bu şekilde olduğunu söylemek istemiyorum ama bana göre bu kesinlikle çok ciddi bir çıkmazdı. Lacan ile karşılaşmam, nihayet klinikte karşılaştığım psikoz kliniğini test etmemi sağlayan şeydi.

Bu geçiş için bir aracıya ihtiyacım vardı: Uzun süredir meslektaşım ve arkadaşım olan, kendisi de Lacan'ın öğretisine angaje olmuş Fulvio Marone[4] bu işlevi gördü benim için. Beni cezbeden sadece onun etik duruşu değil, aynı zamanda beni bile istila eden, bana bulaşan ve sonunda analitik davayla olan ilişkimi yeniden yönlendiren inanılmaz tutkusuydu. Belki de, insan kabul etse de etmese de, her zaman bir rehbere, bir aracıya, bir şefaatçiye ihtiyaç duyar. Bana

4 Sekiz yıl önce ölen Napolili psikiyatrist ve psikanalist, EPFCL-FPL'de AME olan Fulvio Marone, Scampia CSM'de çalışmıştır.

aktardığı şey, teorik bir eğilim ile kliniğe yönelik bir eğilimin ilginç bir şekilde iç içe geçmesiydi, öyle ki sonunda onları yukarıda bahsedilen şemayla ele almayı bırakmak zorunda kaldım. Lacan'ı Fulvio sayesinde okumaya başladım. Hem Lacan'ın metninin payandası gibi görünen bu okunamazlığa erişmek hem de söylemenin kökeninde söyleyememek olduğunu bilerek imkansızın üstlenildiği bir analize erişmek mümkün oldu. Ördüğüm duvarda bir çatlak açılmıştı ve nihayet anlama ve anlamın sınırlarıyla karşılaşmam aciliyet kazanmıştı. İşte bu yüzden başka bir analizden geçmeyi, bu kez Lacancı bir analistin divanına yatmayı seçtim.

Lacan şöyle der: "Psikanaliz formasyonu diye bir şey yoktur, ancak analizden bir deneyim ortaya çıkar ki ona didaktik demek yanlış bir adlandırmadır. Didaktik olan deneyim değildir... Bu, bir psikanalizin didaktik olmasını engellemez, bu didaktiklik denen şeyi, işte onu nasıl konumlandıracağımız önemlidir."[5] Lacan psikanaliz formasyonundan değil, bilinçdışının formasyonlarından söz eder; bu da öznenin analitik bir deneyimden sonra, biz onu bilmeden önce zaten orada olan bir bilginin hangi hile ile üretildiğini öğrenebildiği anlamına gelir. Bu anlamda bir analiz didaktiktir.

Eğer kişi kendisi için bir şeyler ortaya koyamıyorsa, Öteki'ndeki aktarımı nasıl tanımlayabilir? Sonunda, analitik çalışmanın beni ittiği öznel sorgulama karşısında profesyonel gerekçelerim hızla ortadan kalktı.

Bu, arzuya, arzunun hakikatine nasıl bir yer ayrılacağını ve hastanedeki çalışmalarımda psikanalizin bununla ne yapabileceğini, benim bununla ne yapabileceğimi görme meselesiydi. Dolayısıyla psikanalizin didaktik etkisi kurallarında değil, mantığının tekil kesitinde, yani öznenin arzu ve *jouissance* ile ilişkisinde aranmalıdır. Lacan'a

5 Lacan, J., "Intervention dans la séance de travail 'Sur la passe' du samedi 3 novembre, (après-midi)", *Lettres de l'École freudienne*, no 15, 1975, s. 191.

olan yakınlığım beni 'iyi' bir adaptif pratik arayışından imkansızın söz konusu olduğu bir praksise, yani deneyimin kalbinde gerçek olanın düğümüne, Michel Bousseyroux'nun işaret ettiği gibi iktidarsızlık olmayan ama etik bir tona sahip olan bir imkansıza yönelen bir kliniğe götürdü. Lacan'ın Okul'unun 'Acte de fondation'unda[6] 'teorisinin praksisi' olarak tanımladığı psikanaliz etiği, bana öyle geliyor ki Lacan tarafından bu kadar sıkı bir şekilde düğümlenen teori ve etiği bir arada tutma sorumluluğunun, bunun için hesap vermeye çağrılan analiste düştüğünü gösteriyor.

Bu nedenle imkansız olan bir meslek, bir praksis, çünkü psikanalitik eylem imkansıza yönelmektedir: "imkansıza karşı durulmasını gerektirir".[7]

Lacan'la karşılaşmam benim analist konumunu her zaman "*protokol*ün dışında" işgal etmemi sağladı, çünkü analisti analitik eylemin sorumluluğundan kurtarabilecek bir protokol yoktur ve o ancak analitik eylem sırasında analist konumundadır.

Luis Izcovich, "Psikotik bir özne psikanalizden ne bekleyebilir?"[8] diye sormaktadır, çünkü Lacan'ın 1955'te söylediği gibi psikanaliz, bir psikanalistten beklenen tedavidir. Lacan bu ifadeyi yirmi yıl sonra yeniden formüle etmiştir: Analitik söylem, analiz pratiği tarafından belirlenen bir sosyal bağdır; bu da bilinçdışını, çalışsa bile düşünmeyen, hesaplamayan ve yargılamayan bir bilgi olarak değerlendiren bir dinleme anlamına gelir. *Televizyon* metninde (1974) Lacan, Freud'un *Traumdeutung*'da söylediği gibi sadece *bizim bilinçdışımız* ile filozofların ya da psikologların bilinçdışı arasındaki farka değil, aynı zamanda Freudcu psikanaliz ile analistin söylemi arasın-

6 Lacan, J., "Acte de fondation", *Autres écrits* içinde, Paris, Le Seuil, 1966.

7 Bousseyroux, M., *Penser la psychanalyse avec Lacan, marcher droit sur un cheveu*, Toulouse, Érès, 2016, s. 23.

8 Izcovich, L., "Que peut espérer un sujet psychotique de la psychanalyse?", *La lezione della psicosi*, omaggio a Fulvio Marone, Ippogrifo, 2015, s. 20.

daki farka da dikkat çeker. Freud'a ait olan, düşünen ve hesaplayan bilinçdışının öznesidir, yani Lacan'ın ellili yıllarda Freud'a dönüşünü ifade eden bir dil gibi yapılandırılmış bilinçdışıdır. Bir gösteren, bir özneyi başka bir gösterene, söylemde kaybolan bir şeyle, daha az bir şeyle, bir kalıntıyla, bu kalıntıyı tedavide olumlu bir faktör olarak görmeyen Freud için bir engelle temsil eder. Bu artık, bu küçük *a* –Lacan'ın dediği gibi onun tek icadı– failin yerine yerleştirilir ve "psikanalist vardır"a yol açan bu söylemi üretir. Lacan, söylemi, teorisi ve pratiğiyle, hatta '*a* nesnesini cebinde taşıyan' psikotik özneyle bile buna değer vermiş olan kişidir.

Analistin söylemi, Lacan'ın *Envers de la psychanalyse*'de söylediği gibi, her türlü efendi olma isteğinin karşıtı olmak zorundadır.

Peki psikotik bir özne psikanalizden ne umabilir? Diğer herhangi bir analizan gibi *sinthome* aracılığıyla bir özdeşleşmeye ulaşmayı mı beklemelidir? Psikozda, analist bildiği farz edilen değildir ve ötekinin arzusunun muammasını temsil etmez: "daha ziyade öznenin *jouissance*'a ilişkin konumuna etik olarak uyum sağlamaya yönelik bir arzuyu somutlaştırır."[9]

Peki psikanalist bir hastanede ne yapabilir? Psikanalist tarafından ofisinde ortaya koyduğuyla aynı biçimde olmasa da, yine de aynı arzuya tanıklık etmelidir. Bu arzu kapitalist söyleme özgü hastane mantığının 'tedavi edici' kaygılarından ayırt edilmelidir; ancak psikanalist çalışırken çalıştığı alanı paylaşan diğer söylemlerle bir alışveriş içinde olmalıdır. Psikotik özne için neyin en iyi olduğuna karar veren psikiyatri kurumu, toplumsal Öteki olduğunda bu kolay değildir.

Psikanalistin bilgisi aynı zamanda duvarlarla nasıl konuşulacağını bilmek, anlamın ötesinde nasıl dinleneceğini bilmektir. Freud bilinçdışını keşfetti, ancak bize *amur*'un harfleriyle konuşan bu

9 *A.g.e.*, s. 30.

bilinçdışına nasıl yanıt vereceğimizi öğreten Lacan oldu. Amur, bildiği varsayılan öznenin ötesine, analitik söylemin aktarılması aşkıdır.

Ve hastanede psikanalist olarak çalışmaya başladığımda ördüğüm duvarı delen de tam olarak bu *amur*du. Lacan, psikanalistin duvarların ardındaki sözünün, psikiyatristlerin kendilerini psikiyatrist olarak belirleyen şey üzerine düşünmelerini sağlayabileceğini, ama aynı zamanda ve her şeyden önce psikiyatrinin, psikoterapilerin ve psikanalizin kendisinin mevcut yozlaşması üzerine de düşünmelerini sağlayabileceğini söyledi. Psikanaliz kliniği, artık gösterenler arasında olmayan, dolayısıyla anlam üreten bir eklemlenmenin izlerini takip eden anlam düzeninden değil, harf ile ona neden olan şey arasında, *jouissance*'ın üretildiği, gerçekte *lalangue* tarafından işaretlenen bir bilgidir.

Lacan'ın 1976'da söylediği gibi, 'inandığı' bu gerçek bilinçdışı, kurumsal uygulamada büyük ilgi görmektedir. Gerçek bilinçdışı *protokol dışı*dır; Oidipus'un sınırlarının ötesinde söze değer vermeyi iddia etmektir. Bu, Lacan'ın 1977'de 'Ouverture de la Section clinique'de söylediği şeyi, yani psikozun bir analistin hiçbir koşulda çekinmemesi gereken şey olduğunu desteklemektedir. Bu, bir farkın indirgenemezliğinden, gösterenin eksik anlamlandırmasıyla karşılaşmasına verilen tekil bir tarzdan geri adım atmamak olacaktır.

Dolayısıyla, bilinçdışı bir 'konumdur' ve analist, faaliyet gösterdiği tüm yerlerde onu yorumlayan kişidir. Bu noktada, psikozların analizi, başlangıçta kendisine ilk *savoir-faire*'i (*yapa-bilme*'yi) öğretmiş olan nevrozların analizine olan borcunu ödeyebilir. Bu, psikoz kliniğinden gerçeğin içindeki gösterenle nasıl çalışacağımızı öğrenebileceğimiz anlamına mı geliyor?

"Bu, psikanalizin birçok kurgunun bize anlattığı gibi kesin bir bilim olmasını isteyenler için belki de fazla bir şey değil. Ve analiz tarihinde yorumlama makinesini engellemiş olan gerçek parçalarını

–ister aktarım, ister tekrarlama, ister olumsuz terapötik tepki diyelim– unutmuş olanlar için, eğer bu azıcıksa bile, çok değerli bir azıcıktır."[10]

Bana kalırsa bu "azıcık", sınırlarımın ve etrafımdaki sınırların ötesinde ve onlarla birlikte yürümemi sağladı. Arzularımı uyandırmak için.

10 Marone, F., Napoli'de gerçekleştirilen bir ICLeS seminerinden alıntı..

Evangelia Kommata

Yunanistan'da Psikanaliz

Psikanaliz Yunan harfleriyle ilk kez, Freud'un Akropolis'i ziyaretinden birkaç yıl sonra, Ağustos 1912'de Theodore Reik'in *L'Artiste* dergisinde "Şiir ve Psikanaliz" başlıklı kısa bir metninin yayınlanmasıyla ortaya çıktı.

Böyle bir metni yayınlama tercihi tesadüf gibi görünmüyor. Gerçekten de kitabın yazarı hekim olmayan ilk psikanalisttir; kitabın adından da anlaşılacağı üzere, kitabın amacı daha geniş bir sanatçı ya da entelektüel çevresini, dolayısıyla hekim olmayanları, sanattan ziyade ruh sağlığına ilişkin bir alana ilk kez yaklaşmaya teşvik etmektir.

Aslında, Yunanistan'da psikanaliz, en azından 1980'lere kadar, tıp biliminden ziyade pedagoji, felsefe veya dilbilim gibi beşerî bilimlerle ilişkilendirilmiştir.[1]

İki dünya savaşı arası dönemde yazılan metinler veya tanıklıklar, psikanalize ayrı bir bilimsel alan olarak yapılan ilk atıfların tamamen edebiyat ve pedagojiye adanmış dergilerde görüldüğünü doğrulamaktadır. Yunanistan'da bu yeni bilimin, yani psikanalizin en ateşli savunucuları arasında önde gelen dilbilimcilerden Manolis Triantafylidis,

1 Ψυχανάλυση και Ελλάδα (Psikanaliz ve Yunanistan), Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού, Αθήνα, 1984.

Wilhelm Wundt'un öğrencisi ve profesör Dimitris Glinos, yine profesör Dimitris Moraitis, psikiyatrist Panagiotis Kouretas ve George Zavitsanos ve son olarak Yunanistan prensesi ve Freud'un öğrencisi Marie Bonaparte ile modern Yunanistan'ın en önemli sürrealist şairi Andreas Embiríkos yer almaktadır.

Daha spesifik olarak, 1915 yılında Pedagoji Grubu'nun dergisinde yayınlanan "Dil ilkesi ve Freudcu psikoloji" başlıklı makalesinde, Freud'un o zamana kadar Yunan halkı tarafından henüz hiç bilinmediğini göz önünde bulundurarak, psikanalize ve bilinçdışı mekanizmalar teorisine kısa bir giriş yapmaya çalışan Manolis Triantafylidis'in psikanalizin Yunanistan'da yayılmasına katkısını vurgulamalıyız.

Manolis Triantafylidis'in giriş yazısı, psikanalitik terminolojinin iyi bir çevirisi için geç kalınmış olsa da, Freudcu teorinin en azından erken döneminin Yunanca'daki en kapsamlı sunumlarından biri olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Aynı bağlamda, Pedagoji Grubu'nun bir başka öncüsü olan George Imvriotis'in 1924 yılında aynı dergide yayınlanan çalışmasına da yer vermek gerekir. Bu çalışma Manolis Triantafylidis'inkinden çok daha açıklayıcı ve kapsamlıydı, çünkü psikanalitik teorinin temel ilkelerini, rüya yorumunu ve terapötik bir yöntem olarak psikanalizi içeriyor, hatta Freud'un metinlerinden klasik örnekler ve klinik vakalar sunuyordu.

Böylece, Pedagoji Grubu'nun psikanalizle ilişkisi bir süre sonra Dimitris Glinos'un bir dizi makalesinin yayınlanmasıyla sona ererken, aynı zamanda, 1928 civarında ve ilk kez, psikiyatrist Panagiotis Kouretas'ın psikanalitik rüya teorisi üzerine makalesi tıp dergisi *Médecine hellénique*'de yayınlandı.

Ancak bir psikiyatristin bu ilk girişimi, dönemin tıp camiası tarafından pek de sıcak karşılanmamış gibi görünüyor. Sonuç olarak, tek tük yayınlar ya da bazı nörologlar veya psikiyatristler tarafından gösterilen gelişigüzel ilgi dışında, psikanaliz tıp biliminden çok entelektüel

çevrenin ilgi duyduğu bir alan olarak kaldı. Bazı sol entelektüellerin, psikanalizi bir burjuva ideolojisi olarak görmelerine rağmen, iki savaş arası dönemde Yunan entelijansiyasının ve gençliğinin oluşumuna katkısını yorumlama biçimleri, psikanaliz ile Marksizm arasında paralellikler kurarak psikanalizin bazı sol entelektüeller tarafından nasıl algılandığının bir göstergesidir. Bu bağlamda, 1930'lar kuşağı olarak adlandırılan kuşağın temsilcisi bir yazarın, George Theotokas'ın, psikanaliz ve Freud'dan özel olarak bahsettiği gençlik anılarından bir alıntı yapmak ilginç olacak.

> [...] daha ergenlik çağımızda bir isim, sanki garip bir şekilde kulaklarımızda yankılandı: Freud. Üniversitelerin koridorlarında tereddütle tartışıldı [...]. Yeniliğin cazibesiyle parıldıyordu [...]. Ama insan onu nasıl ele alacağını bilemiyordu. O çok övülen psikanaliz neydi? Bu bir bilim miydi? Edebiyat mıydı? Bu ahlaki bir skandal mıydı? Bu ciddi bir mesele miydi, anlamsız bir züppelik miydi yoksa sıradan bir dolandırıcılık mıydı?[2]

Sonuç olarak, psikanaliz –ve Freudcu teorinin kendisi– ilerici ve akademi dışı çevrelerde yaygın olarak kabul görmüş gibi görünse de, dönemin tıp kurumu ona kayıtsız veya düşmanca davranmıştır. Aslında, uygulamayla ilgili ilk sorunlar hekim olmayanlar tarafından değil, bizzat hekimler tarafından dile getirilmiştir.

Bir anlamda, psikanalizin Yunanistan'daki seyri, en azından 1950'lere kadar, akademi ve tıp dünyasında hakim olan ve başlıca muhalifi haline gelen muhafazakar kesimlerin aksine ilerici çevreler tarafından ifade edilen zamanın politik-sosyal, ideolojik ve dilbilimsel coşkusuyla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır.

Ancak 1950'lerde, o zamanki ilerici çevrelerde, bir anlamda bugün de devam eden bir değişim meydana geldi. Bununla birlikte, bu

---

2 Θεοτοκάς Γεώργιος (1956), Γνώθι σαυτόν, Νεα Εστία, no 59, s. 739¬741: G. THEOTOKAS, "Kendini tanı", bu makalenin yazarı tarafından Fransızca'ya çevrilmiştir.

değişim psikanalizin bilimselliği ile ilgili olarak değil, sözde ideolojik vurgusu ile ilgili olarak ortaya çıktı.

Bu dönüşümün ironik doruk noktası, 1960'ların muhafazakar entelijansiyasının en tanınmış temsilcilerinden biri olan Andreas Karandonis'in, psikanalizin önceki on yıllarda yayılmasıyla ilgili aşağıdaki aydınlatıcı gerçekleri itiraf etmekten çekinmeyen bir metninin yayınlanması oldu:

> Yunanistan'da psikanaliz o dönemde zirveye ulaşmıştı, tabii ki kitapları toplu olarak çevrilen Freud da. Freud, psikanaliz, sürrealizm, [...] hayatı, ruhani dünyayı ve sanat dünyasını tamamen farklı ve sonsuz derecede daha muhteşem ve derin bir şekilde görmemizi sağladı, [...] Freud bir "iç insan" modeli yarattı –ki bu modelin unsurları sadece eski psikiyatride değil, dünya edebiyatında da her yerde bulunsa da [...] bize kendimizi, olduğumuzu düşündüğümüzden tamamen farklı bir şekilde gösterdi. Ve bu örüntü, savaş sonrası dünyamızı sarsan tüm radikal devrimci değişikliklere katkıda bulunarak, bireysel tezahürlerin ve grup ilişkilerinin belirli bir düzenini neredeyse altüst etti.[3]

Bu dönemin Yunanistan'daki psikanalitik düşünce için özellikle verimli olduğu bir gerçektir, çünkü o zamana kadar küçümsenen dağınık ilgi, Marie Bonaparte liderliğinde küçük bir grup psikanalist tarafından ilk resmi psikanalitik hareketin oluşturulmasıyla şekillenmiştir.

Marie Bonaparte, konumu ve Freud'un bir öğrencisi olması nedeniyle, Yunan grubunu uluslararası psikanalitik harekete bağlamak için elinden geleni yaptı. Şair Andréas Embirikos gibi öncü kişilerle birlikte, o dönemde gerekli niteliklere sahip az sayıda kişiye süpervizyon vererek imkansızı başardı. Onun aracılığı ve Anna Freud ve Ernest Jones ile yapılan görüşmelerin ardından IPA tarafından tanınan ilk psikanalitik çekirdek oluşturuldu, bu oluşum Paris Psikanaliz Derneği'nin

3 Καραντώνης Ανδρέας (1976), Νέα Εστία, no 99, s. 411-413 : A. KARANDONIS, Nea Estia, bu makalenin yazarı tarafından Fransızca'ya çevrilmiştir.

gözetimi altında Yunanistan'daki ilk resmi çalışma grubu olarak tanındı. Onun dışında, sadece Andréas Embirikos değil, tanınmış psikiyatristler Panagiotis Kouretas, George Zavitsanos vb. de bu grubun işleyişinde önemli bir rol oynarken, Fransız psikanalistler tarafında, SFP'nin bir psikanalisti olan René Laforgue'un katkısı önemliydi.

Ne yazık ki, iç siyasi çatışmalar ve birçok entelektüelin Avrupa ve Amerika'ya göç etmesi grubun dağılmasına, Andréas Embirikos'un doktor olmadığı halde psikanaliz uyguladığı için ihbar edilmesine ve diğerlerinin geri çekilmesine yol açtı.

Psikanalizin 20. yüzyılın ilk yarısında Yunanistan'daki varlığının bu kısa tarihi, psikanalizin içine girdiği alanın, esas olarak tıbbi alanın, IPA'nın Yunanistan kolunun kurulmasıyla hızla benimsendiğini doğrularken, yeni bir terapötik talebin oluşumuna katkıda bulunacak bir teorik inceleme nesnesi olarak psikanalizin kendisinin uzun süre Yunan toplumunun çeperlerinde kaldığını göstermektedir.

Yeni bir kültürel icat olarak psikanalizin Yunanistan'dan tamamen farklı bir sosyal ve dilsel bağlamda doğup geliştiği bir olgudur. Bu nedenle, bu yeni söylemin Yunan entelektüel bağlamına aktarılması ve entegre edilmesi, her zaman düz veya rasyonel bir yolun sonucu olarak işlev görmeyen uzun ve özel bir gelişme süreci gerektirmiştir.

Dolayısıyla, Helenik Psikanaliz Derneği, tıp alanından gelen ve çok daha az sayıda diğer alanlardan gelen ilk 'ortodoks' Yunan psikanalistlerin oluşumuna ya da yetiştirilmesine az ya da çok katkıda bulunmuş olsa da, psikanalizin kendisi, terapötik bir gösteren olarak, entelektüeller de dahil olmak üzere toplumun geri kalanı üzerinde çok az etkiye sahipti.

Dolayısıyla, bir yandan psikanaliz ile psikoloji ve hatta ego-psikolojisi arasındaki kavramsal karmaşa, diğer yandan da küçük bir grup entelektüel tarafından psikanalizin elitist bir versiyonunun benimsenmesi, psikanalizin daha tutarlı bir teorik ve terapötik külliyat olarak yaygınlaşmasını engellemiştir.

Yukarıdaki yaklaşım, her ne kadar şematik olsa da, yalnızca çeşitli sosyo-politik çalkantıların ve dönüşümlerin Yunanistan'da psikanalizin pekişmesine nasıl katıldığını değil, aynı zamanda akıl hastalığı kavramıyla ilgili meselelerin Yunan toplumu tarafından bir bütün olarak algılanmaya ya da kabul edilmeye başlama şeklini de ortaya koymaktadır.

Daha spesifik olarak, sosyal ve ekonomik yapıların tarımsal ya da ticari yapılardan endüstriyel ya da finansal yapılara doğru tedrici dönüşümü, geleneksel tıbbi işleyişte kırılmalar meydana gelmesine yol açmış ve bu kırılmalar sadece sağlık sistemlerini ve terapötik tedavileri değil aynı zamanda akıl hastalığı kavramını da tanımlayan ve düzenleyen mekanizmalarla bağlantılı olmuştur.

Sonuçta, ideolojik veya toplumsal kurumların ilgili iktidar mekanizmalarıyla ilişkili olarak akıl hastalığı, ruh, delilik veya semptom söylemlerine nasıl dahil olduğu ve akıl hastalığının nasıl sınıflandırıldığı, yalnızca Yunan toplumunun özgüllüğünü ilgilendiren sorular değildir. İşte bu yüzden bu soruların şu anda cevaplanması mümkün değildir.

Ancak Yunan toplumu, kendisini bazen arkaik modellere hapseden ideolojik, siyasi veya ekonomik gerilemeler bir yana, sınırlarının ötesinde ortaya çıkan her türlü modernist akıma her zaman açık ve sürekli diyalog halindeydi ve bu sadece psikanalizle değil, felsefe, sosyoloji gibi diğer alanlarla da ilgiliydi.

Diktatörlüğün çöküşünden sonra 1980'lerde ve 1990'larda üniversitelerde ortaya çıkan ve gençliğin daha geniş katmanlarını etkileyen ideolojik iklim, bir şekilde psikanalize yeniden ilgi duyulmasına izin veren bir altüst oluş veya entelektüel arayış alanı yarattı. Ancak bu kez, onu sahiplenen tıbbi terapötik tutuculuğun bir devamı olarak değil, farklı bir açıdan psikolojik, ideolojik veya varoluşsal çıkmazları vurgulayan ve aydınlatan yeni bir nefes olarak.

Dolayısıyla, Andréas Embiríkos bir şair olmasına rağmen Yunanistan'da Freudcu psikanalizin mitik başlangıcına yerleştirilirse, Fotis Kallias'ın adı da, onu tanıyanlar için, Lacan'ınkiyle doğrudan

bağlantılıdır çünkü o, psikiyatrist olmadan Lacancı bir metni Yunancaya çevirmeye çalışan ilk kişidir.

Lacan'ın adı, en azından Yunanistan'da ortaya çıktığı ilk günlerde, psikanalizi teori ve pratik olarak yeniden düşünme talebinden ziyade, Foucault, Heidegger, Merleau-Ponty vb. referanslar aracılığıyla ruhsal dünyayı altüst etme, sorgulama ve yeniden tanımlamaya yönelik daha geniş bir eğilimle ilişkilendirildi. Bu aynı zamanda ne zaman ki Fransa'dan davet edilen Lacancı bir analist Atina'da bir konferans vermek için gelse toplanan kalabalığı da açıklamaktadır.

Bu, iki yönlü bir hareketin meydana geldiği bir dönemdir. Lacan'ın Yunan öğrencileri ya da dinleyicilerinden bazıları ülkelerine geri dönüp ilk Lacancı grupları kurarken –bu noktada, Lacan'ın onayıyla *Psikanalizin Dört Temel Kavramı*'nı Yunancaya çeviren Andromachi Skarpalezou'nun adını anmalıyız– bu makalenin yazarı da dahil olmak üzere diğerleri Paris'e gittiler ve burada psikanalizin Lacancı versiyonuyla karşılaştılar.

Bu dönemde hem Fransa'da hem de Yunanistan'da sadece psikiyatrist veya psikolog olmayan bir dizi genç bilim insanının aldığı eğitim, Lacancı psikanalizin Yunanistan'da yayılması için belirleyici bir öneme sahipti.

Bu grubun, geldikleri bilimsel alan açısından heterojen olsalar da –Lacancı söylemle ilişkisi felsefe ve Heidegger üzerinden gelen ben buna bir örneğim– Yunanistan'a yerleşen ilk Lacancı psikanalist kuşağı olduğu söylenebilir.

Psikanalitik talep ve tekliflerin desteğiyle Yunanistan'a hızlıca entegre olsalar da, Lacancı analistler çok hızlı bir şekilde kurumsal nitelikteki çelişkilerle karşı karşıya kaldılar. Çoğu durumda Yunanistan'dakilerin de sorumlu olduğu Fransa'dan ithal edilen bu çelişkiler, sadece söylem üretimini değil, aynı zamanda Fransızca konuşmayan genç analistlerin formasyon olasılığını da engelledi veya yavaşlattı.

Lacan'ın metinlerinin Yunancaya çevrilmesindeki yavaşlık, Fransızcayı bir tür fetiş haline getirmiş, Lacancı psikanalizle ilgilenmek isteyen Fransızca bilmeyen biri için, kendi kliniği ya da analizi onu bu yönde yönlendirse bile, temel bir engel oluşturmuştur. Sonuç olarak, Lacan'a atıfta bulunanlar bile kendilerini resmi Lacancı kurumlardan uzak tutma eğilimi gösterdiğinden, Yunanistan'daki Lacancı topluluktan bir tür küçülme söz konusudur.

Ancak Yunanistan'da psikanaliz, özellikle de Lacancı psikanaliz, izlediği farklı yollara rağmen, sorgulanamaz biçimde aktarılmıştır. En azından başlangıçta, psikanalizin Yunanistan'da, diğer şeylerin yanı sıra, politik söylemin çıkmazına bir yanıt ve dönemin çeşitli kolektifleri açısından alternatif bir sorunsal olarak ortaya çıktığı doğrudur. Ancak kolektif tasavvurların sonluluğu ve bireysel ilişkilerin çıkmazı, yerini yavaş yavaş düşünmeye ve daha kişisel bir çözüm girişimine bırakır. Bir özneliğin oluşumunu ya da daha bireysel bir seçim ihtiyacını hedefleyen psikanalitik söylem, öznenin kendi semptomlarıyla yüzleşmesine ve onları örten ideolojik önyargıların ötesine geçmesine olanak tanıyan bir araç olarak görülmüştür. Böylece, Lacancı psikanalizle karşılaşma başlangıçta *duvarların dışında* gerçekleşmiş olsa da, *duvarların içinde* takip eden süreçler ve kaçınılmaz olarak psikanalitik kavramların dilsel uygunluğu konusunda tartışmalara yol açan Lacancı metinlerin ilk çevirileri, analitik pratiğin daha geniş çevrelerin güvenini kazanmaya başlaması için gerekli koşulları sağlamıştır.

Böylece, zaman içinde ve farklı kurumlardaki çelişkili görüşlere rağmen, Lacancı etki hem ruh sağlığı alanında hem de üniversitede yayılarak Yunanistan'daki seyrini sağlamlaştırmıştır. Daha spesifik olarak, psikanalitik topluluğun bir yandan post Freudcu versiyonu ve diğer yandan Freudcu ve Lacancı alanların yoğun faaliyeti yoluyla varlığı, Lacancı öğretinin çok daha canlı bir şekilde tanınması için gerekli koşulları yaratmıştır. Analitik uygulamanın kendisi ise çok daha geniş bir kitle için bir referans noktası haline gelmiştir.

Virgil Ciomoş

Babaların adları ve das Ding

Doğal sayılar teorisinde olduğu gibi, herhangi bir ardışıklığın tarihi, hatta FCL-Romanya'nınki bile, Freud'un 'tarih öncesi' bir geçmişte konumlandırdığı bir tür 'doğal olmayan' sıfırı –aslında Peano'nun aksiyomatiğinde zaten fark edilmişti–, hiç de tarihsel olmayan bir sonrayı varsayar. Dolayısıyla, Lacancı psikanalizi Romanya'da tanıtan "ilk kişi" yalnızca bir "*proton-pseudos*"dur; ve bir nesilden diğerine aktarılan, "tarih öncesi" bilinçdışı bir arzu tarafından "öncelenmiştir". "Başlangıçta", benim de ait olduğum 'Orta' Avrupa'da –*die Mitteleuropa*– gerçekleşen bir olay vardı ve bu olayın özgüllüğü tek olmamasıdır. Doğu ile Batı, Kuzey ile Güney arasındaki bu gerçek merkez, hayatımın en iyi bölümüne eşlik eden iki zihin disiplini olan psikanaliz ve fenomenolojiyi üretti. Aslında, eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda doğan Freud ve Husserl aynı dinleyici topluluğuna, yani dönemin en ünlü Viyanalı filozofu Franz Brentano'nun bilinçdışının felsefi statüsü hakkındaki son teorilerini sunduğu dinleyici kitlesine mensuptular. Freudcu psikanaliz Avrupa'nın dört bir yanına yayıldı. Doğu'da, diğerlerinin yanı sıra Macaristan, Romanya ve Rusya'ya ulaştı. Bu ilk dalgadan sonra Doğu komünizmi

psikanalizden kopuşa yol açmış olsa bile, uzun bir dizi *barakas* aracılığıyla hâlâ canlı ve kalıcı olan yankılarıyla temas kurdum.

Geçen yüzyılın seksenli yıllarında Romanya kültürünün bir devinin en genç arkadaşı oldum: Dahi bir yazar ve denemeci olan Peder Nicolae Steinhardt, 1927 kuşağının bir üyesi, Ionesco, Eliade ve Cioran'ın yakın dostu, komünist bir hapishanede hapsedilirken sürrealist koşullarda vaftiz edilmiş bir Yahudi. Arkadaşlarını 'ihbar etmeyi' reddetmesi dışında ona yöneltilmiş bir suçlama yoktu. Zürih'te eğitim almış ünlü bir mimar olan babası genç Einstein'ın arkadaşıydı ve sık sık birlikte bir kuartette çalıyordu ve Bayan Freud'un kuzenlerinden biriydi. Peder Nicolae, sıcak ve cömert Viyanalı amcasından, gizemli köşeleri olan evinden, onunla geçirdiği tatillerden, psikanalizin ilkeleri hakkında yaptıkları tartışmalardan, Jung'la olan ilişkilerinden ve son olarak da Bucovina'daki Ortodoks manastırlarında dokunan ve teyzesinin ilk psikanaliz divanının üzerine serdiği Romanya halısından büyük bir coşkuyla bahsetti. Çavuşesku'nun devrilmesinden birkaç ay önce gerçekleşen ölümünden kısa bir süre önce, Peder Nicolae bana gizlice 'hazinesini' emanet etti: komünist hapishanelerde yaşadığı olağanüstü deneyimleri anlatan el yazması bir günlük. Eğer mümkün olursa bir gün bunu yayınlama arzusunu benimle paylaştı. El yazmasının mührünü kırma zamanı geldiğinde, günlüğün içeriğinin iki sütuna ayrıldığını büyük bir şaşkınlıkla fark ettim: Freudcu serbest çağrışımlar ve Lacan'ın "*acting out*" ve "*passage à l'acte*" olarak adlandıracağı şey arasındaki ardışıklık. Yüceltmeyi mümkün kılan bir 'aradaki'. *Le Journal de la félicité* 650.000'den fazla kopya basılmış ve yedi dile çevrilmiştir. İlk *barakas*larımdan biri.

1980'lerin sonunda *Mitteleuropa*'nın özgürleşmesi sınırlarımızı Batı'ya açtı. Bu günlüğü Paris'e götürmeyi ve içinde adı geçen başka bir pedere, André Scrima'ya vermeyi bir şekilde başardım. Henüz 15 yaşındayken felsefe, matematik, fizik ve teoloji bölümlerinden mezun olan Peder André, gerçek bir "perdenin arkasındaki kişi" idi: Papa

6. Paul ile Patrik Athenagoras arasında Kudüs'te gerçekleşen ilk görüşmenin mimarı, İsrailliler ve Filistinliler arasındaki Oslo anlaşmalarının danışmanı, Papa 2. John Paul'ün bir Ortodoks ülkesi olan Romanya'ya gerçekleştirdiği ilk ziyaretin aracısı ve Konstantinopolis Patriği'nin İkinci Vatikan Konsili'ndeki kişisel elçisi, Saulchoir'da ve Beyrut'ta profesörlük yaptı, zamanın büyük beyinlerinden bazılarına yakındı –*Upanişad*ların Sanskrit metinleri üzerine bir tez hazırladığı Benares'te tanıştığı Dalai Lama, Nobel Kimya Ödülü sahibi Ilya Prigogine, Emmanuel Levinas ve Paul Ricœur– ve bir Lübnan Ortodoks manastırının başrahipleri. Peder Andre, anlaşılmaz bir mantığa göre ortaya çıktı ve kayboldu. Bulabildiğim tek benzer karakter efsanevi Mösyö Chouchani'ydi. Toulouse'a burslu olarak gitmeden önce ondan aldığım bir *barakas* sonrasında Rangueil'deki Dominiken topluluğunun bir parçası oldum. Manastırın kütüphanesi bir harikaydı. Geceleri bile sürekli ziyaret ederdim. İşte bu gecelerden birinde, manastırın baş rahibi için ayrılmış raflara yaklaştım, Peder Jean-Pierre Arfeuil, psikoloji eğitimi almıştı ve psişik zorlukları olan insanlara yardım ettiğini biliyordum. Hayatımda ilk kez Lacan'ın seminerlerini gördüm. Allak bullak olmuştum. Bir keşiş ile psikanaliz arasında ne gibi gizemli bir bağlantı olabilir? Ben de onları okumaya başladım. Özellikle de bir başka Dominiken olan Peder Antoine Vergote'nin Hıristiyan üçlemesi ile Lacancı Borromean düğümü arasındaki yankılara adanmış konferansından sonra. Peder Antoine, Jacques Schotte ve Alphonse de Waelhens ile birlikte Belçika Psikanaliz Okulu'nun kurucu üyelerinden biriydi.

Romanya'ya döndüğümde Peder André, eski bir muhalif ve daha sonra Kültür Bakanı olan arkadaşım Andrei Plesu'ya ve bana, ruhani babası Ivan Koulyghine'den, manastırdaki adıyla Jean l'Étranger'den aldığı vasiyet mektubu üzerine bir yorum olan *baraka* hakkında özel bir seminer teklif etmek üzere Bükreş'e hareket etmişti bile. Yavaş yavaş, 'söylenenler arası', 'bastırılmış olanın geri dönüşü', 'inkâr', 'üzeri çizili

gnosis' gibi hem tuhaf hem de kışkırtıcı birkaç ifade aklıma kazındı. Elbette, bu aklıma kazınanlar pederin büyük olasılıkla seminerlerine katıldığı Lacan'dandı. Dahası, bunları ölümünden sonra kütüphanesinde teksir edilmiş halde bulduk (teksir bir ruh çoğaltıcıdır). Her zaman çok sağduyulu bir ruha sahipti ve bizi yolumuzda tamamen özgür bıraktı. Bununla birlikte, hepimiz kendi 'içselliğimizi' 'araştıran' bakışlarının ışıltısını hissettik –ve bu bilinç değildi! Semptomlarımızı ortaya çıkaran bir bakış. Bize öyle geldi ki, kelimenin geldiği yerin dışında bir yer arıyordu. Daha sonra 1995 yılında, Bükreş'teki Fransız Büyükelçiliği'nin desteğiyle, ilk konuk profesörlerinden birinin, Merleau-Ponty'nin izinde, çağdaş felsefenin 'Freudcu ve Lacancı bilinçdışı deneyimini dikkate alarak' 'radikal bir şekilde yeniden düşünülmesini' öneren, Belçika Akademisi üyesi, zamanımızın büyük fenomenologlarından Marc Richir olduğu, Fransızca konuşulan bir felsefe yüksek lisans programı oluşturma fırsatım oldu. Bu böylece bende fenomenoloji ve psikanaliz arasındaki ilk kısa devreyi yarattı.

Bu dönemde, 1999 ve 2007 yılları arasında, kendimi birkaç kez Poitiers Üniversitesi'nde felsefe bölümünde misafir profesör olarak buldum –o zamanlar direktörü Profesör Jean-Louis Vieillard-Baron'du (Timişoara'da bir psikiyatrist olan Corneliu Mircea sayesinde tanışmıştım)– ve ALI üyesi birkaç psikanalist tarafından ağırlandım –Nicole ve Alain Harly, Cluj'dan arkadaşlarımın arkadaşları. Harly'ler, Lacancı bir bakış açısıyla inanç ve iman arasındaki fark üzerine büyük bir kolokyum düzenliyorlardı. İşte bu bağlamda Houria Abdelouahed ile tanıştım ve bize İbn Arabi'nin Arap alfabesinin ilk harfi olan *elif* üzerine yaptığı yorumda inkârın işleyişini nasıl vurguladığını anlattı. Kolokyumda verdiğimiz kısa bir ara sırasında, beni her zaman büyülemiş olan bir konudan bahsetmeye başladık: *Afrad*'ın, yani 'yabancıların' kardeşliği. Bu bana, kendisi de bir "yabancı" olan Peder Ivan Koulyghin'in lakabını hatırlattı. Peder André telefonda "Sen yönlendirildin, azizim!" diye şaka yaptı. Poitiers Üniversitesi'nde

Aristoteles ve Merleau-Ponty üzerine dersler verdim. *Fizik*'in fenomenolojik bir yorumu (Kitap IV) ve fenomenolojik bilinçdışına adanmış *Görünür ve Görünmez* üzerine incelemeler hazırlamıştım. Espace analytique üyesi ve yeni dekan Christian Hoffmann'ın davetiyle psikoloji fakültesi öğrencilerine verdiğim iki dersten sonra, onun ve psikanalizi benimsemiş bir filozof olan meslektaşı Stéphane Thibierge'nin önerilerine uyarak Romanyalı öğrencilerime psikanalize giriş niteliğinde iki ders verdim: lisans düzeyinde 'Fenomenoloji ve psikanaliz' ve yüksek lisans düzeyinde 'Beden ve dil'. Bu arada, Peder Scrima ve André Plesu sayesinde Cluj'da Avrupa Koleji'ni kurduğumdan, doktora öğrencileri, akademisyenler, psikiyatristler ve psikologlar için psikanalize giriş niteliğinde bir seminer daha başlattım. Lacan'ın öğretimi Romanya'da 2003 sonbahannda bu şekilde başladı. Bu üç öğretim modülü günümüzde de devam etmektedir.

Ancak, eksik olan şeyin hastanede klinik bir deneyim ve kişisel bir analiz olduğunu hissettim. Poitiers'deki arkadaşlarım tarafından düzenlenen –Charles Melman, Christiane Lacôte, Marcel Czermack, Bernard Vandermersch, Jean Bergès ve diğer Fransız psikanalistlerin katıldığı– etkinliklerin yanı sıra, Henri Laborit hastanesinde Alain Cardon tarafından başlatılan hasta sunumlarına katılmaya başladım, Jean-Luc Marion'un yakın arkadaşıydı –kendisi de psikanaliz konusunda tutkuluydu (onunla Brüksel'de tanışmıştım)– ve Hegel ve Freud'da inkâr üzerine bir tez hazırlıyordu. Klinikle kurduğum temas beni çok etkiledi. Freud ve Lacan benim için neredeyse anlaşılmaz olan şeyi –psişik hastalıkların nedenselliğini– açıklamak için gerçek 'püf noktasını' bulmayı nasıl başarmışlardı! Kararımı vermiştim: "Bir psikiyatrist arayacağım!" İşte bu bağlamda Christian Hoffmann beni eski doktora öğrencisi, Romanya kökenli olan ve Poitiers Psikoloji Fakültesi'nde öğretim görevlisi olan Radu Turcanu ile tanıştırdı. Bana hemen Hôpital Sainte-Anne'de bölüm başkanı olan ve Paris'te psikanaliz ve felsefe semineri düzenleyen

Françoise Gorog'dan bahsetti. Seminerlerin daimi misafiri bir filozof olan Stéphane Habib'di. Yani psikiyatriden felsefeye giden ters bir yol vardı. Goroglar tarafından benim için bir akşam yemeği organize edildi. Gerçek bir *tuché*. Françoise Gorog bana üniversite derslerim için seçtiğim ana temaların neler olduğunu sorduğunda, Barbara Cassin'in *Vocabulaire européen des philosophies* kitabında bulduğum ve tüm derslerime başladığım Stoacıların *lekton*u üzerine bir metinden bahsettim. Sürpriz 'damdan düşer gibi' geldi: Jean-Jacques Gorog çok sağduyulu ve rahat bir tavırla, bunu yazanın kendisi olduğunu söyledi. Dolayısıyla, Proust'ta olduğu gibi, keyfi olmayan tesadüfi şeyler vardır. Analizim başlayabilirdi.

Lacan'ın öğretisinin Romanya'ya yayılması neredeyse doğal bir şekilde gerçekleşmiştir. Avrupa Koleji, biri psikiyatriye ayrılmış olmak üzere uygulamalı etik üzerine iki gün düzenledi. Romanya Psikopatoloji Derneği Başkanı ve Timisoara'daki Eduard Pamfil Hastanesi'nin eski müdürü Profesör Mircea Lăzărescu'yu davet etmiştik. Kendisine hastanenin klinik psikoloğu Lucian Ile eşlik etti. Profesör Lăzărescu ile fenomenoloji ve psikiyatri arasındaki ilişki hakkında uzun uzun konuştum. Ludwig Binswanger tarafından yaratılan ve Karl Jaspers, Hubertus Tellenbach, Wolfgang Blankenburg, Bin Kimura ve Fransa'da Arthur Tatossian ve Jean Naudin (daha sonra Marsilya'da tanışacaktım) gibi diğer büyük isimler tarafından örneklenen Fenomenolojik Psikiyatri Okulu'nun hayranı ve uzmanıydı. Dünya küçüktü: Arkadaşım Marc Richir'in bu okulun bir başka temsilcisi olan Paris VII Üniversitesi Araştırma Direktörü Dr. Georges Charbonneau'nun konuğu olarak fenomenoloji dersleri verdiğini öğrendim. Profesör Lăzărescu'ya merhum Merleau-Ponty ile arkadaşı Lacan arasındaki yakın entelektüel ilişkiye dikkat çektim ve Fransız psikanalizini ıskaladığına ikna olmuş bir halde hastanesinde bir dizi faaliyet başlatmamı önerdi. Psikanalize giriş dersleriyle başladım ve daha sonra Poitiers'den arkadaşlarımla birlikte, daha

sonra Gorog'ların, Izcovich'lerin, Turcanu'ların ve Okulumuzdan diğer meslektaşların katılacağı uzun psikanaliz günleri serisini başlatarak devam ettim. Çok geçmeden, Fransız misafirlerimizin de desteğiyle vaka sunumları planlandı. Lucian Ile benimle çalışmak için Cluj'da felsefe okumaya başladı; ben de onun klinik görüşmelerine katılmak için Timisoara'ya gidip gelmeye başladım. 2017 yılında, Timisoara Üniversitesi'nden felsefeci meslektaşlarım tarafından düzenlenen Uluslararası Felsefi Danışmanlık Yüksek Lisansı için "Psikanalitik Teori ve Klinik" konulu bir dönemlik derse de başladım. Eduard Pamfil Hastanesi'nde de klinik stajlar planladık. Öğrencilerimiz arasında Romanyalılar, Ukraynalılar, Amerikalılar, Fransızlar vs. vardı. Bu akademik yıldan bu yana, Tübingen ve Paris'teki parlak çalışmalarının ardından Romanya'ya dönen eski öğrencilerimden biri olan Forum üyesi Marcel Hosu'yu bu kursla ilişkilendirdim.

2014'de bütün bu faaliyetlerin ardından "karar anı" geldi çattı. Radu Turcanu'nun Cluj ve Timisoara'ya yaptığı birçok ziyaretin ve Avrupa Koleji tarafından Goroglar, Izcovichler ve Nomines'nin cömert yardımlarıyla düzenlenen birçok çalışma gününün ardından, Cluj'da Romanya Lacancı Forumu'nu kurduk. Daha sonra diğer meslektaşlar da davet edildi: Colette Soler, Françoise Jocelyn, Jean-Pierre Drapier, vb. Yeni faaliyet alanları yaratıldı: Forum'un kartelleri, Avrupa Koleji tarafından düzenlenen yıllık yaz semineri, Timisoara'daki meslektaşlarımızın editörlüğünü yaptığı bir dergi –"Interdit", Romanya'nın önemli yayınevi ESA'nın desteği sayesinde oluşturduğum Oriens "Felsefe ve Psikanaliz" koleksiyonu (üçü Fransızca Lacancı psikanaliz metinlerinin çevirisi olmak üzere beş kitap yayınlandı), *International Journal on Humanistic Ideology*'de (Cluj'da yönettiğim araştırma enstitüsünün dergisi) "Felsefe ve Psikanaliz" başlıklı iki sayı, aynı dergide Tübingen Üniversitesi'ndeki meslektaşlarımla işbirliği içinde (Forumumuzun bazı üyelerinin konuk konuşmacı olduğu) "Acı" ve "Haz" başlıklı iki sayı yayınlandı. Felsefe

alanında yönettiğim mükemmel bir tezin ardından –"L'inconscient phénoménologique chez Merleau-Ponty et l'inconscient réel chez Lacan"– Romanya Forumu'nun eski üyesi Cristian Bodea enstitüde meslektaşım ve uluslararası derginin editörü oldu. Forum üyeleri Noémina ve Flaviu Câmpean (aynı zamanda benimle birlikte melankoli üzerine bir tez hazırladı) her yıl "Psikanaliz ve Film" başlıklı uluslararası bir kolokyum düzenliyor. Radu Turcanu ve ben Cluj ve Timisoara'da hasta sunumları yapmaya devam ettik. Son olarak, uluslararası konferanslara ve ulusal psikiyatri ve tıbbi psikoloji kongrelerine davet edildim. Bir sonraki kongrede Jean-Jacques Gorog ile psikozların psikanalitik kliniği üzerine giriş niteliğinde bir dersi paylaşacağım. Ancak fenomenolojik çevreleri terk etmedim. İki yıl önce, Paris I Üniversitesi'ndeki meslektaşlarım tarafından düzenlenen bir konferansta, psikanalizle ilgilenen ya da kendileri psikanalist olan fenomenologlardan oluşan bir ağ kurduk; bu sonuncular arasında Leuven'deki Husserl Arşivleri'nin eski yöneticisi Rudolf Bernet de vardı. Bu arada Forumumuzda sadece Romanya'dan gelen Romenler değil, iki Fransız, bir Alman, bir İsviçreli ve bir İtalyan da yer alıyor. Bunların büyük çoğunluğu analize gitmektedir. Böylece Lacancı *barakan*ın ne kadar iyi yayıldığını görebiliriz.

Öte yandan, analizimin artzamanlılığını saran "point de capiton" tarafından işaretlenen, hayatımda tekrar eden bir şey de var. İlk hatırladığım başka bir baba, Dimitri, 'Büyükbaba'. İki yaşından küçüktüm. Bukovina'nın ünlü manastırlarına yakın köylerden birinde rahip olan büyükbabam kilisesinde ayin yapıyordu. Törene yaşlı bir teyzenin yanında katıldım. Büyükbabam elinde kadehle bana yaklaştığında –Ortodoks ayininde kadeh katılımcıların başına konur– gözle görülür bir şekilde etkilenerek biraz geri çekildim. Ama teyzem beni cesaretlendirdi ve kadeh başıma konuldu. Bu olaydan sonra büyükbabam babama varisi olmasını teklif etti. Bunun için gerçek bir neden yoktu çünkü bu köyden 400 km uzakta, zengin bir bölgenin

başkentinde yaşıyorduk, çok güzel bir villamız vardı ve babam büyük bir inşaat şirketinin yöneticisiydi. Bu benim analizimin *alfa*sıydı. *Omega*, Peder André Scrima'nın ölümüyle ortaya çıktı. Üç öğrencisi –ben de dahil olmak üzere– ailesi tarafından babamızın anısına bir konu seçmeye davet edildik. Ne yaptığımı bilmeden onun hac yolculuğunu seçtim. Analiz sırasında, bu haccın benim için sadece ilk parantez *–a* nesnesi– olduğunu ve içinde ikinci parantezin *–das Ding*'in– kendini dayattığını fark ettim. Birden Peder André'nin bize sık sık Tanrı'nın var olmadığını, onun bir yer-olmayan olduğunu söylediğini hatırladım.

Anna Wojakowska-Skiba

Kim Korkar Lacancı Klinikten?

Polonya üniversitelerinin psikoloji bölümlerinde Lacancı klinik, Freudcu bilinçdışıyla gündelik söylemdeki aynı kaderi paylaşmaktadır: men edilmiştir. Bununla birlikte, Lacan'ın adını ilk kez 1990'larda üniversitede, kendisini psikanalist olarak tanımlayan bir profesörden duydum. Bir seksoloji dersi bağlamında sapkınlık sorununu açıklamak isterken, kendi pratiğinden aldığı, bir süpürgeyle boşalmak isteyen bir adamı örnek vermişti. Profesörün amacı, insan cinselliğinin temelde sapkın olduğu tezini açıklamaktı. Bu vesileyle bizi, bu tezi atfettiği Freud'un büyük bir takipçisi olarak Lacan'la tanıştırdı. Birçoğumuz daha sonra psikanalizin panseksüalizmine dair hatalı ama bir o kadar da yaygın olan fikri benimsemiş olduk. Sanırım bunun nedeni, literatürü bağımsız olarak çalışmamamız, hocayı dinlemeyi tercih etmemizdi. Ancak çok sonraları Freud'u kendim okumaya başladım ve psikanalizin sadece cinsellikle ilgilendiği inancının, aslında Freud'un başlangıçta düşündüğü gibi bir yetişkinin baştan çıkarılmasıyla oluşması gerekmeyen, bastırılmış çocuksu cinsellik[1] olduğu yönündeki kesin ama kavranması zor tezden uzak-

1 Freud, S., *Trois essais sur la théorie sexuelle*, Paris, Gallimard, 1987, s. 118-119.

laştığını fark ettim.[2] Psikanaliz, öznenin başkalarında gördüğü veya duyduğu ya da kendi bedeninde deneyimlediği cinsellik emareleriyle ilk karşılaşmasına verdiği tepkiyi ortaya koymaya çalışır.

Daha sonra, daha deneyimli meslektaşlarımla okuyup tartışırken, Freud'un orijinal tezinin hocamın renkli açıklamalarıyla sulandırıldığını ve temelinde *çocuğun polimorf bir sapkın olduğu* fikrinin yattığını fark ettim. Bu fikir, yetişkinlerin yanı sıra çocukların da cinsel organlar dışındaki erojen bölgelerden dürtü tatmini elde etme kapasitesine sahip olduğu anlamına gelir. Ancak Lacan, Freud'un aksine, bu özelliğin psikanaliz tarafından ortadan kaldırılabileceğine inanmamıştır. Dahası, 'erkeği' 'çokbiçimli sapkın'[3] olarak değerlendirmiştir; bu da cinsel bir ilişkide erkek konumunda olan kişinin ya da partnerinin, var olmayan bir genital dürtü aracılığıyla değil, oral, anal, skopik (bakış) ya da sessel gibi kısmi dürtülerin birlikteliğinin bir parçası olan bir cinsel nesneye yöneldiği anlamına gelmektedir. Bu, cinselliklerinde kendilerini eril bir konuma yerleştiren tüm insanlar için geçerlidir –kadınlar için bile. Lacan, Freud'un kendisi tarafından kurulan Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin (IPA) psikanalistlerinin görüşü bu olmasına rağmen, öznenin çocuksu kısmi cinsel dürtülerden normal, genital bir cinselliğe doğru olgunlaştığına inanmıyordu.[4] Normalleştirme, daha ziyade özneye tatminini geri kazandırmayı amaçlayan Lacancı psikanalizin varsayımlarının bir parçası değildir. Psikolojiden Lacancı psikanalize uzanan yolculuğuma damgasını vuran da tam olarak bu uyumsuzluk oldu.

---

2 Freud, Fliess'e yazdığı 21 Eylül 1897 tarihli mektubunda bunu şu şekilde ifade etmiştir: 'Artık *neurotica*'ma inanmıyorum.'

3 Lacan, J., *Seminer, Kitap XX, Encore*, Paris, Le Seuil, 1975, 20 Şubat 1973 tarihli ders.

4 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XI, Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse*, Paris, Le Seuil, 1973, Point, 13 Mayıs 1964 tarihli ders, s. 202 ve 20 Mayıs 1964 tarihli ders, s. 211.

Benim için önemli görünen soru, komünist dönemde[5] akademisyenler tarafından takdir görmese bile, psikanalizi kuran ve bilinçdışını keşfeden Freud'un aksine, Lacan'ın öğretisinin neden geçmişte olduğu gibi bugün de psikoloji bölümlerinden ve devlet üniversitelerinden uzak tutulduğudur. *Gündelik yaşamın Psikopatolojisi*'nin 1987 baskısının önsözünde şunları okuyoruz: "Freud'un çıkış noktasında yaptığı hata, hayatının sonuna kadar, tarihin bize öğrettiği, modernitenin sağduyu sahibi nesnel gözlemciye öğrettiği insan hakkındaki hakikati anlamasını engellemiştir."[6] Kendisi sicili bozuk bir psikoloji profesörü olan bu sözlerin yazarı[7], Freud'u nevrozun cinsel nedenselliğini diğer olası etiyolojileri dikkate almadan tüm vakalara genelleyerek *pars pro toto* hatası yapmakla suçlamaktadır. Ancak bu yazar Freud'un çok yakın bir okuyucusu değildi, çünkü Freud'un narsisistik nevrozu psikozla eşdeğer tutarak cinsel nedenselliği tüm psişik yapılara genelleştirdiğini fark etmemişti. Bununla birlikte profesör, Freudcu teoride tek tip bir kişilik teorisi oluşturulmasını ve çocukluk döneminin genel olarak ele alınmasını, ancak erken cinsel anılara vurgu yapılmamasını takdir etmiştir. Bununla birlikte, Freud'un bilinçdışına ilişkin keşfinin Kopernik'inki kadar önemli olmadığını

5 Komünist rejim İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Polonya Halk Cumhuriyeti'nde kurulmuş ve 1989 yılına kadar sürmüştür.

6 Bkz. Włodzimierz Szewczuk, *Zygmunt Freud i jego koncepcja człowieka* (Sigmund Freud ve insan anlayışı), Freud, S., *Psychopathologia życia codziennego* içinde (Gündelik Yaşamın Psikopatolojisi), Varşova, PWN, 1987, s. 7-29.

7 Włodzimierz Szewczuk (1913-2002), psikolog, 1960-1983 yılları arasında Jagiellonian Üniversitesi'nde profesör, 1968-1981 yılları arasında Psikoloji Enstitüsü müdürü, Polonya Bilimler Akademisi Psikolojik Bilimler Komitesi üyesi, yirmiden fazla bilimsel çalışmanın yazarı; Dahası, siyasetle uğraşan, Polonya Birleşik İşçi Partisi üyesi, Güvenlik Servisleri danışmanı ve muhalefet üyelerini soruşturma yoluyla manipüle etme stratejisinin ortak yaratıcısı (bkz. Cezary Łazarewicz, Żeby nie było śladów. Sprawa Grzegorza Przemyka, Wołowiec, Wydawnictwo, Czarne, 2017).

düşünüyordu.[8] Freud'un kendisi böyle söylediği ve Lacan da ona katıldığı için değil,[9] her iki keşif de aynı cehalet tutkusu tarafından reddedildiği için bu ifadeye katılmak mümkün değildir.

Bu profesörün aksine, Freud'un insan hakkındaki hakikati kendisinden önce hiç kimsenin kavrayamadığı kadar iyi kavradığını düşünüyorum. Ancak çalışmalarım sırasında, Freudcu teoriden id, ego ve süperego arasındaki farkları ve Bilinç Öncesi-Bilinç ve Bilinçdışı sistemini kesin klinik örnekler olmadan tam olarak kavrayamadım. Bugün, üniversite dışında olan klasik akımlara dahil psikanalistlerin, aktarım, tekrarlama veya semptom gibi psikanalizin temel kavramlarını gösteren Dora, Fare Adam, Küçük Hans, genç homoseksüel kız veya Kurt Adam gibi paradigmatik Freudcu vakaların büyüleyici analizlerini öğrencilerine öğretmemiş olmaları bana şaşırtıcı geliyor.

Başka klinik örneklerin yokluğunda, bu derslerde edindiğim bilgileri Woody Allen filmlerinde klasik bir psikanalitik hastanın psikanalistiyle bir saat konuştuktan sonra sadece "Süre doldu" dendiğini duyarak hayal kırıklığına uğradığı mizahi görüntüyle ilişkilendirdim. Ancak kendi psikanaliz ve uygulama deneyimim sayesinde *psikanalistin varlığı* sorusu beni eğlendirmeyi bıraktı ve içimi kemirmeye başladı. 2020'den itibaren Covid-19 salgını, psikanalitik seanslar farklı iletişim araçlarıyla yürütüldüğü için bu varlığa yeni bir boyut getirdi –bunun, psikologların söylediklerinin aksine, analizin ilerlemesi üzerinde olumsuz bir etkisi yok gibi görünüyor.

Stajlarım sırasında, psikoterapist ya da psikanalistin eylemlerinin hastayı gözlemlemek, onun duygularını ve deneyimlerini yansıtmak ve anlamak için sözlerini yorumlamaktan ibaret olması gerektiğini öğrendim. Psikiyatri stajım bana hastaları o dönemde uygulanan tanı

8 Szewczuk, W., *Zygmunt Freud i jego koncepcja człowieka*, s. 7-29.

9 Lacan, J., "Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'inconscient freudien", *Écrits* içinde, Paris, Seuil, 1966, s. 796.

kriterlerinin prizmasından görmeyi öğretti. Klinik uzmanlık diplomamı almak için gerekli olan kendi terapime gelince, bu terapi, kişiler arası becerilerimi geliştirmek ve topluma daha iyi adapte olmak için 'yeniden çalışmam' gereken noktaları bana gösteren Gestalt[10] akımına göre grup seansları şeklinde gerçekleşti. Bir bağımlılık merkezindeki bir yıllık stajım bana klinik sorunları, hastaların sorunlarını terapist tarafından seçilen çeşitli teorilerin unsurlarına göre ayarlayan 'eklektik' bir bakış açısıyla değerlendirmeyi öğretti: Böylece her teşhis çok özgürce kavramsallaştırılıyordu. Ancak klinik uygulamada, bu teorik yamalı bohça, hastanın çektiği acının kaynağı ve dolayısıyla verilebilecek yardım konusunda kafa karışıklığına yol açmıştır. Sürdürdüğüm terapötik gruplara katılan hastaların neden seanslarının onlar için çok faydalı olduğunu söylediklerini anlamamı da sağlamadı. Onlara yardımcı olan şey neydi? Karakter özelliklerim miydi, yoksa beş yıllık eğitimime rağmen sahip olmadığım bir bilgiyi bana atfetmeleri miydi? Daha sonra psikanalizle ilgilenmeye başladığımda, Lacancı pratikte psikoloji bilgisinin bir engel teşkil etmekle kalmadığını –çabucak anlamanın yanlış anlamak olduğu– aynı zamanda onu uygulamayı bırakmanın da kolay olmadığını gördüm.

Başkalarına yardım etmek istediğime inanarak psikoloji okumayı seçmiştim. Ancak bu stajdan sonra bir şey beni klinik psikolojiden

10 Sęk, H., "Podejście fenomenologiczne, egzystencjalne i humanistyczne w psychologii klinicznej" (Klinik psikolojide fenomenolojik, varoluşçu ve hümanist yaklaşım), Psychologia kliniczna (Klinik Psikoloji) içinde, ed. L. Cierpiałkowska ve H. Sęk, Varşova, PWN, 2019, s. 168: "Gestalt terapisinin yaratıcıları, klasik psikanalitik eğitimden geçtikten sonra, hümanistik ve fenomenolojik yönelimli psikoloji akımına ait olduğu düşünülen bir yaklaşım geliştirdiler; bu yaklaşımın amacı otantik benliğe ulaşmak için insan figüründeki 'tıkanıklıkları' ve kayıpları gidermektir. Metodoloji, bilincin sürekliliğini keşfetmeyi, duyusal farkındalığın sınırlarını genişletmeyi, ihtiyaçlara ve arzulara ulaşmayı içerir. Bu terapi, diğer bireyi olduğu gibi deneyimlemeye ve bilinçli duyumları paylaşmaya olanak tanıyan diyaloğu temel kabul eder."

uzaklaştırıp uygulamalı sosyal psikolojiye çekti. Belki de bu teorik ve klinik kavramsallaştırma eksikliği, kendi sorularıma cevap bulmamı da engelledi. Psikanaliz meselesi, kişisel nedenlerle kendim psikanalize girmeye karar verdiğimde tekrar aklıma geldi. Bu deneyim hayatımı o kadar değiştirdi ki, onu kendime uyarlamaya karar verdim ve bir grup meslektaşımla birlikte 2010 yılında Polonya Forumu'nu (Forum polonais du Champ lacanien - FPPL) kurduk. Tam da psikanalizin aktarımı açısından Lacancı kliniğin men edilmesi ve Freudcu keşfin öneminin üniversitelerde en aza indirilmesi sorunu benim için elzem hale geldi. Ancak Polonya Forum'u tarafından, Forums du Champ lacanien-France'ın (EPFCL-Fransa) psikanaliz okulundan Lacan'ın öğrencileriyle birlikte, düzenlenen toplantılara akademisyenleri çekmek mümkün olmadı.

Psikoloji fakültelerinde geçmişe kıyasla daha fazla Lacancı psikanalist ders veriyor olsa da, bu imkansızlık bugün de hâlâ devam etmektedir. Klinik psikoloji üzerine 2016 tarihli bir üniversite ders kitabında yer alan şu ifade bunu göstermektedir: "Nesne ilişkisi, İngiliz, Amerikan ve Fransız olarak adlandırılan üç modern psikanaliz okulu tarafından teorileştirilmiştir. İngiliz ekolü Melanie Klein etrafında toplanan psikanalistlerin yanı sıra Ronald Fairbairn, Harry Guntrip ve Michael Balint gibi bir grup bağımsızdan; Amerikan ekolü esas olarak Edith Jacobson, Margaret Mahler ve Otto Kernberg'den; son olarak ise, Fransız ekolü Jacques Lacan ve öğrencilerinden oluşmaktadır." [11] Sözüm ona çağdaş olması amaçlanan 800 sayfalık bu kitapta Lacan'dan sadece bu şekilde bahsedilmektedir. Bir başka örnek, klinik psikoloji alanında uzmanlık eğitimi alan öğrencilere tavsiye edilen ve 2002 yılında yayınlanan *Sevmeyi Öğrenmek:*

11 Cierpiałkowska, L., "Współczesna psychoanaliza i jej znaczenie dla psychologii klinicznej" (Modern psikanaliz ve klinik psikoloji için önemi), *Psychologia kliniczna* (Klinik psikoloji) içinde, ed. L. Cierpiałkowska ve H. Sęk, Varşova, PWN, 2019, s. 114.

Psikanalitik terapinin teorisi ve pratiği başlıklı bir başka kitapta verilmiştir. Bu kitapta, "anlaşılır olamayacak kadar Fransız dil bağlamına kök salmış"[12] olduğu düşünülen Lacancı akım hariç, tüm psikanalitik akımlar övülmektedir.

Kendi zamanında zaten yaygın olan bu tür bir suçlamanın[13] farkında olan Lacan, bunun bilinçdışı doktrininde, bilinçdışının *gösteren* olarak adlandırılan şeyin etkilerine atıfta bulunmasından kaynaklandığını düşünmüştür. Bu, bir yandan bir harf, bir hece, bir kelime parçası veya hatta bütün bir cümle gibi dil unsurlarının, diğer yandan da çocukluk döneminde bizi işaretleyen imge veya jestlerin oluşturduğu zihinsel temsillerin, kişinin bedeni de dahil olmak üzere işleyişi üzerinde yarattığı etkilere atıfta bulunur. Lacan'ın formülüne göre, Freudcu bilinçdışı bir dil gibi yapılandırılmıştır[14] ve bu sıfatla onu psikanaliz çerçevesinde, aktarım ilişkisi içinde deşifre etmek mümkündür.

Lacan, aynı zamanda öznenin bilinçdışı arzusunun ve onu tatmin etme yolunun bir vektörü olan anlamlandırıcı temsillerde gizli olanı arayan Freud'u takip etti. Lacancı olmayan psikanalitik akımlar da bilinçdışına atıfta bulunur, ancak sadece Öteki'nin söyleminin özne üzerindeki etkilerinin altını çizmek için. Öznenin, bu Öteki'nin değerlerine ve tavsiyelerine uymadığında, ona karşı çıktığı için kendini suçlu hissetmesi olgusunu ortadan kaldırmakla yetinirler. Lacan'a göre, suçluluk olgusunda, ne mastürbasyondan zevk almayı yasaklayan babanın kullandığı baskı araçları, ne de aile, okul

12 Leźnicka-Łoś, A., Nauczyć *się kochać. Terapia psychoanalityczna w teo- rii i praktyce* (Sevmeyi Öğrenmek: Psikanalitik terapinin teorisi ve pratiği), Varşova, ed. Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza Sp. z o.o., 2002.

13 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre V, Les formations de l'inconscient*, Paris, Seuil, 1998, s. 30.

14 Lacan, J., *Seminer, Kitap XI, Psikanalizin Dört Temel Kavramı*, 27 Mayıs 1964 tarihli ders, s. 227.

ya da toplum tarafından kullanılanlar söz konusudur.[15] Onun bakış açısına göre özne, deneyimlediği *jouissance*'ın eksikliğinden kendini sorumlu tutar ve ancak psikanaliz, dile girmesi nedeniyle tamlığın yapısal olarak imkansız olduğunu kabul etmesini sağlayabilir.[16] Bu çok önemlidir, çünkü her psikanalitik macera yetersiz tatmin duygusuyla başlar. Benimki de böyle başladı.

Bir gün –okuldan bir arkadaşımın tavsiyesi üzerine, yıllardır görüşmediğim ve tesadüfen karşılaştığım çocukluk aşkımdı bu kişi– Lacan'dan ve süpürgeli adamdan bahseden psikanaliz profesörünün divanında buldum kendimi. Bugün geriye dönüp baktığımda, bilgi atfettiğim bu arkadaşıma yaptığım *aktarımın* gücüne hayret ediyorum, çünkü onun tavsiyesi üzerine uluslararası psikanalitik topluluğun dışında çalışan bir analistle psikanalize başladım. O zamanlar, bir üniversite profesörü olarak statüsü bana seansları başlatmak için yeterli bir garanti gibi görünüyordu. Bugün, üniversite üyeliğinin, psikanaliz öğretisinin bir sonraki nesle aktarılmasına izin verdiği için pratik yapan bir analist için yararlı olsa da, bunun bir psikanaliz okulu içindeki bir tartışma dışında yapılamayacağını biliyorum. Bu nedenle artık bir analistin bu topluluğun dışında olmasını önemsiz görmüyorum.[17]

Bununla birlikte, ilk analiz bilinçdışının varlığına gözlerimi açmıştı; ve beni bilinçdışının dil sürçmeleri, hatalar, unutmalar ya da rüyalar gibi farklı biçimlerine maruz bırakmış olmasını da yine ilk analizime borçluyum. Çalışmalarım sırasında, terapist ve "danışanı" arasında imzalanan yasal bir belgeye eşdeğer olan "terapötik sözleşme"nin önemini öğrenmiştim. Bu nedenle, analizde ödemeler ve randevu saatleri konusunda son sözün analiste ait olması ve seansların kısa sürmesi beni hemen şaşırttı: Buluşma her an sona

15 Lacan, J., *Télévision*, Paris, Seuil, 1974, s. 47-48.

16 Soler, C., *Les affects lacaniens*, Paris, PUF, 2011, s. 74-75.

17 Izcovich, L., *Les marques d'une psychanalyse*, Paris, Stilus, 2015, s. 313.

erebileceği için hızlı konuşmak gerekiyordu. Daha sonra Lacancı psikanalizin, semptomların nedenlerini bilinçdışında arayan pratik ve teori arasındaki yakın bağ nedeniyle seansların zamanlaması da dahil olmak üzere katı bir *çerçeve* dayatmadığını öğrendim. Dahası, Lacan'ın IPA'dan dışlanması ve ders vermesinin yasaklanması, tam da analizin temel amacına, yani bilinçdışının gün ışığına çıkarılmasına katkıda bulunmak için tasarlamış olmasına rağmen, *çerçeveye* saygı gösterilmemesindendir (diğer şeylerin yanı sıra, seansın süresiyle *a priori* olarak bağlantılı olmayan aralarla kısa seansların uygulanması). Seans ne kadar uzun olursa olsun, her şeyi söylemek için asla yeterli zaman olmayacağını ve seansların uzunluğundan ve analistin diğer müdahalelerinden doğan hayal kırıklığının, bir kez başladıktan sonra sonsuza kadar devam edebilecek bir çözümleme olan bilinçdışını deşifre etmekle artık tatmin olmamayı mümkün kıldığını anlamam ise daha uzun zaman aldı.

İlk analizimin ardından pratiğe başlamaya karar verdim. Bugünden bakınca, analistle özdeşleşmenin, analizi IPA'nın uygulamalarına uygun olarak tamamlamanın, kendi ofisimi açma kararımda belirleyici bir rol oynadığına inanıyorum; ancak bu, kilit sorunun analistin kendi analistiyle özdeşleşmesinden kaynaklanmayan arzusunda yattığı Lacancı teorinin pratiği değildir. O zamanlar, arzuma Lacan'ın şu sözlerle tanımladığı şey eşlik ediyordu: "Analist sadece kendisini yetkilendirir."[18] Bu, hiç kimsenin ona ne yapacağını söyleyemeyeceği anlamına gelir, yani pratiğine nasıl müdahale edeceğini söyleyecek bir Öteki yoktur: Kendisi karar vermelidir. Ancak bu yanlış değildir: Pratiğe geçiş, Lacan'a göre *analist konumuna* geçişle eşdeğer değildir; bu geçiş, Lacan'ın 'analizanın varlığı' olarak adlandırdığı şey düzeyinde bir mutasyon gerektirir. Bu mutasyon meydana gelirse, *psikanalistin arzusu* biçiminde

18 Lacan, J., "Proposition du 9 octobre 1967 sur le psychanalyste de l'École", *Autres écrits* içinde, Paris, Seuil, 2001.

yeni bir arzunun ortaya çıkmasıyla sonuçlanır; bu arzunun yegâne talebi analizanın analize girdikten sonra sonuna kadar ilerlemesidir. Daha sonra, EPFCL-Fransa üyeleri tarafından verilen çıraklık eğitimi sayesinde ve Lacan'ın *kartel* olarak adlandırdığı bir çalışma grubu çerçevesinde Okul'un kurucu metinlerini inceleyerek, analistin yetkiyi sadece kendisinden değil, aynı zamanda diğerlerinden de aldığını öğrendim... Freud ve Lacan! Sadece kendi kendini yetkilendirmek, sorumluluğu analistlerin eğitimini garanti altına almak olan bir psikanaliz okuluna üyeliği dışlamaz. Dolayısıyla, kendisini herhangi bir kurumsal bağın dışında konumlandıran bir analistin konumu sorunlu hale gelmektedir.

İkinci analizimde, Bir olarak konumlanmayan ve bir psikanaliz ekolüne mensup olan birine yöneldim. Bu ikinci analize, ilk analizin değiştirmek istediklerimi değiştirmeme izin vermemesi gibi basit bir nedenden dolayı başladım. İlk analizimi analistimin itirazı olmadan ve hatta onun onayıyla tamamlamıştım. Ancak bir süre sonra, analizde söyleyecek başka bir şeyim olmadığı fikrini onaylamakla hata ettiğini anladım. Bu ikinci analiz, ilk analizde işlerin istediğim gibi gitmediğine dair belirsiz bir şikâyet biçimini alan analiz talebimi net bir şekilde formüle etmemi sağladı. Bu ikinci deneyim bana, analistin analizanın analize girişine ve analizin nesnesi olarak semptomun inşasına katıldığını gösterdi ve bu da beni kendi pratiğimi değiştirmeye itti. İkinci analizimi birincisiyle karşılaştırarak, psikanalizden ne öğrenilebileceğinin onu kimin yaptığına, nasıl yapıldığına ve analistin onun hakkında ne düşündüğüne bağlı olduğunu görebildim ve sonra da anlayabildim.[19] Dahası, bunu üstlenmiş olmamın sadece kendim için değil, aynı zamanda bana gelen analizanlar ve potansiyel olarak gelecekte kendi analizanları için de yansımaları var.

19 Soler, C., *Le transfert, de l'amour au sexe*, Paris, Nouvelles du Champ lacanien, 2020, s. 10.

Bu ikinci analiz, analizanlanma yaklaşımımı da etkileyen *analistin varlığı* hakkındaki sorularımı yanıtlamamı sağladı. Bu mevcudiyetin, klasik analizde olduğu gibi yalnızca sessizliğe demir atmadığını ve ilk analizimde olduğu gibi yalnızca kısa seanslara dayanmadığını, her şeyden önce anlam üretmeyen ve kendini eylem içinde ortaya koyarken esrarengiz kalan belirli bir yorumlama biçimine dayandığını, yani daha önce olmayan ve analizin sonunu mümkün kılan yeni bir şeyin ortaya çıkmasına yol açtığını anladım. Bunu başarmak için ne psikanalistin konumundaki kişiye yönelik aktarım aşkı ne de bilinçdışının varlığı postülası yeterlidir. Semptomların hakikatini bildiği varsayılan bir özneden, öznesiz bilgi olarak bilinçdışına geçmek gerekiyordu.

Ayrıca, ikinci analizimin başında, Lacancı psikanaliz konusunda çok bilgili olan ve aynı profesörün öğrencisi olan üniversiteden bir arkadaşımın sorduğu bir soruyu yanıtlamamı sağlayan bir deneyim yaşadım. Bana şöyle sormuştu: "Ana dilinden başka bir dilde nasıl analiz yapabiliyorsun?" Bu soru dikkatimi daha önce dikkat etmediğim bir şeye, yani benim durumumda ikinci analizimin dilinin aynı zamanda babamın da ikinci dili olduğuna çekti. Aynı tema üzerine, kişinin ana dilinden başka bir dilde gösterenin kurucu unsurlarını fark etmenin çok daha kolay olduğunu belirten Lacan'dan alıntı yaparak yanıt verebilirdim. Ana dilimizde ('baskın' olarak adlandırdığımız dil) kelimeleri kök ve ön ek ya da son ek olarak ayırmayı düşünmeyiz, oysa yabancı bir dil öğrenirken bunu kendiliğinden yaparız. Bu nedenle, yabancı bir dilde kelimeleri parçalara ayırmak ve farklı anlamlarını kullanmak anadilden daha kolaydır.[20] Analizi yabancı bir dilde gerçekleştirme olasılığına ilişkin açıklamamda burada durabilirdim. Ancak tüm bunlar, Fransızca analizin Lehçe'de sıklıkla kullandığım bir kelimede yeni bir şey duymamı sağladığı kendi

20 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre V, Les formations de l'inconscient*, s. 37.

deneyimimle karşılaştırıldığında hiçbir şeydi: *efemeryczny*, éphémère (geçici), *effet-mère* (anne-etki).[21]

Uzun yıllar boyunca üniversitede Lacancı psikanalize gösterilen bu ilgisizliğin Polonya'ya özgü olduğunu düşündüm, ancak kendi deneyimlerim bana bu olgunun aslında bilinçdışına dayanan psikanalizin doğasında var olduğunu gösterdi. Bu nedenle psikanaliz kaygısının herkesi etkileyebileceği açıktır. Freud ve Lacan bu etkinin çok iyi farkındaydı. Freud, öğrencilerinden ikisinin, Jung ve Adler'in bastırılmış çocuksu cinselliği inkâr etmesiyle ve Lacan da kendi grubundaki psikanalistlerin onun bilinçdışı, Oidipus kompleksi, Baba-nın-Adı ya da analizandan analiste geçişi ifade eden geçiş prosedürü hakkındaki yeni fikirleriyle ilgili hiçbir şey bilmek istememeleriyle bunu biliyorlardı.

Uluslararası psikanaliz camiasında yaptığım görüşmelerde, pek çok anlamda, klasik eğitim almış bir psikanalist olan ve aynı zamanda analizanlan olan öğrencileri etrafında toplayan karizmatik Bir figürünün ortaya çıktığını fark ettim. İspanya'dan bir meslektaşa göre, psikanalizi sözlü olarak aktaran, çok az yazan ve psikanalitik literatüre nadiren anfta bulunan bu Bir figürüne bilgi kolayca atfedilmektedir[22] ve bu da bu yaklaşımdaki eksikliği tespit etmeyi zorlaştırmaktadır. Bir gün profesörümüzün verdiği derslerin beni okumaya teşvik etmediğini fark ettim, çünkü o benim için *bilen Kişi*'yi temsil ediyordu.

İşte bu noktada kişisel deneyimime dair anlayışım, Freud'un kliniğini çalışmaya devam ederken üniversitede neden Lacan'ın kliniğinden korktuğumuz sorusunu yanıtlama girişimime eklemleniyor.

---

21 Yazar burada Türkçe "geçici" anlamına gelen Lehçe "efemeryczny" kelimesinin Fransızcası olan "éphémère" kelimesi üzerinden bir kelime oyununa dikkat çekmektedir: Bu kelimeyi sesteşi "effet" ve "mère" olarak ikiye bölünce "etki" ve "anne" kelimeleri ortaya çıkmaktadır. [*y.h.n.*]

22 Martínez Westerhausen, A., "Une pratique psychanalytique pour le xxie siècle", *La clinique lacanienne* içinde, ed. A. Nguyên, Paris, Stilus, 2020, s. 118-119.

Bu durum, üniversite söyleminin özgüllüğünün yanı sıra, Freud'un psikanalizinin, teorisinin bazı noktalarındaki tereddütleri nedeniyle, iki şekilde yorumlanabileceği gerçeğinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir.

Lacan, üniversite söylemini eleştirmiştir; ona göre bu söylem, diğer üç söylem gibi bir tür sosyal bağı tanımlamaktadır: efendi söylemi, histerik söylem ve analitik söylem.[23] Üniversite söyleminde nedensel failin, profesörün sesi tarafından taşınan bilgi gösterenine karşılık gelmesine karşı çıkmıştır; bu bilgi, profesörün bildiği varsayılan özne işlevini asla sorgulamayacağı için itiraz edilmeden işleyebilen bir bilgidir.[24] Lacan, başlangıçta eylemlerini desteklediği 68 Mayısı'ndaki öğrencilerden bahsederken, onların üniversite söylemiyle işbirliği yaparak, bir diploma elde etmeye yönelik, biçimlendirilecek bir nesne durumuna indirgendiklerini belirtmiştir. Dahası, farklı tezler etrafında dönen üniversite söylemini, bilgiyi tek bir yazara atfettiği için kınamıştır,[25] çünkü ona göre, sonuna kadar yürütülen analiz deneyimi, bilgiye sahip olan Öteki'nin varlığına olan inancın başarısızlığa mahkum olduğunu kanıtlamaktadır.

Freud'un çifte anlamlı yorumuna gelince, üniversitelerde öğretim için geçerli olan psikanalizin, öznenin bilinçdışını deşifre etmek yerine, acı çeken benliğinin sözde sağlıklı kısmını güçlendirmenin bir aracı olduğuna dikkat çekilmelidir. Bu pekiştirme, bir model olarak düşünülen psikanalistin benliği örneğinde, bu benliğin modellenmesine katkıda bulunarak gerçekleşir. Bu nedenle, analistle özdeşleşme mekanizmasına dayanan normalleştirme yoluyla bir terapidir.

---

23 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XVII, L'envers de la psychanalyse*, Paris, Seuil, 1991, 26 Kasım 1969 tarihli ders.

24 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XV, L'acte psychanalytique*, yayınlanmamış, 28 Şubat 1968 tarihli ders.

25 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XVII, L'envers de la psychanalyse*, 17 Haziran 1970 tarihli ders.

Lacan'a göre filozofların, psikologların ve Freud'dan sonra gelişen psikanalizin gözdesi olan ve 'ego psikolojisi' olarak adlandırılan öznenin üretimine yol açar. Lacan ve takipçileri tarafından Freud'un taban tabana zıt bir başka yorumu daha vardır; bu yorum, özneyi Ötekileriyle olan tüm özdeşleşmesinden sıyırıp mutlak farklılık durumuna getirme eğilimindedir, çünkü özneye eşsiz kimliğini verecek olan yalnızca bu farklılıktır. Benzer şekilde, Lacan psikanalizin tek olası vaadini formüle etmiştir: "Psikanaliz kesinlikle öznesi olduğunuz bilinçdışını açıklığa kavuşturmanızı sağlayacaktır. Ancak herkes biliyor ki, arzusuna karar verilmemiş hiç kimseyi bunu yapmaya teşvik etmiyorum."[26]

26 Lacan, J., *Télévision*, s. 67.

Ceren Korulsan ve Özgür Öğütcen

Türkiye'de Lacancı Psikanaliz

Hiç kuşkusuz psikanalizin her ülkedeki tarihi farklıdır ve bu tarih her ülkede birbirinden farklı yollardan ilerlemiştir. Psikanalizin ortaya çıkmasında ve ilerlemesinde ülkeler arasında ortak noktalar ve benzerlikler olduğu kadar, farklılıklardan, yol ayrımlarından, çatışmalardan ve uzlaşmalardan da söz edilebilir. Psikanalizin mevcudiyetini ve sürdürülmesini bir ülkenin politik, ekonomik, entelektüel ve kültürel geçmişinden bağımsız bir şekilde düşünmek pek mümkün görünmemektedir. Çağdan çağa kurumların ve toplumsal yapıların değişmesiyle birlikte psikanalize öncüllük edebilecek alanlarda da belli dönüşümler gerçekleşmiştir. Bilimin toplumdaki yerinin ve öneminin değişmesi psişik meselelere yaklaşımı da büyük ölçüde şekillendirmiştir. Bu nedenle psikanalizin bir ülkedeki varlığı şu ya da bu ölçüde psikiyatrinin ne durumda olduğuna, toplumun psişik meseleleri nasıl ele aldığına bağlıdır. Bu bağlamda Türkiye'de psikiyatrinin yüz yılı aşan köklü bir yeri olmasına rağmen psikanalizin, özellikle de Lacancı psikanalizin, görece geç ortaya çıkmış olmasının birçok nedeni olabilir. Psikanalizin Türkiye'deki gelişim öyküsünü iki kelimeyle, hem psikiyatri *sayesinde* hem de *ona rağmen* diye özetleyebiliriz. Okumakta olduğunuz yazıda bunun nedenlerinin bazı klinik, kültürel ve politik koordinatları tarif edilmeye çalışılacaktır.

Türkiye'de 1920'li yıllarda cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte sosyal bilimlerden felsefeye kadar pek çok alanda akademi kadro ve müfredat anlamında baştan sona yeniden şekillenirken psikanaliz bunlar arasında yerini almamıştı. Psikanalizin on yıllar boyunca yegane varlığı Freud ve ardından gelen önemli analistlerin metinlerinin Türkçeye çevrilmesinden ibaret kaldı. Bunun etkisinin az olduğunu söyleyemeyiz çünkü böylece psikanalizin birçok kavramı gündelik dilin parçası olmuştur: bilinçdışı, libido, kompleks, Oidipus, kastrasyon vb. Yani psikanaliz varlığını on yıllar boyunca metinler düzeyinde, kültürel ve entelektüel hayatın bir parçası olarak sürdürdü. Dönemin pek çok entelektüeli ve akademisyeni için Freud ve psikanaliz kelimeleri duydukları ama ne ifade ettiğini tam olarak bilmedikleri bir alana gönderme yapıyordu. Bu ilk dönemlerde genel itibariyle Freud'a ve psikanalize karşı tutum Batı düşüncesinin bir parçasını teşkil eden bir figür ve bir anlayış olduğu yönündeydi ve çok da olumsuz değildi. Hikayenin başında yani 30'lar, 40'lar, hatta 2000'li yıllara kadar klinik bir uygulama olarak psikanalizin işgal ettiği yer önemsenmeyecek düzeyde kaldı. Kültürel alanın eşitsiz ve bileşik bir şekilde gelişmesi sonucunda Freud'un kitaplarının pek çoğu ve ilk dönem analistlerin kitaplarının bazıları Türkçeye çevrilmişti ama bu çevirileri yapanlar klinisyenler değildi. Dolayısıyla klinik alana psikanalizle müdahale etmek mümkün değildi.

Bir ülkede psikanalizin klinik bir seçenek olarak ortaya çıkabilmesi için bazı önkoşulların sağlanması gerektiği söylenebilir. En başta gelen belirleyici etkenlerden biri söz konusu ülkede deliliğe nasıl bir yaklaşım getirildiğidir. Bu anlamda Türkiye'de modern tıp ve daha önceki geleneksel tedavi yöntemleri arasında belli dereceye kadar bir geçişkenlikten bahsetmek yanlış olmaz. Ancak şunu da belirtmek yerinde olur: Aynı modern tıp yaklaşımında olduğu gibi Osmanlı döneminden devrolunan yöntemler de konuşmaya ve özneye bir yer açmaya değil "tedavi etme"ye dayanıyordu. Bu geleneksel

yöntemlerle ilgili belirtilmesi gereken olumlu bir nokta ise, bu yöntemlerin dışlamaya, hastalığı olan bireyleri toplumun dışına atmaya ya da onlara şiddet uygulanmasına dayanmayıp onları içermenin alternatif bir yolunu sunmasıydı. Bunda ne kadar başarılı olunduğu kuşkusuz tartışmalı bir konu.

Yeniden belirtmek gerekirse, Türkiye'de modern tıbbın Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki modernizasyon çabaları içerisinde temelleri atılmadan önce delilik medreselerde, şifahanelerde su ve müzikle tedavi edilmeye çalışıyordu ve delinin kutsal ve zarar verilmemesi gereken bir kişi olduğu inancı vardı. Zamanla, diğer Müslüman ülkelerden farklı olarak, delilik Türkiye'de tamamen bilimin alanına girdi. Fakat psikanalizin ortaya çıkabilmesi için birçok ülkede olduğu gibi öncelikle psikiyatrinin yerleşmesi ve gelişmesi gerekiyordu. Psikiyatri hem teorik hem de klinik olarak dünyanın pek çok yerinde psikanalizden git gide uzaklaşmış, hatta tamamıyla "organik" bir zemine oturmuş olsa da, psikanalizin ortaya çıkabilmesi için psikiyatrinin varlığı ve gelişkinlik düzeyi bir referans noktası olmaya devam etmektedir. Şunu özellikle belirtmekte yarar var: Türkiye'de de işler bundan farklı ilerlemedi.

Türkiye toplumunda modernleşmeye, yaygın tabiriyle Batılılaşmaya dair ikircikliklik Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri süre gelmektedir, modernleşme hem istenen bir olgudur hem de var olan toplumsal yapıyı geri dönülmez biçimde bozacağı farz edilen zararlı bir olgu olarak görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu bir yandan askeri alanda modernleşmek isterken diğer yandan toplumun diğer alanlarında modernleşmeye nasıl yer açacağını bilememiş ve bu bir tür militer modernleşme fikrinin kökleşmesine yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, kendisi de bir paranoyak olan Sultan Abdülhamit askeri ve sivil iki tıp fakültesine davet ettiği Alman doktorlarla birlikte bu tıp fakültelerinin gelişmesini desteklerken, aynı zamanda psikiyatrinin kurulmasını engeller,

hatta akıl hastalıklarından bahsedilmesini bile kabul etmez. Bu dönemde akıl hastaları için yegane yer İstanbul'un Anadolu yakasındaki timarhanedir. Ancak Abdülhamit tahtı kaybettikten kısa bir süre sonra Kraepelin'in öğrencisi olan Mazhar Osman adlı doktor Bakırköy Psikiyatri Hastanesi'ni kurar. Bu doktorun adı zamanla delilikle eşdeğer olacaktır. 1980'lerde ilk defa psikanalizin sınırlı bir klinik pratiği olmaya başlayana kadar Mazhar Osman ve onun kurduğu Kraepelin'in yolundan giden psikiyatrinin hükmü değişmez şekilde bu alana damgasını vuracaktır.

Psikanalizin ortaya çıkmasıyla ilgili koşullara geri dönecek olursak... Psikanalizin doğduğu ve yayıldığı coğrafyaya Türkiye'den çok daha yakın birçok modern Avrupa ülkesinde psikanaliz pratiğinin esamesinin okunmadığını düşünürsek bilimin bir toplumda merkezi bir rolünün olmasının tek başına iyi bir parametre olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Aynı şekilde psikanalizin bir ülkede mevcudiyetini İslam'la ilişkisine indirgeyerek okumaya çalışmak da aynı argümanla kolayca çürütülebilir. Psikanaliz bilimsel söylemin hakim olduğu dünyada var oldu ve onun ilgilendiği özne bilimsel gerçekliği referans alan bir özne oldu. Fakat malum olduğu üzere, bilim bugün özneliğe dair bir sorgulamaya, hatta herhangi bir soruya yer bırakma konusunda oldukça gönülsüz. Kaldı ki psikanalizin bir ülkede var olabilmesinin yegane şartı bilimin kendisine bir yer edinmiş olması değildir, bilimsel söylemin geçerli tek söylem türü olması, aynı dinin geçerli tek söylem türü olması gibi, öznenin sözünün ihtiyaç duyduğu alanı sınırlayabilir, hatta ortadan kaldırabilir. İddialı olmak pahasına şöyle söyleyebiliriz: Ne bilim ne din nihai bir zafere ulaşmamalıdır, bunların ikisinden biri tek başına egemen olursa psikanaliz yok olma tehlikesiyle yüz yüze gelecektir. Özne açısından savunulabilecek olan bir ülkede konuşabilmenin ve sözün özgür olmasıdır. Bu yazıyı hazırlarken, yani Mart

2020'de, maalesef Türkiye bu sene dünyada en fazla sayıda gazetecinin hapiste olduğu ülke oldu.

Bununla birlikte bilimin Türkiye'de diğer Müslüman ülkelerden hem geçmişi bakımından hem de toplumsal önemi bakımından çok daha köklü bir yeri olduğunu belirtmek gerekiyor. Modernleşme ve laikleşme hareketiyle birlikte Türkiye'de dinin pratik öneminin her alanda eşit şekilde gerilediğini söylemek mümkün değil fakat dine göre yaşamını düzenleyenler için dahi modern tıbbın tartışmasız bir önemi vardır. Her ne kadar birçok özne üzerinde dinin etkisini taşısa da dinin kendisi de bilimin etkisine maruz kalmıştır. Üstelik Osmanlı İmparatorluğunun ardından kurulan cumhuriyetin en temel vurgusu olan laiklik dinin kendi alanı dışındaki işlere karışmamasını şart koşuyordu. Bu sayede de öncelikle psikiyatri, daha sonra ise psikanaliz kendi çalışmalarını Tanrı'yı ve dini dahil etmeden kolaylıkla sürdürebildi.

Şüphesiz ki bazı dindar özneler için bilgiye dair tüm cevaplar Tanrı ve din etrafında şekillenebilir ve bu durumda özne kendi bilinçdışına dair bilgiden muaf olmayı tercih edebilir. Hal böyle olunca söz konusu bu özne bilinçdışının oluşumları ve semptomlar ortaya çıksa dahi bir analize yönelmeyecektir. Dindar kendisinde ne olup bittiğinin nedenini ve onun sorumluluğunu bir Öteki'ne bırakan, kendi hakikatiyle ilişkisinin peşinden gitmeyi tercih etmeyen kişidir. Elimizdeki soru şu: Böyle bir özne için analiste aktarım yapmak mümkün olur mu?

Bildiği-farz-edilen-özne (*sujet-supposé-savoir*) Öteki'ne inancın bir biçimi değil midir? Bu Öteki, özne için daima bilginin bulunduğu yerdir, öyleyse bu öteki Tanrı'dır, her daim var olan ve var olmaya devam edecek olan, değişmez bir mahal olarak hep oradadır. Özne bilmediği ne varsa oraya referans verir, tabii en başta kendi kaderini orada yazılmış olarak görür. Analizde analist bildiği-farz edilen-özne konumuna gelecekse öznenin tanrıyla ilişkisi üzerine

Türkiye bağlamında da düşünmemek mümkün mü? Bu soru her ülkede her dinde her kültürde sorulması gereken bir soru değil mi?

Öyleyse şunu sormamak da mümkün değil: Türkiye'den her bahsedildiğinde telaffuz edildiği şekliyle "çoğunluğu Müslüman olan" bu ülkede Lacancı psikanalizin ne işi var? Bu ülkenin Müslüman olduğunu kabul etsek bile tüm öznelerin Müslüman olduğunu söyleyebilir miyiz? Bu açıdan Lacan'ın meşhur "Kadın yoktur", "Cinsel ilişki yoktur" vecizelerine gönderme yaparak "Müslüman yoktur" demek yerinde olur. Belki çoğul olarak "Müslümanlar vardır" diyebiliriz: Moderniteyle uyum içinde olanlar, olmayanlar, olamayanlar, geleneksel bir yaşam tarzını benimseyen ve dini pratikleri uygulamayı seçenler, dini hiçbir referansı olmadığı halde kendisini Müslüman olarak tanımlayanlar, vb. Bu yüzden de psikanaliz açısından Müslümanların analizinde onlara özgü bir özellik ya da karakteristik olup olmadığını tartışmak psikanalizden ziyade Oryantalizm açısından değerlendirilmeyi hak ediyor. Tüm özneler konuşmaya başladığında kendi aile hikayesini, kendi tarihini, onu analize getiren semptomu anlatmaya başlamıyor mu? Eğer özne dendiğinde bilinçdışının öznesini kastediyorsak bu öznenin kat edeceği yolun sonunda analizinde karşılaşacağı olgu "Ötekinin Ötekisinin olmadığı" (*Il n'y a pas d'Autre de l'Autre*) ve "Cinsel ilişki yoktur" (*Il n'y a pas de rapport sexuel)* olmayacak mıdır?

Dinin özneler üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını iddia edemeyiz. Örneğin, Türkiye'de Müslümanlığın bir izi olarak bekaret tabusu birbirinden farklı sosyoekonomik sınıflardan gelen kadınlar da dahi kadınlığa dair cevaplanması gereken bir soru olma niteliğini sürdürmektedir. Öyle görünüyor ki bekaret bugün her toplumda sorgulanmaya devam eden bir olgu niteliği taşımıyor. Türkiye'de kadınlığa ilişkin öznelerin analizlerinde ortaya çıkan başka bir konu ise geleneğin ve dinin kadınlığı içine sokmaya çalıştığı dar kalıbın tartışılmasıdır. Pek çok kadın kendi kişisel analizinde kadınlığa ilişkin soruları ele

almaya devam ediyor. Hatta belki dinin izlerini ateizmin içinde bile sürebiliriz! Bu yazının sınırları dışında olsa da, belki bir "Hristiyan ateizmi"nden söz edebileceğimiz gibi bir "Müslüman ateizmi"nden de söz edebiliriz. Kısaca, bu Müslüman ateizminin İslam'ın olumsuzlanmasının kendisine özgü bir yolunu içerdiği söylenebilir.

Bilgi ve Öteki sorununa geri dönecek olursak, Freud *The Mechanism of Forgetfullness* adlı yazısında bir arkadaşından Bosna'daki Türklerin doktorlara kendi ülkesinden farklı düzeyde bir saygı gösterdiğini duyduğunu anlatır. Bu saygının doktorun bilgiyle ilişkisinden ve hastalarının onun bildiğini farz etmelerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Hastada bilginin eksikliği, doktorda ise bilginin olduğu yer (*lieu du savoir*) somutlanır. Tabii hasta doktorun her şeyi bilmeyebileceğini, yanılabileceğini de hesaba katar ama yine de ona itibar eder. Bilginin mahalli olarak esas Öteki Tanrı'dır. İnanç mümini kendi bilinçdışına dair bir bilgiyle ilgilenmekten muaf tutar çünkü bildiği farz edilen özne olarak Tanrı tüm soruları cevaplar. İslam'da Tanrı bir baba figürü değildir, onun bir imgesi yoktur, tektir, erişilmez ve soyuttur. Öteki olarak onun işgal ettiği yer hep boş kalır (*une place vide*). Belki de Müslüman coğrafyasında modernleşmeyle sorunu olmayan özneler için Tanrı'nın yerine bilimin geçişi bu yüzden zor olmamıştır.

Türkiye'deki klinik pratik açısından çarpıcı olan olgulardan biri analiz talebiyle gelen öznelerin tanrıdan hemen hiç bahsetmiyor oluşudur. Din ve tanrı analiz talebiyle gelen öznelerin söyleminde neredeyse yok gibi görünüyor. İnançla ilgili sorgulamaların böylesine ortadan kaybolmuş olmasının tarihi bir arka planı olduğunu söyleyebiliriz. Eğitimi modernize etme çabaları Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla eğitim seküler yapısına kavuşur ve toplumu tamamen değiştirme hedefine bir düzeyde ulaşılır. Ancak geleneksel olan ile modern olan arasındaki ayrım ve gerilim her daim baki kalır. Yeni cumhuriyet çöken

imparatorluğun izlerini Türk milliyetçiliği ve askeri referanslar ile silmeyi seçer. Modernleşme ve sekülerleşme merkezi konumunu değişmez şekilde korurken toplumun tümünde aynı derecede etkili olamaz. Bu yüzden de din ve laiklik, geleneksel ve modern olan arasında bölünmüş olan bu toplumda militarizmin gerilemeye başladığı 1990'lı yıllardan itibaren psikanalizin tanısal ve terapötik bir seçenek olarak ortaya çıktığını ve toplumda konuşmaya dair bir talebin formüle olmaya başladığını söyleyebiliriz. 1980 askeri darbesinin baskı ortamının dağılmaya başlamasıyla birlikte, Türkiye'de neoliberal kapitalizmin güçlenmesini hedefleyen sağ iktidarların yönetimde olduğu bir dönemde psikanaliz için gerekli şartlar olgunlaşmaya başlamıştır.

Psikanalize yönelik klinik bir ilgi 1990'lı yıllardan itibaren psikiyatristler ve psikologlar arasında gittikçe artmıştır. Türkiye'de psikanalizin kurumsallaşması Uluslararası Psikanaliz Derneği (IPA) ile başladı ve art arda iki tane IPA'ya bağlı dernek kuruldu. 2000'li yılların başlarında Lacancı psikanalize ilgi duyan ve bizim gibi psikiyatri formasyonunda olanlar, psikanalizin çok idealize edildiği ama aynı zamanda kliniğinin kısıtlı bir etki alanı olduğu fikrinin empoze edildiği bir ortamla karşılaştılar. Burada psikanaliz derken yalnızca IPA'dan bahsediyoruz. Bizim deneyimimiz ise birbiri ile örtüşmeyen iki klinik yaklaşım olduğuydu. Psikiyatri hastaları DSM'ye göre sınıflandırıp değerlendirirken, IPA yönelimli psikanaliz ya psikiyatrinin tanılarını olduğu gibi kullanıyor ya da kendi kliniği içerisinde hiçbir tanı arayışına girmeden olguları tek tek tanımlıyordu. Psikoz ya tamamen psikiyatrinin ilaç tedavisinin alanına bırakılıyor ya da tüm bireylerin psikotik bir çekirdeği olduğu gibi toptancı bir önermeyle genelleştiriliyordu. Özellikle psikoz etrafında netleşen bu teorik ve klinik tutarsızlık bizi Lacancı psikanaliz içerisinde başka cevaplar aramaya yönlendirdi. Kendi klinik pratiğimizde bir tedavinin bir oryantasyonu olmasının önemini Lacancı psikanalizle karşılaştıktan sonra daha yoğun biçimde fark ettik. Böyle bir durum olmadığında,

yani psikanalitik tanıya ve teoriye dayanmayan bir klinik pratik sürdürülmeye çalışıldığında epeyce çok karmaşanın ortaya çıktığını gözlemledik. Daha önceden Lacancı teori sadece kültürel ve entelektüel alanda varlığını sürdürürken, bizim 3 temel farkımız olduğunu söylemek mümkün: 1) Temel perspektifimizin klinik alan olması, 2) Lacancı teorinin ve klinik uygulamanın aktarılmasını amaçlamamız, 3) Ve bunu EPFCL ile birlikte uluslararası bir bağlamda gerçekleştirme niyetimiz.

Son 15 yılda psikanalizle ilgilenen klinisyenler için Lacan, tüm dezenformasyona rağmen, merak edilen bir referans olmaya başladı. Bu dezenformasyon Lacancılığın sadece bir teori, "felsefi" ya da "entelektüel" bir düşünce olduğu ama klinik bir uygulamasının olmadığı yönündeydi. "Felsefi" ve "entelektüel" olmakla suçlanan Lacancılık, aslında başta Slavoj Žižek ve Alain Badiou olmak üzere önemli düşünürlerin Türkiye'yi defalarca kez ziyaret etmeleriyle çoktan bu alanların ötesine geçen bir etki yaratmayı başarmıştı.

Ancak esas dönüm noktası başka bir alanda gerçekleşti. Lacancı klinisyenlerle yaşanan bire bir karşılaşmalar, süpervizyonlar, vaka toplantıları ve uluslararası toplantılar bunun hiç de böyle olmadığını pek çok kişiye gösterdi. Lacancı analistlerin, özellikle Fransa'dan ve dünyanın başka yerlerinden Türkiye'ye gelen analistlerin burada gerçekleştirdikleri sempozyum, seminer ve vaka toplantıları Lacancı kliniğin yaşayan, güncel ve canlı bir pratik olduğunu kanıtladı. Bu bağlamda Türkiye'de Lacancı psikanalizin ortaya çıkmasında önemli bir yeri olan Luis Izcovich'in katkısı sayesinde Lacancılık Türkiye'de kendisine bir yön ve zemin bulma yoluna girdi.

Pek çok farklı şekilde ortaya çıkan bütün bu katkılar Lacan'ın anlaşılmasının "zor" olduğu yönündeki önyargının da belli bir düzeyde gerilemesine yol açtı. Bu sayede Lacancı psikanalizin kenarda köşede kalmış, uç, radikal bir pratik olduğu yönündeki önyargı da kırıldı, hatta dünyanın pek çok yerinde, Avrupa'da, ABD'de ve Latin

Amerika'da Lacancı psikanalizin başat psikanalitik ekol olduğunu görme fırsatına kavuştuk. Başlangıçta psikanalizin kendisinin nadiren uygulanan bir tedavi yöntemi olduğu söylenirken şimdi Lacancı psikanalizin kendisinin bir seçenek oluşturduğu bir yöne doğru gidilen bir yol kat edildi.

Son 15 yıl içerisinde Lacancı psikanalizle ilgilenen klinisyenler, Fransa'da bir düzeyde formasyondan geçenler ve hatta Türkiye de bir grup ya da dernek kurmak için girişimde bulunanlar olmuştu. 2015'te Türkiye'de kurulan ilk Lacancı oluşum Lacancı Forum Türkiye İnisiyatifi oldu ve ardından bu forum resmi olarak da bir dernek yapısına kavuştu. 2016'da IF-EPFCL tarafından Türkiye forumu olarak tanındı. 2019'da derneği kuran Türkiye'deki analistler yeni bir *forum-en-formation* kurma yolunu seçtiler. Bu yeni kurum IF-EPFCL tarafından tanındı. Hemen hemen aynı dönemde ALI'ye bağlı bir grup Ankara'da Lacancı bir psikanaliz derneği kurdu. Ayrıca 2020 yılında Axis Yayınları adında, Lacancı psikanaliz kitapları yayımlamak üzere tarafımızdan bir yayınevi kuruldu.

2015'ten itibaren Forum haftalık ve aylık seminerler, sempozyumlar, çalışma günleri, vaka çalışmaları düzenlemeye başladı. Forumun kurulmasının ardından Lacan'dan ve Lacancı psikanalizden daha canlı bir şekilde bahsedilmeye başlandı. Bununla birlikte, Türkiye'de üniversitenin içerisinde Lacancı psikanalizin henüz dişe dokunur bir yeri olduğunu söylemek mümkün değil. Ek olarak Forum'dan olan ve olmayan bazı Lacancı süpervizörlerin olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'de Lacancı psikanalizin henüz psikiyatri hastanelerinde klinik bir etkisi olduğunu da söyleyebilmek mümkün değil. Lacancı klinik pratik şimdilik muayenehanelerde ve üniversite içinde süpervizyonlarda bir düzeyde var olabilmektedir. Ayrıca üniversitelerde klinisyen olan ve olmayan öğretim üyeleri çeşitli bölümlerde Lacancı psikanaliz üzerine dersler vermektedir.

Orta Doğu'da Lacan

Daphna Benzaken

İnkârdan Vaade: İsrail'de Psikanaliz

İsrail birçok ülkeden farklıdır. Nispeten genç bir ülkedir –1948'de kurulmuştur– farklı sosyal, kültürel ve tarihi ipliklerden ve liflerden dokunmuş bir kumaşa benzeyen birçok yönü vardır. İsrail toplumunun farklı bileşenlerinin bu tekilliği ile genel olarak İsrail'de psikanalizin ve özel olarak Lacancı psikanalizin ortaya çıkışı arasındaki bağlantıyı keşfetmeye çalışacağım. Bu, iki ana hat üzerinden yapılacaktır: zaman ve mekân.

Zamansal Boyut

1918-1948: Devlet kurulmadan önce İsrail'de psikanalizin izlediği yol

Öncelikle kronolojiyi ele alacağım, ancak Lacan'ın iddia ettiği gibi tarihin gerçek bir olaylar dizisi değil, geçmişin şimdiki zamandaki bir sentezi, yani öznenin ve toplumun bakış açısından tarihselleştirilmiş, söylemi geriye dönük olarak inşa eden bir geçmiş olduğunu kısa süre içinde göreceğiz.

Dr. Eran Rolnik kitabında,[1] 1918'den 1948'e kadar İsrail'de psikanalizin varlığının ilk otuz yılını anlatıyor. Bu dönemde psikanalizle sadece Avrupa'dan gelmiş entelektüel bir azınlık ilgileniyordu. Freud'un kendisi de, o zamanlar seyrek nüfuslu çorak bir toprak olan İsrail'de psikanalizin gelişme olasılığı konusunda şüpheciydi.

Freud defaatle tavsiye etmesine rağmen, analitik literatür bu yıllarda İbraniceye çevrilmedi ve böylece sadece sınırlı çevrelere ulaştı.

1933'te Avrupa'da Nazizmin yükselişi, Avrupa'daki psikanaliz derneklerinin dağılmasına ve aralarında Sigmund ve Anna Freud, Heinz Kohut, Margaret Mahler ve diğerlerinin de bulunduğu önde gelen analistlerin çeşitli ülkelere göç etmesine yol açtı. Analist Max Eitingon Almanya'dan İsrail'e kaçtı ve 1934 yılında İsrail Psikanaliz Derneği'ni kurdu. Bu dernek bugün hâlâ Kudüs ve Tel Aviv'de varlığını sürdürmektedir. Ağırlıklı olarak eğitim ve öğretimle ilgilenen kurum, uzun yıllar boyunca belirli bir sosyal ve siyasi tarafsızlığı ve kapalılığı korumayı tercih etmiştir.

Rolnik'in kitabında dikkat çektiği ilginç bir nokta, psikanalizin bu dönemde özellikle *kibbutz* hareketi (ilk *kibbutz* 1910'da kurulmuştur) çevrelerinde önem kazanmasıdır. Bu hareket, tarım kökenli sosyalist bir ideoloji içeren ve o zamana kadar İsrail'de kabul gören geleneksel ve dini yaklaşımdan uzaklaşan yenilikçi araştırmalarla şekillenmiştir. Kibbutz'da laik eğitimin gücüne ve insanlar arasında eşitliğe inanılıyordu. Eğitim deneyseldi ve kapsamlı bir kültürel zenginleşmeyi içeriyordu. Kibbutz'u karakterize eden yenilikçi dünya görüşü, yerel toplumun çoğunun bununla ilgilenmediği bir dönemde analitik düşünce ve tedaviye kapılarını açmalarını sağladı.

Yenilikçilik ve açık fikirlilik bazen semptomların da kaynağı olmuştur. Örneğin, birkaç aylıktan 18 yaşına kadar kibbutz çocuklarının

1 Rolnik, E., *Freud à Jérusalem. La psychanalyse face au sionisme*, Paris, L'Antilope, 2017.

ebeveynleriyle değil çocuk evlerinde yaşayıp uyudukları 'ortak konut' fikri, daha sonra pek çok duygusal zorluğun kaynağı olmuştur. Bu nedenle bu sistem 1970'ler ve 1980'lerde kademeli olarak kaldırılmıştır.

1948-1970: Psikanalize karşı bilinçdışı direncin ve bastırmanın kökenindeki bazı travmatik olaylar

İsrail Devleti 1948 yılında kurulmuştur. Buraya kitlesel göç İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra başlamıştı. Avrupa'dan İsrail'e gelen insanların çoğu İkinci Dünya Savaşı'nı toplama kamplarında ya da hayatta kalma mücadelesi vererek geçirmişti ve gerçekle korkunç bir karşılaşma yaşamışlardı. Ayrıca, çoğu akrabalarını ve arkadaşlarını kaybettiği için derin bir yas içindeydi.

Yıllar boyunca bu insanlar birçok sırrı ve kâbusu içlerinde sakladılar ve bastırma hakimdi. 'Bu konuda konuşulmaması' konusunda bir tür zımni anlaşma vardı. Gerçekle karşılaşmak muhtemelen böyle mümkün olabilir. Aslında bu dönemde, hayata dönme, bir yuva ve yeni bir Devlet kurma çabasıyla İsrail toplumu Siyonizm'in başarısına ve Holokost'un inkârına odaklanmıştı.

1950'lerden itibaren Asya ve Kuzey Afrika ülkelerinden (Irak, Lübnan, Mısır, vb.) gelen göçmenler, yerel rejim tarafından sürgün edildikten sonra İsrail'e gelmiş ve bazen birkaç gün içinde evlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Her biri, kendi kültürleri, stigmaları ve travmatik izleriyle, ayrılık ve göçten kaynaklanan kendi dünyalarını ve acılarını taşıyorlardı. Böylece, ortak din ve geleneğe rağmen, İsrail'de sosyal, kültürel ve ekonomik uçurumlarla kendini gösteren bir tür Babil Kulesi gibi kültür ve dil çeşitliliği ortaya çıkmıştır.

Yıllar geçtikçe, hayatta kalanların dile getirilmeyen suçluluğu ortaya çıkmaya başladı. Korku ve eksik bastırılmıştı, ancak tüm bastırmalar gibi bu da ne tam ne de mükemmeldi. Kitlesel bastırmalarda bile, rüyalarda, kabuslarda ve hatta sessizliklerde her zaman bir

şeyler yeniden ortaya çıkar. Hayaletler, herhangi bir söz edilmeksizin, her yerde bir tür ağır gri bulut gibi geziniyordu.

Tüm bu karmaşıklık yetmezmiş gibi, İsrail devleti kurulduğu andan itibaren, 1948-1973 yılları arasında meydana gelen beş savaş nedeniyle travmatik durumlar yaşadı. Bu yıllar sıkıntı, keder ve kayıp yıllarıydı.

Az önce tarif ettiğim bu karmaşıklık, bence, bu dönemde İsrail'i karakterize eden psikanalize karşı bilinçdışı direncin temel taşlarından biridir. Bu yıllarda İsrail'de psikanaliz gelişmemiştir. Gerçekten de, diğer şeylerin yanı sıra, söylenmeyeni, bastırılanı ve Lacan'la birlikte kelimelerle ifade edilemeyeni arayan bir söyleme yer vermenin zamanı henüz gelmemişti. Toplum yeni bir hayata uyum sağlamak için hızlı çözümler ararken psikanaliz bir kenarda duruyordu. Bu durum, aile tarihi ile duygusal bağın reddedilmesini savunan ortak bir ideoloji ile karakterize edilmiştir. O yıllarda burada yetişen nesle Sabra –frenk inciri– denir ve bunun iki anlamı vardır: dıştan sert dikenlerle kaplı, yani güçlü savunmalara sahip ve içten incinebilir ve sınmiş.

1970'ler ve sonrası

Psikanalist ve profesör Yolanda Gampel'in ortak inkâr konusunu gündeme getirmesi uzun yıllar almıştır. *Benimle Yaşayan Bu Ebeveynler*[2] adlı kitabında, bazen bilinçdışı biçimde nesilden nesile aktarılan travmanın uzun vadeli etkilerini analiz etmektedir. Bu etkileri "travmanın radyoaktivitesi" olarak adlandırmaktadır.

Yolanda Gampel kitabında kesinlikten uzaklaşıp varoluşumuzun ayrılmaz bir parçası olan muğlaklığa yönelme çağrısında bulunmaktadır. Ona göre psikanaliz hem dış dünyadan gelen şiddet hem de devlet şiddeti olmak üzere bireyin karşılaşabileceği acımasız şiddete

2 Gampel, Y., *Ces parents qui vivent à travers moi*, Paris, Fayard, 2005.

dayalı travmayla başa çıkma aracı olarak önemli bir rol oynamaktadır. Dehşetin sessizliğinin olduğu yerde bir temsil biçiminin ortaya çıkmasına izin verecek analitik bir yol arayışından bahsetmektedir.

İsrail Devleti'nin kuruluşunu takip eden dönemde temel motivasyon yeni bir toprağa yerleşmek iken, 1960'lar ve 1970'lerden itibaren "ikinci nesil" olarak adlandırılan yeni bir nesil ortaya çıkmıştır. Bu nesil İbranice'yi ana dilleri olarak benimseyerek, kimlik ve aidiyet duygusuyla büyüdü ve bu da çeşitli alanlarda bir inşa patlamasına ve ilerlemeye yol açtı.

Bana göre iki dramatik olay bir değişim yarattı ve psikanalizin İsrail'deki varlığını genişletmesine ve derinleştirmesine olanak sağladı. 1973 yılına kadar buradaki savaşların dördü zafer ve hatta coşku havası içinde sona erdi. Buna karşılık, Yom Kippur Savaşı (1973) İsrail'in en önemli ve kutsal gününde hiç beklenmedik bir şekilde patlak verdi. Bu savaşın bedeli çok ağır oldu: 2.700 askerin hayatına mal oldu ve İsrail öz savunma gücünün sınırlarını aniden ortaya çıkardı. İnsan kaybı ve bu derin yas sadece savaş sırasında hayatını kaybeden insanlarla ilgili değil, aynı zamanda büyük ortak yanılsamanın kaybıyla da ilgiliydi.

İsrail toplumunda derin bir değişime neden olan ikinci dramatik olay ise 1995 yılında Başbakan İzak Rabin'in öldürülmesidir. Şaşkınlık ve aynı zamanda toplumsal düzenin aşırı derecede bozulmasıyla yüzleşme, İsrail'de daha önce var olan hayali toplumsal uyumun bir kez daha derinden bozulmasına yol açmıştır.

Tüm bu tetikleyiciler, parçalanmış ve son derece çatışmalı bir toplumsal ve ideolojik mozaik yaratırken, aynı zamanda şüphe ve sorgulama olasılığı da yarattı. Bu kırılma ve diğer toplumsal süreçlerin psikanalizin sunduğu derin ve sürekli çalışmaya duyulan ihtiyacın farkına varılması için uyarıcı olduğuna inanıyorum; bu meselelerin

nasıl ele alınacağı konusunda, Amerikan davranışsal ve bilişsel yaklaşımlarıyla çatışma bugün de halen devam etmektedir.

Mekânsal boyut

Dil, kültür ve İbranice çevirilere duyulan ihtiyaç

Kullanılmayan, atıl bir dil olan İbranice gelişmeye başladı. Diğer dillerden kelimeler alınmış ve birçok kelime icat edilmiştir. 1948'de devletin kurulmasıyla birlikte, yeni oluşan toplumu ortak bir dil etrafında birleştirmesi beklenen "İbranice konuşalım" ideolojisinin önünü açmak için anadiller terk edildi ve her ideoloji gibi bunun da zihinsel bedelleri oldu. Fransa doğumlu annemin İbranice kelimelerle boğuştuğunu, kendini yabancı ve yanlış anlaşılmış hissettiğini ve Fransızca kitaplarına kaçtığını hatırlıyorum.

Aklımda şu sorular beliriyor: Diller arasındaki boşlukta ne yaratılıyor? Yeni bir yabancı dilde bilinçdışı nasıl gelişir? Hangi dilde rüya görürüz? Bilinçdışı ana dilde işlemeye devam ediyor mu? Çocuklar İbranice konuştuğunda ve ebeveynler kendilerini hakim olmadıkları bir dilde anlatmaya çalıştıklarında bu soru ebeveyn-çocuk ilişkisini nasıl etkiler? Dahası, diller arası geçişte, anne-bebek ilişkisinde çok gerekli olan diller, *lalangue* ve dilin müziğinin korunup korunamayacağını merak ediyorum.

Giderek ortak bir temel kazanan bir ideolojiye hızla uyum sağlama ihtiyacı nedeniyle dilinden ve bazen de kültüründen vazgeçen her bireyin ödediği bedeli hatırlamak önemlidir. Bu süreç, vazgeçilen kültürleri ve dilleri dikkate almadığı gibi, yeni toplumun geleneklerine uymak için gereken tavizlerle ilişkili yas ve kayıp süreçlerini de hesaba katmamıştır.

Çocukluğumda annem bize Yunan mitolojisinden hikayeler okurdu ve bunları Fransa'dan getirdiği kitaplardan İbranice pasajlara

çevirmeye çalışırdı. Tanınların koştuğu, giysilerinin rüzgârda hareket ettiği ve yeşil dalların her yöne doğru iç içe geçtiği kıvrımlı labirentler, hayallerimde ve rüyalarımda hâlâ canlı. Görünen o ki annemin arayışı –kendi dili ve kültürü için bir arayış– benimle kaldı ve bu beni Lacan'a ve onun öğretisine çeken bilinçdışı faktörlerden biri olabilir.

Dil ve psikanalizin aktarılması

Ortak bir dil olmadığında bilgi nasıl aktarılır?

Uzun yıllar boyunca Freud'un yazılarının çok az çevirisi yapılmıştır. Freud ve diğer analistlerin metinlerinin İbraniceye çevirileri ancak 1970'lerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Uzun bir süre boyunca üniversitelerde psikoloji ve psikanaliz alanındaki teorik materyallerin öğretimi, metinleri bu dilde yazılmış veya bu dile çevrilmiş analistlerin okumalarını derinleştirmek gibi muhtemel bir sonuçla birlikte, ağırlıklı olarak İngilizce olarak gerçekleşmiştir. Lacan'ın *Psikanalizin Dört Temel Kavramı* (1964) adlı seminerinin 1977'de İngilizceye çevrilmesi, o zamana kadar sadece azınlıktaki Fransız ve İspanyol okuyucuların erişebildiği Lacan'ın, İsrail'deki diğer kişiler tarafından da okunabilmesini sağladı.

İki binli yıllar, beşeri bilim metinlerinin İbraniceye çevrilmesi için kayda değer bir çabanın başlangıcına işaret ediyordu. Diğer şeylerin yanı sıra Lacan'ın bazı metinlerini çeviren yayınevleri kuruldu. Yıllar içinde İsrail'deki Lacancı çevrelere mensup analistlerin çevirilerinin yanı sıra İsrailli analistler tarafından yazılmış makale ve kitaplar da ortaya çıkmıştır.

Bu olguyu, dil ve kültürün bu karmaşık yapısının günümüzde psikanaliz çalışmalarını ve tabii ki Lacancı analizi nasıl etkilediğini gösteren bir örnekle açıklamak istiyorum.

Lacan'ın *Nesne İlişkisi ve Freudcu Yapılar*[3] semineri okuma grubunda, metni İngilizcesinden Fransızcasıyla karşılaştırarak okuyoruz, ancak tartışma ve düşünme dilimiz İbranicedir. 9 Ocak 1957 tarihli dersin çevirisinde[4] şunu fark ettik: Lacan, hüsran ve yoksunluğun birbirinden oldukça farklı iki şey olduğunu belirtir. Ona göre hüsran, istediğiniz şeyi bekleyebileceğiniz bir başkası tarafından mahrum bırakıldığınız bir şeyle ilgilidir.

Lacan, hüsrandan bahsederken, eğer bu size verilmişse, bu nesneden ziyade aşktır der; verilen ise İngilizceye 'gift'[5] (Fr. *cadeau*) olarak çevrilen bu *bağıştır* (Fr. *don*). Hediye (*gift*) kelimesinin kullanımı, Lacan'ın hüsranın nesneye değil aşka odaklandığı iddiasına pek uymuyordu. Orijinal Fransızca versiyona baktığımızda, Lacan'ın orijinal olarak bağış (*don*) kelimesini kullandığını keşfettik.

Ana dili Fransızca olan bir kişinin bize yaptığı açıklama, kelimenin Katolik kültüründe köklü bir anlamı olduğunu ve "karşılığında bir şey alma beklentisi olmayan, verenden gelen bir bağış (sevgi, para)" anlamına geldiğini keşfetmemizi sağladı. Bu, açıkça her zaman bir değiş tokuş tavrıyla, hediyenin anlamının karşılıklı olduğu ve genellikle maddi bir nesneyle ilgili olan bir tür sosyal ritüelle ilişkilendirilen hediyenin aksine bir durumdur. Bu, bir dilden diğerine ve bir kültürden diğerine her geçişte meydana gelen kayıpların sadece bir örneğidir.

Bir dilden diğerine geçmenin zorluğu Lacan'ı Arapça okumak isteyenler için de geçerlidir. Arapça konuşan İsrailli psikanalistlerle yaptığım görüşmelerde, Arapça'ya çok az çevirisi olan Lacancı psikanaliz metinlerine ulaşmanın onlar için çok zor olduğunu fark ettim.

---

3 Lacan, J., *La relation d'objet et les structures freudiennes*, Édition de l'Association lacanienne internationale, s. 176.

4 *Lacan in Ireland* web sitesindeki İngilizce çevirinin 107. sayfası (http:// www.lacaninireland.com/web).

5 "Hüsranın nesnesi, hediyeden ziyade nesnedir."

Bu okuma, her ikisi de bu analistlerin ana dili olmayan İbranice veya İngilizce dillerinde yapılmaktadır.

Diller arasındaki geçişler şu soruları gündeme getirmektedir: Bir analiz kişinin ana dilinden başka bir dilde nasıl gerçekleşir? Bilinçdışına ve dil üzerine inşa edilen anlamlar çokluğuna ulaşmak mümkün müdür? Paris'teki analizimi ana dilim olmamasına rağmen (ya da belki de öyledir...) Fransızca yaptım. Çoğu zaman, kelimeyi Fransızca'da bulamadığımda, kendime bunun direnç veya bastırma olduğunu söyledim. Analistim yorumlamazdı ama benden kelimeyi İbranice söylememi isterdi ve bu da gösterenler zincirinin yeniden harekete geçmesini sağlardı. Geriye dönüp baktığımda, iyi hakim olmadığım bir dil olan Fransızca'da analiz yapmanın, bazen bir sığınak ya da saklanma yeri olarak hizmet ederek, içinde büyüdüğüm dilin zenginliğine kaçmamama yardımcı olduğunu düşünüyorum. Bunu, Lacan'ın analizin her zaman gerçekleştiği ülkenin dilinde yapılmasını talep etmesi bağlamında düşünmek ilginçtir; bu, mekanın simgesel yasasının tanınmasının bir tür kanıtıdır.

İsrail'de akademik eğitim ve psikiyatri

Bugüne kadar İsrail'de genel olarak psikanaliz ve özel olarak ise Lacancı psikanaliz üniversitedeki psikoloji eğitiminde neredeyse hiç yer almamıştır. Bu derslerde psikoterapi çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Son yıllarda bu çalışmaların kapsamı psikanalitik yönelimli psikoterapi çalışmalarını da içerecek şekilde genişlemiştir. Bu yapılarda öğretilen teorik temel yeterince Freud'un öğretisine değil, haleflerinin öğretisine dayanmaktadır ve bu belki de İsrail'de Lacancı söylemin profesyonel alana girmesinin uzun zaman almasının nedenlerinden biridir.

Lacancı yönelimli psikanaliz, bazı üniversitelerde uzmanlık eğitiminin veya doktoranın bir parçası olarak çalışılabilir. Akademisyenler

Lacancı söylemin kendi dilini kullanan, anlaşılması kolay olmayan, dolayısıyla mesafeye neden olan 'hermetik' bir söylem olduğunu iddia etmektedir. Onlara göre, 'Lacancılar' diğer yaklaşımlarla ortak bir söylem oluşturmak için hiçbir çaba sarf etmemekte, bu da farklı söylemler arasında bir boşluk yaratmaktadır.

İsrail'de ne kadar az Lacancı psikiyatrist olduğunu vurgulamak isterim. Psikiyatristlerin eğitimi Amerikan üniversite sistemine dayanmaktadır ve genellikle herhangi bir psikanalitik temel olmaksızın tıbbi ve farmakolojik alanlarla sınırlıdır.

Öte yandan, üniversitedeki kültür ve sanat eğitiminde Lacan'a atıfta bulunmanın bir şekilde artık moda olduğunu ve bunun sonucunda felsefe, sanat ve diğer çalışmalarla bağlantılı Lacancı öğretimin yaygınlaştığını görüyoruz. Geçenlerde İsrailli ressam Jonathan Hirschfeld'in Mark Rothko'nun resimlerinde gördüğü Lacan'daki gerçek hakkında yaptığı büyüleyici bir konuşmaya katıldım. Yaptığı analiz gerçekten düşünmeye teşvik ediyordu.

İsrail'de Lacancı çevrelerdeki faaliyetler

1970'lerde İsrail'e kitlesel göçle birlikte, Güney Amerika'da (özellikle Arjantin'de) kapsamlı bir Freudcu ve Lacancı eğitim almış profesyoneller geldi. Bu kişiler aynı uzmanlık alanındaki İsrailli analistlere katıldılar ve böylece İsrail'deki ilk Lacancı kurum oluşturuldu.

Lacancı söylem, hem İbranice'ye yapılan çevirilerin azlığı hem de çevrelerinin görece kapalı olması nedeniyle bugün hâlâ "hermetik" olarak algılanmaktadır. Dahası, bu yönelimdeki analistlerin sayısı o kadar az ki İsrail'de böyle bir analizden geçmek kolay değildi ve bu nedenle birçoğu bunu yapmak için Paris ya da Madrid'e gitmek zorunda kaldı.

Forum Lacan Tel Aviv 2005 yılında kurulmuştur ve şu anda İsrail'de Lacan'ın yazılarının çalışılması, öğretimi ve klinik süpervizyon

dahil olmak üzere Lacancı psikanalitik eğitim için aktif bir merkezdir. Parisli analistlerle seminerler düzenliyor ve İbraniceye çeviriler gerçekleştiriyoruz (EPFCL'e bağlıyız).

Covid-19'un bize getirdiği birçok kısıtlamaya rağmen, teknolojik imkanlar sayesinde bu yıl Zoom aracılığıyla İngilizce ve Fransızca konuşanlar için uluslararası seminerlere katılma imkanına sahibiz. Geçmişte mümkün olmayan bu fırsat bize büyük bir mesleki zenginlik kazandırıyor.

Ve son olarak, Lacancı psikanalizle karşılaşmam hakkında birkaç söz söylemek istiyorum.

Psikanaliz alanına ve özellikle Lacancı yaklaşıma olan ilgim beni hem analitik bilginin derinliklerine hem de geçmişin izlerini, dilin seslerini ve Fransız kültürünün inceliklerini keşfetmeye götürdü.

Bir analist ve Tel Aviv Forumu üyesi olarak çalışmam bana psikanalitik bilgi ve bilinçdışının çeşitli oluşumları ile analizanlarımla sayısız karşılaşma fırsatı sunuyor ve böylece psikanalitik bilgimi genişletmeme olanak tanıyor. Sonuç olarak, klinik zorluklar sınırsızdır.

Tüm bunlar, tesadüfün, olumsallığın kümülatif bir şekilde tanınmasıyla el ele gider. Bir kişi doğduğu yeri ve anadilini seçmez, ancak buna rağmen hâlâ birçok seçenek mevcuttur. Bilinçdışını ve anlamlı söz ile söylenmemiş olan arasındaki geçişi keşfetmeyi ve beni mütevazı kılan bir şekilde imkansıza, gerçeğe –ki çoğu zaman biz farkında olmadan bizi belirleyen şey budur– atıfta bulunmayı seçtim. Tüm bunları analitik arzunun hareketi ve psikanalizin aktarılması ile birlikte tekrar tekrar devam ettirmek için sürekli olarak örmenin yollarını arıyorum.

Léla Nacouz Chikhani

Bu Bizim Tarihimiz

Lübnan'da "Lacan'ın etkisi" hakkında konuşmanın mantığı, bu gösterenin Lübnan toplumuyla ve onun huzursuzluğuyla ilgili bir okuma yapmakla ilişkilidir. Kendi kendini anlamlandıran bir gösteren yoktur. Gösteren yalnızca kendinden önce gelen tarafından temsil edilir ve kendinden önce gelen yalnızca kendinden sonra gelenin sonucunda anlam kazanır. Öznenin varoluşunu Öteki'nin var olmayışı üzerine kurarak aydınlatan bu mantıksal-matematiksel yineleme işlevi, şu anda tartışmalarımızın odak noktasını oluşturmaktadır. Özneliğe ancak *çağın ufkunda*, gerçeğin ele avuca sığmaz sınırında ulaşılabildiğine göre, Lübnan'da konuşma alanında, daireselliğin bağlantılarını dairesel-olmayan bir alanda nasıl kurduk? Bireysel olanı (içsellik) kolektif olana (dışsallık) nasıl eklemledik? Helenik mirastan Lacan'a uzanan bir aktarımı nasıl kurduk?

Beyrut'ta eksiklik hissediliyordu; ekmek ve kitap artık yetmiyordu, milislerin ayak sesleri hâlâ yankılanıyordu ve ihtiras yoktu. Yine de devam eden arzuyu uyandıran acı verici eksiklikti. Aramızda bilgi değil anlam arayan birkaç kişi vardı, evet, Freud artık yeterli değildi. Ben 'Lacan okumayı' önerdim! O zamanlar üniversite söylemi

içindeydik, elimizden geldiğince ders verdik. Olduğumuzu düşündüğümüz psikanalistin söylemini anlamadık. Ama biz buna açtık.

Beyrut'ta uygulama yapan Freudcular ve Fransa'da eğitim görmüş bir ya da iki Lacancı vardı. Lacan moda değildi. Bununla birlikte, Fransızca konuşulan üniversitelerin müfredatında yer alıyordu (benim zamanımda bile), ancak bir süre boyunca bu durum değişmedi. Bazılarına göre Lacan çok ızdırap vericiydi. Lacan'ın eski bir analizanı arzumuzu derinleştirdi ve söylediklerileyle bizi etkiledi. Lacancı Forum'a katılmamızı önerdi. O geri döndüğünde biz çoktan yola çıkmıştık.

Yolculuğumuz nasıl anlaşılabilir? "İyi" nedenleri tekrar sayalım. Savaş sonrası Lübnan'da bir şeyleri yeniden inşa etmek; özneyi nesneleştiren bilişselci yöntemler karşısında psikanaliz için bir temel bulmak; konuşan varlık üzerine düşünmek; özneyi ilişkisel olanın bir olayı olarak anlamak ve ayrımcılık ve dışlamayı ortadan kaldırmak. Bu nedenler zorlayıcıdır, inşa etme iradesi hayaline, ahlaki vatandaşlık görevine ve analistin bilgisine çağrı yapmaktadır. "Cehenneme giden yol iyi niyetle döşenmiştir". Ve neden olmasın, "iyi amaçlara giden yol cehennemle döşelidir"? Bu analist olma fantazisinde arzu ve onunla birlikte altüst edici olmanın tadı vardı. "*Scilicet*: Sen de bilebilirsin"[1] ve *bilebileceğinizi bildiğiniz* andan itibaren, arzunuz boşa çıkmayacaktır.

Kurucu bir deneyim olan okuma grupları oluşturuldu; EPFCL-Fransa'nın çatısı altında ve her iki yöne gidiş gelişler hızlandırıldı. Aktarımsal bağlantılar oluşturuldu. Yirmi altı kişiydik, bir forum oluşturuyorduk. Teoriye klinik bilgi birikimi eşlik etti. Okulun eğitmenleri obsesyon, sadizm, psikoz ve otizm hakkında konuştular. Beyrut'ta "Günümüzde Psikanaliz" konulu bir konferans düzenlendi.

1 Lacan, J., "Introduction de Scilicet de l'École freudienne de Paris", *Scilicet*, n 1, Paris, Seuil, 1968, s. 3.

Yabancılaşma, talep, nesne *a*, men etme, metaforik bağlantılar... dönüp duruyordu. Sonra matematikten torusa ve topolojiye geçtik. Borromean klinikten bahsedildi, heterojenite ve homojenite üzerine çıkarımlar yapıldı.

Lacan'ın aforizmaları bizi şaşırtmıştı: "Cinsel ilişki yoktur", "Kadın yoktur", "Gerçek yasasızdır"... *Nevroz, psikoz, sapkınlık* yeni bir anlam kazandı. Artık bir tipoloji içinde değil, özneleştirme yolundaydık. Klinik, bir öznenin hayatının hikayesi değil, tarihinin yapısıyla çarpışmasıdır. Yakalandık: Zincire takıldık, gösteren tarafından kırbaçlandık. Kendimizi Lacancı söylemin içinde bulduk, onunla hemhal olduk, onu tecrübe ettik. Öğrettiklerim dönüşüme uğradı. Artık bilmemem gerekiyordu. Bilgi-olmayan tutkuya dönüştü; eksiğimi öğrettiklerimin arasına kattım ve psikanalizi aktarmaya başladım. Ve ... Medellin bizim tarihimiz açısından önemliydi.[2]

Fransızca konuşanlar olarak Fransızca konuşulan bölgenin bir parçasıydık. EPFCL bize kapılarını (temkinli bir şekilde) açtı. Bizi şaşırtan soru ise okulun anlamı oldu. Neden bir okul? Freud, eğer bir ekol yarattıysa bile, bir okul kurmamıştır. Okul "bir derneğin ötesindedir". Bu yüzden, onlardan anlam çıkarmak için kurucu metinleri okuduk.

Okul, psikanalizin ve analistin eğitim ve yaklaşımının içerdiği "orijinal deneyimi" destekler; Okul, "psikanaliz teorisinin pratiği olan psikanaliz etiğini" destekler; Okul, garantiyi "geçiş mekanizması" ile ödüllendirir. "Orijinal deneyim!" Burada psikanalizle her bir analistin bu şekilde bir birlikteliği vardır.

Lübnan'da ruh sağlığı yasalara, istatistiklere, müdahalenin etkinliğine ve sosyal uyuma dayanmaktadır. Farklı eğitimlerden gelen psikologlar psikiyatriye tabi olmaktadır. Biz onlardan ayrışıyorduk.

---

2 Lübnan, Temmuz 2016'da Kolombiya'nın başkenti Medellin'de Lacancı Forum Lübnan olarak tanınmıştır.

Kendilerini bilginin gücünden ve iyileştirmenin iktidarından soyutlamayanlar yol boyunca bizi terk ettiler. Medellin'e rağmen, başka bir yerde psikanalist "unvanı" ve uygulama için bir "alan" bulmaya gittiler. Diğerleri EPFCL analistleri ile analize başladılar.

Başka yerlerde olduğu gibi Lübnan'da da 'analist sadece kendi kendini yetkilendirir', kendini kendine özgü bir şekilde gerçekleştirdiği psikanalitik eyleminde yalnız bulur. Analizan olarak deneyiminden doğan bir şeyi buraya taşır. Sorumluluğunu deontolojinin ötesinde bir şekilde yerine getirir. Praksis hazır bir teknik, hazır sorulardan oluşan bir kitap değildir. Praksis bilinçdışının bir eylemidir, tekildir. Bununla birlikte, teori-praksis eklemlenmesi tam anlamıyla epistemolojiktir. Dar manada bilimsel olmayan, tekilliği içinde bir bilgi teorisine sıkı sıkıya bağlı olan bir etik, bizi bildiği varsayılan öznenin sorgulanması olarak eylemin mantığına götürdü.

O zaman aktarımla nasıl başa çıkılır? Var olmayan Öteki, soruya şüpheyle yaklaşılmasına neden olmuştur. Ve psikanalitik geçiş ve psikanalitik eylem nasıl anlaşılır? Yerinden oynamış bir şey var diyordu Freud ve Lacan okul analistinden söylemini değiştirmesini bekliyordu. Analizle ilgili sorulara, yani aktarım ve geçiş sorularına bir cevap aranıyordu. Her şeyi gözden geçirmemiz gerekti.

Freud'un bize öğrettiği gibi, bir öznenin semptomları, yapıda ve toplumsal düzen içinde aldığı konumla ilgilidir. Bu konum onu analize getirebilir. Bunu EPFCL'den gelen eğitmenlerimizin eşliğinde adım adım izledik. Ön görüşmeler, analizden başka bir şeydi ve farklı bir anlamı vardı. İmkânsızı bulmak için oradalar. Analizi yürütme, yani analizanı emsalsiz bir tatmine ulaştırma yeteneğine sahip olunabilir mi? Bu, ön görüşmelerin 'ölçüsüdür': Bu bir vaattir. "Sen benim analizanımsın" sözü, "Ben senin analistinim" sözünün taahhüdüdür.

Daha sonra aktarımı ve tedavinin yönünü ele aldık. Tedavinin alanı aktarımın alanıdır; yineleme değildir. Analist hastanın talebine

cevap vermez. Talep yinelemedir, döngülerini tekrarlar. Bu, Öteki'ne yönelik bir taleptir, bir aşk talebidir. Aktarımın yapının bir gerçeği olduğunu, tedavinin özneliğin ortaya çıktığı eksiklikle karşılaşma sahnesi olduğunu, arzu olmadan aktarım olmadığını, *a* nesnesi olmadan yani nedeni olmadan arzu olmadığını, beden olmadan analiz olmadığını anladık.

Bir uzlaşma olarak semptomdan bir partner olarak semptoma kadar bir yol katettik. Artık farz edilen bilginin sabitliğinden bahsetmek mümkün değildi. Bu eylemde yalnızca bir özne vardır, o da analizandır. Son olarak, iki okul analisti geçiş süreçlerini bizimle paylaştı. Biri bize fantaziyi nasıl kat ettiğini, diğeri ise analizi nasıl sonlandırdığını anlattı.

Süreç şekillenmeye başlamıştı. Gösteren, simgeselin tamamlanmamışlığına ilişkin bir şekilde bedenin ele geçirilmesidir. Jouissance ile olan ilişkisi analizanı analistin teklifine yanıt vermeye yönlendirir. Analize girmesi, onu özne olarak bölünmesinin orijinal hakikatine götürecektir. Analizin sonu, bu hakikatle ne yapılabileceğini bilmektir. Jouissance, bilgi ve hakikatin oluşturduğu düğüm analizin sonunda, psikanaliz pratiğinin içinde kendini gösterir. Bu 'sonlandırma anı'dır.

Belki de Forumumuzun tarihini en iyi karakterize eden kamusal alandır. Çalışmamızda söylem ve hakikat, kamusal alanda çok biçimli bir yaratıcılığa dönüştü. Çalışma günleri birbirini izledi. Bildiriler Arapça çevirileriyle birlikte yayınlandı. Genç katılımcılar sunumlara katkıda bulunarak yeni sorular ortaya attılar. İlk çalışma günü, dilden etkilenen bedenin kanıtlarına işaret eden "Travmatizmde Duyulmayanlar" üzerine odaklandı. EPFCL'den analistler bizi desteklemek için oradaydı. Forum, duyulmayanı duyulandan ayırarak onu söze döktü. Öteki'nin söylemi, gerçek bilinçdışı ve "düşünmediğim o

yerdeyim" ifadesiyle yüzleşildi. Dilin " henüz söylenmemiş bir alan"[3] da olabileceğini kavradık.

Daha sonra "Le Corps noué" başlıklı bir toplantı yaptık. Beden konuştu. Ceset konuştu. Bu, Öteki'nin olmamasıyla ilgilenmek anlamına geliyordu. Öğrenciler geldi, öğretmenler geldi, matematikçiler geldi, bazıları *Livre noir* hakkında konuştu. Bir kıpırdanma oldu. Forum'a olan aktarımı güçlendi. *Parole et paroles* başlığıyla bir toplantı düzenleyerek EPCL içindeki çok dilli bölge içinde bir toplantı gerçekleştirildi. Akşam toplantıdan sonra üzerine dev bir arzu grafiği serilmiş bir masanın etrafında otururken, Lacan'ı tanıyan bir analist bize Lacan'ı anlattı.

Forum'daki tartışma cevapsız kalan sorularla açıldı. Bütün bunlar imkansızken, bilinçdışı engeller nelerdir? Daha fazlasını (Japonca, İngilizce...) içeren bir dil var mı? Dilde karşılığı olmayan kelimeleri nasıl yorumlayabiliriz? Türkçe gibi sondan eklemeli dillerde analiz nasıl gerçekleşmektedir? Yoksa bir dil özne, fiil ve nesne içeren cümlelerden mi oluşmak zorundadır (Hint-Avrupa dillerinde olduğu gibi)? Lehçe ile nasıl başa çıkacağız? Bir dilin merak uyandıran özellikleriyle ne yapabiliriz?

İflas! Devrim! Lübnan yanıyordu ve mesafeler giderek büyüyordu. Forum pes etmedi. Aralık 2019'da, coğrafyanın ötesinde bir program başlattı: "Böylece söz yaşar ve bağlantılar kalır", bu, o zamanlar yenilikçi bir yöntem olan video konferans yoluyla gerçekleşti. Pandemi devam ederken, "Psikanalizin Yeniden Uyanışı" adlı çalışma gününü Colette Soler'in polemik içeren metni "Alanın Yeniden Fethi" ile tamamladık.

Beyrut limanı patladı, insanlar öldü, evler yerle bir oldu. Nasıl devam edecektik? Analist, doğduğu ve artık kendisine ait olmayan

3 Lacan, J., "Propos sur la causalité psychique", *Écrits* içinde, Paris, Seuil, 1966, s. 188.

bir kültürde nasıl bir konuma sahip olabilir? "Dişini sık ve yoluna devam et" diyoruz burada. Yasımızı daha ileri bir tarihe erteledik ve bugün bile bunun izleri sürüyor. Yolumuza devam ettik. Klinik pratik te devam etti. Şimdi biz "Uyanışımıza" dönelim.

Uyanıştan söz etmek bir hata mı? "Kriz diye bir şey yok" demiş Lacan. Freud'dan bu yana, bilinçdışından bu yana, psikanaliz her yönden saldırı altında. Psikanaliz o zamandan beri altüst edici bir konumdadır; öznenin varlığına işaret eder ve konuşan varlığı sorgular. "Uyanış" psikanalistlerin çağımız, kapitalizm ve pandemi karşısında kendilerini sorgulamalarını konu alıyor –ve biz de Lübnan'ın içinde bulunduğu sıkıntılı durumu ele alıyoruz.

Ne durumdayız? Bugün "Çokdillilik ve Kimlik Arasındaki Hareket" teması üzerinde çalışıyoruz. Dillerin çoğulluğu elbette psikanalizde de yankıları vardır. EPFCL'nin bir organı olan CRIF farklı diller konuşan analistlerden oluşmaktadır.

'Öteki yoktur', onu sorgulamayı bitirmedik; Cantor ve onun sonsuzlukları haritaların diğer tarafında bize kendilerini sunuyor. Bugün, arzumuz analistin varlığıyla ilgilidir. Hangi Okul bunu garanti edebilir?

Vardığım sonuç tek cümleyle sınırlı: Lübnanlı bir psikanaliz ya da praksis yoktur, Lübnan'da bir söz alanı ve anlamlı bir klinik alan vardır. Bu, psikanalizin gerçeğinin uygulanmasında bir agoradır.

Asya'da Lacan

Yu Jiang ve Helai Yan

Psikanaliz ve Serbest Yazı

Serbest çağrışım, psikanalizin temel bir tekniği ve psikanalitik kliniğin vazgeçilmez bir bileşenidir. Freud, serbest çağrışıma dayanarak o büyük bilinçdışı kıtayı keşfetti ve psikanalitik teori bunun üzerine inşa edildi. Psikanalizde, Freud ve halefleri, bazen çok tartışmalı bir şekilde, onun bazı teorilerini tartışmışlardır. Ancak serbest çağrışım, psikanalizin başlangıcından günümüze kadar analist için her zaman en güçlü ve en güvenilir araç olmuştur. Serbest çağrışım yoluyla yapılan çalışma, teorinin düzeltildiği ve inşa edildiği yeni bilinçdışı malzemenin ortaya çıkmasını sağlar. Serbest çağrışım, insan psişesini açıklamak için en sağlam temeldir.

Lacan'a göre, serbest çağrışım aslında 'serbest söz'dür.[1] Psikanalitik uygulamada, özne özgürce konuşarak arzusunun farkına varır ve kendi hakikatini öğrenir. Psikanalitik uygulamanın yönü şöyledir: Serbest çağrışım yoluyla hasta bilinçdışı bilgiye ulaşacak ve bu süreç sayesinde acıları ve semptomları azalacaktır. Bu bilinçdışı bilgiye ulaştığımızda, hasta devam etmeye niyetli değilse işimizin burada bittiğini söyleyebiliriz.

1 Lacan, J., "La direction de la cure et les principes de son pouvoir", *Écrits* içinde, Paris, Seuil, 1966, s. 616.

Öte yandan, hasta psişik maceralarını sürdürmek ve derinleştirmek isterse, analitik çalışma bilinçdışının derinliklerinde saklı olan ve hastanın hiç yaklaşmadığı belirsiz bir yeri keşfedecektir. Aslında, bir kişinin eylemlerine, yaratıcılığına ve neden şu ya da bu duruma düştüğüne karar veren enerji buradan ortaya çıkar. Dolayısıyla analist artık hastanın semptomlarını çözmez, hastanın tüm bu durumlarının nedenini bulmaya çalışır. Pratik bize her zaman göstermiştir ki, serbest çağrışım yoluyla ve serbest çağrışımın kendisinde hasta, bilinçdışıyla uzlaşmak ve 'sen busun'un[2] farkına varan kişi olmak için bu erişilemez yeri kazabilir ve tüketebilir. Ve bu anlamda psikanalize göre, insanların gerçek anlamda konuşabilmek için kendileri hakkında konuşurken serbest çağrışımı kullanmaları gerekir. Lacan, insanın ontolojik olarak konuşan bir varlık olduğunu söylemiştir.[3]

Serbest söz ve Çin dili

Freud'dan bu yana, psikanaliz Batı dünyasında yüz yıldır uygulanmaktadır. Psikanaliz Çin'e ise yirminci yüzyılın başında girmiştir. 1980'lerden itibaren Çin'de psikanalitik uygulama gelişmiştir. Çinli uygulayıcılar Batı deneyimlerini özümseyerek şu sorudan kaçamazlar: Çince karakterler Batı dillerindekilerden çok farklıyken psikanaliz serbest çağrışımla, yani serbest sözle yakından bağlantılıysa, bu gerçek Çin'de farklı bir klinikle sonuçlanır mı? Ya da daha açık bir ifadeyle, psikanalizin Hint-Avrupa dilinin içinde doğmuş bir pratik olduğu düşünüldüğünde, yeni bir dilsel ortamda psikanaliz yapmak Çince karakterler nedeniyle bir farklılığa neden olacak mıdır?

Batı dilleriyle karşılaştırıldığında, Çince dili temelde farklı özelliklere sahiptir. Çince fiili olarak tek heceli bir dildir, ancak iki veya

2 Lacan, J., "Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je", *Écrits* içinde, Paris, Seuil, 1966, s. 100.

3 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XX, Encore*, Paris, Seuil, 1975, s. 130.

üç heceden oluşan kelimeler de vardır. Çincede isimlerin sıfatlarıyla çekimi ya da uyumu, zaman uyumu ve fiillerin ya da kelimelerin biçiminde herhangi bir değişiklik yoktur. Bu özellikler zaten Batı dillerinden farklıdır.

Çin dili hakkında derin bir bilgiye sahip olan İsveçli dilbilimci ve sinolog Karlgren şöyle demiştir: "Açıklayıcı bir paradigmanın (Batı gramerleri anlamında) yokluğunda, Çince'deki anlamı anlamak çok yüksek derecede tahmin gerektirir (bağlam eksik olduğunda)."[4] Çince cümleleri Batı grameriyle analiz etmek Çince anlamı anlamaya yardımcı olamaz. Çünkü Çince'de her bir sözcüğün yerini ya da dilbilgisel işlevini belirleyebilmek için öncelikle cümlenin anlamını bilmek gerekir. Eğer cümlenin anlamını bilmiyorsanız, aslında cümlenin yapısını da bilmiyorsunuz demektir. Batı dillerindeki cümlelerde ise, cümlenin anlamını bilmesek bile, kelimelerin doğasına ve sözdizimsel sırasına dayanarak cümlenin yapısını belirleyebiliriz. Karlgren'e göre "tahmin", Çincenin doğasında var olan belirsizlik nedeniyle gereklidir, çünkü çok fazla eşsesli tek heceli kelime vardır ve zaman, cinsiyet ya da kelimelerin işlevi veya doğası nedeniyle herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Bu radikal belirsizlik, yalnızca konuşma diline bağlı kalındığı takdirde ortadan kaldırılamaz.

Elbette bu, Çin halkının tamamen belirsizlik içinde yaşadığı anlamına gelmiyor. Günlük dilde belirsizliği azaltmanın birçok yolu vardır: bağlamı vurgulamak, (Çince'de bol miktarda bulunan) küme ifadeleri kullanmak, atasözü ifadeleri oluşturmak (chengyu 成语 gibi) vb. Tüm bu yollar, insanların normalde somut bir bağlam ve durumda iletişim kurdukları dilsel bir gerçeklik oluşturur. Ancak unutmamalıyız ki Çince'de bir hecenin, sesteşlik nedeniyle, çeşitli anlamları vardır veya çeşitli karakterlerle ilişkilendirilebilir; aynı zamanda bu farklı anlamların doğrudan ilişkileri yoktur. Konuşma

4 Karlgren, B., *The Chinese Language*, New York, The Ronald Press Company, 1949, s. 69.

dili düzeyinde, bu nedenle muğlaklık çok sık görülür. Bu dilbilimsel olgu Hint-Avrupa dillerinden çok daha sık görülür.

Psikanalitik uygulamada, çoğul-anlamlılık bilinçdışının kapısını açmamıza yardımcı olabilir. Lacan'ın kendisi de analizin anlamdan değil, hastanın sözünün çoğul-anlamlılığından ibaret olduğunu düşünüyordu.[5] Fare Adam vakasında, fare (*rat*) kelimesi bu obsesyonelin tüm tarihi boyunca geçer: Babası *Spielrate* oynar, ödemeyi tam yapamaz (*rate*), bu evlilik yoluyla gelen mirasla (*heiraten*) ilgilidir, vb.[6] Dolayısıyla bu hasta için *Ratte*, muğlaklıklarla dolu çok önemli bir kelimedir. Freud bu homofoniyi hastanın çağrışımlarından almış ve böylece hastanın bilinçdışındaki temel çatışmayı anlamıştır.

Aynı olguyu Çin'deki psikanalitik uygulamalarda da gözlemledik. Biz de benzer keşifler yaptık. Örneğin, bir hasta temel kelimeleri farklı ifadelerle belirtir, farklı bağlamlarda söyler. Ancak Çince'de çok daha bol olan sesteşlik nedeniyle, muazzam bir muğlaklık olasılıkları alanında kayboluyoruz. Ya da şöyle diyebiliriz, eğer hasta Çin dilinin homofonisini kullanıyorsa, bir yandan konuşur ve kendini ifade eder, diğer yandan da bilinçdışını gizler ya da ondan kaçar. Analitik bir durumda, hasta "*Ta bu zai rang wo hen gao xing*" diyecektir. Bu cümleyi "o burada değil, bundan çok mutluyum" (他不在, 让我 很高兴) ya da "artık beni memnun etmiyor" (他不再让我很高兴) şeklinde anlayabiliriz. Çalışmanın geri kalanında, yüzeyde bu kişinin evde olmamasından mutlu olduğunu, ancak psişik dünyasında bu eksik kişiye sıkı sıkıya bağlı olduğunu anlıyoruz. Hem ondan nefret ediyor hem de onu seviyor. Bu aşk onun bilinçdışında gizlidir, o bunu fark etmemiştir.

Çin dilinin güçlü izlerini taşıyan bu örnek tekrar tekrar karşımıza çıkmaktadır. Analist bunu kolayca duyabilir ve kaçırabilir. Bu durumda bize öyle geliyor ki hastanın bilinçdışı ve bilinci aynı

5 Lacan, J., "La Troisième", *Lettres de l'École freudienne*, no 16, 1975, s. 177-203.

6 Freud, S., *Cinq psychanalyses*, Paris, PUF, 1954, s. 236-239.

giysiyi giyiyor: Özgürce konuşuyor ve aktif olarak çağrışımlar yapıyor, ancak konuşurken bilinçdışı ve bilinci üst üste biniyor. Bilinçdışı, konuşmanın hedefinden kaçar. Çinlilerin kendine has özellikleri nedeniyle, Çin'de psikanalitik uygulama çok daha zordur. Çin'de henüz emekleme aşamasında olan bu uygulama çok hızlı gelişiyor ve bizim de kendi dil coğrafyamızda psikanalitik kuram ve teknikleri incelememiz gerekiyor. Kültür, örf ve adetlerle kıyaslandığında, Çince dilinin sonuçlarına ilişkin bu sorgulama çok daha temeldir.

Her şeyden önce, Hegel'in Çin dilinin olgunlaşmamış bir dil olduğu görüşüne katılamayız.[7] Dolayısıyla psikanalitik uygulama için uygun olmadığı sonucuna da varamayız. Karlgren, Çin dilinin yüzyıllar boyunca dış girdilerden etkilenmediğine ve kendi bağımsız gelişimine sahip olduğuna dikkat çekiyor. Çince zengin ve müreffeh bir kültür ve edebiyat üretmiştir, ancak o, Batı dünyasından farklı bir dünyadır ve Batılıların aşina olduğu Hint-Avrupa dillerinden kendi içinde çok farklı bir dünyadır.

Serbest söz ve serbest yazı

Çin bağlamında bu uygulama sorununu çözmek için, dili bütünsel olarak ele almak, sadece konuşma dili hakkında düşünmek değil, aynı zamanda konuşma dilinin yazı ile ilişkisini de göz önünde bulundurmak bir düşünce çizgisidir.[8] Batı dilleri için yazı, bazen konuşma ve yazı dili arasında farklılıklar olsa da, daha çok konuşma

---

7 Hegel, F., *Philosophie der Weltgeschichte*, çevirisi için bkz.: 王造时, 历史哲学 [黑格尔], 上海书店出版社, 2006, s. 125.

8 Wandermerch, L., *Les deux raisons de la pensée chinoise: Division et idéographie*, çev. 金丝燕, 中国思想的两种理性:占卜与表意[汪德迈], 北京大学出版社, 2017, s. 4. Wandermerch'e göre Çin dili, konuşma dili ve yazı dili birbirinden ayrılıp birbirini etkilediğinde olgunlaşır. Ancak bunların kesiştiği nokta, söz ile yazı arasındaki sınırda yer alan yazı noktasıdır. Yazı ve söz arasındaki ilişki ikincil değil, yazıda temsil edilen bir "süper kombinasyon "dur.

dillerinin yazıya dökülmüş halidir. Kısacası, Batı dilleri ve onların yazıları arasında izdüşümsel bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Alfabetik yazı, konuşulan kelime ile bağlantılıdır.

Ancak Çince'de konuşma dili ve yazı arasındaki bu ilişkiyi incelediğimizde, alışılagelmiş mantığımız artık geçerli değildir. Bununla birlikte, Çince yazı Çince konuşma dilini yazıya döker, ancak yazının işlevi not alma ve yazıya dökme ile sınırlı değildir. *Modern Çin Dili Sözlüğü*'nü[9] açtığınızda, her hecenin prensipte dört ton alabildiği 1.332 farklı hece bulacaksınız. *Modern Çin Dili Sözlüğü*'nde 10.000 karakter bulunmaktadır. Yani, ortalama olarak bir hecede yedi karakter vardır. Daha sık kullanılan yaklaşık 1.000 hece vardır, ancak günlük hayatta en çok kullanılan karakter sayısı 5.000'dir; yani bir hece beş karaktere karşılık gelir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, aynı şekilde telaffuz edilen karakterler genellikle doğrudan bir anlam ilişkisine sahip değildir. Örneğin, Yan hecesi için 言 konuşma, 严 ciddi, katı, 沿 yaklaşım, 岩 kaya, 盐 tuz, 延 uzatma, 炎 iltihaplanma, vb. vardır; bu karakterlerin birbirleriyle anlam ilişkisi yoktur, yalnızca sesteş sözcüklerdir. Karakter yaratmanın amacının dili yazıya dökmek olduğunu varsayarsak, 10.000 karakter yaratmaya gerek yoktur, 1.400 karakter yazıya dökmek için yeterli olacaktır; 1.400 karakter tüm Çince heceleri tamamen kapsayabilir, bunlar yazıya dökmek için yeterlidir.

Karakterlerin sadece ve sadece dilin kağıt üzerindeki bir gösterimi olduğunu söylemek mümkün değildir, aslında yazı da dilin bir uzantısıdır, yani ek bir kesinlik sağlar. Çince'nin çoğul-anlamlılığından daha önce bahsetmiştik, bu çoğul-anlamlılık konuşma sistemi içinde ortadan kaldırılamaz, ancak yazı ile mümkün olduğunca ortadan kaldırılabilir. *'Ta bu zai rang wo hen gao xing'* vakasında, analist

9 *Modern Çin Dili Sözlüğü* (5. Basım), Diller Enstitüsü, Çin Beşeri Bilimler Akademisi, Commercial Press, 2005.

analizana anlamın, anlam belirsizliğinin kavşağında olan bu cümledeki '*zai*'nin anlamının ne olduğunu sorduğunda: 'onun yokluğu beni çok memnun ediyor' veya 'o –onun yokluğu durumu– artık beni memnun etmiyor', analizan çok şaşırır. Tam da bu iki karakter '在 *zai*' ve '再 *zai*' arasındaki seçim, onun bu kişiye karşı hislerini netleştirmesini sağlamış ve ilerlemesi için bir yön vermiştir. Bu anlamda, Çin'deki psikanalitik uygulamada serbest çağrışımı kullandığımızı söyleyebiliriz, ancak doğru zamanda serbest yazıyı eklememiz gerekir, bu da analitik çalışmaya çok yardımcı olabilir. Ancak daha ileri gitmeliyiz. Çince yazıya odaklanmamız gerekiyor: Bu sadece dilin bir uzantısı ve hassasiyeti değil, kendi yapısı ve tekilliği var.

Çince karakterler konturlardan oluşur. Temel bir konturumuz var: yatay kontur: "一". Bu vuruştan, hareketinin yönünü değiştirerek, dikey bir vuruş, sola yatık bir vuruş, sağa yatık bir vuruş ve bir kare haline geldi. Bu beş vuruş Çince karakterlerin temel vuruşlarıdır ve "beş vuruş" (五 笔, *Wu Bi*[10]) olarak adlandırılırlar. Böylece tüm Çince karakterler bu beş vuruştan oluşur ve vuruşlarının konumu, sayısı, boyutu ve yeri ile farklılaşırlar. Bir de "monolitik" karakterlerimiz var. Bu yekpare özellikler bileşik ve giderek daha karmaşık özellikler oluşturur. Araştırmacılar, günlük yaşamda kullanılan yaklaşık 7.000 karakter arasından 236 tekil karakteri ayırt etmekte ve bu karakterler aynı zamanda diğer birçok karakter için anahtar görevi görmektedir.[11] Bunu söyledikten sonra, anahtarları fonetik temsilcileri olan bu 7.000 karakterin fonogram olduğunu söyleyebiliriz; öte yandan 236 yekpare karakter, ses ve telaffuzu kaydetmek için harf

10 Bazı araştırmacılar "yukarı çizgi", "nokta" ve "kanca" ekleyerek sekiz temel vuruş önermektedir. Ancak "yukarı çizgi", "nokta" ve "kanca"nın yatay vuruş, eğik vuruş ve kare kategorilerine entegre edilebileceğini göz önünde bulundurarak beş vuruş varsayımının yeterli olduğunu düşünüyoruz. Dahası, bazı yazı karakterlerinde kancanın bir anlam ifade etmediğini görüyoruz. Dolayısıyla bu üç vuruşun semiyolojik açıdan belirli bir anlamı yoktur.

11 苏佩诚, « 现代汉字学纲要 », 北京大学出版社, 北京, 1964, s. 70.

olarak inşa edilmemiştir. Onlar sadece vuruşlardır. Farklı durumlar, boyutlar ve ölçüler aracılığıyla, bu karakter türleri göstergebilim için sembolün en önemli ve temel özelliğini oluşturur: farklılaşma. Bu nedenle şunu söyleyebiliriz: Çince karakterin kendi yapım kuralları vardır, o, kendi içinde bağımsız bir sistemdir.

Nitekim Han hanedanından Xu Shen (MÖ 58-147) ilk Çince karakter sözlüğünü yazmıştır. Vuruşlara ve anahtarlara göre bir indeksleme sistemi icat etmiştir. Günümüzde Çince karakter sözlükleri, dizinleme sistemini daha özlü ve verimli hale getirmek için büyük ölçüde geliştirilmiştir, ancak temel ilke Xu Shen'in fikrinden farklı değildir. Önemli olan Çince karakterinin kendi içinde bir sistem olduğunu düşünmesidir. Ona göre, Çince karakterler Bir (一) ile başlar, çünkü "Yol Bir ile başlar"[12], dolayısıyla "一" ilksel özelliktir. "一" harfine bir vuruş eklersek, "iki" veya "üst" anlamına gelen "二" olabilir; "二" harfine başka vuruşlar eklersek, "示" veya başka Çince karakterler olabilir. Vuruşları ekleyerek veya çıkararak "亥" karakterine ulaşırız. Xu Shen'in sözlüğü böylece toplamda 9.353 olan tüm karakterlerin yazımını tamamlamış oldu. "亥", "erkek (乾 *qian*) ve kadının (坤 *kun*) çocuğu" anlamına geldiğinden, Xu Shen "*qian* ve *kun* çocuk sahibi olur olmaz, dünyanın Bir[13] tarafından yeniden başladığını" açıkladı. "亥" karakterine kadar tüm karakterler özellik indeksleme kuralına göre yerlerini bulmuştur; yeni bir çocuk 子 (yani yeni bir karakter 字) varsa, Bir ile baştan başlamamız gerekir. Burada, karakter sisteminde, sondan başa katıldığımız bir vuruş döngüsü olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla, Çince karakter sistemi sadece kapalı bir sistem değil, aynı zamanda yeniden açılabilen ve yeni karakterler oluşturabilen bir sistemdir.

Böylece, konuşulan Çince ile Çince karakter arasındaki ilişkinin Batı dillerinde sözlü ve yazılı olan arasındaki ilişki gibi olmadığını

12 许慎 (东汉), « 说文解字 », 中华书局, 北京, 1963, s. 7.

13 *A.g.e.*, s. 314.

görebiliriz. Konuşulan Çince ve Çince karakterler iç içe geçer ve birbirlerini etkiler, Çince karakter konuşulan Çincenin bir uzantısıdır. Birbirlerine tabi değillerdir, nispeten bağımsız iki sistemdirler. Bu düşüncelerin psikanalitik uygulama için çıkarımları nelerdir?

Çince karakterler psikanalitik uygulamada önemli bir rol oynar. Çince bağlamında, serbest çağrışım engellendiğinde veya analizde bir çıkmaza girdiğimizde, serbest yazı bilinçdışına giden kraliyet yolu mudur?

Bu düşünceyle dinlediğimizde, yeni keşifler hemen önümüze çıkar. Bir analizde, bir hasta insanlar ve onların işleri hakkında çok fazla konuştu, bu kelimelerin ortak hiçbir yanı ve aralarında hiçbir ilişki yokmuş gibi görünüyordu. Ancak analist ondan bahsettiği kişilerin isimlerini belirtmesini istediğinde, hastanın kendisi isimlerini yazdı. Bu noktada, tüm bu isimlerin ortak bir kökü paylaştığı görülmektedir: su kökü (水). Bu isimler dizisinde açık bir değişim görüyoruz. Ancak sadece telaffuzu duymuş olsaydık, suyun bu tonunu duymamış olacaktık.

Bir başka vaka daha da şaşırtıcıdır, bir hasta özgürce yazmaktadır: Kişisel kaligrafi tarzında '母' (anne) ve '女' (kadın) kelimelerini benzer şekilde yazmaktadır.[14] "母" (anne) yazmak için her zaman "女" (kadın) kelimesine dikey bir çizgi ekler. Sanki 'kadının yasak olduğunu' vurgulamak istiyor ve buna ihtiyaç duyuyor. Hastayla bu kaligrafik stil hakkında yapılan tartışma, onu çocukluğundan bahsetmeye yönlendirir. Çocukken annesinin çektiği acıları anlamamış, babasıyla özdeşleşme sorununu çözememişti. Bu iç çatışma, sevdiği 'uygun' kadını bulmakta zorlanmasına yol açar. Bu kişisel kaligrafik üslup, onun bilinçdışı çatışmasının bir temsilidir.

14 Bu vaka "母 [mˇu]: başlangıçta orada mı?" "Annelik ve Kadınlık" (Chengdu, 2007) başlıklı uluslararası psikanalitik konferans sırasında oluşturulmuş ve yayınlanmıştır, bkz: http://www.lacanchine.com/Ch_Coll_C07_Yan-f.html

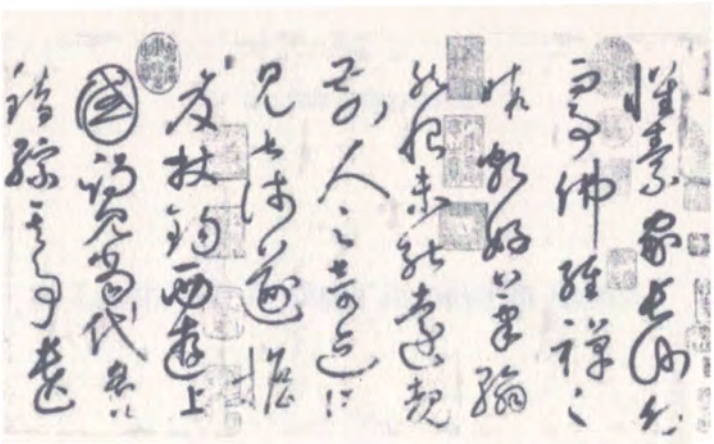
Bu olguyu kuramsallaştırmaya çalışırsak, serbest yazı görünmeyen içsel izleri dışsallaştırarak görünür hale getirir. Kağıda ya da başka araçlara yansıtılmasıdır, aynı zamanda izlerin ve imgelerin sembolleştirilmesidir. Çince karakterleri yazarken, kişi her zaman gururlu, becerikli ya da cesur bir şekilde kendi kaligrafisini sunar. Leclaire'in dediği gibi bunu "belirli işaretler " [15] olarak anlayabiliriz. Leclaire bu bakış açısını ortaya koyarken, bedenin endikasyon ve semptomlarından bahsediyordu. Bu belirli işaretleri takip ederek, bilinçdışı anlamında öznenin hakikatini keşfedebilir ve öznenin daha fazla enerjisini ve yaratıcılığını keşfedebiliriz. Bu anlamda Huo Datong'un dediği gibi diyebiliriz ki, "Bilinçdışı Çince karakter gibi yapılandırılmıştır."

Serbest yazı kaligrafi sanatının yüceltilmesi üzerine, hattat Huai Su'nun şiirinde bunun bir kısmını görebiliriz: "... [Kaligrafim için övgü ve iltifatlar dolabı ve çekmeceyi dolduruyor] Kraliyet tarihçisi Xu Yao, kaligrafimin yenilikçi olduğunu ve sabit kuralları olmadığını, ince yazının sanki mürekkebi yokmuş gibi eski bir cazibeye sahip olduğunu söylüyor. Huai Su alkol aldıktan sonra fırçalarını alıyor. Uyandığında ve sarhoş karakterleri taklit ederek yazdığında, aynı sonucu elde edemez. Kraliyet tarihçisi Dai Shulun, elinin ve kalbinin birbirinin efendisi haline geldiğini, anlattığı durumun giderek daha garip ve şaşırtıcı hale geldiğini söylüyor. Tuhaf form uygundur ve belirli bir estetiğe sahiptir. Herkes Huai Su'ya yazma sırrını sorar, Huai Su kendisinin de bilmediğini söyler... Huai Su'nun amcası, kraliyet görevlisi Wu Xingqian şöyle yazıyor: '... Yalnız, süzülen bir bulutsunuz, kendinizi uçsuz bucaksız, sonsuz gökyüzüne emanet ediyorsunuz. Deliyken dünyayı görmezsiniz, aşırılıktan delirmişsinizdir; sarhoşluğunuzdayken, normal insanların dokunma şansına sahip olmadığı gerçeği bulmuşsunuzdur.'" [16]

---

15 Leclaire, S., "L'inconscient et le corps", *Écrits pour la psychanalyse 1* içinde, Paris, Seuil/Arcananes, 1996, s. 72.

16 怀素 (唐), « 自叙帖 », 崔尔平选编点校 : « 历代书法论文选续编 », 上海 书画出版社, 上海, 1993, s. 40.

Zi Xu Tie, Huai Su kaligrafi parçası, Yasak Şehir Müzesi, Taipei

Huai Su'nun yaratıcılığını geliştirdiği ve kaligrafik eserlerini yazdığı yer, sarhoşluk, yani düşünce özgürlüğüdür. Bu, bilinçdışından gelen ve bilinçdışına dayanan bir yaratıcılıktır, çünkü o anda dünyanın bakışlarından, başkalarının geleneklerinden veya rutin kurallardan kaçabilir. Uyandığında tekrar normal hale gelmiştir, bilinçli zihni kontrolü ele almıştır, sarhoş halini taklit etmek istediğinde bunun mümkün olmadığını fark eder.

Psikanalitik pratiğin yansıması bizi Çin'deki sanat formunun özelliği olan kaligrafi ve Çin yazısını incelemeye yönlendiriyor. Kaligrafi, diğer sanat formları ve kültürel olgular üzerine düşünmemize yardımcı olabilir. Dahası, Lacan Japon kaligrafisini takdir eder ve bunu şu şekilde yorumlar: "Elin özelliği dünyanın monologunu bozar."[17]

17 Lacan, J., *Le Séminaire, Livre XVIII, D'un discours qui ne serait pas du semblant*, Paris, Seuil, 2007, s. 120.

Luc Shinya Ogasawara

Lacancı Bir Analistin Japonya'ya Katkısı

Burada, psikanalizin saf temeli olarak negatif ontolojiden hareketle Japonca konuşan varlığın analizinin gerekli-olmayışını açıklamaya çalışıyorum.

Amerika Birleşik Devletleri'nde psikanalistler, genç analist adaylarının azlığı ve meslektekilerin yaşlanması nedeniyle artık nesli tükenmekte olan türler arasında sayılmaktadır.[1] Japonya'da durum daha da kötüdür: Japonya Psikanaliz Derneği'nin listesinde[2] sadece 41 analist bulunmaktadır (7'si emekli), oysa Japon nüfusu 120 milyonun üzerindedir. Bu 34 analistten en az 20'si 60 yaşın üzerinde, yaklaşık 10'u ise 70 yaşın üzerindedir. Her yıl bir ila üç arasında yeni analist olduğu söylenmektedir, bu da IPA'ya bağlı analistlerin sayısının her zaman toplam nüfusun küçük bir kısmı olacağı anlamına gelmektedir. Paris'te eğitim almış ve şu anda Japonya'da çalışan analistler olan Lacancılara gelince, sayıları beşten azdır (ben de dahil), ki bu da daha az önemsiz bir rakam değildir.

1 Leonard, T., "Shrunk - İlaçlar, yoga, CBT ve yoğun hayatlar bir zamanlar psikiyatristin divanı için ayrılan alanı işgal ediyor", The Spectator, 25 Nisan 2015, https://www. spectator.co.uk/article/shrunk

2 Japonya Psikanaliz Derneği üyelerinin listesine bakınız: http://jpas.jp/en/members.html

Tüm bunlar Lacan'ın[3] elli yıl önce ifade ettiği tezi doğrulamaktadır: "Bu dilde yaşayan hiç kimsenin psikanalize ihtiyacı yoktur". Yani Japoncanın konuşulduğu toplumda *–on-yomi* ve *kun-yomi* ikiliğinin tekil dilsel özelliği nedeniyle "Japonca konuşmak için Çince konuşulan"[4] bu dilde– analitik söyleme ihtiyaç yoktur. Bunu biraz daha açıklığa kavuşturalım: Japon *lalangue*'ında yaşayan kişi, üniversite söyleminden analitik söyleme "ilerlemek"[5] istemez, çünkü üniversite söyleminin yapısında sahip olduğu şeyden oldukça memnundur. Orada neyden hoşlanıyor? Hakikatin yerine ana gösteren S_1'in sabitliğinden.[6]

---

3 Lacan şu üç metinde Japon dilinden bahseder: 1971'de Japonya'ya ikinci seyahatinden hemen sonra yazdığı 'Lituraterre' (*Autres écrits* içinde, Paris, Seuil, 2001, s. 11-20), 1972'de *Écrits*'nin Japonca çevirisine önsöz olarak yazdığı 'Avis au lecteur japonais' (*Autres écrits* içinde, s. 497-499) ve 1973'te yazdığı 'Postface au *Séminaire XI*' (*Autres écrits* içinde, s. 503-507). Ayrıca 21 Nisan 1971 tarihinde *Écrits*'nin Japon çevirmenleri önünde yaptığı konuşmanın metni de elimizde bulunmaktadır (https://ogswrs.blogspot. com/2021/03/propos-du-docteur-lacan-devant-les.html).

4 Lacan, J., "Avis au lecteur japonais", *Autres écrits* içinde, s. 498.

5 Lacan'ın 'Radiophonie'nin son sayfasında (*Autres écrits* içinde, Paris, Seuil, 2001, s. 447) sunduğu diyagramda, 'ilerleme' efendi söyleminden başlayıp üniversite söyleminden geçerek analitik söyleme ulaşan yapısal dönüşümü ifade ederken, 'gerileme' ters yöndeki dönüşümdür. Burada "efendi söylemi histerik söyleme gerileme ile aydınlatılır" diye yazıldığına dikkat edin, ancak şöyle okunmalıdır: "efendi söylemi histerik söyleme gerileme ile aydınlatılır", çünkü "öte yandan [efendi söyleminden] histerik söyleme geçiş gerilemenin bir etkisiyle gerçekleşir" (*A.g.e.*, s. 436). Bu anlamda, üniversite söyleminden analitik söyleme geçiş bir 'ilerleme', analitik söylemden üniversite söylemine geçiş ise bir 'gerileme'dir. Ve Freud'un, kişinin libidinal pozisyonunda genital örgütlenmeden pregenital aşamaya gerilediğini söylerken bahsettiği tam da bu gerilemedir.

6 Üniversite söyleminde hakikatin yerine konumlandırılan ana gösterene S_1 'ana gösteren' diyebiliriz, çünkü S_2 göstereni ile ilişkili olarak gösterilenin yerine konumlandırılmıştır. S_1 ana gösterenin (*Wahnbedeutung*) benzer bir sabitliği paranoidlerde de gözlemlenebilir.

Japon dilinin tarihi ve özellikleri

Japonca, oluşum ve yapı bakımından diğerlerinden tamamen farklı, izole bir aile oluşturan Japon dillerine aittir.

Proto-Japoncanın harfleri yoktu ve sözcük dağarcığı sınırlıydı. Beşinci yüzyılda, Çince karakterlerin ve kelimelerin kullanılmaya başlanmasıyla, oldukça gelişmiş olan Çin medeniyeti ithal edilmeye başlanmıştır.

Tüm bu karmaşık kelimeleri ve fikirleri okuma yazma bilmeyen Proto-Japoncaya çevirmek pratikte imkansız olduğundan, Japonlar kendi dillerine sinogramlarla yazılmış ve sözde Çince bir şekilde telaffuz edilen, yani mümkün olduğunca gerçek telaffuzu taklit ederek telaffuz edilen çok sayıda Çince kelime soktular. Bu Japonca telaffuz Çince bir kelimenin *on-yomi*'si olarak adlandırılır.

Aynı zamanda, proto-Japonca kelimeler fonogramlaştırılmış sinogramlarla yazılmaya başlandı, yani gösteren taraf gösterilen taraftan ayrıldı ve ikincisi ihmal edildi. Çin ideogramlarının bu fonogramlaştırılması 9. yüzyılda iki Japon fonogram sistemi olan *Katakana* ve *Hiragana*'yı ortaya çıkarmıştır.

Böylece Lacan'ın neden Japoncanın "sürekli çeviri yapılan bir dil"[7] olduğunu söylediğini anlıyoruz. Japonca söylenenleri duymak için, orada anlaşılan Çince kelimeleri Japoncaya çevirmek gerekir, çünkü çok azı Çince bilen Japonlar için bu kelimeler asemantiktir. Bu nedenle, her Çince kelimeye *a priori* olarak belirlenmiş bir anlam atanmalıdır ve buna Çince bir kelimenin *kun-yomi*'si denir.

Bu, 19. yüzyılın ortalarına kadar Batı dünyasına az çok kapalı bir toplumun diliydi. Ardından 1853'te Amerikan gemilerinin ABD ile diplomatik ve ticari ilişkileri Japon hükümetine kabul ettirmek için sefere çıkması, iki yüzyıllık izolasyonizmin sonunu getirdi. Hala feodal olan ülke, Batı biliminin ve kapitalizminin söylemlerine açılmaya zorlandı.

---

7 Lacan, J., "Lituraterre", *Autres écrits* içinde, s. 20.

Japon dilinde olan şuydu: On dokuzuncu yüzyılın son yarısında yirmi ya da otuz yıl boyunca sayısız Batılı kelime ve fikir aceleyle tanıtıldı ve tercüme edildi. Karakteristik olan, tipik olarak iki Çince karakterden oluşan ve sözde Çince bir şekilde telaffuz edilen sinogramatik neolojizmlerle çevrilmiş olmalarıdır.

Asemantik olan bu neolojizm seli, Japonca konuşan varlıkları düşünemez hale getirmiştir. Japon hükümetini 1945'te, yani Japonya'nın 1868'de uluslararası dünyaya katılmaya başlamasının üzerinden seksen yıldan az bir süre geçtikten sonra feci bir yenilgiyle sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'na sürükleyen temelde bu acizliktir.

Yenilgiden sonra, Amerikan işgali altında, sayısız Amerikan kelimesi kullanılmaya başlandı –ve hâlâ devam ediyor ve devam edecek– ki bunlar artık hiç çevrilmiyor: sözde Amerikan tarzında telaffuz ediliyor ve Japon fonogramlarıyla sözde Amerikan telaffuzlarına göre yazılıyor.

Bu yeni asemantik neolojizm seli, Japonca düşünme yetersizliğini daha da kötüleştirebilir. Bunun sonuçlarını mevcut durumda görebiliyoruz: Covid-19 salgınıyla karşı karşıya kalan Japon hükümeti etkili ve sert önlemler almaya ne muktedir ne de istekli ve sadece Japon aklıyla bu zorluğun üstesinden gelinebileceğini iddia ediyor, yani İkinci Dünya Savaşı sırasında olduğu gibi aynı tedirgin hayalperest düşünceye sahip.

Japon dilinin bugünkü halini hayal etmek için, Fransızca'da birçok isim ve fiilin yerine Yunanca veya Kiril alfabesiyle yazılan ve sözde Yunanca veya sözde Rusça bir şekilde telaffuz edilen Yunanca veya Rusça kelimelerin kullanıldığı bir durum düşünülebilir. Ne kabus ama! James Joyce'un *Finnegans Wake* başlığı altında yazdığı *Wortsalat* (kelime salatası) ile aynı ya da daha kötü olurdu. Japonca böyle işte.

Her iki husus da –psikanalizin gereksizliği ve Japonca konuşan varlığın düşünememesi– aynı şey tarafından koşullandırılır:

hakikatin yerine *a priori* olarak verilen S_1 ana gösterenin sabitliği; bu olmadan hiçbir şey söylenemez ve çok fazla asemantik göstereni içeren bu dilde birbirimize hiçbir şey iletilemez.

Psikanalizin saf temeli olarak negatif ontolojinin ortaya çıkışı

Bunu açıklamak için, psikanalizin saf temeli[8] olarak negatif ontolojiyi[9] tanıtarak işe başlayalım.

Lacan'ın tüm öğretisi psikanalizi tamamen, $, öznenin merkezi, temel ve indirgenemez deliğinin topolojisi ve fenomenolojisi üzerine kurmaktadır; yeni bir analisti, seansın süresi ve sıklığı, toplam analiz yılları, jüri önünde sunulan tez vb. gibi dışsal ölçütler temelinde değil, yalnızca analitik deneyimde olup bitenler temelinde biçimlendirir ve nitelendirir.

Lacan'ın öğretisinin psikanalizin temellerinden başka bir şeyle ilgili olmadığı bu üç alıntıda görülebilir:

> "Bu, disiplinimizin bilimler arasındaki yerini sağlamlaştırması gereken [psikanalizin] temellerine dair bir sorundur: hakikate oldukça kötü bir şekilde angaje olunduğunu gösteren bir formel hale getirme sorunu[10].
>
> "Sizinle psikanalizin temelleri hakkında konuşacağım.[11]
>
> "Cinsel ilişki yoktur –şimdiki zaman kipinde– diye söyledim. Psikanalizin temeli budur."[12]

---

8 *Bkz.* Benim makalem: "L'ontologie apophatique en tant que fondement pur de la psychanalyse" (https://www.academia.edu/44554040/L_ontologie_apophatique_en_tant_que_fondement_pur_de_la_psychanalys).

9 Burada 'saf' derken, sadece 'ampirik olmayan' değil, aynı zamanda Heidegger'in düşüncesi tüm metafizik geleneğinin eleştirisinden oluştuğu ölçüde 'metafizik olmayan' demek istiyorum.

10 Lacan, J., "Rapport de Rome", *Ecrits* içinde, s.284

11 Lacan, J., *"Le Séminaire, Livre XI, Les quatres concepts fondamentaux de la psychanalyse"*, Paris, Seuil, 1973, s7.

12 Lacan, J., *"Le Séminaire, Livre XXV, Le moment de conclure"*, 11 nisan 1978 dersi.

Öğretisinin başlangıcını 1953'e tarihlendirirsek, Lacan'ın başından sonuna kadar psikanalizin saf temelini sorgulamaktan vazgeçmediğini görürüz. Bu konuda herhangi bir kesinti ya da dönüş yoktur. "Lacan'ın son öğretisi" olarak adlandırılan şey, bu temel ve can alıcı soruya verilen kesin yanıttan başka bir şey değildir: Psikanalizin saf temelini oluşturan şey bir deliktir –yani cinsel ilişkinin yokluğunun yarattığı delik[13].

"Cinsel ilişki yoktur" formülü bizim karşımıza ilk kez *D'un Autre à l'autre* (1968-1969) seminerinde çıkmış olsa da, Lacan'ın "cinsel ilişki'nin" olabilirliğini Roma söylevi gibi erken bir tarihte şu ifadeyle sorguladığını görebiliriz: "içgüdülerin olgunlaşmasına dair mitoloji"[14].

Yani, "cinsel ilişki yoktur" formülü, Freudcu libidinal gelişim varsayımına göre, tüm pregenital dürtülerin, insan cinselliğinin amacı olarak üremeye hizmet etmek üzere fallusun üstünlüğünü dayanak alarak birleştirilmesini öngören genital örgütlenmenin imkansızlığını ifade eder.

Dolayısıyla, cinsel ilişkinin yokluğunun yarattığı delik, yazılmaktan vazgeçmeyen imkansız fallusun deliğidir; bu fallusun önceliği altında dürtü olgunlaşması gerçekleşecektir: babasal fallus ya da daha doğrusu ataerkil fallus, yani her şeye gücü yeten ve her şeyden keyif alan mitolojik Urvater'in fallusu[15].

Bu imkansız ataerkil fallus, Lacan'ın F fallusun üzerine yatay bir olumsuzlama çubuğu koyduğu cinsiyetlenme formüllerinde

---

13 Lacan, "cinsel ilişki yoktur - bu konuşan varlığın bir noktasında delik açar", "bilinçdışı, konuşan varlıkta delik açan tek şeyden malul olduğu ölçüde gerçektir" ve 'her toplumsal düğüm başlangıçta, bir delik olarak cinsel ilişkinin yokluğu tarafından oluşturulur" der ('Le Séminaire, livre XXII, R.S.I.', yayınlanmamış, 15 Nisan 1975 tarihli ders).

14 Lacan, J., Roma Söylevi, *Ecrits'in* içinde, s. 263.

15 Freud, S., *Totem ve Tabu* (1913)

bulunabilir... ki bu sadece onun olumsuzlanmasını değil, daha çok imkansızlığını işaret eder.

Mitolojik ve metafizik olan ataerkil fallusun –sonunun üremede olduğu varsayıldığı ölçüde teleolojik olduğu için metafizik olan– imkânsız olduğu, metafiziği Nietzsche'de nihayete erdiği anda ortaya çıkar, Platonizmin tersine çevrilmesinin filozofu, Platoncu ideayı ebedi ve değişmez olduğu kadar τὸ ὄντως ὄν'yi de gerçek dışı ve eskimiş olarak kabul ederek, onun yerine asla daha fazla güç (*Mehr-Macht*) istemekten vazgeçmeyecek olan güç istencini (*Wille zur Macht*) koymuştur[16].

Heidegger burada metafiziğin uçsuz bucaksız temelini (Abgrund) keşfeder ve bunu Sein (varlık) kelimesinin üzerini çarpıyla çizerek (*das durchgekreuzte Sein*) belirler. Basitçe bir çizgiyle üstünü çiziyoruz: *Sein* ya da varlık. Ve sanırım Lacan'ın üzeri çizilmiş özne $ matematiğini icat etmesinin nedeni de tam olarak bu *Sein*'dir.

Cahiers noirs'in editörü Peter Trawny, Heidegger'in savaş sonrası düşüncesini *das Denken des Seyns* (varlığın düşünülmesi) olarak adlandırır, çünkü *Seyn* kelimesinin üzeri çizilmiştir. Heidegger varlığın yerelliğinin topolojisini (*die Topologie der Ortschaft des Seyns*) düşüncesinin merkezine koyduğu ölçüde buna 'apofatik ontoloji' ya da 'apofatikonto-mantıksal topoloji' diyebiliriz.

Heidegger *Loch des Seyns* (varlık deliği) demese de metinlerinde *Riß* (yırtık), *Zerklüftung* (yarık), *Abgrund* (uçurum, abis) ve *Abgrund* (uçurumun dibi) gibi kelimeler vardır. Dolayısıyla onun *Topologie der Ortschaft des Seyns'inin* üzeri çizili öznenin $ deliğinin, başka bir deyişle apofatiko-ontolojik deliğin topolojisi olduğunu söyleyebiliriz.

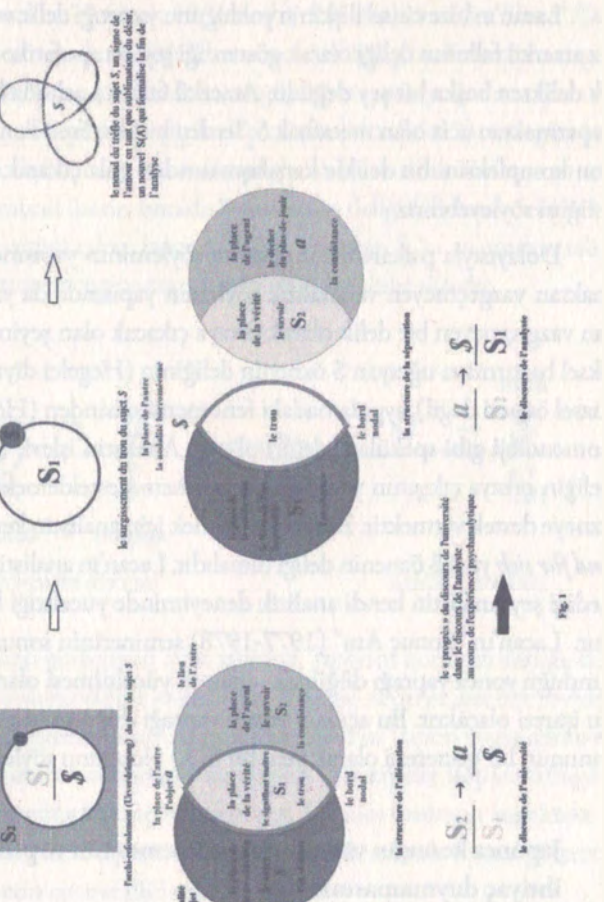
16 Gerçekten de Freud'un süperego kavramında yeniden keşfettiği güç istenci ve Nietzsche'nin üstinsan'ıdır; Lacan'ın formüle ettiği gibi, süperego buyruğuyla bizi her zaman ve daha da fazla zevk almaya zorlar: "Zevk al!"

Dolayısıyla Heidegger'in *Geschichte des Seyns* (Varlığın Tarihi) dediği şeyi Lacancı topoloji ve matematikle aşağıdaki gibi özetleyebilir ve formüle edebiliriz (bkz. Şekil 1):

0) eg arch ifadesi - Varlık Tarihi'nin 'arkeolojik' evresinde - özne $'ın deliğiydi.

1) Metafizik evre, hakikatin yerine yerleştirilen ve yazılmaktan vazgeçmeyen şeyin yerine, yani üretim yerine ilksel bir bastırma oluşturan (*urverdrängen*) S_1 ana gösterenler topluluğunun ilki olarak düşünebileceğimiz Platonik idea tarafından öznenin $ deliğinin kapatılmasıyla başlar. Bu ilksel bastırmayı unutuyoruz, ama o izini *a* nesnesinin bulunduğu deliğin (ötekinin yeri) kenarında bırakıyor. Burada yabancılaşmanın ve üniversite söyleminin yapısını görüyoruz.

2) Eskatolojik evre, deliğin metafizik olarak doldurulmasının iptal edilmesiyle başlar. Bu iptal işleminin Michel Foucault'nun klasik çağ olarak adlandırdığı dönemin sonunda gerçekleştiğini düşünebiliriz. Daha sonra apofatiko-ontolojik öznenin deliği açılmak ve ayrılmanın ve analistin söyleminin yapısında ortaya çıkmak ister. Ancak aynı zamanda yoğun dirençler, hakikatin yerinde kurulan yeni S_1 ana göstergeleri aracılığıyla deliğin yeniden kurulmasıyla buna karşı çıkarlar ve deliğin kenarında kendini süresiz olarak tekrarlayan ve çoğalan a nesnesi aracılığıyla deliği gizlerler, çünkü öznedeki deliğinin ortaya çıkışı $ özne için hiçliğin, ölümün ve ilk günahın, yani Freud'un kastrasyon anksiyetesi dediği şeyin yoğun ıstırabını tetiklemektedir. Dolayısıyla, şu anda içinde yaşadığımız Varlık Tarihi'nin eskatolojik evresi, yabancılaşma ve ayrılığın zamansal nabzıyla (bkz. Psikanalizin Dört Temel Kavramı), yani üniversite söyleminin yapısı ile analistin söyleminin yapısı arasında kendini sonsuza dek tekrarlayan ileri geri hareketle karakterize edilir.

le trou métaphorique du sujet $
le trou de pluralité potentiel ◆ impossible
le trou de désir inconscient indestructible
$
Le surgissement du trou du sujet $
la place de l'autre
la subjectivité hors-conscience
S1
le trou
le bord
nodal
la structure de l'aliénation
la place
de l'agent
le savoir
S2
la connaissance
la place
de la vérité
le signifiant maître
S1
le trou
le bord
nodal
la limite
du sujet
la place de l'autre
l'objet a
la structure de la séparation
S2 → a / $
S1
le discours de l'analyste
le « progrès » du discours de l'université
dans le discours de l'analyste
au cours de l'expérience psychanalytique
a → $
S1
le discours de l'université
la place
de l'agent
le déchet
du plus-de-jouir
a
la connaissance
la place
de la vérité
le savoir
S1
le trou
le bord
nodal
la structure de la séparation
le tenant du vrefle du sujet $, un signe de
l'amour en tant que sublimation du désir,
un nouvel S(A) qui formalise la fin de
l'analyse
S
Fig. 1

Lacan'ın bize cinsel ilişkinin yokluğunu yaratığı delik ve imkansız ataerkil fallusun deliği olarak gösterdiği şey, bu apofatiko-ontolojik delikten başka bir şey değildir. Ataerkil fallus ... aslında bu deliği kapatmaktan aciz olan metafizik S_1'lerden biridir. Freud'un kastrasyon kompleksini bu delikle karşılaşmasından yola çıkarak formüle ettiğini söyleyebiliriz.

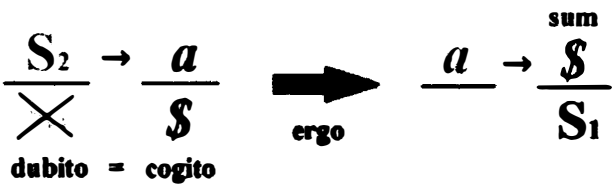
Dolayısıyla psikanaliz, üniversite söyleminin yapısında yazılmaktan vazgeçmeyen ve analitik söylemin yapısında da yazılmaktan vazgeçmeyen bir delik olarak ortaya çıkacak olan şeyin yerinde ilksel bastırmaya uğrayan $ öznenin deliğinin (Hegelci diyalektiğin tözsel öznesi değil) uygulamadaki fenomenolojisinden (Hegelci fenomenoloji gibi spekülatif değil) oluşur. Analistin işlevi, $ öznede deliğin ortaya çıkışının yarattığı kaygıyı hem desteklemek hem de özneye destek vermektir. Bunu yapabilmek için analistin kendisi, *an und für sich* yani $ öznenin deliği olmalıdır, Lacan'ın analistin arzusu dediği şey, analistin kendi analitik deneyiminde yücelttiği bir arzudur. Lacan'ın "Sonuç Anı" (1977-1978) seminerinin sonunda bize sunduğu yonca yaprağı düğümü, arzunun yüceltilmesi olarak aşkın bu işareti olacaktır. Bu açıdan, yonca yaprağı düğümünün analizin sonunun bir göstereni olarak yeni bir S(A) olduğunu söyleyebiliriz.

Japonca konuşan varlığın düşünememesinin ve psikanalize ihtiyaç duymamasının nedeni[17]

Daha önce de belirttiğim gibi, Japonca konuşan varlıkta düşünme konusundaki yetersizlik ve psikanalizin gerekli olmayışı, üniversite söyleminin yapısında hakikatin yerinde bulunan ana gösteren S_1'in sabitliği tarafından koşullandırılmaktadır; Japoncanın tekil dilsel özellikleri tarafından koşullandırılan bu sabitlik, üniversite söyleminin analitik söyleme yapısal dönüşümünü engellemektedir.

17 Lacan, J., "Avis au lecteur japonais", *Ecrits* içinde, s. 498

Lacan'ın 29 Ocak 1964 tarihli *Psikanalizin Dört Temel Kavramı* seminerinde verdiği derste öne sürdüğü gibi, Kartezyen cogito olarak düşünme, yazılmaktan vazgeçmeyen şeyin yerine ana gösteren S_1'i dışlayan hiperbolik şüpheden oluşur (bkz. Şekil 2). Ana gösteren S_1'in bu dışlanması, üniversite söyleminin analitik söyleme yapısal dönüşümünü üretir; burada $ öznesinin deliği (toplam) deliğin kenarında ortaya çıkar. Japonca'da ana gösteren S_1'in anlamının sabitliği Kartezyen cogito ergo sum'u imkansız kılmaktadır.

üniversite söylemi analistin söylemi

S_1 ana gösterenin aynı sabitliği, Japonca konuşan varlığa üniversite söyleminde bir jouissance sağlar, bu nedenle analitik söyleme geçmesine gerek yoktur. Alexandre Kojève'in "Japon uygarlığının saf züppeliğinden" ve Roland Barthes'ın "göstergeler imparatorluğundan" bahsetmesine neden olan şey, Japonca konuşan varlıktaki S_1 ana gösterenin bu jouissance'ıdır, ki bu da aslında S_1 ana göstereni olan suretin egemenliği anlamına gelir.

Japon toplumu, 1868'den günümüze kadar var olduğu şekliyle, büyük olasılıkla yüz yıl içinde, düşük doğurganlık oranının sonucu olan nüfusun azalması ve yaşlanması nedeniyle yok olacaktır; bu da Japonca konuşan varlığın onu arttırmak için hiçbir şey yapmak istememesinden kaynaklanmaktadır. Bir ulusun kendi dili yüzünden yok olması: işte önümüzdeki yüzyıllarda gözlemlenecek olan budur.

Şekillere ilişkin ek not

Apofatik ontolojinin tetradik yapısına uygun olarak dört renge sahip olan iki şeklin renkli olarak basılması bu kitapta mümkün olmadığından, okuyucu yazarın web sitelerine başvurmaya davet edilmektedir:

https://ogswrs.blogspot.com/

https://independent.academia.edu/ShinyaOgasawara

Yazarlar

Daphna Benzaken, klinik psikolog, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, AME, Tel Aviv Lacancı Forumu üyesi ve Tel Aviv Lacancı Forumu'nun College clinique'inde ders vermektedir. Psikanaliz çalışmalarını Tel Aviv'de sürdürmektedir.

Ana Canedo, psikolog, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, AME. Psikanaliz çalışmalarını Barselona'da sürdürmektedir.

Virgil Ciomos, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, filozof, birçok üniversitede ders vermektedir. Romanya Akademisi'ne bağlı bir kuruluş olan DCSU'nun direktörüdür. Psikanaliz çalışmalarını Cluj'da sürdürmektedir.

Julieta De Battista, AE, Okul analisti, (EPFCL 2018-2021) Toulouse-Le Mirail Üniversitesi'nde psikopatoloji doktorasını tamamlamıştır. Plata Ulusal Üniversitesi'nde ve Buenos Aires Üniversitesi'nde ders vermektedir. *Le désir dans les psychoses* kitabının yazarıdır. 2019 Kültür Bakanlığı ödülü sahibidir. Psikanaliz çalışmalarını Buenos Aires'te sürdürmektedir.

Rosa Escapa, psikolog, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, AME. Psikanaliz çalışmalarını Barselona'da sürdürmektedir

Patricia Gherovici, 1989'dan beri ABD'de yaşayan Arjantin kökenli psikanalisttir. Philadelphia ve New York'ta çalışmaktadır. Aralarında *Lacan dans le ghetto* (Le bord de L'eau, 2016) ve *Transgender Psychoanalysis: A Lacanian Approach to Sexual Difference* (Routledge, 2017) gibi örneklerin bulunduğu altı kitabın yazarıdır.

Luis Izcovich, psikiyatrist, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu'nun kurucu üyesi, AME ve Stilus Yayınları'nın direktörüdür. Psikanaliz çalışmalarını Paris'te sürdürmektedir.

Yu Jiang, Paris VII Üniversitesi'nde psikanaliz doktorasını tamamlamıştır, Sud-Est Üniversitesi'nde ders vermektedir. Psikanaliz çalışmalarını Nanjing'de sürdürmektedir.

Evangelia Kommata, Atina'da psikanalisttir.

Ceren Korulsan, psikiyatrist, Uluslararası Lacancı Forum üyesi ve Bahçeşehir Üniversitesi'nde ders vermektedir. Psikanaliz çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

Paola Malquori, psikolog, Toulouse-Le Mirail Üniversitesi'nde psikopatoloji doktorasını tamamlamıştır, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi ve birkaç yıldır, ötekilik üzerine çalışmalar yürüten psikanaliz laboratuvarını yönetmektedir. Psikanaliz çalışmalarını Roma'da sürdürmektedir.

Léla Nacouz Chikhani, psikoloji doktoru, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, Lübnan Lacancı Forumu kurucu üyesidir. Psikanaliz çalışmalarını Beyrut'ta sürdürmektedir.

Albert Nguyên, psikiyatrist, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu'nun kurucu üyesi, AME, Stilus Yayınları'nda seri yöneticisidir. Psikanaliz çalışmalarını Bordeaux'da sürdürmektedir.

Luc Shinya Ogasawara, psikiyatrist ve Paris VIII Üniversitesi'nden psikanaliz yüksek lisans derecesine sahiptir. Psikanaliz çalışmalarını Tokyo'da sürdürmektedir.

Özgür Öğütcen, psikiyatrist, Uluslararası Lacancı Forum üyesidir. Bilgi Üniversitesi'nde ders vermektedir. Psikanaliz çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

Luis Fernando Palacio, psikanalist, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, AME, Toulouse-Le Mirail Üniversitesi'nde psikopatoloji doktorasını tamamlamıştır, Paris VIII. Üniversitesi'nden psikanaliz yüksek lisans derecesine sahiptir. Psikanaliz çalışmalarını Medellin'de sürdürmektedir.

Ana Laura Prates, psikanalist, yazar ve yayıncıdır. São Paulo ve Rio de Janeiro Üniversitelerinde doktorasını tamamlamıştır, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi ve AME'dir. Campinas Üniversitesi'nde araştırmacıdır. *Feminilidade e experiencia psicanalítica* kitabının yazarıdır. Psikanaliz çalışmalarını São Paulo'da sürdürmektedir.

Antonio Quinet, psikiyatrist, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi ve AME'dir. Sahnede Bilinçdışı oluşumunun dramaturg ve yöneticisidir. Portekizcede yayınlanmış *A politica do psicanalista no Brasil* (Atos ve Diva Ed.) kitabının ve başka birçok kitabın yazarıdır. Psikanaliz çalışmalarını Rio de Janeiro'da sürdürmektedir.

Francesca Tarallo, psikolog, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi, AME, Napoli'deki l'ICLeS'in sorumlusudur. Psikanaliz çalışmalarını Napoli'de sürdürmektedir.

Anna Wojakowska-Skiba Lacancı Polonya Forumu'nun kurucu üyesi, Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesidir. Psikanaliz çalışmalarını Varşova'da sürdürmektedir.

Helai Yan, Paris XIII Üniversitesi'nde psikoloji doktorasını tamamlamıştır ve Çin Nanjing Tıp Fakültesi'nde ders vermektedir. Psikanaliz çalışmalarını Nanjing'de sürdürmektedir.

Beatriz Zuluaga, psikolog, Paris VIII Üniversitesi'nden psikanaliz yüksek lisans derecesine sahiptir. Lacancı Forum Psikanaliz Okulu üyesi ve AME'dir. Psikanaliz çalışmalarını Medellín'de sürdürmektedir.

Daha Lacan hayattayken bile, öğretisi etrafında dünyada bir hareket yaratılmıştı. Bu hareket o günden bu güne büyüyerek yayılmaya devam etti. Ve bu söylemin yayılması sadece canlı olmakla kalmadı, aynı zamanda psikanalizdeki yönelim için belirleyici hale de geldi.

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde Lacancı hareket başat psikanalitik yaklaşımı temsil etmektedir. Lacancılık dışındaki psikanalitik anlayışlarda belirgin bir gerileme yaşanırken Lacancı düşünce psikanaliz dışındaki alanları etkilemeye devam etmektedir. Film okumalarından felsefeye, radikal politikadan özne tartışmalarına, edebiyat eleştirisinden feminizme kadar bir dizi alanda Lacancı psikanalize göndermeler yapılmaktadır. Bu yaşayan, canlı bir teori ve pratiğe işaret ediyor. Türkiye de bu gelişmelerin dışında kalmadı, burada da Lacancı psikanalize dair güçlü bir ilginin olduğunu söyleyebiliriz.

Bu kitap işte bunu göstermektedir. Yazarlar aktarımın etkisiyle ve Lacan'la karşılaşmalarının bir sonucu olarak farklı ülkelerde kendileri için temelde neyin değiştiğine tanıklık ediyorlar.

Bize Japonya'dan Arjantin'e, Çin'den Türkiye'ye, Kolombiya'dan İtalya'ya kadar Lacan'ın dünya çapındaki etkisini kavrayabileceğimiz bir panorama sunuyorlar.

Axis Yayınları

ISBN 978-605-72507-3-5